R.P. IGNATII HYACINTHI
AMAT DE GRAVESON
HISTORIA
ECCLESIASTICA
VETERIS ET NOVI
TESTAMENTI.

HISTORIA
ECCLESIASTICA
VETERIS
TESTAMENTI,

IN REM

THEOLOGIÆ CANDIDATORVM,

PER SEX MVNDI ÆTATES AB ORBE condito ad Natale uſque JESV CHRISTI, Servatoris Noſtri, continenti ordine producta, variisque Colloquiis digeſta:

VBI RES PRÆCIPVÆ, QVÆ VEL AD Hiſtoriam Sacram & ejus Chronologiam, Legem, ac Diſciplinam Hebræorum, ſpectant, vel quæ ad Prophetarum Geſta, Vaticinia in JESV CHRISTO ad amuſſim impleta, & ad Divinam Sacrorum Librorum, quibus continetur Hiſtoria Veteris Teſtamenti, Auctoritatem attinent, per breves Interrogationes & Reſponſiones perſtringuntur, & in præclaro ordine collocantur.

OPVS IN TRES TOMOS
DISTRIBVTVM.

Sanctiſſimo Domino Pontif. Max.

BENEDICTO XIII.

Nuncupatum,

AVCTORE

FR. IGNATIO HYACINTHO
AMAT DE GRAVESON,
Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctore, & Collegii Caſanatenſis Theologo, Sacri Ordinis Prædicatorum.

EDITIO IN GERMANIA SECVNDA.

CVM SACRÆ CÆSAREÆ MAJESTATIS PRIVILEGIO
ET CVM PERMISSV SVPERIORVM.

Auguſtæ Vindelicorum & Græcii,
SVMPTIBUS PHILIPPI, AC MARTINI VEITH, ET JOANNIS FRATRIS HÆREDVM,
ANNO M D CC XXVIII.

Digitized by Google

BENEDICTO XIII.
PONTIFICI MAXIMO.

CUm primùm, Beatiſſime Pater, ad Sedem Sancti Petri, & ad ſupremam CHRISTI in Terris Vicarii dignitatem, non tàm ſuffragiis hominum, quàm Divini Numinis calculo, fuiſti evectus; facere non potui, quin prodire coràm, & erumpere quodam modo geſtiret mea ergà Sanctitatem Tuam ſumma obſervantia, totque memor beneficiorum, quibus me, licèt immeritum, hactenùs cumulavit paterna Tua benevolentia, gratum animum meum publico, perenniqúe monimento conſecrarem. Quâ de re cogitanti mihi, cùm exploratum haberem, Sanctitatem Tuam in Sacrerum, & Aſceticarum rerum lectione, jugiqúe maditatione maximè oblectari, propemodùm viſum eſt, ut hac ratione utcumque, quod conor, aſſequi liceret, ſi Sacram Veteris Teſtamenti Hiſtoriam, quam ab Orbe condito per ſex Mundi Ætates uſque ad Natale Chriſti Domini digerere, & in optimo lumine collocare ſtudui, offerrem, ac nuncuparem Tibi, Beatiſſime Pater, qui non tantùm Chriſti in Terris

vices geris, ſed (ſicut docet S. *Bernardus*) Sanctorum Patrum Veteris Teſtamenti, quorum heroica Geſta plurimùm commendat Hiſtoria Sacra, hæreditatem, fidem, pietatem, & ſapientiam in Te uno colligis, poſſides, totique, quà latè patet, Orbi mirum in modum repræſentas. Tu enim, Sanctiſſime Pater, ut verbis utar melliflui illius Doctoris, (a) *es Sacerdos Magnus, Summus Pontifex, Tu Princeps Epiſcoporum, Tu hæres Apoſtolorum, Tu primatu Abel, gubernatu Noe, Patriarchatu Abraham, Ordine Melchiſedech, dignitate Aaron, authoritate Moyſes, judicatu Samuel, unctione CHRISTVS.*

Præterea, Beatiſſime Pater, ut iſtud Opus, quod de Sacra Veteris Teſtamenti Hiſtoria concinnavi, tuo auguſtiſſimo Nomini inſcriptum publicâ luce donarem, admonuit me ſingulare illud ſtudium, quod Sanctitati tuæ ab ineunte ætate maximoperè placuit, Hiſtoriæ Sacræ, quæ viciſſim ſuos omnes fontes, intimosque theſauros ſic tibi aperuit, ut nihil ſit in tota Sacra Antiquitate, & in omni priſcæ Religionis memoria, quod non diligenter excuſſeris, nihil in Sacris Annalibus, & vetuſtis Ritibus, quod non è tenebris erutum, & veſtigiis omnibus indagatum penitùs exploraveris. Huic Sacræ Antiquitatis, & Hiſtoriæ ſtudio debes, Sanctiſſime Pater, quòd innumeræ penè Conciones, quas ad populum olim tanto cum plauſu habuiſti, & etiamnùm habes, mirificâ Spiritus Sancti unctione ſint perfuſæ, quòd tot libri, quod ad publicam Eccleſiæ utilitatem lucubraſti, omnigenâ litteraturâ, & locupletiſſimis Hiſtoriæ Sacræ, Evangelicæ, & Eccleſiaſticæ documentis ſint referti; quòd denique plura, quæ celebraſti, Concilia Beneventana, cùm Provincialia, tùm Diœceſana, puriorem Nobis exhibeant Eccleſiæ Diſciplinam. Memini utique ipſe, & meminiſſe juvabit diù, Sanctiſſime Pater, quantam hìc omnibus jure, ac merito tui moveris admirationem, dum in Concilio Roma-

(a) *Lib. 2. de Conſideratione cap. 8.*

Romano (quod Jubilæi anno M DCC XXV. habuiſti, cuſque ut ipſe intereſſem, hoc me honore dignari voluiſti) Sanctitas Tua ex tempore de rebus Divinis, & Eccleſiaſticis accuratè, ornatè, & uberrimè diſſerebat, Patrum animos huc illuc, prout opus eſſet, oratione flectebat, & Sanctiſſimas Leges, ſivè ad inſtaurandam, ſivè ad ſartam tectam conſervandam Eccleſiæ Diſciplinam ex ditiſſimo ingenii, ac doctrinæ ſuæ penu depromebat.

His permotus rationibus, Beatiſſime Pater, meum in animum induxi iſtius, quod molitus ſum, Operis quaſi veſtibulum Sanctisſimo tuo nomine cohoneſtare, meique obſequii publicum ſpecimen malui impar dare, quàm nullum. Sed, ut candide fatear, deterruerat me ſtatim ſumma illa, quâ præfulges, dignitas, ne iſtud Opus cum clariſſimi tui nominis inſcriptione vulgarem, quòd illud nimirum, & Sanctitatis Tuæ ſplendori, & meo deſiderio parùm oppidò reſpondere prorsùs exiſtimarem. Verùm hærenti, cunctantique mihi metum omnem, ac pudorem abſterſit eximia Sanctitatis tuæ affabilitas, ac fuci omnis expers benignitas, miramque addidit mihi illam adeundi, & interpellandi alacritatem, ac fiduciam. Ad tuos igitur, Sanctiſſime Pater, Sacratiſſimos pedes humillimè provolutus, Summum quidem Pontificem, & Chriſti in Terris Vicarium in Te profundâ veneratione colui, ſed ſimul in Te nactus ſum amantiſſimum omnium Patrem, ſine faſtu, ſine ſupercilio, facilitate & indulgentiâ cunctis carum, Majeſtatem Pontificiam cum maximo candore morum, cum incredibili modeſtia ſociantem, & in occupationibus maximis, continuâque orandi aſſiduitate Literarum ſtudia nunquàm intermittentem: Verbo dicam, Beatiſſime Pater, Te in Summo Pontificatu talem reperi, qualem anteà, cùm eſſes Cardinalis, & Archiepiſcopus Beneventanus, & verbis, & factis coràm expertus eram, facilem videlicèt aditu, comem in congreſſu, cuilibet patienter aures commodantem, nihil juſta petentibus denegantem, nullis obnoxium affectibus, pauperum, pupillorum,

rum, & Viduarum Patronum munificentiſſimum, Paſtorem vigilantiſſimum, DEI, & Eccleſiæ gloriam ſollicitè quærentem, natumque ad benè de omnibus merendum; præſertim de Ordine Prædicatorum, cui Te nomen dediſſe palàm gloriaris, & de Schola Thomiſtica, cujus doctrinæ, quam apprimè calles, Sanctitas Tua in Decreto Pontificio, dato die VI. Novembris anni MDCCXXIV. patrocinium ſuſcepit, illam ſuâ auctoritate adverſus æmulos obtrectatores egregiè vindicavit, & Deceſſorum ſuorum Summorum Pontificum veſtigiis inſiſtens, immortale ipſi conciliavit decus.

Video, Sanctiſſime Pater, quàm ingens laudum tuarum hìc ſeſe mihi aperiat campus, ſed longè impar eſt mei ingenii vis rebus tantis explicandis, Virtutes tuas, omnium ſæculorum memoriâ dignas, dicendi viribus exæquare non poſſum, & ad Tuæ Sanctitatis in univerſam Eccleſiam merita, nullo unquàm tempore intermoritura, mea certè non adſpirat eloquentia, vel potius infantia. Utinàm Viri eruditi, & facundiâ clari hanc in ſe provinciam ſuſcipiant, omneſque ingenii ſui nervos in hoc explicent, ut producant antiquisſima Monumenta BENEDICTI XIII. proſapiæ, è qua prodierunt tot Pontifices, tot Cardinales, tot Principes, tot Heroes Chriſtiani, quorum bene multos jam Faſtis Sanctorum adſcriptos eſſe legimus in Annalibus Eccleſiæ: Ut referant itidem Templa, & Altaria, quæ Sanctitas Tua erexit, & conſecravit, Xenodochia, & Noſocomia, quæ excitavit, Seminaria, Collegia, ac Monaſteria, quæ fundavit, Sanctiones Cedro, & aureis Eccleſiæ ſæculis dignas, quas promulgavit: Ut denique in medium proferant innumera, quæ Sanctitas Tua Vitæ Religioſæ cultoribus contulit beneficia, atque illa ſecreta pietatis, charitatis, & pœnitentiæ opera, quæ quotidie, remotâ omnium conſcientiâ, Cæloque dumtaxat teſte, exercet, & de induſtria occultat. Utinam, inquam, detur Viris eruditis, ut velint, tum

tum ea facultas, ut poſſint hæc, & alia id genus, quæ abunde ſuppetunt, præclara Sanctitatis Tuæ geſta, & quæ ipſius Pontificatum ſemper illuſtrabunt, æternæ memoriæ conſecrare. Ipſe verò, Beatiſſime Pater, virium mearum probè conſcius, tuas laudes intactas, & illibatas Viris eruditis, & diſertis Oratoribus relinquo, tum quia ſi eas proqui hìc vellem, tanta mihi rerum exuberaret copia, ut finem dicendi nunquam reperiret oratio; tum etiam, quia certiſſimè ſcio, Sanctitatem Tuam à laudibus ita abhorrere, ut his, quibus ſuum patrocinium indulget, ſeverè interdicat, ne quid laudis, præconiíque ei adſpergant. Huic itaque legi ut pareAm ipſe, nullam hìc laudum Sanctitatis tuæ partem attingam; ſed tantummodò quanti fieri debeat hæc in Summo Pontifice humilitas, ſeu in repudiandis laudibus plusquàm humana modeſtia, referam ex *S. Bernardo*, qui *Eugenium III.* Pontificem Maximum, ſic affatur: (a) *Habes ſine defraudatione integrum paternum fundum, pretioſiſſimus fundus virtus eſt. Bonus fundus humilitas, in quo omne ædificium ſpirituale conſtructum creſcit in templum Sanctum in Domino. Cæterùm, cum omni indifferenter perſonæ hæc ſit quædam Turris fortitudinis à facie inimici, neſcio quo pacto tamen vis ejus major in majoribus, & in clarioribus clarior comprobatur. Nulla ſplendidior gemma in omni præcipuè ornatu Summi Pontificis. Quò enim celſior cæteris, eò humilitate apparet illuſtrior & ſeipſo.* DEUM Optimum precor, ut Sanctitatem Tuam in plurimos annos incolumem, ac florentem, Eccleſiæ, Litteris, & Orbi ſervet, quò rebus humanis ex animi ſententia compoſitis, & ſuæ tranquillitati reſtitutâ Eccleſiâ, ſerò in Cælum redeat. Te verò, Beatiſſime Pater, obſecro, & obteſtor, ut æqui, boníque conſulas iſtud qualecumque grati animi, & obſequii

)( )(mei

(a) *Lib. 2. de Conſideratione cap. 6.*

R.P. Hyacinthi Hiſt. Eccl. Vet. Teſt. Tom. I.

mei monumentum, quod Tibi offero, ceu legitimo CHRISTI Vicario, ceu Vigilantiſſimo univerſæ Eccleſiæ Paſtori, ceù veræ Religionis, purioris Doctrinæ Moralis & Sanctioris Diſciplinæ Eccleſiaſticæ Cuſtodi, Aſſertori, Vindici, ac Propagatori maximo,

SANCTITATIS TVÆ

Benedictionem Apoſtolicam

Summâ animi demiſſione efflagitans, & implorans

Fr. Ignatius Hyacinthus
Amat de Graveſon,
Ordinis Prædicatorum.

PRÆ-

PRÆFATIO GENERALIS
IN UNIVERSAM HISTORIAM ECCLESIASTICAM VETERIS TESTAMENTI,
STUDIOSO LECTORI NECESSARIA.

CUm nihil in Vita prius & antiquius unquàm habuerim, quàm ut meum quantulumcumque talentum in JESU CHRISTI, Domini mei, lucrum impenderem, & omnium animos ad ejus amorem pro viribus in meis lucubrationibus inflammarem; totum me multis abhinc annis addixi ſtudio tàm Sacræ Hiſtoriæ Veteris Teſtamenti, quàm Hiſtoriæ Evangelicæ, & Eccleſiaſticæ, ut JESU CHRISTI, à quo, ceu fonte, bonorum omnium Summa proficiſcitur, Divina Myſteria cognoſcerem, eâdemque operâ inveſtigarem ſingula Monumenta, quæ pertinent ad Hiſtoriam Eccleſiæ, quam JESUS CHRISTUS ſuo Sanguine acquiſivit. Verùm, in hoc utiliſſimo ſtudio poſtquàm me diù exercuiſſem, jamque, propitio Numine, Myſteria JESU CHRISTI variis Diſſertationibus illuſtrata, & univerſam Hiſtoriam Eccleſiaſticam à Natali CHRISTI ad hæc usque noſtra tempora pluribus Colloquiis digeſtam, luce publicâ donaſſem, iſtud tandem Opus aggreſſus ſum, ut oſtenderem, Hiſtoriam Sacram Veteris Teſtamenti, tota quanta eſt, referri ad JESUM CHRISTUM, tantam eſſe Sacrorum, quos complectitur, Librorum harmoniam cum Hiſtoria JESU CHRISTI, à quatuor Evangeliſtis deſcriptâ, tantam eſſe concordiam figurarum, cæremoniarum & Sacrificiorum Legis, cum veritate Evangelii, tamque mirabilem Vaticiniorum vetuſtiſſimæ Antiquitatis cum exploratiſſima rerum longè poſt geſtarum Hiſtoriâ relucere concentum, ut, conferendo Veteris Teſtamenti Typos, & Prophetarum Oracula, quorum illi JESUM CHRITUM delineant atque adumbrant, hæc eum adventantem velùt oculis Fidei demonſtrant; nullo negotio quisque intelligat, nihil geſtum eſſe à JESU CHRISTO, quod multo anteà non depinxerint, non cecinerint Sacri Vates; nihil eſſe in illius Doctrina, & in Divinis, quæ in terris peregit, Myſteriis, cui non reſpondeat aliquis Veteris Teſtamenti locus; nihil ferè in Litteris Evangelicis proditum eſſe, quod non multis antè ſæculis proditum fuerit Veteris Teſtamenti Voluminibus, ſubindèque omnes Moſaicæ Legis Typos ac cæremonias, omnia ejus Sacramenta & Sacrificia, necnon à Prophetis fuſa Vaticinia in JESU CHRISTO, ad quem hæc ſingula rectà collimabant, fuiſſe ad amuſſim completa; *Finis Legis Chriſtus eſt*, ait Apoſtolus *Paulus* Epiſt. ad Romanos cap. 10. v. 4.

Conſtanti hujus Doctrinæ veritati, quam ipſe in iſto, quod concinnavi, Opere patefacere, atque in præclaro lumine, benè

fortunante DEO, collocare ſatagam, luculentiſſimum perhibet teſtimonium JESUS CHRISTUS, qui ſæpiùs in Sacro Evangelio diſertis verbis ait, Prophetas Veteris Legis prædixiſſe ejus adventum, totius vitæ œconomiam; omneſque illius paſſionis ac mortis prænotaſſe circumſtantias. At enim, Chriſtus Dominus in eo Colloquio, quod poſt Reſurrectionem ſuam habuit cum duobus Diſcipulis ſuis, euntibus in Caſtellum Emmaus, eos, de ipſius Reſurrectione ſubdubitantes, increpuit his verbis: *O ſtulti & tardi corde ad credendum in omnibus, quæ locuti ſunt Prophetæ! Nonne hæc oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam? Et incipiens à Moyſe, & omnibus Prophetis, interpretabatur illis in omnibus Scripturis, quæ de ſe ipſo erant*, Lucæ capite 24. Eamdem Veritatem Chriſtus Dominus, dùm adhùc in terris eſſet, inculcabat Judæis, dicens cap. 5. Evangelii Joannis: *Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipſis vitam æternam habere, & illæ ſunt, quæ teſtimonium perhibent de me.* Et, paucis interjectis, ſubdit Chriſtus, alloquendo Judæos: *Nolite putare, quia ego accuſaturus ſim vos apud Patrem: Eſt qui accuſat vos Moyſes, in quo vos ſperatis. Si enim crederetis Moyſi, crederetis forſitan & mihi; de me enim ille ſcripſit. Si autem illius litteris non creditis, quomodo verbis meis credetis?* Hæc Chriſti Domini Oracula locupletiſſimis teſtimoniis confirmant ejus Apoſtoli, quos inter, duos dumtaxat, ne longior ſim, proferam in medium, *Petrum*, & *Paulum*, qui hujus doctrinæ, quam à Chriſto Domino acceperant, teſtes ſunt omni exceptione majores. In primis, S. *Petrus*, Princeps Apoſtolorum, in ſua 1. Epiſtola cap. 1. v. 9. & ſeq. ſic adhortatur fideles: *Reportantes finem Fidei veſtræ, ſalutem animarum. De qua ſalute exquiſierunt, atque ſcrutati ſunt Prophetæ, qui de futura in vobis gratia prophetarunt; ſcrutantes in quod, vel quale tempus ſignificaret in eis Spiritus Chriſti, prænuncians eas, quæ in Chriſto ſunt paſſiones, & poſteriores glorias; quibus revelatum eſt, quia non ſibimet ipſis, vobis autem miniſtrabant ea, quæ nunc nunciata ſunt vobis per eos, qui evangelizaverunt vobis, Spiritu Sancto miſſo de Cælo, in quem deſiderant Angeli proſpicere.* Nec minùs diſertè loquitur Apoſtolus *Paulus*, Doctor Gentium, cap. 23. Act. Apoſtolorum, ubi coràm Rege *Agrippa* cauſam ſuam adversùs Judæos perorans, hæc appoſitè dicit: *Auxilio autem adjutus Dei, uſque in hodiernum diem ſto, teſtificans minori atque majori, nihil extrà dicens quàm ea, quæ Prophetæ locuti ſunt futura eſſe, & Moyſes; ſi paſſibilis Chriſtus, ſi primus ex reſurrectione mortuorum, lumen annunciaturus eſt populo, & Gentibus.*

Quæ cùm ita ſint, candide Lector, in hanc præcipuam curam incumbere debemus, ut JESUM CHRISTUM ſollicitè quæramus in Sacra Veteris Teſtamenti Hiſtoriâ, quæ benè multis præfulget veritatis characteribus, qui divinam ei aſſerunt auctoritatem, & quorum præcipuos hìc breviter indicabo, ut te ad jugem illius lectionem hortari, invitare & animare poſſim.

Primus Veritatis Hiſtoriæ Sacræ Veteris Teſtamenti character eſt *Antiquitas*. Omnium quippè Gentium non ſolùm Perſarum & Græcorum, ſed etiam Ægyptiorum, Chaldæorum, & Aſſyriorum primus Scriptor eſt *Moyſes*, Judæorum legiſlator, & Auctor Pentateuchi, ex quo Ethnici Philoſophi, Poetæ, Oratores, & Legum

latores multa delibarunt, excerpſerunt, ac deflorarunt, ſicut poſtea copioſè oſtendemus.

Alter Veritatis Hiſtoriæ Sacræ Veteris Teſtamenti character, eſt mirabilis illius, tot inter ac tantas viciſſitudines temporum, & rerum perturbationes, conſervatio, quæ ſoli providentiæ Divinæ accepta referri debet, cum alii libri, qui olim ab Ægyptiis, à Romanis, & ab aliis Nationibus, tenebris Idololatriæ immerſis, tanquàm Divini habebantur, temporis, rerum omnium edacis, diuturnitate perierint.

Tertius Veritatis Hiſtoriæ Sacræ Veteris Teſtamenti character petitur ex innumeris penè teſtimoniis Ethnicorum Scriptorum, qui de Hiſtoria Sacra, libris Veteris Teſtamenti contentâ, vel diſertam mentionem fecerunt, vel diverſarum Nationum, videlicèt Aſſyriorum, Babyloniorum, Perſarum, Græcorum, & Romanorum Hiſtorias deſcribentes, multa litteris prodiderunt, quæ cum Sacra Hiſtoria maximam affinitatem & agnationem habent, ſicut ex his, quæ paſſim in iſto Opere dicturi ſumus, liquidò patebit.

Quartus Veritatis Hiſtoriæ Sacræ Veteris Teſtamenti character, eſt Legis Moſaicæ & Præceptorum, quæ tradit, Sanctitas. Si enim lex Moſaica cum Gentium Prophanarum legibus conferatur, ſi mores Hebræorum, olim ſecundùm illamLegem viventium, cum Ethnicorum moribus componantur, Sole clarius conſtabit, Legem Moſaicam non tantum damnare nefandos ProphanarumGentium mores, ſed eam etiam tot ad benè ſanctèque vivendum præſcribere præcepta, ut multi Scriptores Ethnici Judæos, in hac Lege inſtitutos ob morum integritatem, magnis celebrarint encomiis, ut videre eſt apud *Joſephum*, Hebræum, in libris contra Ethnicum *Apionem*, & apud *Euſebium* lib. 10. *Præparationis Evangelicæ*. Eo de argumento itidèm perdoctè & eleganter diſſerunt Abbas *Claudius Fleury*, in libro, quem Gallicè edidit: *De moribus Iſraelitarum*, *Carolus Sigonius* in lib. *De Republica Hebræorum*, & *Petrus Cunæus* in lib. *De Republica Hebræorum*. Hæc autem Legis Moſaicæ Sanctitas, apertè evincit, eam non eſſe opus Dæmonis, qui homines pios & bonos efficere non vult, ſed potiùs illos præcipitare & deteriores reddere; nec opus eſſe Artis politicæ, à qua *Moyſes*, ſicut in iſto Opere commonſtrabimus, fuit penitùs alienus; nec opus eſſe naturæ, quæ ſenſuum voluptati indulget, nec opus humanæ rationis, quam multis erroribus obnoxiam ſuperbia & ignorantia decipiunt, ſed eſſe opus Dei, qui hanc Legem dedit Moyſi, & ritus, cæremonias, atque Sacrificia inſtituit, quibus à Populo Judaico, quem ſibi, præ cæteris aliis Nationibus, ſelegit, coli voluit, multaque edidit Sanctiſſima præcepta, quæ ad benè moratam Rempublicam Judæorum conſervandam erant omninò neceſſaria.

Sextus veritatis Hiſtoriæ Sacræ Veteris Teſtamenti character, eſt ingens multitudo miraculorum ac prodigiorum, quibus Deus, qui nec falli nec fallere poteſt, divinam illius Hiſtoriæ auctoritatem per *Moyſem*, & Prophetas confirmavit. Hæc autem miracula Deum habuiſſe Auctorem, ex eo potiſſimùm conſtat, quòd patrata fuerint à viris, quorum Scripta nihil aliud ſpirant quàm ſanctitatem, juſtitiam, pietatem, charitatem & quidquid ſublimioris

virtutis nomine continetur; quorum doctrina purioribus naturæ & rationis circà Religionem principiis egregiè conſonat, & eſt omni humanâ inventione ſublimior, quorum ſtudium ad unius Dei cultum inſtituendum, & ad abolendam ſacrilegam Dæmoniorum ſuperſtitionem unicè tendebat; quorum denique perpetuus, ſibique ſemper conſtans vitæ tenor ſummam ergà unum Deum reverentiam, ergà homines benevolentiam, ergà Magicas Artes maximam execrationem ingerebat.

Septimus Veritatis Hiſtoriæ Sacræ Veteris Teſtamenti character, eſt perfecta illa conſenſio, quam Libri Sacri Veteris Teſtamenti habent cum Novi fœderis Libris; quæ enim *Moyſes*, & Prophetæ in ſuis libris futura prædixerunt, nunc impleta omninò in quatuor Evangeliis, & in cæteris Novi Fœderis libris tam apertè legimus, ut Novum Teſtamentum in Veteri & in Novo Vetus Teſtamentum contineri videatur. Hæc autem tam perfecta & abſoluta conſenſio nequit eſſe ſolers & ſubtilis commentitiarum fabularum diſtributio, ſed eſt Divinæ Sacrorum Librorum cùm Veteris, tùm Novi Teſtamenti, Auctoritatis irrefragabile argumentum. Hinc Chriſtus Dominus Hiſtoriæ Sacræ Veteris Teſtamenti perhibens teſtimonium, ait capite v. Evangelii S. Matthæi: *Amen, amen dico vobis: donec tranſeat Cœlum & Terra, jota unum, aut unus apex non præteribit à Lege, donec omnia fiant.* Et cap. 16. v. 39. Evangelii S. Joannis: *Habent Moyſem, & Prophetas, audiant illos.*

Octavus veritatis Hiſtoriæ Sacræ Veteris Teſtamenti character, eſt facilis ac clara intelligentia, quam dat de origine, naturâ & conditione *Adami*, primi omnium hominum parentis, antè & poſt ejus peccatum. Narrat quippè Hiſtoria Sacra Veteris Teſtamenti, *Adamum* fuiſſe à Deo creatum perfectum, innocentem, beatiſſimâ cæleſtium donorum copiâ, & omnigenâ virtutum ſupellectili exornatum, ſed eum, violaſſe præceptum ſibi à Deo impoſitum, atque hac fatali transgreſſione mortem, miſerias, aliorum malorum agmen tàm ſibi, quàm omnibus ſuis poſteris importaſſe. Ex hac autem conditione *Adami*, à quo ſumus omnes propagati, tria præcipua veræ Religionis Dogmata eluceſcunt, quæ alioqui à nobis nullo pacto comprehendi poſſent, & quorum notitiam viri Ethnici, quantumvis excellenti præditi ingenio, aſſequi nunquàm potuerunt, ſed potius, velut noctuæ ad ſolem, prorſus cæcutierunt. In primis, indè intelligimus, peccatum *Adami* non tantum ipſi nocuiſſe, ſed etiam omnibus ejus poſteris, ad quos Viâ ordinariâ per generationem transfunditur primigenium illud peccatum, quod *Originale* appellamus. Secundò, agnoſcimus neceſſitatem Incarnationis Filii Dei, Jeſu Chriſti, qui nos per Gratiam ſuam medicinalem ſanaret, illata per Protoparentis noſtri labem damna reſarciret, & condignam Deo Patri exhiberet ſatisfactionem, cui nos exſolvendæ impares omninò eramus. Poſtremò, perſpectam indè habemus cauſam, cur omnis Homo poſt peccatum *Adami* naſcatur cum ignorantia in intellectu, cum malitia in voluntate, cum propenſione ad malum, cum lucta paſſionum, totque miſeriis & pœnis obnoxius vivat. Hæ ſiquidem ſunt funeſtæ appendices peccati Originalis. Hæc omnia, quibus vera & antiqua internoſcitur

Reli-

Religio, exprimit Sacra Veteris Teſtamenti Hiſtoria, & nullus eorum in prophanis Gentium Hiſtoriis vel minimum apparet veſtigium.

Denique, ut cæteros alios Veritatis Hiſtoriæ Sacræ Veteris Teſtamenti characteres ſilentio prætermittam, certum eſt, ſtylum, quo ſcripta eſt hæc Sacra Hiſtoria, eſſe ſimplicem & incultum, in quo verba non ornant res, ſed ipſa rerum magnitudo Sacrorum Scriptorum mentem & verba ſupra humanum modulum rapit, ita ut eloquii ſimplicitas reſpondeat quidem illis Scriptoribus, ſed rerum magnitudo & doctrinæ ſublimitas tribui debeant Deo, qui infirmis illis inſtrumentis, & impolitis organis utebatur. Si igitur Hiſtoriam Sacram Veteris Teſtamenti conferas cum ſæcularibus Hiſtoriis prophanarum Gentium, vel cum libris Ethnicorum Philoſophorum, vel cum eloquentia Oratorum, hæc certè minima in ſpeciem, propter ſimplicitatem verborum, tibi apparebit, at, ſi, ut par eſt, attendas ad rerum magnitudinem, & ad doctrinæ, quam complectitur, ſublimitatem, ſordeſcent tibi omnes ſuperſtitioſæ gentilitatis libri, & doctrinam Philoſophorum tanquàm puerilem ſugillabis, exſufflabis, atque repudiabis.

Hanc Sacram Veteris Teſtamenti Hiſtoriam, tot veritatis characteribus munitam, à creatione Mundi uſque ad Natale Chriſti Domini in hocce Opere deſcribendi officium ſuſcipio, eamque hauriam è Sacris Libris Veteris Teſtamenti, cum quibus, ſicùt in progreſſu hujus Operis palàm faciam, variarum exoticarum Nationum, præſertim Ægyptiorum, Aſſyriorum, Chaldæorum, ſeu Babyloniorum, Tyriorum, Phænicum, Perſarum, Græcorum, & Romanorum Annales in his, quæ ſpectant Hiſtoriam, mirificè conſentire oſtendam. Tempora hujus Hiſtoriæ Sacræ accuratiori, ut puto, Chronologiâ, quæ ad Sacri Textûs Hebræi, & Editionis Vulgatæ, à Concilio Tridentino approbatæ, calculos erit exacta, conſignabo. Sicut enim probari mihi nunquàm potuit Græcorum, ſeu Scripturæ Sacræ Verſionis Græcæ LXX. Interpretum Chronologia, quâ abutuntur non nulli, ut fidem aliquam concilient fabuloſis Antiquitatibus, quas de Monarchiarum ſuarum exordiis perperàm jactitant Ægyptii, Aſſyrii, Chaldæi, & Sinenſes; ità nullo pacto aſſentiri poſſum quibuſdam Chronographis, qui, licèt calculos Sacri Textûs Hebræi ſectentur, promiſcuè tamen confundunt annos ſervitutum Iſraëlitarum cum annis Præfecturæ *Judicum*, ſicque Chronologiam Sacram plus juſtô contractiorem reddunt, apertè reclamante Textu Hebræo in Sacro Libro *Judicum*, in quo anni ſervitutum Iſraëlitarum accuratè, ſicut in Editione Vulgata, diſtinguuntur ab annis Præfecturæ *Judicum*. Quocircà, candidè fateor, me, in putandis annis, qui à conditu Mundi uſque ad Natale Chriſti interfluxerunt, diſceſſiſſe à quibuſdam viris doctiſſimis, nimirùm *Petavio* in Lib. *De Doctrina Temporum*, Jacobo Uſſerio *in Sacris Annalibus Veteris & Novi Teſtamenti*, & *Lancellotio*, cujus Chronologia Sacra edita eſt ad calcem Bibliorum *Antonii Vitrè*. Sed, num juſtâ de cauſâ ab illis Scriptoribus, qui in ſtudio Chronologiæ

nologiæ Sacræ ſingularem navarunt operam, receſſerim? Et an calculus, quem à Creatione Mundi uſque ad Natale Chriſti ſubduco, accuratior ſit, & Chronologiæ Sacri Textus Hebræi, Editioniſque Vulgatæ magis conſentaneus? id totum judicio & examini tuo, erudite Lector, lubens permitto. Ut autem Hiſtoriæ Sacræ Veteris Teſtamenti à Creatione Mundi uſque ad Natale Chriſti Domini abſolutam poſſis habere notitiam, nihil eorum, quæ ad eam ſpectare poſſunt, prætermittam, ſed omnia, compendiosè tamen, attingam. Et primò quidem, præcipuas difficultates, quas Theologi, & Scripturæ Sacræ Interpretes circà Hiſtoriam Veteris Teſtamenti ventilare ſolent, paſſim proponam ac dilucidabo. Omnium Librorum, quibus Sacra Veteris Teſtamenti comprehenditur Hiſtoria, Divinam auctoritatem aſſeram ac vindicabo non tantùm contra Atheos, Infideles & incredulos, qui horumce Librorum Antiquitatem, revelationem, & inſpirationem negant, ſed etiam adversùs Hæreticos, qui aliquos Veteris Teſtamenti Libros expungunt è canone, cui illas accenſuit OEcumenica Synodus Tridentina, eorumdemque Sacrorum Librorum veros ac genuinos Auctores indicabo. Omnium Patriarcharum antè & poſt Diluvium, deindè *Moyſis*, *Joſue*, *Judicum*, ſingulorum Regum, tàm Judæ, quàm Iſraëlis, dicta ac Geſta perſtringam; atque Hiſtorias *Jobi*, *Ruth*, *Tobiæ*, *Juditha*, *Eſtheris*, cunctorum Prophetarum, qui, ſive ſub Regibus Judæ, ſive ſub Regibus Iſraëlis, vaticinati ſunt, attexam, necnon Ducum Aſſamonæorum, ſeu Machabæorum, qui Reipublicæ Hebræorum præfuerunt, res præclarè geſtas deſcribam. Legem Moſaicam cum præceptis, quæ complectitur, naturalibus, ſeu moralibus, cæremonialibus & judicialibus, cum Sacrificiis, & aliis id genus ad cultum, & Judaicam Religionem attinentibus, datam eſſe à Deo evincam contra duos præſertim Novarores, *Marshamum* & *Spencerum*, qui impiè pertendunt, Ritus, qui in Lege Moſaica præſcribuntur, non à Deo traditos ac inſtitutos fuiſſe, ſed ex Ethnicorum ſuperſtitionibus eſſe profectos, videlicèt *Circumciſionem* ex Æthyopum, Colchorum moribus; *Tabernaculum* ex prophano *Molochi* cultu; *Arcam* ex Ethnicorum Ciſtis; *Cherubinos* ex Ægyptiacis Simulacris; *Templum Hieroſolymitanum* ex ruditate Gentium originem traxiſſe. Hæc, & alia ejuſmodi, quæ Hiſtoriæ Sacræ lucem affundere, vel ſplendorem aliquem afferre poſſunt, ita, auxiliante Deo, in iſto Opere colligere ſcire ac diſponere conabor, ut mihi juſtè ſuccenſere haud poſſis, quòd in Sacra Veteris Teſtamenti Hiſtoriâ, variis licèt eventibus locupletiſſimâ, & per multa Sacra Volumina latiſſimè diffusâ, quidquam ſcitu dignum prætermiſerim, vel de ſtyli barbarie aut obſcuritate queraris, cum eo inter ſcribendum ſtylo datâ operâ uſus ſim, qui, ſicur non eſt affectatus, ita nec obſcurus, nec barbarus humi repit, ſicque, ut ſpero, omnia tibi erunt facilia, prona, clara & expedita, modò non te pigeat ad percipienda & memoriæ mandanda ſingula, quæ referam, Hiſtoriæ

ſtoriæ Sacræ Sacræ Veteris Teſtamenti Monumenta, patientiam commodare. Denique, ex lectione iſtius Operis, quod in rem tuam adornavi, hunc ſingularem fructum elicies, ut viam, modumque intelligas JEſum Chriſtum, cui omnia ſtudia noſtra conſecrare debemus, quærendi & facilè inveniendi in Sacra Hiſtoria Veteris Teſtamenti. Quam felicem ſortem ut ſecuriùs hanciſci valeas, auctor tibi ſum, ut ſæpiùs hanc ad DEUM effundas orationem, quam S *Auguſtinus* cap. 11. Lib. XI. *Confeſſionum* ſtudioſo Sacræ Scripturæ Lectori ſuppeditat, quæque his verbis concepta eſt: *Domine DEUS meus, intende Orationi meæ, & miſericordia tua exaudiat deſiderium meum; ſint caſtæ deliciæ meæ Scriptura tua, nec fallar in eis, nec fallam ex eis. Domine, attende & miſerere, Domine DEUS meus, lux cæcorum, & virtus infirmorum, ſtatimque lux videntium, & virtus fortium, attende animam meam, & audi clamantem de profundo. Largire ſpatium meditationibus noſtris in abdita legis tuæ, neque adverſus pulſantes claudas eas. Neque enim fruſtra ſcribi voluiſti tot paginarum opaca ſecreta. O Domine, perfice me, & revela mihi eas. Confiteor tibi, quidquid invenero in libris tuis, & audiam vocem laudis, & bibam te, & conſiderabo mirabilia de lege tua ab uſque principio, in quo feciſti Cælum & Terram, uſque ad Regnum tuum perpetuum Sanctæ Civitatis tuæ. Vide Domine DEUS meus, unde ſit deſiderium meum. Narraverunt mihi injuſti delectationes, ſed non ſicut lex tua, Domine, ecce unde eſt deſiderium meum. Vide Pater, adſpice, vide & approba, & placeat in conſpectu miſericordiæ tuæ invenire gratiam antè te, ut aperiantur pulſanti mihi interiora ſermonum tuorum obſecro per Dominum Noſtrum JESUM CHRISTUM filium tuum, virum dexteræ tuæ, filium hominis, quem confirmaſti tibi, Mediatorem tuum & noſtrum, per quem nos quæſiſti non quærentes te; unicum tuum, per quem vocaſti in adoptionem populum credentium, in quo & me: per eum te obſecro, qui ſedet ad dexteram tuam & te interpellat pro nobis, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi. Ipſum quæro in libris tuis. Moyſes enim de illo ſcripſit. Hoc ipſe ait, hoc veritas ait.* Cæterùm iſtud, quod in rem ſtudioſæ juventutis lucubravi, Opus ſummâ, ut par eſt, reverentiâ & devotione ſubjicio Eccleſiæ Romanæ, omnium Eccleſiarum Matris & Magiſtræ, & Summi Pontificis, doctrinarum omnium ac librorum ſupremi judicis, examini & auctoritati, palàmque profiteor, me ad ultimam uſque vitæ periodum, hoc eſt, quamdiù quidquam ſpiritûs calebit in corpore meo, ſemper Cathedræ Sancti Petri, ex qua Veritatis funduntur oracula, & Doctrinæ Fidei, Morum Diſciplinæ, quæ in ea docetur & traditur, ab Apoſtolis acceptæ, & ad noſtram uſque memoriam per continuam & nuſquàm interruptam Romanorum Pontificum ſucceſſionem propagatæ, jugiterque conſervatæ, firmitèr adhæſurum, meque potiùs membratim diſcerptum iri, quàm ut à Sedis Apoſtolicæ Conſtitutionibus vel latum quidem unguem deſciſcam.

NOS FRATER THOMAS RIPOLL,
Sacræ Theologiæ Profeſſor,
Totius Ordinis Fr. Prædicatorum Magiſter Generalis & Servus.

CUm Nobis exponatur, à Te fuiſſe recèns editum Opus, cui Titulus eſt: *Hiſtoria Eccleſiaſtica veteris Teſtamenti &c.* quod prælo mandari peroptas: Harum ſerie, noſtrique authoritate Officii, Tibi Reverendo admodùm Patri Fr. *Ignatio Hyacintho Amat de Graveſon*, Provinciæ noſtræ Gallo-Provinciæ Conventus Arelatenſis alumno, in Sacra Facultate Pariſienſi Doctori, ac Collegii Caſanatenſis Conventûs S. Mariæ ſuper Minervam de Urbe Theologo, licentiam facimus & facultatem impertimur prædictum Opus publicam in lucem typis mittendi, dummodò priùs fuerit duorum Ordinis noſtri in Theologia Magiſtrorum cenſorio judicio comprobatum, aliaque ſerventur de jure ſervanda. In quorum fidem &c. Datum Romæ in Conventu noſtro S. Mariæ ſuper Minervam die prima Februarii 1726.

Fr. Thomas Ripoll, Magiſter Ordinis.

Reg. fol. 89.

Fr. Joannes Sicard, Magiſter & Socius.

APPROBATIO.

SUmmis omnium *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ* Studioſorum votis, ut faceret ſatis Vir Clariſſimus Fr. *Ignatius Hyacinthus Amat de Graveſon*, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctor, & Collegii Caſanatenſis Theologus, poſt elaboratam, publicique Juris factam præcellentem illam à CHRISTI Natali ad noſtram uſque tempeſtatem Eccleſiæ Hiſtoriam, cunctorum jampridèm Eruditorum calculis celebratam; eamdem ipſe impræſentiarum Hiſtoriam, ab orbe condito ad Salvatoris nativitatem, Superis benè fortunantibus, perduxit. Quam quidem præſtantiſſimi Authoris Hiſtoriam, ex præſcripto *Reverendiſſimi Patris Thomæ Ripoll, Ordinis Prædicatorum Magiſtri Generalis*, cùm ad examen vocarem, tantùm abeſt, ut in ea quidquam offenderim, quod ſive *Ariſtarchi* grave ſupercilium, ſive mordacem *Zoili* linguam pertimeſcat, ut potiùs quid primum ſuſpice-

ſuſpicere debuerim? haud dictu facile ſit. In ea quippe Patriarcharum, Judicum, Regum Juda & Iſrael, Prophetarum, Ducum, & Pontificum Hebræorum Vitas, ac res præclarè geſtas, perſpicuo ordine, atque amœnâ methodo, ob oculos ponit. In ea majores hiſtoriæ difficultates diſcutit explanatque. In ea graviſſimas Chronologiæ controverſias ad certas epochas, certaſque Criticæ leges exigit. In ea denique ſtyli nobilitate, ſplendore, majeſtate ubique fulget: Id quod lectorum, nimium quantum, oblectat, rapit, & ad legendum vel invitum cogit. Hæc cùm ita ſint, Authorſum, ut hoc eximium Opus, numeris omnibus abſolutum, cedroque dignum, atque orthodoxæ, & Chriſtianis moribus conſentaneum, in apertum proferatur. Cæterum, Viris *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Veteris Teſtamenti* cupidis, id conſilii dederim, neque me dediſſe pigebit, ut Hiſtoriam hancce præ manibus ſemper geſtent, legant, perlegant, in paucis charam habeant. Nam quidquid in infinitis, propè dicam, eâ de re, antiquorum, noviſſimorumque temporum Hiſtoricis ſelectum reperitur, totum hoc ſedulo, ac diligenter hic diffuſum, digeſtumque eſſe, perutili certè experimento comprobabunt.

Datum Romæ in Conventu Sanctæ Mariæ ſuper Minervam die 20. Novembris, Anni 1726.

Fr. Patricius Plonket,
Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctor, & Collegii Caſanatenſis Theologus, Ordinis Prædicatorum.

APPROBATIO.

Hiſtoriam Eccleſiaſticam Veteris Teſtamenti in tres tomos diviſam, ſex Mundi complectentem ætates ab Orbe ipſo condito ad Natale uſque JESU CHRISTI, à Præclariſſimo Viro Fr. Hyacintho Amat de Graveſon, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctoro, & Collegii Caſanatenſis Theologo, concinnatam, juſſu Reverendiſſimi P. Fr. Thomæ Ripoll, Sacræ Theologiæ Profeſſoris, ac totius Ordinis Prædic. Generalis Magiſtri, *legi tanta animi voluptate, quanta luculentia ſplendet. Sed (eam) legendo, dum cupio ſedare ſitim, ſitis altera accreſcit* (1) (fateor cum

)()(2 Man-

(1) Mantuanus in elogio Mirand.

Mantuano) alia, ſeu nova evolvendi Authoris edenda opera, his germana, & præcedentibus, jam iterum, atque iterum, brevi tempore, publica luce donatis, quæ me ſic, gradatim lecta, ſitire fecére. Et primò quidem illud de Vita, Myſteriis, & annis CHRISTI, duobus tomis comprehenſum; quò mihi de Authore dicere fas eſt, quod olim (2) Hieronymo de Nepotiano: *Lectione aſſidua, & meditatione continua, pectus ſuum Bibliothecam fecerat CHRISTI:* Nec non & alter de Sacra Scriptura Tractatus; ubi feliciter contra Infideles, Judæos & Hæreticos laboravit. Hiſtoria inſuper Eccleſiæ à CHRISTO nato ad noſtram uſque ætatem, novem tomis, & altero omnium Indice; in qua felicius. Et iſta noviſſimè Veteris Teſtamenti Eccleſiaſtica Hiſtoria, ab Orbe condito ad Natale uſque Salvatoris, per ſex Mundi ætates continenter producta, res, Hiſtoriam, Dogmata, Legem, Chronologiam, & Hebræorum Diſciplinam ſpectantes, miro ordine, ac omnigena eruditione, variis digeſta colloquiis, perſtringens; in qua feliciſſime. *Semper enim Sapienti reſtabit quod inveniat, inquiebat Seneca* (3). Et ſanè in hoc opere pretioſum à vili ſeparatum inveni; multas Poetarum, Rabbinorum, & prophanorum Fabulas Scriptorum, putidaque quarumdam Nationum caſtigata mendacia: momenta quæque, in rebus controverſis, æqua lance librata, ac pro veritate, aut majori veriſimilitudine latam juſtè ab Authore ſententiam: Qui non ventis mentem ſuam, vaniſque figmentis, ſed veritatibus & ſententiis, ratione, & authoritate fulcitis paſcere ſolitus, difficultatum confinia conſignat, & nodos quoſque, etſi implicatiſſimos, clarè, brevitèr, ac profundè diſſolvit; tantoque fœdere iſta conſerit, ut nec claritatem minuat profunditas, nec brevitati noceat claritas: ſed ſalva utriuſque proprietate; in unam coeunt Operis, & Opificis laudem, quem æterno nomine, felici omine hæreditandum clamant. Atque id equidem in hujus Operis Authore mirandum maximè, quod ſuis in Colloquiis ſimul elegans dicendi, & argutum ſequatur genus diſputandi. *Nam de rebus obſcuris, & ad intelligendum difficilibus dilucidè dicere, nec ſententiis ſolum argutè, ſed*

(2) S. Hieronymus in Epiſt. 3. ad Heliodorum.
(3) Epiſt. 109.

ſed verbis etiam ornatè , adeò eſt operoſum & arduum , (vir ille eruditiſſimus Melchior Cano monebat (4), ut *paucis viſum ſit accidiſſe*: Idcirco Opus hoc , omnibus numeris abſolutum , ſuoque dignum Authore , prælo digniſſimum judico ; quod claritate Candidatis, quibus dicatur ; profunditate Magiſtri , & veritate , omnibus ſpectetur profuturum : nihilſque in eo inveniri Fidei Catholicæ, aut bonis moribus non conſonum. Ita cenſeo ſalvo &c. Romæ in Collegii Caſanatenſi die 21. Novembris an. 1726.

Fr. Joſeph Salas,
Sacræ Theolog. Magiſter & Collegii Caſanatenſis Theologus, Ord. Prædicatorum.

IMPRIMATUR.

Si videbitur Reverendiſſimo Patri Magiſtro Sacri Palatii Apoſtolici.

N. Baccarius Epiſcopus Bojanen. Vicesgerens.

APPROBATIO.

Nihil Viro Religioſo convenientius eſt ac dignum magis, quàm ingenii ſui vires eò convertere , ut Sacræ Doctrinæ promoveat ſtudium , glirioreſque ipſius fontes Junioribus candidatis adaperiat. Huic intentus Conſilio R. A. P. *Ignatius Hyacinthus Amat de Graveſon* , Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctor, & Collegii Caſanatenſis Theologus, Ordinis F. F. Prædicatorum , poſt evulgatam per alternas Quæſtiones & reſponſiones CHRISTI Eccleſiæ Hiſtoriam , quam Litterarius Orbis ſummo plauſu excepit , eodem ſtyli nitore , parique Methodo, fœderis antiqui ſeriem Hiſtoricam adornare conſtituit , ut qui Eccleſiam cum CHRISTO ſurgentem, per Apoſtolos propagatam, variis perſecutionum ac hæreſeon fluctibus jactatam, ſed in omnibus glorioſam ac triumphantem exhibuerat, in Syn-

)( )( )(3 ago-

---

(4) Lib. 2. De Locis in Prooemio.

giogâ velut delineatam & in umbrâ Legis delitescentem exponeret. Hoc autem Opus, in tres Tomos distriburum, jubente Reverendiſſimo S. P. A. Magiſtro, attentè perlegi, in eoque nihil reperi, quod puritati morum, Catholicisve Dogmatibus repugnaret; imo omnia utrisque maximè consona: Unde eximium iſtud Opus à Theologiæ Candidatis nocturnâ ac diurnâ manu verſandum eſſe cenſeo. In eo enim quisque ſublimem Theologum, Criticum ſagacem, accuratum Chronographum, Doctiſſimum Interpretem, ac tandem utile dulci permixtum ubique demirabitur. Quamobrem publica luce digniſſimum judico. In quorum fidem ſubſcripſi Romæ in Regio Sanctiſſimæ Trinitatis Conventu die 25. Octobris Anni 1726.

Fr. Franciſcus Bertrand,
Ordinis Minimorum, S. Theologiæ
Profeſſor.

APPROBATIO.

Hiſtoriam Veteris Teſtamenti, ab admodum R. P. Magiſtro *Ignatio Hyacintho Amat de Graveſon*, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctore, & Collegii Caſanatenſis Theologo, Ordinis Prædicatorum, Viro Urbi, & Orbi optimè noto, omnigena eruditione pollenre, per ſex Mundi ætates clarè diſpoſitam, ac mirabili ingenio compoſitam, in tres Tomos diſtributam; ex Commiſſione Reverendiſſimi P. F. *Gregorii Selleri*, Sac. Palat. Apoſt. Magiſt. tota mentis jucunditate revolvi; atque in ea cùm nihil, quod Catholicum dedecet, omne verò, quod Religioſiſſimum virum decet, invenerim; ideò ut publici Juris fiat, exiſtimavi, ad hoc ut ſi in Litterario Orbe per priorem Hiſtoriam, (novi ſcilicèt Teſtamenti) uberes produxit fructus eruditionis, uberiores producat per poſteriorem. Ita ſalvo &c. Dabat in Collegio Sanctæ Mariæ de Victoria Romæ 26. Novembris 1726.

Fr. Leo, à S. Felice,
Carmelita Excalceatus, S. Theol. Prælector,
ac Sacrarum Congreg. Indicis, & Sac. Rituum Conſultor.

APPRO-

APPROBATIO.

JUbente Reverendiſſimo Patre Gregorio Selleri, Sacri Palatii Magiſtro, Opus legi, cui titulus: *Hiſtoria Eccleſiaſtica veteris Teſtamenti in* Rem *Theologiæ Candidatorum*, authore Fr. *Ignatio Hyacintho Amat de Graveſon*, Ordin. Prædicat. In quo variam auctoris piiſſimi doctrinam, ubertatem dicendi, omnigenam veteris Hiſtoriæ cognitionem ſum admiratus non ſemel. Cùmque omnia Romanæ noſtræ Catholicæ Fidei conſona prorsùs repererim, Opus digniſſimum luce publicâ, imò Religionis Chriſtianæ amatoribus neceſſarium cenſeo. Datum Romæ die 26. Novembris 1716.

Johannes Bonget,

Prior S. Martini di Scey, in Archigymnaſio Romano Linguæ Græcæ, & in Collegio Urbano de Propaganda Fide Linguæ Sanctæ Lectore.

IMPRIMATUR.

Fr. Gregorius Selleri, Ordinis Prædicatorum, Sacri Apoſtolici Palatii Magiſter.

INDEX

INDEX COLLOQUIORUM,

quæ in hocce primo Tomo continentur.

Colloquia in Hiſtoriam primæ Mundi Ætatis.

COLLOQUIUM PRIMUM,

In quo ſingula, quæ ad Mundi creationem, & Adami innocentis ſtatum pertinent, explanantur, & fabulæ, ac errores, quos circà primam Mundi ætatem procuderunt Scriptores prophani, exſufflantur. pag. 3.

COLLOQUIUM II.

In quo diſentiuntur ac dirimuntur difficultates, quas de ſtatu Adami poſt peccatum proponere ſolent Theologi, 37.

COLLOQUIUM III.

De Vita & Rebus, quæ à Patriarchis antediluvianis geſtæ ſunt, & de verâ in eorum ſubducendis annis Chronologiâ. 61.

Genealogia Adami per filium ſuum Cainum, quæ DEO exoſa fuit. Pag. 70.

Genealogia Adami per filium Sethum, quæ DEO grata & accepta fuit, 70.

Tabula Chronologica, complectens annos generationum Patriarcharum antediluvianorum, juxta Codices Hebræorum, Græcorum, & Samaritanorum. 74.

Tabula Chronologica, decem Primorum Patriarcharum ante Diluvium, ſtemma, & annorum vitæ ſummam complectens, 74.

Colloquia in Hiſtoriam ſecundæ Mundi Ætatis.

COLLOQUIUM PRIMUM.

In quo agitur de his, quæ ſpectant ſecundæ Mundi ætatis Hiſtoriam. pag. 77.

COLLOQUIUM II.

In quo diluuntur Dubia, quæ in Hiſtoriam ſecundæ Mundi ætatis viri eruditi proponere ſolent. 95.

COLLOQUIUM III.

De Geſtis Patiarcharum ſecundæ Mundi ætatis, & de accurata in illorum ſubducendis annis Chronologia 111.

Calculus Patriarcharum ſecundæ Mundi ætatis juxta Codices Hebræos. pag. 125.

Calculus Patriarcharum ſecundæ Mundi ætatis juxta Codices Græcos. 126.

Calculus Patriarcharum ſecundæ Mundi ætatis, juxta Codicem Samaritanum. 127.

HI-

HISTORIA
ECCLESIASTICA
VETERIS TESTAMENTI,

IN REM THEOLOGIÆ CANDIDATORUM,

Per ſex Mundi Ætates ab Orbe condito ad Natale uſque JESU CHRISTI, SERVATORIS *noſtri, continenti ordine producta, variiſque colloquiis digeſta, ubi Res præcipuæ, quæ ad Hiſtoriam, Dogmata, Legem, Chronologiam, & Diſciplinam Hebræorum ſpectant, per breves Interrogationes & Reſponſiones perſtringuntur, & in præclaro ordine collocantur.*

PRÆFATIO, ET INSTITUTI OPERIS RATIO.

DUm mihi gratulari incipiebam, quòd ex immenſo, & innumeris infeſto ſcopulis, ad quos non offendere, non allidi difficillimum eſt, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ pelago, cui me commiſeram, haud infeliciter enavigaſſem, jamque portum tenens, diu exoptato otio deinceps fruiturum me ſperabam; Ecce ſubitò amici aurem meam vellicare, meque ad ſolitum laborem revocare cœperunt. *Heus tu*, dixerunt, *quorſùm, poſt illam, quam à Chriſto nato uſque ad noſtram memoriam nuper in lucem emiſiſti, Hiſtoriam Eccleſiaſticam, vis intempeſtivo indulgere otio, & porrectis pedibus in utramvis dormire aurem? Numquid vides, Eccleſiæ Hiſtoriam, quam à Chriſto nato lucubraſti, mancam & imperfectam fore, niſi ei adjicias Veteris Teſtamenti Hiſtoriam Eccleſiaſticam, quæ tam arctam cum Hiſtoria Eccleſiæ, quam Chriſtus acquiſivit Sanguine ſuo, affinitatem & connexionem habet, ut ſi id genus argumenti intactum omninò prætermittas, aliquid tuis lucubrationibus, jam publicâ luce donatis, deeſſe jure optimo querantur Lectores? Hiſtoria quippe Eccleſiaſtica Veteris Teſtamenti, tota quanta eſt, recta collimat & ordinatur ad Jeſum Chriſtum, verum Meſſiam, qui eſt finis & plenitudo totius Legis, quem Patriarchæ expectarunt, quem Prophetæ prædixerunt, in quem venturum antiqui juſti crediderunt, quem poſtremò Legis Moſaicæ figuræ, Ceremoniæ, Ritus, Sacramenta, Sacrificia, Feſta, aliaque id genus Hebræorum monumenta adumbrarunt, & quaſi digito commonſtrarunt. Macte itaque animo, & abjectâ omni morâ, Veteris Teſtamenti Hiſtoriam Eccleſiaſticam, ſeu res ab exordio Mundi uſque ad Natale Chriſti Domini Sacris Litteris editas, compendiosè deſcribendi novum, quod tibi imponimus, alacri animo ſuſcipe onus, ut hoc pacto perfecta, omnibuſque ſuis numeris abſoluta evadat illa, quam concinnaſti, Hiſtoria Eccleſiæ, quæ à Chriſto Domino inſtituta perpetuò eſt duratura.* His amicorum pulſatus machinis, non ſtatim morem geſſi, ſed potius ab hoc literario ſuſcipiendo negotio abhorrens, mihique dumtaxat ac Muſis intra ſiparium canere tutiùs, ac opportuniùs ducens, motas conſultò nectebam, meque tam alto mari permittere non auſus, pedem retrahere cogitabam. Videbam ſiquidem argumentum varium pariter ac vaſtum, quod in ampliſſimum volumen

eſſet evaſurum, ſi juſtâ curâ, ut par erat, tractaretur. Sciebam etiam, benè multos hujus tempeſtatis Scriptores, magno & excellenti ingenio præditos, & Linguarum exoticarum peritiſſimos, eamdem Spartam ſuſcepiſſe, eamque tantâ cum nominis ſui laude exornaſſe, ut omnes palmam promeriti, nihil novi eo de argumento ſcribendum aliis reliquerint, ac ſubinde nihil reperiebam, in quo mens mea libentiùs conquieſceret, quàm in tranquillo otio, ad quod ſeceſſeram, & in arcanis atque dulciſſimis cum ſolo Deo colloquiis, quibus quidquid ſupereſt vitæ meæ (ſupereſt autem vix brevis palmus) conſecrare animus erat. Verùm, ſic me hærentem cùm ſæpiùs rogarent, & tantùm non increparent amici, tandem pollicitus ſum, me hoc Opus, meis licèt viribus impar, divinæ gratiæ adjutum præſidio, illicò aggreſſurum, & ne viderer malæ fidei ſponſor, cœpi præcipiti calamo quædam in chartis annotare velut uſui futura, ſi quandò fortè daretur voluntas vel facultas Operi ultimam manum admovendi. Contigit autem, ut non multò poſt has meas recolligendo ſchedas, easque attentiori animo lectitando, vehemens inceſſerit animum libido perficiendi iſtud jam à me delineatum Opus, eo vel ſolo nomine, quòd Veteris Teſtamenti Hiſtoria nullo pacto ab Hiſtoria Eccleſiæ, quam Jeſus Chriſtus in nova Lege inſtituit, ſeparari debeat, cùm certum ſit, juſtos, qui ab exordio Mundi vixerunt uſque ad Legem Evangelicam, credidiſſe in Chriſtum venturum, ac ſubindè pertinuiſſe ad Eccleſiam Chriſti, quemadmodum inter alios Sanctos Patres diſertè docet multis in locis Sanctus *Auguſtinus*, ſed præſertim cap. 4. lib. 3. ad *Bonifacium* contra duas Epiſtolas Pelagianorum, ubi de juſtis Veteris Teſtamenti loquens, hæc habet: *Ex Fide, quâ nos vivimus; unâ eâdemque vixerunt, Incarnationem, Paſſionem, Reſurrectionemque Chriſti credentes futuram, quam nos credimus factam.* Hinc eſt, quòd *Euſebius*, Epiſcopus Cæſarienſis, lib. 1. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap. 4. illos omnes, qui in Veteri Lege teſtimonio juſtitiæ fuerunt probati, appellat non quidem nomine, ſed re, Chriſtianos, eosque ad Novum Teſtamentum, ſeu ad Eccleſiam Chriſti Domini pertinuiſſe affirmare non dubitat. Quam doctrinam Apoſtolus *Paulus* Epiſtolæ 1. ad Corinthios cap. 10. non obſcurè expreſſit his verbis: *Nolo vos ignorare, Fratres, quoniam Patres noſtri omnes ſub nube fuerunt, & omnes mare tranſierunt, & omnes in Moyſe baptizati ſunt in nube, & in mari, & omnes eamdem eſcam ſpiritualem manducaverunt, & omnes eumdem potum ſpiritualem biberunt (bibebant autem de ſpirituali, conſequente eos petra, petra autem erat Chriſtus.)* Ne igitur quidquam in ea, quam jam publicavi, Hiſtoria Eccleſiæ, à Chriſto Domino in nova Lege inſtitutæ, Lector deſiderare poſſet, neceſſarium eſſe duxi, Hiſtoriam Eccleſiaſticam Veteris Teſtamenti breviter conſtringere, eamque variis colloquiis digeſtam cum diſtinctione temporum deſcribere per ſex Mundi Ætates, quæ ab Orbis conditu usque ad Natale Chriſti Domini interfluxerunt. Prima Mundi Ætas putatur à creatione Mundi usque ad Diluvium univerſale. Altera Mundi Ætas exordium habet à Diluvio, & protenditur usque ad Vocationem Abrahami. Tertia Mundi Ætas auſpicatur à Vocatione Abrahami, & producitur usque ad profectionem Populi Iſraëlitici ex Ægypto. Quarta Mundi Ætas ducit initium ab egreſſione Populi Iſraëlitici ex Ægypto, & durat usque ad quartum annum Regni *Salomonis*, quo ab eodem Rege jacta ſunt Templi Hieroſolymitani fundamenta. Quinta Mundi Ætas excurrit à conſtructione Templi Hieroſolymitani usque ad Captivitatem Babylonicam. Sexta Mundi Ætas orditur à laxata captivitate Babylonica, & completur in Natali Chriſti Domini, veri Meſſiæ, & totius Mundi Salvatoris. Dabo autem operam, ut eas, quæ circa illas ſex Mundi Ætates, ſive ad Hiſtoriam, ſive ad Critices, & Chronologiæ Diſciplinas, ſive ad Doctrinam, mores, ritusque Hebræorum pertinent, quæque vel in Sacris Libris, vel in permultis peritorum hujus Ætatis Scriptorum voluminibus perſcripta continentur, attingam, eademque operâ explodam fabulas, quas Hiſtorici prophani circa iſtas ſex Mundi Ætates commenti ſunt, ita ut tamen à prolixioribus diſputationibus, quæ homines plerumque meliores non reddunt, conſultò abſtineam, meque ſemper intra præſcriptos brevitatis limites contineam. Cæterùm, quod ad hujus Operis, quod molior, ſpem attinet, ſi minùs contingat eruditorum calculis approbari, illud fortaſſis efficiet, ut Theologiæ Candidati (quibus opem ferre vehementer deſidero, quæ ſit illis non minùs utilis, quàm jucunda) ad univerſam Veteris Teſtamenti Hiſtoriam in fonte legendam, quaſi additis ſtimulis, provocentur, intelligantque, mihi ſaltem non defuiſſe

deſuiſſe voluntatem præſtandi promiſſi, ſi par animo fuiſſet facultas, indeque confido, ut iſtud qualecumque Opus, ad promovenda eorum ſtudia ſubciſivis horis à me lucubratum, boni conſulant, & ſicubi conatum noſtrum vires deſtituant, promptam, quam habui, voluntatem utilitati eorum conſulendi, & ad diſcendam Hiſtoriam Eccleſiaſticam veteris Teſtamenti compendiariam viam illis parandi, pro officio interpretentur.

HISTORIA ECCLESIASTICA

PRIMÆ MUNDI ÆTATIS,

Quæ incipit à creatione Mundi, & protenditur uſque ad Diluvium univerſale.

Hiſtoria Eccleſiaſtica primæ Mundi Ætatis complectitur omnia, quæ ſpectant Mundi creationem, feliciſſimum Adami, primi omnium hominum parentis, ſtatum ante peccatum; deploratiſſimam itidem ejuſdem Adami ſortem poſt peccatum: inſuper res geſtas Patriarcharum, qui vixerunt ante Diluvium univerſale: miſerias & calamitates, quas in totum genus humanum invexit primigenia Adami labes, necnon horrenda flagitia, quibus ejus poſteri inquinati iram Dei provocarunt, & per Diluvium univerſale fuerunt ab ipſo puniti. Circà hæc præcipua capita Hiſtoriæ Sacræ à creatione Mundi uſque ad Diluvium, quod in univerſam terram graſſatum eſt, plura Scripturæ Sacræ Interpretes dubia ventilare ſolent, quæ nos brevitate, quoad ejus fieri poterit, cum claritate conjunctâ, expendere ac dilucidare ſatagemus in tribus Colloquiis, quæ in Hiſtoriam hujus primæ Mundi Ætatis inſtituemus, & in quibus, juxta methodum, quam in deſcribenda Hiſtoria Eccleſiæ, quam Jeſus Chriſtus in Nova Lege inſtituit, tenuimus, Interlocutores erunt MAGISTER, ac DISCIPULUS. In primo Colloquio diſſeremus de his, quæ ad creationem Mundi, & ad ſtatum Adami innocentis pertinent, ibidemque malè conſarcinatas repudiabimus fabulas, & errores, quos circa primi hominis, Mundi, & animalium creationem excogitarunt Scriptores prophani. In altero Colloquio diſcutiemus nonnullas difficultates, quas Theologi de ſtatu Adami poſt peccatum proponunt, iiſque breviter faciemus ſatis. In tertio denique Colloquio perſtringemus Vitas, ſeu res præclarè geſtas Patriarcharum, qui à creatione Mundi vixerunt uſque ad Diluvium, atque veram Chronologiam, quæ in ſubducendis annis horumce Patriarcharum, cæteris calculis præponi debeat, indicabimus.

COLLOQUIUM PRIMUM.

In quo ſingula, quæ ad Mundi creationem, & Adami innocentis ſtatum pertinent, explanantur, & fabulæ, ac errores, quos circà primam Mundi Ætatem procuderunt Scriptores prophani, exſufflantur.

MAGISTER: Mundum intra ſex dierum ſpatium conditum eſſe narrat Scriptura Sacra. Primâ die creavit Deus Cœlum, Terram, ac Lucem. Secundâ die fecit Firmamentum, & diviſit aquas, quæ erant ſuper Firmamentum. Tertiâ die congregavit aquas, quæ erant ſub Firmamento in unum locum, terramque, recedentibus aquis, exſiccatam, herbarum, ſtirpiumque viriditate veſtivit, juſſitque, ut arbores fructuſque produceret. Quartâ die Solem, ac Lunam, Stellaſque collocavit in Cœlo, ut præeſſent diei ac nocti, & ut eſſent in ſigna, in tempora, dies & annos, atque lucerent in Firmamento Cœli, & illuminarent terram. In quinta die Deus Piſces in Mari, & Volucres in aëre procreavit. In ſexta die produxit animantia ſuper terram, & præſertim hominem, quem è limo terræ finxit, à terra *Adamum* appellavit, ad imaginem ſuam formavit, eumque in hunc Mundum induxit, quaſi in domum jam paratam & inſtructam; illius enim causâ facta ſunt omnia. Denique ſeptimâ die, cùm perfectum, omnibuſque ſuis numeris abſolutum eſſet totius Mundi opificium, quievit Deus, & cuncta, quæ fecerat opera tanquam valdè bona approbavit. Hæc ſunt in ſumma, quæ de creatione Mundi, ſeu de ſex dierum opificio, refert Scriptura Sacra Cap. 1. Libri Geneſeos.

Hanc compendioſam de creatione Mundi hiſtoricam narrationem, à *Moſe* loco mox à me laudato deſcriptam, paucis nunc Obſervationibus, ne longior ſim, quàm poſtulat mei inſtituti ratio, illuſtrare pergam. In primis, certum eſt, hunc Mundum, non ex aliqua præjacente materia, ſed ex nihilo ab omnipotenti Deo conditum fuiſſe. Hinc damnari meritò debent Poëtæ, qui (teſte *Lactantio* lib. 2. *Inſtitutionum Divin.* cap. 9.) *ajunt, Chaos in principio fuiſſe, id eſt,*

id eſt, confuſionem rerum atque elementorum; poſtea verò Deum diremiſſe omnem illam congeriem, ſingulisque rebus ex confuſo acervo ſeparatis, in ordinemque deſcriptis, inſtruxiſſe Mundum pariter & ornaſſe. Quibus facilè eſt reſpondere poteſtatem Dei non intelligentibus, quem credunt nihil efficere poſſe, niſi ex materia ſubjacente ac parata, in quo errore etiam Philoſophi fuerunt. . . . . Deus facit ſibi ipſi materiam, quia poteſt. Poſſe enim Dei eſt, nam ſi non poteſt, Deus non eſt. Homo facit ex eo, quod eſt, quia per mortalitatem imbecillis eſt, definitæ ac modicæ poteſtatis. Deus autem facit ex eo, quod non eſt, quia per æternitatem fortis eſt, per fortitudinem poteſtatis immenſæ, quæ fine ac modo caret, ſicut vita factoris. Quid ergò mirum, ſi facturus Mundum, priùs materiam de qua faceret, præparavit ex eo, quod non erat? quia nefas eſſet, Deum aliundè aliquid mutuari, cùm in ipſo, vel ex ipſo ſint omnia. Nam ſi eſt aliquid ante illum factum, & quidquam non ab illo factum eſt, poteſtatem Dei & nomen amittat. Hoc egregio *Lactantii* teſtimonio facilè refelluntur non ſolùm Ethnici Poëtæ, ac Philoſophi, ſed etiam quidam Hæretici, quos cum *Hermogene* effutire non puduit, Materiam eſſe ingenitam, æternam, & Deo coævam, vel cum Hæretico *Davide de Dinando*, Diſcipulo *Almarici*, Deum eſſe materiam primam; quo commento quid abſurdius inſulſiusque excogitari poſſit, certè non video.

De anni tempeſtate, quâ conditus eſt Mundus, non convenit inter omnes Scripturæ Sacræ Interpretes. Alii exiſtimant, Mundum fuiſſe creatum in Autumno, qui fructibus abundat. Probabilius quippè videtur, Deum, cujus opera perfecta ſunt, Mundum creaſſe in Autumno fructifero, quàm in Vere dumtaxar florido. Præterquàm quòd annus antiquus apud Hebræos (ante eorum profectionem ex Ægypto) auſpicabatur ab Æquinoctio Autumnali, immò indè incipiebant anni Sabbatici, & Jubilæi, annusque Civilis Hebræorum. His conjecturis nituntur multi Scripturæ Sacræ Interpretes, quibus hæc probatur ſententia. Alii verò non minùs eruditi Scripturæ Sacræ Interpretes, quorum ſententiæ utroque pollice ſubſcribo, autumant, Mundum fuiſſe Verno tempore conditum, tùm quia omnia Verno tempore renovantur; tum quia in Æquinoctio Vernali Orbis fuit reparatus, cùm Christus Dominus, ſicut alibi oſtendimus, mortuus ſit ad redimendum genus humanum die 25. menſis Martii. Nec tamen defuerunt primis Parentibus noſtris fructus, ſicut & animantibus herbæ, quibus veſcerentur, quamvis Mundus fuerit Verno tempore conditus, quia in locis temperatis, in quibus primum hominem, primaque animantia terreſtria creavit Deus, plures fructus in Vere, & ſalubrium herbarum copia ſuppetit. Addi etiam poteſt, Adamum in Paradiſo terreſtri poſitum fuiſſe, ubi ſemper erant arbores fructiferæ. Denique, Hebræi, antequam egrederentur ex Ægypto, anni exordium duxerunt quidem ab Æquinoctio Autumnali, ſed ejusmodi anni Hebræorum inchoationem reformavit Deus, præcipiens in Libro Exodi, ut anni initium ſumeretur ab Æquinoctio Vernali. Hanc ſententiam de creatione Mundi Verno tempore conditi tanquam probabiliorem amplectuntur non ſolùm inter Judæos periti Rabbini, ſed etiam multi SS. Patres, præſertim *Cyrill. Hieroſolymit.* Catech. 14 *Ambroſius*, lib. 1. Hexameron cap. 4. & *Theodoretus* in Exodum quæſt. 72. ubi hæc habet: *Propterea quòd eodem ferè tempore* (ſeu Verno) *Deus creaturas condidit; cui rei fidem facit arborum germinatio. Incipiente enim Vere, prata florere ſolent, ſegetes ſemina concipiunt, arbores fructum emittunt. Eâ de causâ Deus etiam ſub idem tempus liberavit Populum Iſraël à ſervitute Ægyptiorum. Et Gabriel Archangelus Sanctæ Virgini Mariæ lætum Nuntium admirandi partus attulit. Eodem quoque tempore Chriſtus Dominus ſalutarem pertulit paſſionem.* Deus igitur Verno tempore condidit Mundum, non quidem propter ſe illum fecit Deus, quia commodis ejus non indiget, ſed propter hominem, qui eo utitur; hominem tamen Deus creavit propter ſe, *ſcilicet* (ſunt verba *Lactantii* lib. 7. Inſtitutionum Divin. cap. 5.) *ut eſſet qui opera ejus intelligeret, qui providentiam diſponendi, rationem faciendi, virtutem conſummandi, & ſenſu admirari, & voce proloqui poſſet. Quorum omnium ſumma hæc eſt, ut Deum colat. Is enim colit, qui hæc intelligit: is artificem omnium rerum, is verum patrem ſuum debitâ veneratione proſequitur, qui virtutem majeſtatis ejus de ſuorum operum inventione, inceptione, perfectione metitur. Quod planius argumentum proferri poteſt, & Mundum hominis, & hominem ſuâ causâ Deum feciſſe, quàm quòd ex omnibus animalibus ſolus ita formatus eſt, ut oculi ejus ad Cælum directi, facies*

ad

ad Deum ſpectans ? ut videatur hominem Deus , quaſi porrecta manu allevatum ex humo , ad contemplationem ſui excitaſſe. Notat porrò *Moyſes* , hominem ſextâ die creationis Mundi fuiſſe à Deo creatum , ex quo facilè colligitur, totum Mundi opificium per intervallum ſex dierum naturalium eſſe à Deo perfectum. Id etiam apertè declarat idem Sacer Auctor in ea , quam deſcribit, hiſtoricâ Mundi narratione, ubi ſex Mundi creationis dies diſtinctè & articulatè enumerat , ſingulorum definit ſpatia, & quidquid operis in unoquoque die molitus ſit Deus, accuratè exponit. Memorat inſuper *Moyſes* præceptum à Deo datum obſervandi Sabbatum , quia , ſicut Deus Mundum , & omnia , quæ in eo continentur , ſex diebus elaboravit, ſeptimo autem die requievit ab omni opere, id eſt, nova condere ceſſavit; ita Judæi ſex diebus laborare poſſunt, die autem ſeptimo ab omni opere ſervili ac labore debent in integrum abſtinere. Quæ certè Moyſis ratio , ut nemo non videt, nullius ponderis eſſet , ſi Deus unicâ die, vel unico momento totum Mundi opificium abſolviſſet , ſicut viſum eſt Sancto *Auguſtino* , qui docet , ſex illos dies,quibus Mundum conditum eſſe narrat *Moyſes* , non in ſenſu proprio & naturali accipi debere , ſed in ſenſu myſtico ac figurato , ſeu per diem intelligi oportere cognitionem Angelicam , ita ut prima dies ſit cognitio primi operis, quam habuit Angelus : ſecunda dies ſit cognitio, quam Angelus habuit , ſecundi operis , & ſic de aliis diebus. Quò fit, ut apud *S. Auguſtinum* diſtinctio dierum creationis Mundi ſumatur non ſecundùm ſucceſſionem temporum , ſed ſecundùm ordinem rerum cognitarum ab Angelis. Iſti autem dies dicuntur conſtare veſpere & mane , id eſt , cognitione veſpertinâ & matutinâ, quia Angeli duplici pollent rerum cognitione , unâ videlicèt , quæ eſt obſcurior , & quâ cognoſcunt res in ſe ipſis : & iſta Angelorum cognitio vocatur *veſpertina :* Altera cognitio rerum , quam habent Angeli , clarior eſt, & ideò appellatur *matutina* , per quam cognoſcunt res non in ſe ipſis , ſed in Deo , ſeu in Verbo Divino , tanquàm in cauſa rerum omnium. Hæc eſt Sententia *S. Auguſtini* , quam *S. Thomas* Primæ Partis ſuæ Summæ Tripartitæ qu. 74. art. 2. & aliis ſequentibus expendit, eique nullam erroris notam , ob reverentiam Aquilino huic Doctori de Eccleſia optimè merito debitam , inuri debere cenſet ; quamvis inclinet ad communiorem Sanctorum Patrum opinionem , quæ tenet , ſex iſtos dies , quos tam diſtinctè dinumerat Moyſes, eſſe veros & naturales dies. Nec enim credibile eſt , *Moyſem* , ſapientiſſimum Legiſlatorem , voluiſſe in ea, quam texit, hiſtoricâ creationis Mundi narratione deſignare Hebræis , qui erant omninò rudes & illiterati , dies non veros , & naturales , ſed myſticos & figuratos , per quos intelligere deberent cognitiones veſpertinas & matutinas Angelorum,quæ à ſubtilioribus etiam Theologis vix hodiè capi & intelligi poſſunt, nedum dilucidè explicari.

Sunt quidam Theologi , & Scripturæ Sacræ Interpretes , qui autumant , Moyſem, rerum creationem recenſentem, ideò Angelorum creationem altiſſimo obtuiſſe ſilentio , ut Hebræorum ſaluti conſuleret , cùm illos magnoperè rudes , & ad Idololatriam impensè proclives intelligeret , atque adeò , qui ſi creationem tam præcellentis & ſublimis ſubſtantiæ audirent , eam cultu latriæ , divinisque obſequiis adoratur eſſent. Creationem itaque Angelorum ſuppreſſit Moyſes, ne ſcilicet tam immane ſcelus Hebræi perpetrarent. Verùm , hæc ſententia (ut cum venia dicam) jejuna ac frigida multis nominibus mihi ſemper viſa eſt. Nam primò conſtat, Moyſem ſæpe numero in quinque Libris Pentateuchi , ab ipſo exaratis , meminiſſe Angelorum , eorumque miniſteria ac præſidia creberrimè expertos fuiſſe Hebræos. Prætereà, doctrina , quæ Angelos facit à Deo creatos , auguſtam facit Dei amplitudinem & potentiam, & elevat ac extenuat Angelos , quos licèt inter creaturas ſublimi & excelſo loco reponat , creaturas tamen eſſe fatetur , & a Deo in immenſum diſtantes ; proindèque Angelorum creatio homines ab eorum cultu potiùs abducere & avocare, quàm ad illum allicere & adducere poteſt. Nihil ergò Idololatriæ periculi erat, quod pertimeſceret Moyſes , ſi recenſuiſſet creationem Angelorum. Rejectâ itaque hac opinione , ego ſic mecum reputo, ob hanc potiſſimùm cauſam prætериiſſe Moyſem de creatione Angelorum apertè ſcribere , quòd aliena prorsùs à ſuo ſcopo eſſet , quippè qui geneſim duntaxat rerum, quæ pertinent ad hunc viſibilem & aſpectabilem Mundum deſcribendam ſuſcipiebat. Quorſùm igitur creationis Angelorum , qui ſunt omninò ſpirituales & incorporei, meminiſſet Moyſes ? His adde,quòd ſi Moſes conditionem & ortum Angelorum , expoſuiſſet , eâdem operâ pecca-

tum Dæmonum, qui Deo contumaces, & perduelles extiterunt, ei explicandum fuiſſet, quod tamen, cùm ab illo, quem ſibi propoſuerat, ſcopo videretur alienum, conſultò & prudens omiſit, ne hiſtoricam de hujus Mundi ſenſibilis creatione narrationem inutilibus parergis interrumperet, & ullam infidelibus occaſionem daret, Hiſtoriam, quam ſcribebat, ſugillandi, eamque, velut ſcopam diſſolutam, & arenam ſine calce contumelioſè exſibilandi.

DISCIPULUS: Mundum à Deo conditum eſſe, ſi divina non perſuaderet auctoritas, ipſa tamen ſola Mundi per ſe ſe edoceret contemplatio. Si quis enim adeò ſtupidus eſſet, ut cum Epicureis aſſerere vellet, Mundum nihil aliud eſſe, quàm corpuſculorum acervum, ſine vita, ſine providentia, ſine ratione, caſu & temerè conflatum, hunc errantem facile revincere poſſet admirabilis hujus Mundi ſtructura, & partium ejus, ac ſapientiſſima rerum omnium diſpoſitio, quæ non caſûs, & fortuiti atomorum ſtupidarum concurſûs, ſed ſolius dumtaxat ſupremæ rationis, omnia ſcitè & ordinatè diſponentis, poteſt eſſe opificium. Verùm, etſi ratio naturalis Mundum à Deo conditum eſſe apertè doceat, quia tamen plus momenti ac ponderis habet divina auctoritas, quàm quodlibet argumentum è ratione naturali petitum, vehementer optarem, ut paucis oſtenderes, hunc librum *Geneſis*, in quo Hiſtoria de creatione Mundi deſcribitur, divinam habere auctoritatem, eumque reverà ſcriptum eſſe à *Moyſe*, antiquiſſimo Judæorum Legiſlatore. Audivi enim nuperrimè, eſſe nonnullos, qui hunc librum Geneſeos non à *Moyſe*, ſed longè poſt tempora Moyſis ſcriptum eſſe pertendebant.

M. Soli Athei, Infideles ac viri quidam increduli, ſiculneis adducti conjecturis, negant, *Moyſem* eſſe auctorem libri *Geneſis*, quorum deploratam cæcitatem nihil planè morari debemus, cùm perpetua ſit, & ab antiquiſſimis temporibus ſibi ſemper conſtans tàm Judæorum, quàm Samaritanorum, & Chriſtianorum omnium ſententia, *Moyſem* eſſe verum Auctorem totius *Pentateuchi*, ita dicti, quòd quinque iſtos libros complectitur, videlicet libros *Geneſis*, *Exodi*, *Levitici*, *Numerorum*, *& Deuteronomii*. Hos, inquam, quinque libros eſſe germanos & genuinos Moyſis fœtus una ſemper fuit ſententia omnium Judæorum, quibus circà libros, quos exaravit Moyſes, eorum Legiſlator, par eſt, ut eamdem fidem præſtemus, quam adhibuerunt ſemper homines populis illis, qui de Legiſlatorum ſuorum Legibus locuti ſunt, quales fuerunt *Lacedæmonii*, qui Leges à *Lycurgo* ſe accepiſſe profitebantur, & *Athenienſes*, qui ſuarum Legum Auctorem agnoſcebant *Solonem*, Immò, ſicut nemo impræſentiarum audet in dubium revocare, harum Legum conditores eſſe *Lycurgum* ac *Solonem*, tametſi non exiſtant ampliùs illi populi, qui Legibus *Lycurgi*, & *Solonis* antiquitùs regebantur; ita nullus vir prudens in dubium nunc vertere debet, an Judæorum Lex, quinque mox laudatis Pentateuchi libris comprehenſa, conſcripta fuerit à Moyſe, eorum Legiſlatore, cùm tota Natio Judaica, per totum Orbem diſperſa, quinque illos libros Moyſi adjudicet, eoſque tantâ cum ſollicitudine & veneratione conſervet. Quod ſanè abſque ſingulari divinæ providentiæ beneficio fieri non potuiſſet, ex quo potiſſimùm liquet, quòd alii libri, qui olim ab Ægyptiis, à Romanis, aliiſque Nationibus, tenebris Idololatriæ immerſis, tanquàm divini habebantur, temporis, rerum omnium edacis, injuriâ tandem aliquandò perierunt, libri verò, quos pro Sacris ac divinis habet Judaica Natio, in tanta Sæculorum ſerie interire non permiſit divina providentia, ſed potiùs eos integros conſervavit, illorumque auctoritatem non ſolùm Judæis, ſed etiam Chriſtianis Sacroſanctam eſſe voluit.

D. Quinque librorum Pentateuchi auctoritatem non tantùm Judæis, ſed & Chriſtianis Sacro-ſanctam eſſe certiſſimè ſcio. Sed ſi convincere vellem Atheos, Infideles, viroſque incredulos, qui Judæorum, & Chriſtianorum teſtimoniis fidem omninò derogant, hærerer mihi profectò aqua, nec ullum ſuppeteret argumentum, quo illis perſuadere poſſem, Moyſem eſſe antiquiſſimum Judæorum Legiſlatorem, eumque eſſe Auctorem horumce quinque librorum *Geneſis*, *Exodi*, *Levitici*, *Numerorum*, & *Deuteronomii*, qui Pentateucho continentur.

M. Atheos, Infideles, alioſque ejuſdem farinæ viros incredulos, qui Judæorum, & Chriſtianorum teſtimoniis aſſenſum præbere pervicaciter detrectant, convincere debes teſtimoniis antiquorum Gentilium Scriptorum, qui ultrò fatentur, Moyſem eſſe Judæorum Legiſlatorem, & Auctorem Pentateuchi. Horumce Gentilium Scriptorum, quorum teſtimonia, tanquam ſi in hac cauſa eſſent ſuſpecta, nullo pacto repudiare poſſunt Athei, aliique increduli, ſeriem breviter hìc attexam, ut intelligas, Gentiles etiam Scriptores conſpirare unà cum Judæis & Chriſtianis ad vindicandum Moyſi, Judæorum Legiſlatori, Pentateuchum, proindèque Atheos,

Atheos, viroſque incredulos, illorum teſtimoniis ſic convinci, ut nihil prorſus habeant, quod hiſcere aut muſſitare poſſint. In primis, benè multi Scriptores Ethnici, quos inter *Plato*, *Pythagoras*, *Theopompus*, *Diodorus Siculus*, & alii, *Moyſem* inter antiquiſſimos Legumlatores recenſent. Præterea, *Longinus*, Zenobiæ, Palmyrenorum Reginæ, à conſiliis & ſtudiis, *Moyſem* inſigni proſequitur elogio in libro, quem edidit *De ſublimi genere dicendi*, eò quòd Moyſes in exordio libri Geneſis ſic Deum inducit magnificè loquentem: *Fiat lux, & facta eſt lux.* Tertiò, Moyſis disertam mentionem fecerunt *Cornelius Tacitus*, & Poëta *Juvenalis*, quorum prior lib. 5. Hiſtoriæ Romanæ hæc habet: *Moſes, quò ſibi in poſterum gentem firmaret, noxos ritus, contrarioſque cæteris mortalibus indidit... Hi ritus, quoquomodo inducti, antiquitate defenduntur.* Alter Scriptor, ſeu Poëta *Juvenalis* Satyrâ decimâ quarta innuit, Volumen Legum Judaicarum fuiſſe à Moyſe conſcriptum:

Judaicum ediſcunt, & ſervant, & metuunt jus,
Tradidit arcano quodcunque Volumine Moſes.

Denique, ne longior ſim, Moyſis meminerunt Gentiles Scriptores, *Philocorus*, qui ſub *Ptolomæo Philopatore*, Ægyptiorum Rege, florebat; *Eupolemus*, qui claruit ſub *Ptolomæo Epiphane*, Ægyptiorum itidem Rege; *Hecatæus*, *Beroſus*, *Manetho*, *Alexander Polyiſtor*, *Trogus Pompejus*, *Strabo*, *Nicolaus Damaſcenus*, *Plinius*, *Plutarchus*, *Numenius*, *Porphyrius* &c. Plura legeſis apud illuſtriſſimum Abrincenſem Epiſcopum, *Danielem Huetium*, qui in ſua *Demonſtratione Evangelica*, Propoſitione quartâ, ex variis prophanæ eruditionis monumentis probat, Moyſem, Judæorum Legislatorem, eſſe primum omnium gentium Scriptorem, & Pentateuchum, ab ipſo exaratum, unicum eſſe fontem, ex quo totam ſuam Theologiam hauſerunt Ægyptii, Perſæ, Indi, Thraces, Germani, Galli, Britanni, Hiſpani, præcipuè verò Græci ac Romani, qui ex Moyſis rivis ſuos hortos irrigarunt, indèque ſuas Leges, Ritus, Religionem, fabulas, aut hiſtorias ſuas depromſerunt. Plura non addam, ad fontem quippè digitum intendiſſe, ſat ſupèrque ſufficit.

D. Validum mihi profectò ſuppeditas argumentum, quò convincere poſſim, Atheos, Infideles, viroſque incredulos, qui tot Gentilium Scriptorum teſtimonia, tanquàm ſuſpecta, rejicere haud poſſunt; vel ſi ea recipere nolint, digni ſunt, qui in ſuis plusquàm Cimmeriis tenebris immerſi relinquantur. Sed dicas, amabo, ſuntne alicujus ponderis rationes, quas proferunt Athei, Infideles, virique increduli, qui Muyſem eſſe Auctorem Pentateuchi inficiantur?

M. Rationes, quas obtrudunt Athei, Infideles, virique increduli leves ſunt ac futiles, millieſque eliſæ, quas ſubindè lubens prætermittam, ne tibi tædio & oneri ſim, ac unam dumtaxat eorum palmarem & ſæpius decantatam objectionem proponam, ex qua quid de cæteris ſentiendum ſit, facili negotio judicabis. Dictitant itaque, Pentateuchum aſſeri ac vindicari non poſſe Moyſi tanquàm vero & legitimo parenti, quia quædam in Pentateucho narrantur, quæ dumtaxat poſt obitum Moyſis contigerunt. Verùm, quàm deplorabile ſit iſtud argumentum, nemo eſt, qui ſtatim non videat. Scripſit quidem Moyſes totum Pentateuchum, ſed poſt ejus obitum *Joſue*, qui in regimine populi Iſraëlitici ſucceſſit Muyſi, vel *Eſdras*, qui, poſt laxatam captivitatem Babylonicam, libros ſacros recognovit, vel alius ſacer Scriptor, Spiritu Sancto afflatus, nonnulla Pentateucho Moyſis, majoris claritatis ergò, addidit, & quædam nomina urbium, montium & locorum immutavit, ut narratio Moyſis faciliùs intelligi poſſet ab iis, quibus, poſt obitum Moyſis, vetera urbium, montium, & locorum nomina erant ignota. Sic ex. gr. legimus ad calcem libri Deuteronomii mortem Moyſis, quam inſeruit quidam ſacer Scriptor. Legimus etiam cap. 12. lib. Numerorum laudes Moyſis, quas alter ſacer Scriptor intertexuit. Sic Geneſis cap. 14. Urbs *Lais* vocatur *Dan*, cùm tamen diù poſt obitum Moyſis hoc nomine donata ſit. Sic Geneſis cap. 22. Mons *Moria* appellatur *Mons dominus videbit*, quo tamen nomine hic Mons poſt Moyſis obitum vocari cœpit, eo videlicet tempore, quo mons ille *Moria* ædificationi Templi deſtinatus eſt. Has igitur & alias id genus leves additiones, vel immutationes, Pentateucho poſt obitum Moyſis factas fuiſſe, non inficias eo; ſed eos inſanire dico, qui, ob leves illas additiones aut immutationes, præfractè negant, Moyſem eſſe Auctorem Pentateuchi, vel qui aſſerunt, aliquem poſt obitum Moyſis voluiſſe, aut potuiſſe novos ritus, novas inſtituere cæremonias, commentitiam ſcribere Hiſtoriam, & Legem à ſe conditam promulgare ac venditare ſub ementito Moyſis nomine; nam ſi quis, poſt obitum Moyſis, eò deſipuiſſet, idque exequi auſus

ſus fuiſſet, confeſtim tam inſignis impoſtura, quæ nullâ arte celari potuiſſet, à Judæis retecta & propalata eſſet, ſicque in vulgi fabulam abiiſſet impoſtor.

D. Moyſem eſſe verum ac legitimum Pentateuchi auctorem, eumque, nonniſi ſacro numine afflatum, omnia, quæ in eo refert, litteris conſignaſſe, locupletiſſima illa omnium gentium, quæ protuliſti, teſtimonia, ſed Eccleſiæ præſertim perennis conteſtatio, ab aliiſque multis rebus petita alia argumenta mihi invictè perſuadent, faciuntque, ut apertè ac evidenter perſpiciam, illos miſerè, & infeliciter caligare, qui ſecùs ſentiunt, quique ea, quæ in Pentateucho, ſacriſque Litteris continentur, aut contemnunt, aut parvi faciunt. Illos ergo miſeros homines mittamus, & hoc potiùs inquiramus, cur Moyſes, daturus Leges, quibus in officio Hebræos contineret, à creatione Mundi exordium duxerit? Quorsùm, rogo, tam altum, & veluti ab ovo, ut ajunt, repetitum principium?

M. Primò dici poteſt, Moyſem voluiſſe à creatione rerum, quæ ſenſibus ſubjiciuntur, ad Dei attributa, & perfectiones cognoſcendas, unitatem, omnipotentiam, ſapientiam, beneficentiam, & id genus alia, quæ ſolâ mente attinguntur, Hebræos ſenſim ſine ſenſu adducere, ut cognitione unius Dei Creatoris, tanquam certo quodam lumine purgarentur, falſaque Ægyptiorum de multiplicitate Deorum, deque Mundi æternitate opiniones, quibus erant imbuti, protinùs ex animis deponerent. Præterea, rerum creationem recenſuit Moyſes, quòd inter externa Adamo, primo omnium hominum parenti, collata beneficia, principem ac ſummum locum obtineat, ipſaque Hiſtoriæ ſeries exigeret, ut ab hoc ingenti noſtro generi conceſſo beneficio narrationem ſuam auſpicaretur, & ad ea protraheret, quæ ſpectant Adami formationem, ejus felicitatem in ſtatu innocentiæ, ejus miſerias poſt peccatum, quod ad omnes illius poſteros viâ ordinariâ transfunditur, ac denique promiſſionem de venturo Meſſia, ſeu Salvatore, qui damna generi humano per Adami peccatum illata reſarciret. Hunc ſiquidem Meſſiam, ſeu Liberatorem, à Deo promiſſum eſſe teſtatur Moyſes cap. 3. libri Geneſis, ubi poſtquam *Adami*, & Hevæ, ejus conjugis, lapſum deſcripſit, è veſtigio inducit Deum Serpenti, à quo ſeducta fuerat *Heva*, his verbis imprecantem: *Ipſa conteret caput tuum*, id eſt Meſſias, ex muliere aliquandò naſciturus, conteret caput tuum. Hanc autem Liberatoris, ſeu Meſſiæ à Deo factam promiſſionem Moyſes in libro Geneſis oſtendit tam altè inſediſſe animis Patriarcharum, qui ante illum vixerant, ut nihil tam in votis haberent, quam ut in ſua familia compleretur. Hinc liberis procreandis operam dabant, plures uxores ducebant, de jure primogenituræ decertabant. Solemne etiam erat Hebræis Deum appellare *Deum Abrahami*, *Deum Iſaaci*, *Deum Jacobi*, quòd perſuaſum haberent, hanc promiſſionem de mittendo Liberatore, ſeu Meſſiâ, à Deo factam, completum iri in familia Abrahami, cui Deus cap. 22. lib. Geneſis dixit: *Benedicentur in ſemine tuo omnes gentes.* Denique tempus, quo hæc divina promiſſio adimpleri debebat, noverant Hebræi è vaticinio Patriarchæ *Jacob*, qui propediem in Ægypto moriturus, prædixit, hanc divinam de mittendo Liberatore promiſſionem ſuum habituram exitum, poſt ablatum de Juda, id eſt, de gente Judaica, Sceptrum: *Non auferetur Sceptrum de Juda, & Dux de femore ejus, donec veniat, qui mittendus eſt, & ipſe erit expectatio gentium.* Ut poſſet igitur Moyſes hanc promiſſionem à Deo factam de mittendo Liberatore in apertum ponere, conſultiſſimè totam narrationem ſuam à creatione Mundi exorſus eſt, & inde ad formationem Adami, ejusque peccatum progrediens, liquidò oſtendit, cauſam, cur Deus promiſerit, hunc à ſe miſſum iri Liberatorem, non aliam eſſe, quàm peccatum Adami.

D. Jam verò & facilè nunc intelligo perilluſtre Moyſis ingenium in explicando propoſito ſibi argumento, & in aperienda cauſâ ruinæ humani generis ac proindè neceſſitatis noſtræ inſtaurationis. Ex eadem etiam narratione Moyſis pleraque eluceſcunt, quæ alioqui nullo pacto comprehendi poſſent, ſicut, ex. gr. peccati originalis, ſeu peccati Adami in omnes ejus poſteros propagatio, & cauſa cur nunc omnis homo naſcatur cum ignorantia in intellectu, cum malitia in voluntate, cum propenſione ad malum, cum luctâ paſſionum, totque calamitatibus obnoxius vivat. Quæ difficultas, ſicut nuperrimè legebam apud *Cl. Blaſium Paſchalem* in ſuis *Cogitatis* titulo 3. pleroſque ex Gentilibus cordatos viros vehementer olim torquebat, eorumque ingenia quantumvis acutiſſima penitùs abſorbebat. Nec mirum, cùm illi nec de primo homine cum præclaris dotibus ac perfectionibus naturæ & gratiæ in ſtatu innocentiæ à Deo condito, nec de ejus peccato, per quod ſibi, ſuiſque poſteris omnium malorum agmen

agmen impertavit, vel minimam notitiam habuerint, nec ad cauſam, unde tot profluxerunt miſeriæ, quibus nunc exagitatur homo, præeunte luminis naturalis face pervenire unquam potuerint. Sed dicas, amabo, quo pacto Moyſes, qui, poſt multas à creatione Mundi ſæculorum myriades, prodiit in lucem, potuerit tam accuratè deſcribere creationem Mundi, eaque narrare Facta hiſtorica, quæ de formatione Adami, de ejus lapſu, de Patriarcharum ante & poſt Diluvium genealogia, Geſtis & annis leguntur in libro Geneſis, cùm perſpectum omnibus ac exploratum ſit, nullum temporibus Moyſis extitiſſe hominem, creationi Mundi coævum, à quo Moyſes ejusmodi rerum geſtarum notitiam audire, vel accipere potuerit? recurrendum itaque erit ad aliquam ſpecialem Dei revelationem, cujus beneficio Moyſes hanc à Deo notitiam acceperit. Verùm, quia Athei, utrique increduli divinas revelationes non admittunt, optarem, ut, ad eos faciliùs convincendos, rationem aſſignares, quæ evinceret, Moyſem, etiam citrà revelationem ſibi factam à Deo, habuiſſe certam & indubitatam notitiam rerum, quas de creatione Mundi, de formatione Adami, de ejus lapſu, & de aliis id genus Factis hiſtoricis narrat in libro Geneſis.

M. Ex continua certâque Traditione *Moyſes* notitiam habuit rerum, quas de creatione Mundi, de formatione Adami, de ejus lapſu, & de aliis Factis hiſtoricis ipſemet narrat in libro Geneſis. Quod quidem ne gratis à me dictum eſſe putes, ſuppeditabo tibi demonſtrationem Chronologicam, à Codicis Hebræi calculum exactam, ex quâ liquidò conſtabit, Moyſem ex certa, & ad ſua usque tempora traditione propagatâ habuiſſe notitiam rerum, quas in libro Geneſis litteris conſignavit. At enim, Adamus, primus omnium hominum parens, qui ſextâ die à creatione Mundi à Deo conditus eſt, vixit annos 930. Mathuſale verò natus eſt anno Mundi 687. Vixit ergò, juxta hunc calculum, Mathuſale cum Adamo annos 244. ac ſubindè potuit facilè Mathuſale diſcere ab Adamo ea, quæ ſpectant creationem Mundi, formationem Adami, ejus lapſum &c. Deindè, Mathuſale, qui vixit cum Adamo annos 244. vixit etiam cum Semo, filio Noemi, annos centum. Semus quippè natus erat annos centum, quando contigit Diluvium, & Mathuſale, poſtquàm vixiſſet annos 969. obiit eodem anno, quo accidit Diluvium, hoc eſt, anno à creatione Mundi milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo ſexto. Semus itaque, filius Noemi, qui centum annis vixit cum Mathuſale, potuit ab ipſo accipere notitiam creationis Mundi, formationis Adami, ejus lapſus &c. Tertiò, Iſaac, filius Abrahami, vixit cum Semo, filio Noemi, quinquaginta annis, ac proindè ab eo habere potuit notitiam rerum, quæ Mundi creationem, formationem Adami, & ejus lapſum ſpectant. Semus ſiquidem, filius Noemi, vixit poſt Diluvium quingentis annis & vitâ functus eſt anno Mundi 2158. Iſaac verò, filius Abrahami, natus eſt anno Mundi 2108. ex quo conſequitur, Iſaacum, filium Abrahami, vixiſſe cum Semo annos quinquaginta. Quartò, *Jacob*, filius Iſaaci, Hiſtoriam de creatione Mundi, de formatione Adami, de illius lapſu &c. ſæpiùs à Patre ſuo *Iſaaco* audire potuit. Quin, & Patriarcha Jacob, filius Iſaaci, vidit filios Patriarchæ Joſephi, quibus propediem moriturus benedixit, iisque tradidit notitiam de creatione Mundi, de formatione Adami, ejus lapſu, & de mittendo Liberatore, eis dicens, ſicut legitur cap. 49. libri Geneſis: *Non auferetur Sceptrum de Juda, & Dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus eſt, & ipſe erit expectatio gentium.* Denique, filii Patriarchæ Joſephi, quibus benedixit Patriarcha Jacob, quosque omnia, quæ pertinent ad creationem Mundi, formationem Adami, ejus lapſum, & adventum Liberatoris edocuit: filii, inquam, Patriarchæ Joſephi viderunt Moyſem, quia à morte Patriarchæ Joſephi usque ad ortum Moyſis interceſſere dumtaxat anni ſexaginta quatuor. Quò fit, ut Moyſes, Judæorum Legiſlator, & Auctor Pentateuchi, plenam ac integram à filiis Patriarchæ Joſephi notitiam habuerit rerum omnium, quas ſcripſit in libro Geneſis de creatione Mundi, de formatione Adami, de ejus lapſu, de mittendi Liberatoris promiſſione divina, de Patriarcharum ante & poſt Diluvium annis, Geſtis &c. Moyſes itaque ab hac perpetuâ, ſibique ſemper conſtanti traditione, ab Adamo, primo omnium hominum parente, ad ſuam usque ætatem, velut de aure in aurem, & per manus traductâ, & jugiter conſervatâ, potuit nullo negotio compertam habere rerum Hiſtoriam, quam in libro Geneſis exaratam nobis reliquit, quamque in tanta ſeculorum ſerie interire non permiſit divina pro-

providentia, cùm tamen alii libri, qui olim ab Ægyptiis, à Romanis, aliiſque Ethnicis Nationibus ut ſacri ac divini æſtimabantur, omninò perierint, ut paulò anteobſervavi, quod ſane maximum veritatis iſtius Hiſtoriæ, & divinæ, quam præ ſe fert, authoritatis argumentum apud omnes eſſe debet.

D. Multùm quidèm mihi arridet hæc tua demonſtratio Chronologica; ſed, ut candidè fatear, vereor, pace tua dixerim, ne Atheis, viriſque incredulis ſubleſta nimis, & elumbis videatur. Supponit quippè hæc tua Demonſtratio Chronologiea, Mundum non extiriſſe ante illud tempus, quo eum à Deo conditum eſſe narrat Moyſes. Supponit itidèm, Adamum eſſe primum omnium parentem, ſicut aſſerit idem Scriptor. At, id viri increduli, religioniſque oſores, ſicut nuperrimè audivi à viris eruditis, præfractè negant. Volunt quippe primò, Mundum longe antiquiorem eſſe, quàm referat Moyſes. Deinde, dictitant, Adamum non eſſe primum omnium parentem, ſed multò antè Adamum extitiſſe homines, quos *Præadamitas* appellant, quòd ante Adamum extiterint. Hoc autem ſe poſſe probare putant tum ex Ethnicis Scriptoribus, quorum calculi oſtendunt, Mundum longè anteà extitiſſe, quàm referat Moyſes, tum etiam ex Ægyptiorum, Aſſyriorum, Chaldæorum, & Sinarum Hiſtoriis, quæ referunt, inſtitutas fuiſſe in his nationibus Orientalibus Monarchias multò ante tempus, quo Mundum conditum eſſe ſeribit Moyſes. Tua igitur Demonſtratio Chronologiea, ſi viri increduli pronuncient judicium, nullius ponderis erit.

M. Futilia, & planè indigna ſunt, quæ confutentur iſthæc argumenta, quibus nituntur viri increduli ad probandum, Mundum longè anteà extitiſſe, quàm referat ſacer Scriptor Moyſes. Illa nihilominùs ponamus in trutinam, & Ethnieorum Scriptorum circà exiſtentiam Mundi nænias & deliria ingrediamur, quamvis me vehementer pigeat in id genus nugis malè locare tempus. Sed collocabo tamen, ne inſtituto meo defuiſſe videri poſſim. Dico igitur primò, nihil eſſe inſulſius his, quæ circa exiſtentiam Mundi commenti ſunt Ethnici Scriptores. Alii quippè, ut obſervat *S. Auguſtinus* lib. 18. de Civit. Dei cap. 40. *vaniſſimâ præſumptione dixerunt, plusquàm centum annorum millia numerari, ex quo Ægyptus rationes Syderum comprehendit.* Alii, ſeu Chaldæi, jactant, ſe comprehenſa monimentis habere *quadringenta ſeptuaginta millia annorum.* Alii poſtremò effutiunt, Mundum eſſe æternum. In hos craſſos errores circa exiſtentiam Mundi impegiſſe illos Scriptores Ethnicos, mirari profectò non ſubit, cùm enim ignorato Dei verbo, ſimul qnoque ignorarent originem rerum, ſupremumque illud tempus, quo Mundus eſſet effectus, certi quidpiam aſſequi haud potuerunt, quamobrem & digitis, ut proverbio dicitur, micabant in tenebris. Id certè agnovit, & ultrò faſſus eſt unus ex Ethnicis Scriptoribus *Marcus Varro*, Romanorum doctiſſimus, qui, referente *Cenſorino* lib. *De Natali die cap.* 17. tria Mundi intervalla ſtatuit, quorum primum à principio hominum uſque ad Cataclyſmum, ſeu Diluvium, protrahebat, atque quot annorum extiterit, comprehendi poſſe negabat. Secundum à Cataclyſmo ad primam usquè Olympiadem, quod & *Mithicum*, hoc eſt, fabuloſum, prudenter vocabat; de eo enim fabuloſa permulta à Scriptoribus narrantur. Tertium ducebat a prima Olympiade ad ſua illius tempora. Hoc autem ideò *Hiſtoricum* nuncupabat, quia veris narrationibus res geſtas Scriptores benè multi litteris conſignaſſent. Juxtà igitur illud locupletiſſimum *Varronis*, Scriptoris Gentilis, teſtimonium, poſt primam dumtaxat Olympiadem (quæ, ut ferentur omnes ad unum Chronologi, ſeptingentis & ſeptuaginta ſex tantùm annis Natale vulgare Chriſti Domini antevertit) cæperunt Scriptores Ethnici vera & Hiſtoriæ conſentanea narrare; Cætera verò, quæ antè primam Olympiadem memoriæ prodiderunt, anilibus fabulis jure optimo acceenſeri debent. Dico prætereà, ad aniles itidem fabulas ablegari debere Hiſtorias Ægyptiorum, Aſſyriorum, Chaldæorum, & aliarum Nationum Orientalium, tùm quia denſiſſimis tenebris involvuntur, næniis, antilogiis, & ineptiis ſcatent: tum quia etiam ne minimam quidem veri ſpeciem habet quidquid de fabuloſa antiquitate ſua jactant Ægyptii, Aſſyrii, Chaldæi, & Sinæ, qui, ut gentis ſuæ primordia auguſtiora redderent, ſplendida mendacia certarim adornarunt, & putidiſſima obtruſerunt commenta, quæ hic, ne plus nimiùm contexere tempus videar, non confutabo, ſed potiùs alto ſilentio prætermittam, utpotè indigniſſima, quæ à te, tuique ſimilibus, Chriſtianæ Religionis cultoribus, audiantur, ſicut meritò obſervat *Ludovicus Vives*, qui mirari ſe ſcribit bonas horas à quibusdam in talibus collocari nugis. Non immorabor etiam in refellendo Præadamitarum, ſeu Chymerico-

mericorum hominum, qui ante Adamum extiterint, inſulſo Syſtemate, tum quia iſtud malè conſarcinatum Syſtema, ſtatim ac publicam lucem adſpexit, natalitiis tenebris damnatum, diriſque execrationibus fuit ab omnibus proſcriptum; tùm quia etiam hujus Syſtematis Auctor, ſeu *Iſaacus Pereyrus*, natione Gallus, è Calviniſtarum Sectâ, facti tandem pœnitens, Romæ anno 1657. coràm *Alexandro VII.* Pontifice Maximo, palinodiam decantavit, ſuumque hactenùs inauditum Syſtema, una cum Calviniana hæreſi, quam cum lacte ſuxerat, & hactenus profeſſus fuerat, ejuravit, atque in ſinu Eccleſiæ Catholicæ conſtanter perſeverans ex hac vita migravit.

D. Putabam ſanè, hujusce Præadamitarum Syſtematis Auctorem fuiſſe aliquem virum incredulum, & ab omni Religione extorrem, nec unquàm ſuſpicatus fuiſſem, illum eſſe Chriſtianum, cùm quilibet Chriſtianus a teneris annis profiteri teneatur tria præcipua dogmata, quæ hoc infeſtiſſimo *Præadamitarum* Syſtemate penitùs convelluntur. In primis, qui ſemel Chriſtianæ Religionis rudimentis imbutus eſt, credit, ideò omnes omninò homines viâ ordinariâ contrahere peccatum originale, quia omnes homines per generationem propagantur ab Adamo, primo omnium parente, in quo, tanquàm in capite morali, erant omnes incluſi; quò fit, ut peccatum Adami non ſolùm ipſi nocuerit, ſed ad omnes & ſingulos homines ab eo deſcendentes transfundatur. At, hæc Chriſtianæ Religionis doctrina oppidò falſa eſſet, ſi verè fuiſſent *Præadamitæ*, idest, ſi extitiſſent homines ante Adamum, hi ſiquidem Præadamitæ non contraxiſſent peccatum originale, utpotè qui nec per generationem ab Adamo deſcendiſſent, nec in eo, ſeu in capite morali, fuiſſent incluſi. Falsò itaque doceret Chriſtiana Religio, omnes omninò homines contrahere peccatum originale, ſi reapsè extitiſſent homines ante Adamum. Prætereà, obſtringitur quilibet Chriſtianus credere, Verbum Divinum fuiſſe incarnatum pro omnibus hominibus, qui, peccato originali cùm ſint infecti, non aliter, quàm per incarnationem Verbi Divini ſanari ac reparari poterant. Hæc autem Chriſtianæ Religionis doctrina falſa itidem eſſet, ſi extitiſſent homines ante Adamum; pro illis ſiquidem hominibus, qui fuiſſent expertes peccati originalis, Verbum Divinum non eſſet incarnatum, proindèque falsò doceret Chriſtiana Religio, Verbum Divinum pro omnibus omninò hominibus eſſe incarnatum. Denique, Chriſtiana Religio docet, Jeſum Chriſtum mortuum eſſe pro omnibus & ſingulis hominibus, quia omnes & ſinguli homines erant mortui in Adamo, indèque Jeſum Chriſtum proponit tanquam Redemptorem, Mediatorem & Salvatorem omnium hominum. Hæc autem Chriſtianæ Religionis doctrina vera eſſe non poſſet, ſi ante Adamum homines extitiſſent; pro illis quippè hominibus, qui in Adamo non fuiſſent mortui, Chriſtus mortuus non eſſet, ſubindèque dici haud poſſet eorum Redemptor, Mediator, ac Salvator, falsò itaque doceret Chriſtiana Religio, Chriſtum mortuum eſſe pro omnibus omninò hominibus, eumque Redemptorem, Mediatorem, & Salvatorem omnium hominum. His rationibus permotus, exiſtimabam, hoc Præadamitarum Syſtema, quo præcipua Chriſtianæ Religionis profligantur dogmata, procuſum fuiſſe non ab homine Chriſtiano; ſed à quodam Atheo, omniſque Religionis experte. Verùm, mittamus, ſi placet, iſtud Præadamitarum Syſtema, quod apertè adverſatur Scripturæ Sacræ, quæ purum putumque Dei verbum eſt; atque nunc diligenter expendamus omnia, quæ ſpectant naturam & dotes Adami, primi omnium hominum parentis, in ſtatu innocentiæ conſtituti. Primò itaque ſcire velim, quo pacto Adamus fuerit formatus à Deo, & quale corpus habuerit?

M. Adamus, in quo & naturâ & pacto continebamur omnes, qui ab eo deinceps progeniti fuimus, ex humo formatus eſt, indèque à Latinis dictus homo; vel (ſicut refert Joſephus lib. 1. Antiq. Jud. cap. 2.) à terra rubra dictus eſt *Adamus*, ex qua, ut ajunt, Adami corpus compactum fuit, quòd hoc genus glebæ mixtum aquâ faciliùs compingatur, fortiùſque conglutinetur. Voluit autem Deus, ut Adami corpus eſſet eximiè robuſtum, elegans, procerum, & præclarè compactum, ita ut Adami corporis conſtitutio & temperatura reliquorum omnium corpora æqualitate quâdam, ac perfectione, & elegantiâ prorsùs tranſcenderit. Porrò, ex ejuſdem Adami dormientis latere detractam coſtam Deus formavit in fœminam, dictam *Evam*, quam ei ſociam, & adjutricem dedit, quamque ideò ex Adami coſta formavit, ut omnium hominum parens eſſet Adamus, ſicque jugis, ac perpetua cognatio & neceſſitudo inter homines eſſet, quippè qui ex uno, ſeu Adamo, prodirent omnes, ac propterea &

ſeſe mutuò & ardentiùs quoque amarent, & ad eamdem conſequendam beatitudinem genitos ſe eſſe omnes intelligerent, ad quam Adamus & Eva certò certiùs ab opifice Deo creati fuerant. Unam autem dumtaxat conjugem uni viro, ſeu Adamo, junxit Deus, ut quid Reipublicæ, quid alendis liberis, quid unitati ac paci domûs magnoperè expediret, palàm doceret: ægrè enim admodùm ſervantur hæc, ubi unus vir plures conjuges habet. Sed hìc occurrunt duæ ab Hebræis confictæ rejiciendæ fabulæ. In primis, ajunt nonnulli Rabbini, corpora Adami, & Evæ tantæ proceritatis fuiſſe, ut vadoſum Mare pedibus tranſiverint. Quæ quidem fabula adeò illepida & invenuſta eſt, ut eam retuliſſe, abundè confutaſſe ſit. Quidam verò alii Rabbini ineptè fabulantur, Adami corpus biforme à Deo conditum eſſe, voluntque, Adamum, & Evam creatos eſſe ſicut unum, à tergis, vel dorſo conjunctos, poſteà diviſos eſſe à Deo, qui dimidiam partem accepit, & fuit Eva. Huic fabulæ, quam de ſuo cerebro finxerunt Rabbini, ut aliquam veri ſpeciem conciliare poſſint, adducunt Scripturæ locum Geneſis cap. 1. verſ. 27. ubi hæc leguntur: *Ad ſimilitudinem Dei creavit illum*, ſeu Adamum, *maſculum & fæminam creavit eos*. Ex quo inferunt, Adamum fuiſſe conditum à Deo Androginum, ſeu, ut vulgò ajunt, Hermaphroditum. Verùm, ut obiter dicam, hæc fabula craſſo non ſolum filo contexta eſt, ſed etiam apertè repugnat Scripturæ Sacræ, quæ diſertis verbis docet, ſolum Adamum creatum eſſe, cùmque non inveniretur ipſi adjutor ſimilis, Deum ex ejus latere coſtam tuliſſe, & in mulierem compegiſſe: *Non eſt bonum*, inquit Scriptura Sacra, *hominem eſſe ſolum, faciamus ei adjutorium ſimile ſibi. . . . Ædificavit Dominus Deus coſtam, quam tulerat de Adam, in mulierem, & adduxit eam ad Adam.* Quin & ille Scripturæ Sacræ locus, quem in ſui abſurdi commenti confirmationem adducunt iſti Rabbini, ipſis minimè favet, ſed potiùs contra illos evidentiſſimè facit. Si enim Deus Adamum creaſſet Androginum, certè Moyſes non diceret de Adamo: *Ad ſimilitudinem Dei creavit illum, maſculum & fæminam creavit eos.* Sed dicere debuiſſet: *Maſculum & fæminam creavit eum*, ſeu Adamum. Apage ergò ridiculas ejuſmodi fabulas, quibus dùm indulgent Rabbini, qui vento & chymeris paſcuntur, omnibus ſeſe plenis buccis deridendos propinant.

D. Ex his, quæ mox dixiſti, ſubiit animum ſcrupulus, quem mihi eximas velim. *Evam* fuiſſe à Deo datam conjugem Adamo inſinuaſti, ſed nunc dubius hæreo, utrùm Adamus, ſi in ſtatu innocentiæ perſtitiſſet, carnalem copulam cum ſua conjuge habiturus eſſet: & utrùm in eodem ſtatu futuræ eſſent nuptiæ, quæ carnalem hominum propagationem per maris cum fæmina congreſſum facerent? Cùm enim ejuſmodi nuptiæ inhoneſtum libidinis ardorem, & nimium concupiſcentiæ æſtum importent, videntur mihi, eas in hoc feliciſſimo innocentiæ ſtatu locum habere minimè potuiſſe. Explica itaque, ſi placet, quo pacto in ſtatu innocentiæ (ſi ex eo per peccatum non excidiſſet Adamus) fuiſſet genus humanum, ſive per Adamum, ſive per ejus poſteros multiplicatum?

M. Adamum in ſtatu innocentiæ (ſi in eo perſeveraſſet) congreſſum ad procreandos filios cum ſua conjuge habiturum, futuraſque in eodem innocentiæ ſtatu nuptias, quæ carnalem hominum propagationem per maris cum fæmina conſortium facerent, ſententia eſt Sancti Auguſtini lib. 9. in Geneſim cap. 3. 6. & 7. cui S. Thomas primæ Partis ſuæ Summæ Tripartitæ quæſt. 98. Art. 1. & 2. omneſque Theologi adhærent. Atenim, fruſtra Deus diſcrimen ſexuum ante peccatum feciſſet, & utrique parenti organa incaſſum exhibuiſſet, quibus generare poſſent, ſi in ſtatu innocentiæ genus humanum aliter quam per generationem, & maris cum fœmina coïtum multiplicari potuiſſet. Nec ratio ulla patitur, ut eorum uſus ante peccatum poſſibilis non eſſet, cùm exigat naturæ ordo, ut in quavis genitura virtus activa & paſſiva ſimul exiſtant, ſimulque coëant, quarum prior in mare, poſterior in fœmina eſt. Ad hæc, quorsùm Moyſes cap. 1. Geneſeos commemorat, Deum feciſſe unum hominem marem, & deinde fœminam, ac utrique hanc fauſtam benedictionem dediſſe: *Creſcite, & multiplicamini, & replete terram*, niſi ut evidens faceret, utrumque, ſcilicet Adamum & Evam, naturâ atque adeò dono Dei, procreationem appetere, ac ſubindè futuras fuiſſe in eo ſtatu feliciſſimo honorabiles nuptias, & thorum immaculatum, nullam autem in eo futuram fæditatem, nullam turpitudinem, nullumque genitalium motum non à ratione, & à voluntate hominis præſcriptum, nullum inhoneſtum libidinis ardorem, nullum concupiſcentiæ impetum, quia turpitudinem omnem, omnemque intemperantiam peccatum invexit,

invexit, ſicut & erubeſcentiam, quam non fuiſſe ante peccatum palàm facit Moyſes cap. 2. lib. Geneſeos, v. 25. dicens: *Erat autem uterque nudus, Adam ſcilicèt & uxor ejus, & non erubeſcebant.* Quæ verba explicans *S. Auguſtinus* lib. 14. *de Civitate Dei* cap. 26. hæc habet: *Inter ſe* (id eſt Adamum & Evam) *fida ex honeſto amore ſocietas. In tanta facilitate rerum, & felicitate hominum, abſit ut ſuſpicemur non potuiſſe prolem fieri ſine libidinis morbo, ſed eo voluntatis nutu moverentur illa membra, quo cætera: & ſine ardoris illecebroſo ſtimulo, cum tranquillitate animi & corporis, nulla corruptione integritatis infunderetur gremio maritus uxoris. Non ageret turbidus calor, ſed ſpontanea poteſtas, ſicut opus eſſet, adhiberet. Ut enim ad pariendum non doloris gemitus, ſed maturitatis impulſus fœminea viſcera relaxaret, ſic ad fœtandum, & concipiendum, non libidinis appetitus, ſed voluntarius uſus naturam utramque conjungeret.* Procreaſſent igitur Adamus & Eva filios, ſi in ſtatu innocentiæ perſtitiſſent, non quidem ad conſervandam ſimpliciter ſpeciem, quoniam filii, quos genuiſſent, dono juſtitiæ originalis immortales evaſiſſent, ſed ad eam in hoc ſenſibili Mundo conſervandam, quoad parentes in cæleſtem patriam vivi conſcenderent; & ſursùm ad augendam prolem in Dei cultum & multorum ſalutem; denique, ut primi parentes noſtri vitam in terris feliciorem ducerent, quæ certè minùs ſuavis, & minùs jucunda illis fuiſſet abſque ſocietate & prole. Hinc, ſi perſtitiſſet feliciſſimus innocentiæ ſtatus, futuræ fuiſſent in eo urbes, pagi, domus, atque adeò Æconomica, Politica, cæteræque honeſtæ Diſciplinæ & Artes. Nec ſolùm in eo ſtatu innocentiæ fuiſſent geniti mares, verùm etiam natæ eſſent fœminæ, tum quia fœminæ, non ſecus ac mares, ad electos pertinent, quorum numero & integritati cumptimis conſulere voluit Deus, dum dixit primis parentibus: *Creſcite & multiplicamini, & replete terram:* tum quia etiam uterque ſexus pertinet ad integritatem & perfectionem ſpeciei humanæ. Quamquam enim (ut docet *S. Thomas* 1. p. quæſt. 92. art. 2. ad 1. & quæſt. 99. art. 2. & 1.) fœmina dicatur *mas occaſionatus*, quia eſt præter intentionem naturæ particularis utpotè quæ occaſione potiùs ac imbecillitate virtutis fœminis, quàm ex intentione naturæ particularis, naſcatur; non generatur tamen fœmina præter intentionem naturæ univerſalis, quia, ut ibidem ait Doctor Angelicus, *fœmina eſt de intentione naturæ ad opus generationis ordinata; intentio autem naturæ univerſalis pendet ex Deo, qui eſt univerſalis author naturæ.*

D. Unum circa productionem corporis Adami, & Evæ ſupereſt mihi dumtaxat proponendum Dubium, cur ſcilicèt Deus ſic corpus Adami, & Evæ formarit ac diſpoſuerit, ut ſtaturam habeat rectam, & os ſublime in cælum, dùm tamen alia animalia caput habeant in terram pronum?

M. Hic corporis hominis ſtatus, oriſque figura declarat (teſte *Lactantio lib. de ira Dei* cap. 7.) non eſſe homines cum pecudibus æquales. Illarum quippè natura in humum, pabulumque proſtrata eſt, nec habet quidquam commune cùm Cælo, quod non intuetur. Homo autem recto ſtatu, ore ſublimi ad contemplationem Mundi excitatus confert cum Deo vultum, & rationem ratio cognoſcit. Sed quatuor alias rationes ſuppeditat Sanctus Thomas 1. part. quæſt. 91. artic. 3. ad 3. quibus egregiè probat, conveniens eſſe, ut corpus hominis habeat ſtaturam rectam, quaſque, uberioris explicationis ergò, hìc inſerere non pigebit. Primò, conveniens, ait Angelicus ille Doctor, ut corpus hominis habeat ſtaturam rectam, *quia ſenſus ſunt dati homini non ſolùm ad vitæ neceſſaria procuranda, ſicut & aliis animalibus, ſed etiam ad cognoſcendum; undè, cùm cætera animalia non delectentur in ſenſibilibus niſi per ordinem ad cibos & venerea, ſolus homo delectatur in ipſa pulchritudine ſenſibilium ſecundùm ſe ipſam: & ideò, quia ſenſus præcipuè vigent in facie, alia animalia habent faciem pronam ad terram, quaſi ad cibum quærendum, & providendum ſibi de victu. Homo verò habet faciem erectam, ut per ſenſus (& præcipuè per viſum, qui eſt ſubtilior, & plures differentias rerum oſtendit) liberè poſſit ex omni parte ſenſibilia cognoſcere, & cæleſtia, & terrena; ut ex omnibus intelligibilem colligat veritatem. Secundò, ut interiores vires liberiùs ſuas operationes habeant, dùm cerebrum (in quo quodammodò perficiuntur) non eſt depreſſum, ſed ſuper omnes partes corporis elevatum. Tertiò, quia oporteret, ſi homo haberet pronam ſtaturam, quòd uteretur manibus loco anteriorum pedum, & ſic utilitas manuum ad diverſa opera perficienda ceſſaret. Quartò, quia, ſi haberet pronam ſtaturam, & uteretur manibus loco anteriorum pedum, oporteret quod cibum caperet ore, & ita haberet os oblongum, & labia dura, &*

 groſſa,

groſſa, & linguam etiam duram, ne ab exterioribus læderetur; ſicut patet in aliis animalibus: Et talis diſpoſitio omninò impediret locutionem, quæ eſt proprium opus rationis. Hæ ſunt cauſæ, ob quas, juxta S. Thomam, homo habet ſtaturam rectam; dùm cætera animalia caput habeant inclinatum ad terram.

D. A productione corporis Adami tranſitum nunc faciamus, ſi placet, ad dotes, quibus Deus ejus animum exornavit, & in primis, exponas velim, quo in ſenſu intelligenda ſint hæc verba, quæ Deus, antequàm formaret hominem, protulit, dicens: *Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram?*

M. Hominem factum eſſe ad imaginem & ſimilitudinem Dei, una eſt omnium Sanctorum Patrum, & Scripturæ Sacræ Interpretum ſententia. Sed in quo ſita ſit illa Dei imago homini impreſſa? variæ referuntur interpretationes. Prima eſt, quòd hominis anima incorporea, immaterialis, & ſpiritualis ſit. In hoc imaginem Dei collocat Sanctus Auguſtinus. Secunda eſt, quòd anima æterna ſit & immortalis, ſicut & ipſe Deus. In hoc imaginem Dei, ad quam factus eſt homo, reponit Origenes. Tertia eſt, quòd anima ſit intellectu, voluntate & memoriâ prædita. Et in eo ſenſu hominem ad imaginem Dei factum eſſe cenſet S. Joannes Damaſcenus. Quarta eſt: quòd hominis anima ſit liberi arbitrii. Et ſic ad imaginem Dei formatum eſſe hominem docet S. Ambroſius. Quinta eſt: quòd ſit capax ſapientiæ, ſocietatis, Religionis, virtutis, gratiæ, & beatitudinis. Et in hac capacitate imaginem Dei, ad quam factus eſt homo, conſtituit S. Gregorius Niſſenus. Sexta eſt: quòd homo cunctis animantibus ſuâ poteſtate præſit & dominetur. Sic ſentit S. Baſilius. Septima eſt: quòd ſicuti Deus Pater, ſe ipſum cognoſcens, producit Verbum Divinum per intellectum, &, ſe amando, producit per voluntatem Spiritum Sanctum: ita homo, intelligendo ſe, producit in mente ſua Verbum intelligibile, ſui ipſius expreſſivum, ſibique ſimile, atque indè procedit in voluntate ejusdem amor. Sic enim homo habet in ſe imaginem Sanctiſſimæ Trinitatis. Ita imaginem Dei impreſſam homini explicat S. Auguſtinus lib. 10. de Trinitate cap. 10. & lib. 14. cap. 11. cui ſubſcribit S. Thomas 1. p. quæſt. 93. art. 8. Poſtrema interpretatio eſt: quòd homo factus ſit ad imaginem Dei, quia homo conditus eſt in Gratia ſanctificante, per quam divinæ factus eſt conſors naturæ.

D. Eſtne Dogma Fidei, Adamum conditum fuiſſe in Gratia ſanctificante?

M. Quamvis probabilius ſit, Adamum fuiſſe conditum in Gratia ſanctificante, ſicut poſt Sanctum Auguſtinum docet Sanctus Thomas in 2. Sent. diſtinct. 29. quæſt. 1. art. 2. perperàm tamen *Janſenius*, Iprenſis Epiſcopus, lib. *De Gratia primi hominis & Angelorum* cap. 1. aſſerit, Dogma Fidei eſſe, Adamum in Gratia ſanctificante conditum fuiſſe, idque in controverſiam amplius revocari haud poſſe, ſed tanquàm ab Eccleſia definitum, & Fide certum ſupponit. Id, inquam, falsò aſſerit *Janſenius*, tum quia nec in ſacris litteris apertè continetur, nec in ſacris Conciliis definitum unquàm fuit, nec ex Sanctorum Patrum Operibus evidenter colligi poteſt, Adamum conditum fuiſſe in Gratia ſanctificante. Id etiam Celeberrimi Theologi, & de Fide optimè meriti, non ſolùm in dubium vocarunt, ſed etiam negarunt, quos inter cenſentur *Hugò à S. Victore* lib. 1. *De Sacramentis* part. 6. cap. 17. Magiſter Sententiarum lib. 2. diſtinct. 24. *S. Bonaventura* in 2. Sent. diſtinct. 29. art. 2. quæſt. 2. Quibus addi debent *Alexander de Ales* in Summa, 2. parte quæſt. 96. membro 1. *Scotus* in 2. Sent. diſtinct. 29. Quæſt. unicâ, & alii, quibus referendis ſuperſedeo. Dogma igitur Fidei non eſt, Adamum fuiſſe conditum in Gratia ſanctificante, alioqui doctiſſimis illis Theologis, mox à me laudatis, qui in contrariam abierunt ſententiam, hæreſeos nota inurenda eſſet. Quod ſanè nemo Catholicus dicere audeat. Ab hoc itaque *Janſenii*, & aliorum, qui ei hac in parte adſtipulantur, errore cavere debes, & duo, quæ certiſſima ſunt, & omnibus Theologis probantur, conſtanter propugnare. Primò, certiſſimum eſt, Adamum habuiſſe, antequàm laberetur in peccatum, dona quædam ſpiritualia, ſcilicet ſanctitatem & juſtitiam, quæ ſunt effectus Gratiæ ſanctificantis, eumque peccando has dotes amiſiſſe, ſicut docent omnes ad unum Sancti Patres, idque definivit Synodus Generalis Tridentina Seſſione 1. Can. 1. his verbis: *Si quis non confitetur, primum hominem Adamum, cùm mandatum Dei in Paradiſo fuiſſet transgreſſus, ſtatim & juſtitiam, in qua fuerat conſtitutus, amiſiſſe, anathema ſit.* Et ſeſſione 8. cap. 17. ſtatuit eadem Sancta Synodus, Chriſtianos accipere in Baptiſmo primam ſtolam, id eſt, veram & Chriſtianam juſtitiam, pro illa, quam Adamus ſuâ inobedientiâ ſibi & nobis perdidit, ipſis per Chriſtum donari. Evidens

porrò

porrò eſt , juſtitiam , & dona , quæ in Baptiſmo accipimus , eſſe ſpiritualia & ſupernaturalia , per quæ ad ſpiritualem finem , ſeu ad Vitam æternam conſequendam inſtituimur & ordinamur. Secundò, apud omnes Theologos in confeſſo eſt, Adamum non fuiſſe conditum in ſtatu naturæ puræ , quia nullum dubium eſt , quin immortalitas ſtatûs innocentiæ fuerit Donum ſupernaturale ; at certum eſt ex Sacris Scripturis, & perpetuâ Sanctorum Patrum traditione , Adamum , primum omnium parentem , factum eſſe immortalem : *creavit Deus hominem inexterminabilem* , Sapientiæ cap. 2. Quò fit, ut temerarius jure optimo audiret ille, qui diceret , Adamum fuiſſe conditum in ſtatu naturæ puræ.

D. Quid ſibi vult iſte ſtatus naturæ puræ, in quo ais, Adamum minimè conditum fuiſſe?

M. Quò faciliùs intelligas , in quo ſitus ſit ſtatus naturæ puræ,advertere debes,octo à Theologis diſtingui naturæ humanæ ſtatus. Primus eſt ſtatus naturæ puræ ; alter eſt ſtatus naturæ integræ ; tertius eſt ſtatus naturæ innocentis ; quartus eſt ſtatus naturæ lapſæ;quintus eſt ſtatus naturæ lapſæ ante Legem Moſaicam;ſextus eſt ſtatus naturæ lapſæ ſub Lege Moſaica; ſeptimus eſt ſtatus naturæ lapſæ ſub Lege Evangelica; octavus eſt ſtatus in pace , ſeu in æterna Beatitudine. Nunc breviter exponam , in quo potiſſimùm ſiſtant octo illi naturæ humanæ ſtatus. Et primò quidem , ſtatus naturæ puræ nihil aliud eſt, quàm conditio naturæ humanæ ſine peccato & ſine gratia. In hoc ſtatu naturæ puræ ſi homo fuiſſet à Deo conditus , miſeriis omnibus fuiſſet obnoxius , quas in hac vita mortali experimur , non tamen concupiſcentiam rationi perduellem habuiſſet , quia concupiſcentia , quæ non ſubjicet rationis imperio , ineſt homini contra naturam , eſtque homini dumtaxat naturalis, in quantum ſubditur rationi , ſicut luculentiſſimè docet Sanctus *Thomas* 1. 2. qu. 82. art. 3. ad 1. In ſtatu autem naturæ puræ nihil rationi in ſuis facultatibus contrarium ſenſiſſet homo , cùm in illo eſſet creatus his dotibus instructus univerſis, quæ naturæ humanæ conſentaneæ eſſent. Status naturæ integræ & conditio naturæ humanæ ſuis dotibus abſolutæ & perfectæ, nulliſque miſeriis obnoxiæ. In hoc ſtatu homo ſcientiarum naturalium & virtutum moralium apparatu eſſet inſtructus , à morbis verò & moriendi neceſſitate immunis. Status naturæ innocentis eſt conditio naturæ humanæ juſtitiâ originali præditæ , addit autem juſtitia originalis ad integritatem naturæ gratiam ſanctificantem, uberrimam illam quidem & perfectiſſimam , cujus beneficio non ſolùm ratio hominis perfectè ſubdebatur Deo , ſed etiam ejus voluntas ſubjiciebatur rationi, voluntati appetitus ſenſitivus , & corpus animæ. Status naturæ lapſæ eſt conditio naturæ humanæ peccato Adami,quod in omnes poſteros per generationem propagatum eſt , inquinatæ. Status naturæ humanæ lapſæ ante Legem eſt ille ſtatus, qui exordium habuit immediatè poſt peccatum Adami , & perduravit usque ad Legem ſcriptam , ſeu Moſaicam. In hoc ſtatu homines vixerunt ſine ulla Lege ſcripta , ſolam habentes Legem naturalem in eorum cordibus inſculptam ; ſed multùm , ob peccata , quibus ſe fœdabant , obſcuratam. Status naturæ lapſæ ſub Lege Moſaica eſt ille ſtatus , in quo fuit Reſpublica Judæorum à tempore Legis Moſaicæ usque ad adventum Jeſu Chriſti , Servatoris noſtri. Status naturæ humanæ ſub Lege Evangelica, eſt ille ſtatus , qui auſpicatur ab adventu Jeſu Chriſti, & perſtabit usque ad finem Mundi. Quamvis autem homo in hoc ſtatu ſub Lege Evangelica per gratiam medicinalem ſit à Chriſto Domino ſanatus , ſemper tamen dicitur eſſe in ſtatu naturæ lapſæ , quia , licèt per Baptiſmum gratia reſtituatur , ſemper tamen manet in homine, etiam juſtificato , peccati fomes, qui eſt appendix peccati originalis, & ad peccatum inclinat , ita ut , licèt homo in ſtatu Legis Evangelicæ per Gratiam ſanctificantem perfectè ſanetur quantùm ad mentem , remaneat tamen infirmitas quantùm ad carnem , per quam propendet ad peccatum , ut docet S. *Thomas*. Denique , ſtatus hominis in pace eſt ille , qui (ut inquit *S. Auguſtinus* in Enhiridio ad *Laurentium* cap. 118.) *poſt hanc vitam in requie ſpiritus , deindè etiam in reſurrectione carnis implebitur*. Habes nunc compendioſam notitiam ſtatus naturæ puræ , & omnium ſtatuum naturæ humanæ.

D. Ex eâ , quam mox tradidiſti,notitiâ ſtatus naturæ puræ , facilè nunc intelligo , non ſolùm in eo ſtatu Adamum non fuiſſe conditum , ſed nec in eo potuiſſe à Deo creari. Status quippè naturæ puræ , ut mox dicebas , ille eſt , in quo homo fuiſſet obnoxius miſeriis corporis , id eſt , morbis, & morti abſque ullo peccato præcedente. At videtur protsùs impoſſibile, ut Deus, qui juſtus eſt, velit hominem condere eo in ſtatu, in quo, abſque ullo præcedente peccato, iisdem

miſeriis,

miſeriis, morbis, & morti homo eſſet addictus, quas nunc in ſtatu naturæ lapſæ, ob peccatum originale, quod in Adamo contraximus, juſtè patimur. Sub juſto ſiquidem Deo nemo innocens miſer eſſe poteſt.

M. Siſte, precor, video enim te à rectâ viâ deflectere, ad quam te reducam neceſſe eſt. Dùm dicis, Adamum in ſtatu naturæ puræ non fuiſſe conditum rectè ſentis. At, dùm aſſeris, prorſùs impoſſibile eſſe, ut Deus Adamum in ſtatu naturæ puræ crearet; à verò quàm longiſſimè recedis. Hic enim ipſiſſimus eſt error *Cornelii Janſenii*, Epiſcopi Iprenſis, qui in tribus libris, quos edidit, *De ſtatu naturæ puræ*, totus eſt ut probet, ſtatum naturæ puræ eſſe prorſus impoſſibilem, Deumque fore injuſtum, ſi hominem in ſtatu naturæ puræ condidiſſet, in quo (nullo præcedente peccato) iiſdem miſeriis, morbis, & morti ſubjaceret, quibus nos in præſenti ſtatu naturæ lapſæ, propter peccatum originale ſumus obnoxii. Verùm, hunc *Janſenii* errorem, quem præformaverat *Michael Bajus*, profligarunt Romani Pontifices *S Pius V. Gregorius XIII. Urbanus VIII.* & *Innocentius X.* dùm iſtas duas *Michaelis Baii* Propoſitiones damnarunt, quarum prior, quæ ordine eſt vigeſima ſecunda, his verbis concepta eſt: *Humanæ naturæ ſublimatio, & exaltatio in conſortium naturæ divinæ debita fuit integritati primæ conditionis.* Altera verò Propoſitio, quæ eſt in ordine 55. ſic habet: *Deus ab initio non potuit talem creare hominem, qualis nunc naſcitur.* Has *Michaelis Baii* Propoſitiones, quas in tribus libris de ſtatu naturæ puræ recoxit *Janſenius*, quæque ſtatus naturæ puræ poſſibilitatem planè evertunt, dùm confixerunt mox à me laudati Summi Pontifices, ſtatus naturæ puræ poſſibilitatem agnoverunt. His Summorum Pontificum definitionibus apertè adſtruitur doctrina *S. Thomæ*, qui quolibeto primo, quæſt. 4. art. 3. hæc ſcribit: *Poſſibile fuit Deo ut hominem faceret in puris naturalibus*, id eſt, nullis inſtructum donis gratuitis, ſeu ſupernaturalibus, ac ſubindè in ſtatu naturæ puræ. Et in libro 2. Sent. diſtinct. 21. quæſt. 1. art. 2. ad 3. difficultatem, quæ tibi circà ſtatûs naturæ puræ poſſibilitatem faceſſit negotium, pleniſſimè diluit idem Doctor Angelicus his verbis: *Poterat Deus à principio quandò hominem condidit, etiam alium hominem ex limo terræ formare, quem relinqueret in conditione ſuæ naturæ, ut ſcilicèt mortalis & paſſibilis eſſet . . . . . in quo nihil humanæ naturæ derogaretur, quia hoc ex principiis naturæ conſequitur; non tamen iſte defectus in eo rationem culpæ & pœnæ habuiſſet, quia non per voluntatem iſte defectus cauſatus eſſet.* Idem inculcat S. Doctor 1. part. qu. 74. art. 5. ad 1. dicens: *Corpus hominis ante peccatum immortale fuit non per naturam, ſed per gratiæ donum.* Quam doctrinam hauſit Sanctus Præceptor ex *S. Auguſtino*, qui libro 2. de Geneſi ad litteram cap. 15. ait: *Poſſe non mori, præſtabatur Adamo de ligno vitæ, non de conſtitutione naturæ: mortalis ergò erat conditione corporis animalis, immortalis beneficio conditoris.* Homo itaque, juxta illos Sanctos Patres, ſi in ſtatu naturæ puræ conditus fuiſſet, perſenſiſſet miſerias & mortem, quas nunc patimur in ſtatu naturæ lapſæ, cum hoc tamen diſcrimine, quòd in ſtatu naturæ puræ, ſi extitiſſet, miſeriæ, & mors non habuiſſent rationem pœnæ, cùm in eo ſtatu nulla culpa, nullum peccatum, propter quod Deus hominibus pœnas infligit, fuiſſe ſupponatur, ſed fuiſſent meri defectus conſequentes hominis in ſtatu naturæ puræ conditionem, cujus natura fuiſſet paſſibilis & mortalis non ſecùs ac miſeriæ & mors, quas patiuntur belluæ, ſunt naturales defectus conſequentes earum naturam, quæ paſſibilis ac mortalis eſt, ſed pœnæ dici haud poſſunt, cùm pœnæ non infligantur à Deo niſi ob præcedens peccatum, cujus capaces belluæ eſſe non poſſunt. At verò, in ſtatu naturæ lapſæ, miſeriæ & mors, quibus ſumus obnoxii, ſunt pœnæ peccati originalis, ſeu primigeniæ culpæ Adami, primi omnium parentis, qui, excidendo è ſtatu innocentiæ, immortalitatem, quam à Deo acceperat, perdidit, & peccando violavit pactum, quo ſanxerat Deus, immortalitatem, ei conceſſam, in poſteros illius translatum iri, niſi ipſe in peccatum laberetur, & juſtitiæ originalis, ſibi, poſteriſque ſuis jacturam faceret. Hac autem ſemel de lapſu Adami è ſtatu innocentiæ ſuppoſitâ hypotheſi (quam Scriptura Novi ac Veteris Teſtamenti, perpetuaque Sanctorum Patrum Traditio confirmant) liquet, Deum immortalitatis beneficium, immunitatem à miſeriis, & juſtitiæ originalis donum ſubtraxiſſe Adamo, & poſteris ejus in pœnam peccati, quo ſe primus ille homo, omneſque alios homines, ex ipſius ſemine naſcituros, reos fecit, ac proindè miſerias, quas nunc patimur, eſſe pœnas peccati originalis. Hinc eſt, quòd *S. Auguſtinus*, aliique Patres, qui diſputarunt contra Pelagianos, peccatum quidem originale negantes, ſed tamen ultrò admittentes hanc hypotheſim

de

de lapſu Adami ex innocentiæ ſtatu, quam, multis Scripturæ Sacræ cùm Veteris, tum Novi Fœderis teſtimoniis ſtabilitam, inficiari non poterant; contra illos, inquam, Hæreticos Pelagianos diſputantes *S. Auguſtinus*, aliique Patres invictè probarunt, mortem, miſerias, & calamitates, quibus nunc obnoxii ſunt homines, eſſe pœnas peccati originalis, ſeu culpæ Adami, primi omnium hominum parentis, quia cùm Deus ſit juſtus, & neminem puniat, niſi ob præcedentem culpam, nunquàm profectò immortalitatis beneficium, ab omnibus miſeriis immunitatem, juſtitiam originalem, aliaque dona gratuita, quæ, teſtante Scripturâ, Adamo conceſſerat, & in ejus poſteros transmitti debebant, ſi Adamus non peccaſſet, hæc inquam, omnia Dona ſupernaturalia nunquàm Deus Adamo, ejusque poſteris ademiſſet, niſi Adamus peccaſſet, & in pœnam peccati ſibi, ſuisque poſteris, omnia illa dona ſupernaturalia amiſiſſet. Quamobrem Apoſtolus *Paulus* Epiſt. ad Romanos cap. 5. ait: *Per unum hominem*, id eſt, Adamum, *peccatum in hunc Mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccaverunt.*

D. Nullam ampliùs circa poſſibilitatem ſtatûs naturæ puræ difficultatem patior. Nam, cùm immortalitas, & Gratia ſint beneficia homini indebita, nihil dubii eſt, quin Deus, ſi voluiſſet, hominem condere potuiſſet in ſtatu naturæ puræ, & in eo illum relinquere, juxta naturæ humanæ conditionem, paſſibilem & mortalem. Sed uberiùs, quæſo te, expone nunc, quid ſit illa juſtitia originalis, quâ Adamum, antequàm peccaret, fuiſſe donatum, paulò antè obſervaſti.

M. Per juſtitiam originalem, quam habuit Adamus ante peccatum, intelligitur rectitudo & ordo totius hominis, & omnium ejus facultatum tam inter ſe, quàm reſpectu ſuorum actuum. Hæc autem juſtitia dicitur *originalis*, quia homini ab origine à Deo indita eſt, eamque, niſi peccaſſet, ad omnes poſteros transmiſiſſet, non quidèm vi ſeminis, ſed beneficio Dei, qui hoc cæleſte Donum in generatione ſimul cum anima infudiſſet. In tribus autem potiſſimùm ſita erat hæc juſtitia originalis. Primò, in ſubjectione mentis hominis ad Deum, quæ ſubjectio perfectiſſimam Legis ejus notitiam, & plenam cognitæ Legis involvebat obedientiam, ita ut hoc in felici ſtatu conſtitutus homo verè dicere poſſet: *Mihi adhærere Deo bonum eſt.* Secundò, ſita erat juſtitia originalis in partium animæ inferiorum, videlicèt concupiſcentis & iraſcentis appetitûs, perfectâ ſubjectione reſpectu Reginæ rationis, quæ ſupremo & abſoluto imperio potiebatur. Denique, ſita erat juſtitia originalis in obſequio, ſeu ſubjectione corporis ad animam, ſicut dilucidè explicat *S. Thomas* 1. parte quæſt. 95. art. 1. Hæc autem trina ſubjectio, promanans è juſtitia originali, efficiebat, ut primi parentes noſtri, in ſtatu innocentiæ conſtituti, nullis interioribus ſuperbiæ tentationibus agitarentur, nullâ cupiditate, inordinatisve motibus moverentur ad violandum Dei præceptum, nullo dolore vel timore afficerentur, ſed ſummâ tranquillitate fruerentur, jugi ad Deum amore anhelarent & omne peccatum vitarent, ſicut *S. Auguſtinus* lib. 14, De Civitate Dei cap. 10. teſtatur his verbis: *In illo ſtatu erat devitatio tranquilla peccati, quâ manente, nullum malum omninò eſſe poterat.* Docet etiam *S. Thomas* 1. 2. quæſt. 89. art. 3. primos parentes noſtros in ſtatu innocentiæ non potuiſſe peccare venialitèr, antequàm peccarent mortalitèr per internam elationem. Et 1. part. quæſt. 94. art. 4. poſtquam probavit, Adamum in ſtatu innocentiæ decipi non potuiſſe, in reſponſione ad primum ſibi propoſitum argumentum hæc habet: *Dicendum, quod ſeductio mulieris, ſeu* Evæ, *etſi præceſſerit peccatum operis, ſubſecuta tamen eſt peccatum internæ elationis* (quod fuit mortale) *Dicit enim Auguſtinus lib. 11. de Geneſi ad litteram cap. 30. quòd mulier verbis ſerpentis non crederet, niſi jam ineſſet menti ejus amor propriæ poteſtatis, & quædam de ſe ſuperba præſumptio.*

D. Craſſiori, ſi placet, minervâ expone, cùr primi parentes noſtri in ſtatu innocentiæ non potuerint venialitèr peccare, antequàm peccarent mortalitèr. Id quippè, ut candidè fatear, necdùm ſatis intelligo. At enim, juſtitia originalis in ſtatu naturæ innocentis mentem primorum parentum noſtrorum non perfectiùs Deo ſubjiciebat, quàm Gratia ſanctificans in ſtatu naturæ lapſæ mentem hominum juſtorum Deo ſubjiciat; atqui tamen Gratia ſanctificans in ſtatu naturæ lapſæ non impedit, quominùs juſti interdùm labantur in peccatum veniale, quidni igitur cum juſtitia originali, quâ primi parentes noſtri in ſtatu innocentiæ erant inſtructi, cohærere potuit veniale peccatum? Par enim videtur utrobique ratio.

M. Falleris. Juſtitiam originalem in ſtatu naturæ innocentis inter & Gratiam ſanctificantem in ſtatu naturæ lapſæ non eſt par utrobique ratio. Juſtitia quippe originalis in ſtatu innocentiæ triplicem habebat effectum. Primarius effectus juſtitiæ originalis erat mentem primorum parentum noſtrorum ſubjicere Deo, illoſque Deo gratos & amicos facere; & hunc primariatium effectum, quem juſtitia originalis in ſtatu innocentiæ producebat, reſtituit hominibus in ſtatu naturæ lapſæ Gratia Sanctificans, quæ datur in Sacramentis Baptiſmi & Pœnitentiæ, homines facit Deo gratos & amicos, eorumque mentes ſubjicit Deo. At, effectum alterum juſtitiæ originalis, per quem vires inferiores primorum parentum noſtrorum perfectè ſubjiciebantur rationis imperio, & tertium itidem effectum juſtitiæ originalis, per quem corpus Adami, & Evæ obſequebantur animæ; utrumque, inquam, ſecundarium illum juſtitiæ originalis effectum hominibus in ſtatu naturæ lapſæ non reſtituit gratia Sanctificans. Quò fit, ut etiam in juſtis, qui in ſtatu naturæ lapſæ gratiâ Sanctificante præditi ſunt, nonnunquàm eorum rationis vigilantiam antevertant motus inordinati appetitûs ſentientis, qui, rationi cùm ſubditi non ſint, peccata ſunt venialia, quæ in ſtatu innocentiæ locum habere haud potuiſſent, quia juſtitia originalis vires inferiores in primis parentibus noſtris perfectè rationi, & corpus ſubjiciebat animæ. Hoc diſcrimen, quod intereſt juſtitiam originalem in ſtatu innocentiæ inter & Gratiam Sanctificantem in ſtatu naturæ lapſæ rectè explicat *S. Auguſtinus* lib. *De Correptione & Gratia* cap. 11. his verbis: *Ille*, ſeu Adamus, *non opus habebat eo adjutorio, quod implorant iſti* (ſcilicèt homines etiam juſti in ſtatu naturæ lapſæ) *cùm dicunt: Video aliam Legem in membris meis repugnantem Legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ eſt in membris meis: infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum. Quoniam in eis caro concupiſcit adversùs ſpiritum, & ſpiritus adversùs carnem, atque in tali certamine laborantes, ac periclitantes, dari ſibi propugnandi, vincendique virtutem, per Chriſti gratiam poſcunt. Ille verò*, ſeu Adamus, *nullâ tali rixâ à ſe ipſo adversùs ſe ipſum tentatus atque turbatus, in illo beatitudinis loco, ſuâ ſecum pace fruebatur.* Et lib. De Civitate Dei cap. 14. hæc de primis parentibus noſtris habet *Aquilinus ille Doctor*: *Quàm igitur felices erant primi illi homines, & nullis agitabantur perturbationibus animorum, nullis corporum lædebantur incommodis.* Idemque repetit cap. 26. ejuſdem Libri, dicens: *Summa erat in carne* (Adami & Evæ) *ſanitas, in animo tota tranquillitas: ſicut in Paradiſo nullus erat æſtus vel frigus, ſic etiam in ejus habitatore nulla ex cupiditate, vel timore accedebat bonæ voluntatis offenſio; nihil omninò triſte, nihil erat inanitèr lætum, gaudium enim perpetuabatur ex Deo, in quem fragrabat charitas ex corde puro, pa tientiâ bonâ, & Fide non fictâ.* Conſule etiam *Doctorem Angelicum* in 2. lib. Sent. diſtinct. 32. qu. 1. art. 2. ad 2. ubi oſtendit, Gratiam Sanctificantem in ſtatu naturæ lapſæ vires inferiores hominis non perfectè ſubjicere rationi, nec ejus corpus animæ; ſicut juſtitia originalis in ſtatu innocentiæ perfectiſſimè ſubjiciebat.

D. Propriâ experientiâ, ſeu nimium! agnoſco diſcrimen iſtud, quod juſtitiam originalem in ſtatu innocentiæ inter & Gratiam Sanctificantem in ſtatu naturæ lapſæ mox indicaſti. At, optatem, ut duo Dubia, quæ nonnihil exhibent mihi negotii, eâdem brevitate dirimeres. Primum eſt: an (factâ hypotheſi, quòd Adamus in ſtatu innocentiæ perſeveraſſet) homines nati fuiſſent cum juſtitia originali, & in ea eſſent confirmati? Alterum Dubium eſt: utrùm (factâ eâdem hypotheſi) pueri nati eſſent in ſcientia perfecti, &, ſtatim ac prodiiſſent ex utero matris, habuiſſent perfectum rationis uſum?

M. Certum eſt (ſi Adamus perſtitiſſet in ſtatu innocentiæ) homines naſcituros cum juſtitia originali, quæ erat accidens conſequens naturam ſpeciei, ſeu donum, non ſoli Adamo, ſed toti naturæ humanæ datum. Nam, cùm naturalitèr homo generet ſibi ſimile ſecundùm ſpeciem, neceſſe fuiſſet, ut in ſtatu innocentiæ, in quo non fuiſſet error in operatione naturæ, pueri, qui nati fuiſſent, aſſimilarentur Adamo primo omnium parenti, in juſtitia originali, quæ erat donum toti naturæ humanæ à Deo datum. *Et hoc apparet*, inquit *S. Thomas* 1. part. qu. 100. art. 1. *quia oppoſita ſunt unius generis: peccatum autem originale, quod opponitur juſtitiæ originali, dicitur eſſe peccatum naturæ. Undè traducitur à parente in poſteros: Et propter hoc, etiam filii* (in ſtatu innocentiæ) *parentibus aſſimilati fuiſſent quantùm ad originalem juſtitiam*, id eſt, nati fuiſſent

in

in juſtitia originali. Advertit tamen idem *S. Doctor* in reſponſione ad ſecundum argumentum ejusdem articuli, juſtitiam originalem non fore in ſtatu innocentiæ gratiam naturalem, *quia non fuiſſet transfuſa per virtutem ſeminis, ſed fuiſſet collata homini ſtatim cùm habuiſſet animam rationalem, ſicut etiam ſtatim cùm corpus eſt diſpoſitum, infunditur à Deo anima rationalis, quæ tamen non eſt ex traduce.* Pueri igitur in ſtatu innocentiæ nati, quidèm fuiſſent in juſtitia originali, ſed in ea non eſſent confirmati, quia homines, ut docet *Angelicus Doctor* 1. part. qu. 100. art. 2. non poſſunt in juſtitia & gratia confirmari niſi per claram & intuitivam divinæ eſſentiæ viſionem, quæ dumtaxàt poſt hanc vitam haberi poteſt. Porrò, nec Adamus in ſtatu innocentiæ potitus eſt viſione eſſentiæ Dei, nec, ſi in eo perſeveraſſet, ipſius poſteri, quamdiù vixiſſent, apertam Dei viſionem habuiſſent, non fuiſſent ergò pueri in ſtatu innocentiæ confirmati in juſtitia originali. *Si itaque Adamus non peccaſſet, non generaſſet quidem ex ſe filios gehennæ, ita ſcilicet, quòd ab ipſo contraherent peccatum, quod eſt cauſa gehennæ, poſſent tamen fieri filii gehennæ per liberum arbitrium peccando: vel ſi filii gehennæ non fierent per peccatum, hoc non eſſet propter hoc, quia eſſent in juſtitia confirmati, ſed propter divinam providentiam, per quàm à peccato conſervarentur immunes.* Sunt verba *S. Thomæ* in reſponſione ad primam objectionem ſibi propoſitam in art. 2. quæſt. mox citatæ. Quòd ſpectat alterum, quod propoſuiſti, Dubium, utrùm videlicèt pueri in ſtatu naturæ innocentis fuiſſent in ſcientia perfecti? Reſpondeo cum eodem *Sanctiſſimo Præceptore* 1. part. quæſt. 101. art. 1. *quòd pueri in ſtatu innocentiæ non naſcerentur perfecti in ſcientia, ſed eam progreſſu temporis abſque difficultate acquiſiviſſent inveniendo, vel addiſcendo.* Habuiſſent tamen pueri in ſtatu innocentiæ, ut ibidem ait *S. Thomas*, ſcientiam, quæ eis conveniens fuiſſet ſecundùm tempus illud, quæque fuiſſet ſufficiens ad dirigendum eos in operibus juſtitiæ, in quibus homines diriguntur per principia juris naturalis, quorum, & aliorum univerſalium principiorum notitiam multò pleniùs tunc habuiſſent, quàm nunc naturalitèr habemus. Similiter etiàm, pueri, qui nati fuiſſent in ſtatu innocentiæ, non habuiſſent ſtatim perfectum uſum rationis, ſicut habituri erant in ætate perfecta; habuiſſent tamen perfectiorem quàm nunc, quantùm ad opera puerilia, quæ ad eos pertinebant; & quantùm ad ſtatum illum, ſicut explicat *S. Thomas* 1. part. qu. 102. art. 2. Denique, in ſtatu innocentiæ pueri, recens nati, non habuiſſent ſufficientem virtutem ad movendum membra ad quoslibet actus, propter cerebri humiditatem, ſed ad actus dumtaxàt pueritiæ convenientes, putà ad ſugendum ubera, & ad alia hujusmodi. Quâ de re legeſis ſæpiùs jam à me laudatum *Doctorem Angelicum* 1. part. qu. 99. art. 1.

D. Doctrinam *S. Thomæ* ſummâ, quâ par eſt, veneratione proſequor, eique, ceu ſacræ anchoræ, indivulsè adhæreo. Non ægrè tamen, opinor, feres, ſi quasdam difficultates, uberioris explicationis ergò, hìc proponam, quas contra hanc Doctrinam *S. Thomæ* de ſtatu naturæ innocentis nuper mihi ingeſſerunt viri quidam eruditi. In primis, juxta Doctrinam *S. Thomæ*, ideò Adamus non fuit confirmatus in juſtitia originali, quia Adamus in ſtatu innocentiæ clarâ & intuitivâ eſſentiæ divinæ viſione non fruebatur; at, id falſum eſſe pertendebant viri illi eruditi, multaque laudabant teſtimonia Sanctorum Patrum, præſertim *S. Auguſtini*, quibus probabant, Adamum in ſtatu innocentiæ apertâ & intuitivâ Dei viſione potitum fuiſſe, ejusdemque claræ & intuitivæ viſionis divinæ eſſentiæ participes fore homines, ſi Adamus non peccaſſet. Prætereà, juxtà doctrinam *S. Thomæ*, ſi Adamus non peccaſſet, pueri, qui nati fuiſſent in ſtatu innocentiæ, habuiſſent quidem juſtitiam originalem, in ea nihilominus non fuiſſent confirmati, ſed per liberum arbitrium in peccatum prolabi, & juſtitiæ originalis jacturam facere potuiſſent. Quod quidem creditu difficile eſt, quia, ut inquiebant viri illi eruditi, cùm in ſtatu naturæ innocentis nulla prorsùs fuiſſent inſtituta Sacramenta, homines eo in ſtatu innocentiæ, qui in peccata lethalia prorupiſſent, & juſtitiam originalem amiſiſſent, caruiſſent omni medio, quo poſſent à peccato reſurgere, & deperditam juſtitiam originalem recuperare. Id autem conditionem hominum in ſtatu naturæ innocentis (ſi perſeveraſſet) nimis duram reddere videtur, immò eam deteriorem efficeret conditione hominum in ſtatu naturæ lapſæ, quibus tot ſuppetunt remedia, ſeu Sacramenta, à Chriſto Domino inſtituta, quibus homines, in peccatum mortale lapſi, poſſunt facili negotio è peccato emergere, & amiſſam Gratiam ſanctificantem denuò adipiſci. Denique, juxta Doctrinam *S. Thomæ*, ſi Adamus non peccaſſet, pueri, qui in ſtatu innocentiæ nati fuiſſent, juſtitiam quidem

dèm originalem habuiſſent, ſed non nati eſſent in ſcientia perfecti, nec ſtatim habuiſſent perfectum rationis uſum, nec ſufficientem virtutem ad movendum membra ad quoslibet actus. Hæc autem *S. Thomæ* doctrina minùs veritati videtur conſentanea, quia ſicut Adamus, ſtatim ac creatus eſt à Deo, non ſolùm habuit juſtitiam originalem, ſed etiam in omni ſcientia fuit perfectus, rationis uſum omni ex parte abſolutum, & completam habuit virtutem movendi membra ad quoslibet actus; ita Adamus, ſi in ſtatu innocentiæ perſeveraſſet, genuiſſet filios ſibi ſimiles, qui ſubindè naſci debuiſſent non tantùm cum juſtitia originali, ſed etiam in omni ſcientiâ perfecti, & pollentes ſtatim à nativitate perfecto rationis uſu, & ſufficienti virtute movendi membra ad quoslibet actus. Omne ſiquidem agens generat ſibi ſimile, juxta vulgare Effatum, omnium Philoſophorum calculo in Scholis conſecratum. Hæ ſunt in ſumma difficultates, quas contra doctrinam Sancti Thomæ circa ſtatum innocentiæ paucis abhinc diebus proponebant viri quidam eruditi, quibus diluendis cùm me imparem eſſe ultrò agnoſcam, tuum nunc auxilium imploro.

M. Si Opera Sancti Thomæ, quibus ejus doctrina continetur, frequentèr, ut par eſſet, lectitares, facilè profectò te ab iſtis difficultatibus expedire potuiſſes, quibus Sanctus ille Doctor abundè fecit ſatis. Verùm enim verò, ut incipiam à prima difficultate: Quod ajebant viri illi eruditi, Adamum in ſtatu innocentiæ potitum fuiſſe clarâ & intuitivâ Dei viſione, & homines, ſi in eo innocentiæ ſtatu perſtitiſſet Adamus, ejusdem pariter apertæ viſionis divinæ eſſentiæ participes fore, tam falſum eſt, quàm quod maximè, & à Sancto Thoma invictis argumentis confutatum. Si enim Adamus in ſtatu innocentiæ fruitus fuiſſet viſione clarâ, & intuitivâ Divinæ eſſentiæ, non fuiſſet ad diligendum Deum liber; nec ſubindè mereri potuiſſet. Certum quippè eſt apud omnes Theologos, eum, qui fruitur viſione beatifica, non liberè, ſed neceſſariò diligere Deum, nec ampliùs illum mereri poſſe, quia jam non eſt in via, ſed in patria, ſeu in cœlo, ubi non eſt ampliùs merendi locus. Porrò, Adamus, quandò erat in ſtatu innocentiæ, erat adhùc in via, & non in patria, non poterat igitur Adamus in ſtatu innocentiæ frui clarâ & intuitivâ Dei viſione, quâ homines non in via, ſed dumtaxat in patria gaudere debent. Prætereà, tantùm abeſt, ut Adamus in ſtatu innocentiæ mereri haud potuerit, ut potius (ſicut docet *S. Thomas* 1. part. qu. 95. art. 4. *efficaciora fuiſſent hominis opera ad merendum in ſtatu innocentiæ quàm poſt peccatum, ſi attendatur quantitas meriti ex parte gratiæ, quæ tunc copioſior fuiſſet, nullo obſtaculo in natura humana invento: ſimiliter ſi conſideretur abſoluta quantitas operis, quia cùm homo eſſet majoris virtutis, majora opera feciſſet.* Sunt ipſiſſima verba S. Thomæ, ex quibus manifeſtò colligitur, Adamum, in ſtatu innocentiæ conſtitutum, mereri potuiſſe, quia erat in ſtatu viæ, in quo non datur clara & intuitiva Dei viſio, ſed ſolùm in patria, ubi, poſt emenſum hujus vitæ curriculum, hoc prœmio beati donantur in Cælis. Prætereà, Fides, cùm ſit obſcura, ſtare minimè poteſt cum clara & intuitiva divinæ eſſentiæ viſione, ut concors eſt omnium Theologorum ſententia, *at perfectio primi ſtatus*, ſeu innocentiæ (ſicut docet idem Doctor Angelicus 1. part. quæſt. 95. art. 3. & poſt ipſum omnes fatentur Theologi) *non ſe extendebat ad hoc, quod Adamus videret Deum per eſſentiam, & ut haberet eum fruitione finalis beatitudinis, unde fides & ſpes eſſe poterant in primo ſtatu & quantùm ad habitum, & quantùm ad actum.* Cùm igitur, juxtà S. Thomæ, & omnium Theologorum doctrinam, Adamus in ſtatu innocentiæ habuerit Fidem & quantùm ad habitum, & quantùm ad actum, nullâ ratione dici poteſt, Adamum in ſtatu innocentiæ clarâ & intuitivâ divinæ eſſentiæ viſione fuiſſe potitum. Sed accedit ultima ratio, quæ peremptoria videtur: *nullus videns Deum per eſſentiam* (inquit S. Thomas 1. part. qu. 94. art. 1.) *poteſt voluntate averti à Deo, quod eſt peccare: & propter hoc omnes videntes Deum per eſſentiam, ſic in amore Dei ſtabiliuntur, quòd in æternum peccare non poſſunt. Cùm ergò Adamus peccaverit, manifeſtum eſt, quòd Deum per eſſentiam non videbat.* Verùm, quamvis Adamus in ſtatu innocentiæ non frueretur clarâ & intuitivâ divinæ eſſentiæ viſione, nec ſubindè perfectâ beatitudine, quæ in clara Dei viſione conſiſtit, habuit tamen in ſtatu innocentiæ, juxta ſtatum viæ, in quo adhuc erat, beatitudinem longè perfectiorem, & cognitionem de Deo multò altiorem, quam habent homines poſt peccatum, quia, ut docet *S. Thomas* articulo mox citato, homines, poſt peccatum, cognoſcunt Deum per ſenſibiles & corporeos effectus, atque à conſideratione plenâ & lucidâ intelligibilium effectuum impediuntur per hoc quod diſtra-

buntur

buntur à ſenſibilibus, & circa ea occupantur; ſed Adamus in ſtatu innocentiæ non impediebatut pet tres exteriores à clara & firma contemplatione intelligibilium effectuum, quos ex irradiatione primæ veritatis percipiebat, ſive naturali cognitione, ſive gratuitâ. Sic igitur Adamus in ſtatu innocentiæ per hujusmodi intelligibiles effectus Dei, clariùs Deum cognoſcebat, quàm modò cognoſcimus, planèque liber erat ab illa obſcuritate, quæ ex peccato conſecuta eſt, & quâ homo in ſtatu naturæ lapſæ impeditur à conſideratione effectuum intelligibilium Dei pet ſenſibilium effectuum occupationem. Hoc pacto Doctor Angelicus explicat mentem *S. Auguſtini*, & aliorum Sanctorum Patrum, qui per illam claram cognitionem Dei, quam Adamo in ſtatu innocentiæ tribuunt, non intellexerunt claram & intuitivam Dei viſionem, quæ habetur dumtaxat in patria, quæque non conveniebat ſtatui viæ, in quo erat Adamus in ſtatu innocentiæ conſtitutus, ſed intellexerunt plenam, claram, & firmam contemplationem Dei, quam Adamus in ſtatu innocentiæ hauriebat ex cognitione intelligibilium effectuum Dei. Repudiari igitur jure optimo debet ſententia doctiſſimi alioquì viri, ſeu *Ludovici Thomaſſini*, Congregationis Oratorii Jeſu Presbyteri, tomo 1. *Theologicorum Dogmatum*, & aliorum modernorum Scriptorum, qui docent, Adamum in ſtatu innocentiæ potitum fuiſſe clarâ & intuitivâ divinæ eſſentiæ viſione. Sed nunc manet ſat ſuperque liquata prima difficultas.

De alterâ difficultate, propter altum Scripturæ & Sanctorum Patrum ſilentium, pauca dicam. Docet quidèm *S. Thomas*, quòd, ſi Adamus non peccaſſet, homines, qui in ſtatu innocentiæ nati fuiſſent, habuiſſent juſtitiam originalem, ſed in ea tamen non fuiſſent confirmati, quia pet liberum arbitrium peccando eam amittere potuiſſent. Sed medium, quo illi homines deperditam juſtitiam tecuperaſſent, nullibi indicat Doctor Angelicus. Sunt quidam Theologi qui docent, Adamo non peccante, homines, qui in ſtatu innocentiæ juſtitiam originalem per peccatum amiſiſſent, eam tecuperaturos per actus charitatis & contritionis, quos, ob excellentiorem, quam de Deo cognitionem habuiſſent, faciliùs elicere potuiſſent, quàm nos. Alii Theologi exiſtimant, Deum in ſtatu innocentiæ, pro brevi illo, quo duravit, tempore, inſtituiſſe Sacramenta, &, Adamo non peccante, fore Sacramenta, quorum beneficio homines, qui excidiſſent è juſtitia originali, eam recuperare, vel conſervatam augere potuiſſent. Ipſe verò, licèt cum Sancto Thoma ultrò fatear, nulla in ſtatu innocentiæ, pro breviſſimo illo tempore, quo Adamus in eo vixit, inſtituta fuiſſe Sacramenta, cùm de iis nec in Scriptura Sacra, nec in Traditione Sanctorum Patrum vel minima mentio fiat; crediderim tamen, quòd, Adamo non peccante, & perdurante innocentiæ ſtatu, inſtituta fuiſſent à Deo Sacramenta, non quæ producerent Gratiam medicinalem, ſeu Gratiam Salvatoris Chriſti Domini, ſicut producunt Sactamenta Novæ Legis (cùm juxta Thomiſtatum doctrinam, Scripturâ Sacrâ, & conſtanti Sanctorum Patrum Traditione fultam, Adamo non peccante, Chriſtus non veniſſet, ſeu Verbum Divinum non fuiſſet incarnatum) ſed quæ producerent gratiam Creatoris, qualem habuit Adamus in ſtatu innocentiæ, & quorum ope poſteri Adami, ſi juſti fuiſſent, augmentum gratiæ conſequi potuiſſent, vel, ſi gratiam peccando amiſiſſent, eam recuperaſſent. Addò etiam, quòd poſteri Adami, ſi perduraſſet innocentiæ ſtatus, veram Eccleſiam eſſent conſtituturi, atque ita habituri Sacramenta, *quia in nullum nomen Religionis ſeu verum, ſeu falſum, coadunari homines poſſunt, niſi aliquo ſignaculorum, aut Sacramentorum conſortio.* Sunt verba *S. Auguſtini* lib. 19. contra *Fauſtum*, Hæreticum Manichæum, cap. 11.

Poſtremam difficultatem, cur, durante innocentiæ ſtatu, pueri nati fuiſſent cum juſtitia originali, ſed tamen non ſtatim in omni ſcientia eſſent perfecti, nec pleno tationis uſu præditi, nec ſufficienti pollentes virtute movendi membra ad quoslibet actus? hanc, inquam, difficultatem luculentiſſimè diluit *S. Thomas* 1. part. qu. 94. art. 1. his verbis: *Dicendum*, inquit, *quod naturalitèr homo generat ſibi ſimile ſecundùm ſpeciem; undè quæcumque accidentia conſequuntur naturam ſpeciei, in his neceſſe eſt, quòd filii parentibus ſimilentur, niſi ſit error in operatione naturæ, qui in ſtatu innocentiæ non fuiſſet. In accidentibus autem individualibus non eſt neceſſe, quòd filii parentibus ſimilentur: juſtitia autem originalis, in qua primus homo conditus fuit, accidens fuit naturæ ſpeciei, ſeu donum gratuitum à Deo datum toti naturæ.... & propter hoc, etiam filii parentibus aſſimilati fuiſſent quantùm ad originalem juſtitiam.* Arverò, eſſe ſtatim perfectum in omni ſcientia, confeſtim habere plenum tationis uſum, & ſufficientem virtutem movendi membra ad ſingulos actus,

hæc, inquam, accidentia, data Adamo ſtatim poſt ejus creationem, non conſequebantur naturam ſpeciei, ſed erant accidentia dumtaxàt individualia Adami, qui, ut docet *S. Thomas* 1. part. qu. 94. art. 3. *ſicut inſtitutus eſt in ſtatu perfecto quantùm ad corpus, ut ſtatim poſſet generare, ita etiam inſtitutus eſt in ſtatu perfecto quantùm ad animam, ut ſtatim poſſet alios inſtruere, & gubernare. Non poteſt autem aliquis inſtruere, niſi habeat ſcientiam; & ideò primus homo ſic inſtitutus eſt à Deo ut haberet omnium ſcientiam.* Quapropter, in his accidentibus individualibus Adami, pueri, qui in ſtatu innocentiæ eſſent nati, Adamo, primo omnium parenti, non fuiſſent aſſimilati, quia, ſicut diſertè docet idem *S. Præceptor*, 1. part. quæſt. 101. art. 1. ad primam ſibi propoſitam objectionem: *eſſe perfectum in ſcientia, fuit individuale accidens primi parentis, in quantum ſcilicet ipſe inſtituebatur ut pater & inſtructor totius humani generis; & ideò quantùm ad hoc non generaſſet filios ſimiles ſibi, ſed ſolùm quantùm ad accidentia naturalia, vel gratuita totius naturæ.*

D. Difficilè adducor ut credam, pueros, durante innocentiæ ſtatu, naſcituros abſque ſufficienti virtute movendi corporis membra ad quoslibet actus, eoſque naſcendo ſimiles fore pueris, qui nunc naſcuntur in ſtatu naturæ lapſæ, quique magis imbecilles, & fragiles naſcuntur, quàm cætera animalia naſci ſolent, quæ, ut ſunt, edita ex utero, protinùs in ſuos pedes eriguntur, ſtatimque aëri tolerando idonea ſunt. Homines contra nudi, & inermes, tanquàm ex naufragio in hujus vitæ miſerias projiciuntur, & expelluntur, qui neque movere ſe loco, ubi effuſi ſuut, poſſint, nec alimentum lactis appetere, nec injuriam temporis ferre, ſicque inopes, & infirmi, & omni auxilio indigentes, nihil aliud moliri queant, quàm fragilitatis ſuæ conditionem ploratu, ac fletibus ominari. Hanc ſanè conditionem, cui in ſtatu naturæ lapſæ obnoxii ſunt pueri recens nati, facilè crediderim eſſe pœnam peccati Adami, quàm ſubindè, Adamo non peccante, pueri, qui in ſtatu innocentiæ nati fuiſſent, non eſſent experti.

M. Quòd quædam animalia, ſtatim ac in lucem edita ſuut, habeant uſum membrorum, id eorum nobilitati adſcribi minimè debet (inquit S. *Thomas* 1. part. qu. 109. art. 1. ad primum) *cùm quædam animalia perfectiora non habeant; ſed hoc eis contingit ex ſiccitate cerebri, & quia actus proprii talium animalium ſunt imperfecti, ad quos etiam parva virtus ſufficere poteſt.* Homo autem naturalitèr habet cerebrum majus in quantitate ſecundùm proportionem ſui corporis, quàm cætera animalia; undè naturale eſt, quòd propter maximam humiditatem cerebri, in pueris nervi, qui ſunt inſtrumenta motûs, non ſunt idonei ad movendum membra, ſicut in eodem articulo docet *S. Thomas.* Quamvis autem pueri, in ſtatu innocentiæ recens nati, caruiſſent ſufficienti virtute movendi membra ad quoslibet actus, habuiſſent tamen ſufficientem virtutem movendi membra ad actus pueritiæ convenientes, videlicet ad ſugendum ubera, & ad alia hujusmodi, adeòque liberi fuiſſent ab illa infirmitate, quæ pueris in ſtatu naturæ lapſæ apparet, etiam quantùm ad actus eorum pueritiæ convenientes, quippe qui, ut ait *S. Auguſtinus* in lib. de Baptiſmo parvulorum, *juxta ſe jacentibus mammis, magis poſſunt eſurientes flere, quàm ſugere.*

D. Pueri, qui in ſtatu innocentiæ nati fuiſſent, nullum perſenſiſſent ſenectutis defectum, quia, ut anteà dicebas, nati eſſent cum juſtitia originali, cujus beneficio immortales evaſiſſent. Vero igitur ſimilius eſſe videtur, puetos, qui in ſtatu innocentiæ nati eſſent, immunes itidèm fore ab omni pueritiæ defectu, ſubindèque illos, recens natos, habituros ſufficientem virtutem movendi pro arbitrio ſuo membra ad quoslibet actus.

M. Conſtans Fidei dogma eſt, Adamo non peccante, homines in ſtatu innocentiæ nec morti, nec ulli ſenectutis defectui fore obnoxios. Mors ſiquidem, cui omnes omninò homines, velint nolint, in ſtatu naturæ lapſæ ſubjacent, eſt pœna peccati Adami, ſicut Apoſtolus *Paulus* Epiſtolæ ad Romanos cap. 5. diſertè docet his verbis: *Propterea, ſicut per unum hominem* (id eſt Adamum) *peccatum in hunc Mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccaverunt.* Dicitur etiam cap. 2. libri Sapientiæ: *Deus creavit hominem inexterminabilem . . . invidiâ autem Diaboli mors introivit in Orbem terrarum.* Ex peccato itaque Adami concupiſcentia mala, morbi, labores, calamitates, mors ipſa tanquàm ex mala radice oriuntur, &, ſicut ait S. *Auguſtinus Serm.* 240. aliàs 139. de tempore: *malorum omnium noſtrorum cauſa peccatum eſt. Non enim ſine cauſa homines mala iſta patiuntur. Juſtus eſt Deus, omnipotens eſt Deus: nullo modo iſta pateremur, ſi non mereremur.* Cùm igitur mors ſit pœna hominibus inflicta propter peccatum Adami, eo non peccante,

ante, poſteri illius in ſtatu innocentiæ à norte, & ab omni ſenectutis defectu imnunes extitiſſent, utpotè immortalitatis lono prædìti, non fuiſſent tamen liberi quibusdam pueritiæ defectibus, qui ex eccato originem non habent, ſed conſequuntur generationem, & divelli haud oſſunt à principiis naturæ humanæ, & naturali corporis humani conformatioe. Quò fit, ut, quemadmodùm mòx licebamus, ſi Adamus non peccaſſet, pueri, in florentiſſimo innocentiæ ſtatu nati, ec in omni ſcientia ſtatìm perfecti fuiſent, nec plenum & abſolutum rationis ſum habuiſſent, nec ſufficientem virtuem movendi membra ad quoslibet atus.

D. Expone, quæſo, clariùs, quo acto Adamus in ſtatu innocentiæ eſſet mmortalis? & quo pacto, Adamo non eccante, idem immortalitatis donum onſecuti fuiſſent homines, qui in ſtatu nnocentiæ extitiſſent?

M. Adamum non fuiſſe naturâ ſuâ mmortalem concors eſt omnium Theoogorum, & Scripturæ Sacræ Interpreum ſententia. Quamvis enim Deus voerit, ut Adami corpus eſſet eximiè roſtum, præclarè compactum, ſicque onſtitutum ac temperatum, ut reliquoum omnium hominum corpora perfetione, æqualitate, & eleganriâ tranſcenerit, attamen corpus Adami (ut docet *Thomas* part. 1. qu. 97. art. 1.) non erat ndiſſolubile, per aliquem immortalitais vigorem in eo exiſtentem, ac ſubindè on erat naturâ ſuâ immortale. Corpus aque Adami in ſtatu innocentiæ erat untaxàt immortale ſpeciali Dei beneficio, quatenùs Deus (ut exponit ibidèm *Doctor Angelicus*) imprefletat animæ Aami vim quamdam ſupernaturalem, per uam poterat corpus ab omni corruptioe reddere immune, quamdiù anima Aami manſiſſet Deo ſubjecta. Eo in ſen- Adamus in ſtatu innocentiæ & ſecunùm animam, & ſecundùm corpus fuit mmortalis, immò fuit impaſſibilis, id eſt, ber ab his paſſionibus, quæ hominem à a naturali diſpoſitione removere poſſunt. erſenſiſſet tamen Adamus in ſtatu innoentiæ & ſecundùm animam, & ſecunùm corpus eas paſſiones, quæ pertinent d bonum, & perfectionem naturæ, cuismodi ſunt *intelligere, ſentire,* & *dormire*, ſicut explicat *S. Thomas* 1. part. u. 97. art. 2. Eodem immortalitatis, impaſſibilitatis gratuito dono, quod Adamus in ſtatu innocentiæ à Deo acceerat, exornati fuiſſent cæteri homines, Adamus, primus omnium hominum parens, juſtitiam originalem, in qua conditus erat, culpâ ſuâ non amiſiſſet. At, peccante Adamo, non ſolùm ipſe, ſed & omnes ejus poſteri juſtitiæ originalis, immortalitatis, & impaſſibilitatis jacturam fecerunt, ſeque miſeriis, pœnis, & morti obnoxios reddiderunt.

D. Si Adamus fuiſſet à Deo, ut mòx dixiſti, ita conditus immortalis, ut iſtud immortalitaris beneficium, nonniſi peccando, amittere poſſet, certè non indiguiſſet Adamus ante peccatum cibis ad conſervandam vitam ſuam. Et tamen legimus in Scriptura Sacra, Deum præcepiſſe primis parentibus noſtris, antequàm peccarent, ut comederent de omni ligno, quod erat in Paradiſo: *De omni ligno, quod eſt in Paradiſo, comedetis.* Geneſis cap. 2. *Eva* etiam Serpenti dixit: *De fructu lignorum, quæ ſunt in Paradiſo, veſcimur, de fructu verò ligni, quod eſt in medio Paradiſi, præcepit nobis Deus ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne fortè moriamur.* Geneſis cap. 3. Cùm igitur primi Parentes noſtri indiguerint, etiam antequàm peccaſſent, cibis ad conſervandam vitam ſuam; argumento eſt, eos non ita conditos fuiſſe immortales, ut hoc ipſis conceſſum immortalitatis beneficium tantummodò per peccatum amittere poſſent.

M. Etiamſi Adamus in ſtatu innocentiæ corpus habuerit immortale eo modo, quo mòx expoſui, habuit tamen vitam animalem cibis indigentem, ad diſcrimen corporum, quæ poſt reſurrectionem non ſolùm erunt immortalia, verùm etiam habebunt vitam ſpiritualem cibis non indigentem. Undè ait Apoſtolus *Paulus* Epiſt. 1. ad Corinth. cap. 15. v. 45. *Factus eſt primus homo Adam in animam viventem, noviſſimus Adam,* ſeu Chriſtus, *in ſpiritum vivificantem.* Quo in loco agit Apoſtolus Paulus de reſurrectione, & oſtendit, qualis futura ſit corporum poſt reſurrectionem conditio. Talem autem corporum poſt reſurrectionem, conditionem futuram eſſe docet Apoſtolus, qualis fuit conditio Corporis Chriſti à mortuis redivivi. Id autem diſcriminis eſt inter corpus Adami, in ſtatu innocentiæ conſtituti, & Corpus Chriſti poſt reſurrectionem glorioſum; quòd Adamus in ſua creatione accepit corpus animale, id eſt, agens vitam animalem, indigensque alimentis more cæterorum animalium. Non enim habebat abſolutam, & indiſſolubilem immortalitatem. Undè ſeſe tueri debebat à ſenio, & à morte, tùm cæterorum ciborum ope, tùm maximè fructûs ligni vitæ beneficio. At, noviſſi-

noviſſimus Adam, ſive Chriſtus, in reſurrectione corpus habuit ſpirituale, hoc eſt, nullis indigens alimentis,utpotè quod per ſpiritum ita perfectè regebatur & vivebat, ut absque corporeis alimentis æternùm conſervari poſſet; cujusmodi etiam & nos corpus in reſurrectione nanciſcemur, quia reſurrectio Chriſti exemplar eſt, & cauſa reſurrectionis noſtræ, & vita ſpiritualis incepit in Chriſto, qui eſt primogenitus ex mortuis, ſicut vita corporis animalis incipit in Adamo. Pater itaque corpus Adami in ſtatu innocentiæ fuiſſe quidem immortale, ſed vitam animalem habuiſſe, ita cibis indigentem, ut, ſi Adamus ab alimentis abſtinuiſſet, immortalitatem amiſiſſet, quia abſtinendo ab alimentis peccaſſet, transgrediendo videlicèt præceptum ſibi à Deo datum Geneſ. cap. 2. his verbis expreſſum: *De omni ligno, quod eſt in Paradiſo comedetis* &c. Quò fit, ut vera ſit doctrina Theologorum, & Scripturæ Sac. Interpretum, qui, poſt *S. Thomam* 1. part. qu. 97. art. 3. ad 3. docent, Adamum ſic fuiſſe à Deo creatum immortalem, ut immortalitatem, ſi non peccaſſet, ſibi, ſuisque poſteris conſervaſſet. Nullum autem Adamo, ejusque filiis, ſi in ſtatu innocentiæ ſtetiſſent, nocumentum edulia afferre potuiſſent, quia & eorum omnium facultates illi perſpectas & exploratas habuiſſent, adhibitâque ratione ſemper ſumpſiſſent, & juvamenta, quæ in promptu illis erant, ubi oportuiſſet, adhibuiſſent, hoc eſt, non comediſſent præproperè, non lautè, non nimis, non ardenter, non ſtudiosè, quibus modis vitium gulæ hoc tempore nos infeſtat. Quia tamen, ut optimè obſervat *S. Thomas* in Reſponſione ad quartam objectionem art. 3. jam citatæ quæſtionis, fieri non poterat, quin in cibis, quos Adamus, ejusque filii, ſi ſtetiſſent in ſtatu innocentiæ, ſuſcepiſſent, non eſſet aliqua fœculentia reſidua, ac minimè apta, ut converteretur in eorum nutrimentum, neceſſe fuiſſet, ut Adamus, ejusque filii, ſi ſtatus innocentiæ perduraſſet, ciborum, quos ſumpſiſſent, ſuperfluitates, ſeu excrementa, alvum purgando, emitterent, citrà ullam tamen turpitudinem, quia, ut inquit *S. Thomas*, *fuiſſet divinitus proviſum, ut nulla ex hoc indecentia eſſet.*

D. Si Adamus ejusque filii, perſtante innocentiæ ſtatu, fuiſſent immortales, innumeros procreaſſent liberos, qui terram perpetuò incoluiſſent, quique cùm fuiſſent æquales, & ab omni ſervitute immunes, nullius dominio ſubjacere potuiſſent, indèque orta eſſet maxima confuſio inter illos homines, qui nunquàm mori potuiſſent, & tamen nullius ſubjecti eſſent dominio. Id autem feliciſſimo innocentiæ ſtatui planè repugnare videtur.

M. Etſi homines, durante innocentiæ ſtatu, fuiſſent immortalitate donati, non perpetuò tamen terram incoluiſſent, ſed poſt diuturnam vitam, maximâ cum felicitate ac tranquillitate transactam, nulli morti obnoxii, ad Beatitudinem, quæ ſita eſt in clara & intuitiva viſione Dei, quæque præmium eſt eorum, qui ſunt in patria, eſſent à Deo translati. Nec fuiſſent inter ſe æquales homines, perdurante innocentiæ ſtatu, quia (ut oſtendit *S. Thomas* 1. part. quæſt. 96. art. 3.) fuiſſet inter illos aliqua diſparitas, primò, quantùm ad ſexum, cùm ſine diverſitate ſexûs generatio non fuiſſet. Secundò, quantùm ad ætatem. Tertiò, quantùm ad juſtitiam & ſcientiam. Ex libero quidem arbitrio, & non ex neceſſitate operati fuiſſent homines in ſtatu innocentiæ, ac ſubindè potuiſſent magis vel minùs animum applicare ad aliud faciendum, vel volendum, vel cognoſcendum, ſicque aliqui magis profeciſſent in juſtitia & ſcientia, quàm alii. Denique, nihil prohibet dicere, quin inter homines, durante innocentiæ ſtatu, eſſet aliqua diſparitas ex parte corporis, & ſecundùm diverſam diſpoſitionem aëris, & diverſum ſitum ſtellarum, aliqui robuſtiores corpore generarentur, quàm alii, & majores, & meliores, & vegetiori complexione, ſeu corporis temperaturâ præditi, ita ut tamen hæc diſparitas nullum prorsùs tam circà animam, quàm circà corpus, defectum, vel peccatum importaret. Hinc facili negotio explicatur, quo in ſenſu verum ſit, homines, ſi perſeveraſſet innocentiæ ſtatus, nullius dominio fore ſubjectos. Duplex quippè diſtinguitur dominium, unum videlicèt quod opponitur ſervituti, & in hoc ſenſu homines in ſtatu innocentiæ conſtituti nullius dominio ſubditi fuiſſent, quia ſervitus, quæ eſt pœna peccati, ab illo feliciſſimo ſtatu penitùs exulaſſet. Alterum dominium illud eſt, quod ad bonum commune refertur, tale eſt dominium patris, cui incumbit officium gubernandi & regendi liberos, & in hoc ſenſu fuiſſet dominium in ſtatu innocentiæ, ſi perſeveraſſet, quia in ea ſtatu, ut mox diximus, fuiſſent aliqui homines, qui ſcientiâ & juſtitiâ præ cæteris aliis hominibus excelluiſſent, ad illos igitur, ſupereminenti

tiæ ſcientiâ pollentes, pertinuiſſet alios homines regere ac gubernare, eoſque tam ad proprium bonum, quàm ad bonum commune dirigere; tum quia id poſtulaſſet ea communis & ſocialis vita, quam egiſſent homines in ſtatu innocentiæ, quæ eſſe non poſſet, niſi aliquis præeſſet, & curam boni communis haberet; tum quia etiam non dignior fuiſſet conditio hominum in ſtatu innocentiæ, quàm ſit conditio Angelorum, inter quos quidam aliis dominantur, & ideò inter Angelos unus eſt Ordo, qui dicitur *Dominantium*. Cæterùm, de Dominio, quod Adamus, ejusque filii in omnia animalia, & in alia, quæ ſunt in Mundo, habuiſſent in ſtatu innocentiæ, ſi diutiùs perſeveraſſet, nulla eſt difficultas, cùm Scriptura Sacra Geneſis cap. 1. v. 28. palàm innuat, Deum primis parentibus noſtris hoc dominium conceſſiſſe, dùm eis dixit: *Dominamini piſcibus maris, & volatilibus cœli, & univerſis animantibus, quæ moventur ſuper terram.* Hoc autem dominium ob duas potiſſimùm rationes homini conveniebat. Primò, quia ut inquit *S. Thomas* 1. part. qu. 96. art. 1. imperfectiora cedunt in uſum perfectorum. Plantæ enim utuntur terrâ ad ſui nutrimentum: animalia verò plantis & homines plantis & animalibus: Quò fit, ut homo naturalitèr dominetur animalibus. Prætereà, juxtà ordinem divinæ Providentiæ, inferiora per ſuperiora gubernantur, adeòque cùm homo cæteris animalibus emineat, utpotè ad imaginem Dei factus, naturale eſt, ut ejus dominio omnia animalia ſubdantur. Quòd ſi nunc aliqua animalia nolint obedire homini, hæc animalium inobedientia pœna eſt inobedientiæ Adami, quæ tamen non impedit, quominùs homo, etiam poſt peccatum Adami, verò potiatur dominio in herbas, animalia, & in omnia elementa, ſicut, ait Vates Regius Pſalm. 8. ubi loquens de homine, ſic Deum affatur: *Conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum. Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus, oves & boves univerſas, inſuper & pecora campi, volucres cœli, & piſces maris, qui perambulant ſemitas maris.* At enim, ut obiter dicam, homines etiamnùm dominium habent in plantas & animalia, quia illis pro arbitrio utuntur ac veſcuntur; obtinent quoque dominium in elementa, quia Terram vel invitam culturâ ſibi faciunt obtemperantem, formantque ex ea lateres, & calcem, extrahunt indè gemmas ad ornamenta & delicias, marmora & lapides ad ſtruendas, ornandasque domos; mare navigant, ejusque aquam in medicamentum exhibent; fluminibus ſitim extinguunt, irrigant agros. aërem pariter levi flabello, ad mitigandum æſtum, ſibi accommodant; odoribus purgant, cùm eſt infectus. Eo utuntur ad extruenda molendina, quæ agitata aëre & ventis frumenta in farinam redigunt, quibus commodiùs alimur. Denique, homines dominantur igni, quia illo utuntur, ut cibos coquant, frigus depellant, metalla fundant, & in cineres, atque in aquam per artem Chymicam diſtillationibus redigant, quibus certiſſima, & præſentiſſima remedia ad depellendos, vel certè ad leniendos graviſſimos quosdam & alioqui incurabiles morbos parantur. Quæ omnia liquidò probant, verum dominium in plantas, animalia, & elementa competere homini etiam in ſtatu naturæ lapſæ conſtituto, quamvis, ob peccatum Adami, quo infecta eſt tota natura, non ita facilè, promptè, & expeditè prædictum dominium exercere poſſit, ſicut illud exercuiſſet in ſtatu innocentiæ, ſi perſeveraſſet.

D. Dominium competit homini ſecundùm rationem, per quam præcipit, & imperat. Porrò, plantæ, animalia, elementa, & corpora inanimata, cùm ratione careant, nata non ſunt obtemperare rationi hominis; nullum igitur in ea dominium homo ſibi vindicare poteſt. Prætereà, nullam in ſtatu innocentiæ ex animalibus utilitatem percipere poterant primi Parentes noſtri. Illis ſiquidem non indigebant ad neceſſitatem corporalem; neque ad tegumentum, quia, ut inquit Scriptura Sacra, nudi erant, & non erubeſcebant, nullo ſtimulante inordinatæ concupiſcentiæ motu. Neque animalibus egebant ad cibum, quia fructibus arborum Paradiſi veſcebantur; neque ad vehiculum, propter corporis robur. Uſus itaque dominii in animalia primis parentibus noſtris in ſtatu innocentiæ non conveniſſet.

M. Nec primi parentes noſtri in ſtatu innocentiæ, nec homines in ſtatu naturæ lapſæ dominantur animalibus, ratione deſtitutis, & plantis, aliisque rebus inanimatis, imperando illis; ſed eorum utendo auxilio: cum hoc tamen diſcrimine, quòd in ſtatu innocentiæ homo absque ullo impedimento omnium animalium auxilio facilè uti potuiſſet; tum quia, ob ſingularem Dei circà hominem curam, ſingula animalia non ſolùm homini innocenti non nocuiſſent, ſed ipſi etiam facilè ſubjeciſſent ſeſe; tum quia etiam homo innocens, propter accura-

accuratiſſimam, quam habuiſſet, cognitionem naturarum, proprietatum, & propenſionum animalium, potuiſſet cum maximâ ſolertiâ, atque induſtriâ omnia animalia domare, eaque in propriam ſervitutem redigere. At, homines in ſtatu naturæ lapſæ, difficilè, ita permittente Deo ob peccatum Adami, ferocia animalia domare poſſunt, & ſervituti mancipare, quò plerùmque fit, ut, excuſſo jugo, contrà homines rebellent, eiſque graviter noceant. Similitèr, primi Parentes noſtri in ſtatu innocentiæ cùm naturas & proprietates herbarum, atque fructuum apprimè noſſent, illis citrà ullum periculum ac nocumentum veſcebantur. Sed homines in ſtatu naturæ lapſæ, ob ignorantiam, quæ appendix eſt peccati originalis, aliquandò herbarum noxiarum eſu læduntur, nec ad manum habent medicinales herbas, quæ magna ex parte ſine cultu in montibus, arvis, rupibus, paludibusque ſponte ſuâ vel ad fovendam, vel ad reſtaurandam ſanitatem, efficaciores naſcuntur. Scilicèt voluit Deus, ut in peccati pœnam cibus nonniſi ſudore laboreque nobis proveniret. Sed, ne nobis afflictis adderetur afflictio, ultroneâ liberalitate, natura, tanquam miſericors mater, remedia ſuppeditare voluit, & cuilibet veneno ſuum antidotum conjunxit. Quin, experientiâ notum eſt, eſſe noxias herbas, & venenoſa quædam animalia, quæ dùm temperantur, inſerviunt medicinæ, & vel ad conſervandam bonam valetudinem, vel ad reſarciendam, quandò eſt deperdita, plurimùm prodeſſe poſſunt. Denique, primi parentes noſtri in ſtatu innocentiæ neque ad aliquam neceſſitatem corporalem, neque ad tegumentum, neque ad cibum, neque ad vehiculum animalibus indiguiſſent, illis tamen eguiſſent ad habendam experimentalem cognitionem de naturis eorum. Quod, (ſicut obſervat *S. Thomas* 1. part. qu. 96. art. 6. ad 3.) *ſignificatum eſt per hoc, quod Deus ad eum*, ſeu Adamum, *animalia adduxit, ut eis nomina imponeret, quæ eorum naturas deſignant.* At verò, homines in ſtatu naturæ lapſæ indigent animalibus, iiſque pro jure dominii, quod in illa naturalitèr obtinent, utuntur ad cibum, ad tegumentum, ad vehiculum, & alias ejusmodi corporis neceſſitates.

D. Ex his, quæ hactenùs dixiſti, facili negotio intelligo, quàm felix, fauſtusque fuerit innocentiæ ſtatus, in quo primi parentes noſtri, juſtitiâ originali præditi, nullis perturbationibus & paſſionibus agitabantur; nec miſeriis & morti erant obnoxii, ſed vivebant ſine confuſione nuditatis, & ſine ulla neceſſitate corporis aut moleſtiâ, naturas animalium, cæterarumque rerum creatarum, in quas pleno pollebant dominio, contemplantes, ſpiritualibus deliciis delibuti. Verùm, nunc à te ſcire vehementèr cupio, an Adamus in ſtatu innocentiæ conſtitutus, præter Gratiam ſanctificantem, quâ fuit exornatus, ubi primùm è Divinis manibus prodiit, indiguerit ſive ad operandum, ſive ad perſeverandum in accepta juſtitia, aliqua Gratiâ actuali? & quænam fuerit ejusmodi Gratia? an per ſe efficax quæ liberum Adami innocentis determinaret arbitrium? an Gratia merè indifferens, & verſatilis, quæ libero Adami innocentis ſubderetur arbitrio? De hac quæſtione nihil hactenùs certi pronunciare auſus ſum. Licèt enim multa nuperrimè à viris eruditis, qui eam hinc indè magno animorum æſtu ventilabant, arrectis auribus audiverim, attamen, ut candidè fatear, libratis omnibus momentis, quæ ultrò citròque adducta ſunt, animus meus, inſtar bilancis in æquilibrio poſitæ, ac neutrò propendentis, hæſit pendulus, nec in unam, alteramve partem flecti adhùc potuit.

M. Non mediocrem ſanè proponis difficultatem, in qua dilucidanda etiamnùm inſudant viri eruditi. Certè is ego non ſum, qui tantam velim in præſentia componere litem, quæ adhuc ſub judice eſt; aut longam de illa poſſim habere Diſputationem, quam præſcripta non permittit Colloquiorum noſtrorum brevitas. Abundè itaque ſufficiet, hanc propoſitam difficultatem dumtaxàt delibare, & quaſi primoribus labiis attingere, ut ſaltem quid in iſta quæſtione, de qua tantoperè inter ſe digladiantur Theologi, tanquàm falſum repudiare, quid verò tanquàm probabilius tenere debeas, compertum ac exploratum habere poſſis. In primis, *Janſenius*, Iprenſis Epiſcopus, cap. 8. & ſequentibus libri *de Gratia primi hominis, & Angelorum* totis ingenii ſui viribus mordicùs propugnat, Adamum in ſtatu naturæ innocentis ſive agendum, ſive ad perſeverandum in accepta juſtitia, opus non habuiſſe Gratiâ per ſe efficaci, ſed tantùm indiguiſſe gratiâ indifferenti & verſatili, quæ non ejus voluntatem determinaret ad operandum, ſed cujus efficacitas ex voluntatis Adami aſſenſu, vel diſſenſu maneret omninò ſuſpenſa. Idem de Angelis in

in ſtatu viæ docet ibidem *Janſenius*, quibus ait adfuiſſe rantùmmodò auxilium ſufficiens indifferens ac verſatile, quo poſſent agere Angeli, non quo ad agendum applicarentur. Potiſſima ratio, qua *Janſenius* hoc ſuum ſuffulcit Syſtema, in hoc ſita eſt, quòd velit, Gratiæ per ſeſe efficacis neceſſitatem ex hoc uno dumtaxàt capite, videlicet ex naturæ humanæ per peccatum originale vulneratæ conditione & infirmitate eſſe petendam. Cùm enim, inquit *Janſenius*, humana voluntas per peccatum Adami fuerit ſauciata, indèque infirma, depravata, & corrupta evaſerit; ad Deum, niſi per Gratiam, ſe ipsâ efficacem, adjuta & ſublevata, erigi minimè poteſt. Ex quo infert, quòd cùm in ſtatu innocentiæ nulla eſſet voluntatis creatæ corruptio, depravatio nulla, nulla quoque in feliciſſimo illo ſtatu neceſſitas Gratiæ ſe ipsâ efficacis ſit admittenda tàm in Adamo, quàm in Angelis, qui erant in ſtatu viæ. Hac ratione adeò delectatus eſt *Janſenius*, ut non dubitarit aſſerere, eam eſſe baſim, cui doctrina *S. Auguſtini* tota incumbit ac nititur; eam eſſe clavim, quâ ſolâ ad germanam doctrinæ illius Patris intelligentiam patet aditus; eam eſſe annulum, qui cæterorum Aquilini hujus Doctoris dogmatum catenam ſecum trahit; eam denique eſſe filum Ariadneum, quo niſi regamur, tota iſtius Sancti Præſulis Hipponenſis ſumma librorum sùs dèque miſcetur, & nobis inexplicabilis redditur labyrinthus. Verùm, hac in re gravitèr erraſſe *Janſenium*, ejusque doctrinæ principia eſſe è diametro oppoſita doctrinæ *S. Auguſtini*, multis, iisque invictis argumentis demonſtrant Thomiſtæ, Gratiæ per ſe efficacis in utroque ſtatu naturæ, ſeu innocentis, ſeu lapſæ, neceſſitatis aſſertores acerrimi. Et in primis, probant Thomiſtæ contra *Janſenium*, Gratiæ per ſe efficacis neceſſitatem peti debere non ſolùm ex infirmitate naturæ vulneratæ per peccatum, verùm etiam ex creaturæ, à Deo neceſſariò pendentis, conditione, ſubordinatione ac ſubjectione, quæ ſubindè ad operandum debet præmoveri à Deo, primo omnium motore; nec non ex liberi arbitrii in partem alterutram indifferentis verſatilitate activâ, quâ tandiù hæret anceps, ac veluti ſuſpenſum ac pendulum, donec præviâ Dei motione in partem alteram feratur, determinetur, & applicetur; idque præſertim in pietatis operibus, quæ naturæ vires, & ingenitas facultates excedunt. Ex hoc triplici capite arceſſendam eſſe Gratiæ ſe ipsâ efficacis neceſſitatem Thomiſtæ locupletiſſimis Sanctorum Patrum *Auguſtini*, & *Thomæ*, multisque argumentis, quæ hìc inſerere nimis longum eſſet, probant contra *Janſenium*, indèque inferunt, Adamum in ſtatu innocentiæ ad omnes & ſingulos actus, præſertim ad actus ſupernaturales eliciendos, opus habuiſſe Gratiâ per ſe efficaci, tum quia Adamus in ſtatu innocentiæ liberum arbitrium habebat indifferens ad alterutram partem; tum quia etiam Adamus innocens, propter intimam, quæ inhæret omni creaturæ, ſubordinationem, pendebat a Deo, tanquàm à prima Causâ, primo Motore, primoque principio. Verùm, quia *Janſenius* pertendit, ſe cum *S. Auguſtino*, cujus patrocinio perperàm gloriatur, admittere dumtaxàt Gratiæ efficacis neceſſitatem in ſtatu naturæ lapſæ propter, per peccatum Adami, læſæ infirmitatem; Sole clariùs oſtendunt noſtrates Thomiſtæ, *Janſenium*, à ſtatu naturæ innocentis omnem Gratiam efficacem procul eliminantem, ſibi non conſtare, & ab imò ſuffodere omnia fundamenta, quæ jecit *Sanctus ille Doctor* ad adſtruendam in ſtatu naturæ lapſæ Gratiæ per ſe efficacis neceſſitatem. At enim, hi, qui in doctrina *S. Auguſtini* de neceſſitate Gratiæ per ſeſe efficacis in ſtatu naturæ lapſæ ſunt verſati, apprimè callent, principia, quibus *Sanctus ille Doctor* probat Gratiæ per ſe efficacis neceſſitatem in præſenti ſtatu, iſta eſſe: *Quòd videlicet in ordine ſupernaturali nihil à ſe ipſo habeat homo, de quo in ſemetipſo gloriari poſſit: Nihil à ſemetipſo habeat, ratione cujus poſſit ſeſe ab altero quocumque diſcernere: Quod ſtet penès Deum omnipotentiſſima poteſtas, quæ in nullius creaturæ adversâ voluntate vinci ac ſuperari poteſt, cui volenti ſalvum facere, nullum humanum reſiſtit arbitrium: Quòd omnis homo ad obtinenda beneficia debeat orare Deum, & de perceptis beneficiis gratias agere Deo: Quod denique Myſterium inſcrutabile ſit, cur unus præ altero divinæ vocationi conſentiat; cur unus in accepta juſtitia perſeveret, non itèm alter?* Hæc principia ad ſtabiliendam in ſtatu naturæ lapſæ Gratiæ per ſe efficacis neceſſitatem ſexcentis plus minus locis adducit & inculcat *S. Auguſtinus*, quibus referendis ſuperſedeo, tum ne longior ſim, tum quia etiam ipſemet *Janſenius*, quicum mihi in præſentia res eſt, apertiſſimè docet, *S. Auguſtinum* ex his, quæ mox aſſignavimus, principiis, jure optimo collegiſſe, & adversùs Hæreticos Pelagianos, & Semipelagianos, luculentiſſimè probaſſe

probaſſe neceſſitatem Gratiæ per ſeſe efficacis in ſtatu naturæ lapſæ. At, ptoprio mucrone ſeipſum confodit *Janſenius*, dùmque negavit Gratiæ per ſe efficacis in ſtatu naturæ innocentis neceſſitatem, deſtruxit unâ manu principia *S. Auguſtini*, quæ alterâ manu adſtruebat. Certum quippè eſt, hæc principia, quibus *S. Auguſtinus* probavit Gratiæ per ſe efficacis in ſtatu naturæ lapſæ neceſſitatem, nullo negotio poſſe ſtatui naturæ innocentis accommodari, ac ſubindè iiſdem *S. Auguſtini* principiis admitti debere Gratiæ per ſe efficacis in ſtatu naturæ innocentis neceſſitatem, quam nemo negare poteſt, niſi vim omnem adimat principiis, quibus *S. Auguſtinus* probavit gratiæ per ſe efficacis in ſtatu naturæ lapſæ neceſſitatem. Quòd autem principia, quibus *Sanctus Auguſtinus* evincit, Gratiam ſe ipsâ efficacem in ſtatu naturæ lapſæ eſſe prorsùs neceſſariam, facili negotio poſſint & debeant accommodari ſtatui innocentiæ, proclive eſt contra *Janſenium* demonſtrare. Primum principium, fatente ipſomet *Janſenio*, quo *S. Auguſtinus* probat Gratiæ per ſe efficacis in ſtatu naturæ lapſæ neceſſitatem, in hoc, ſicut mox diximus, ſitum eſt: *quòd in ordine ſupernaturali nihil habeat homo à ſe ipſo, de quo poſſit in ſemetipſo gloriari: Nihil paritèr à ſemetipſo habeat, ratione cujus poſſit ſeſe ab altero quocumque diſcernere.* Hoc autem principium *S. Auguſtini* facilè ſtatui naturæ innocentis accommodari poſſe, ut ejuſdem gratiæ per ſe efficacis neceſſitatem colligamus, manifeſtè oſtendit ſtatus Angelorum, qui erant in ſtatu viæ, & quibus (non ſecùs ac Adamo, ſicut pertendit *Janſenius*) dederat Deus ſive ad benè agendum, ſive ad perſeverandum in acceptâ juſtitiâ gratiam verſatilem, quam ipſi voluntatis aſſenſu facerent efficacem, aut diſſenſu redderent inefficacem. Si enim una eademque Angelis, in accepta juſtitia perſeverantibus, & Angelis cadentibus verſatilis duntaxàt gratia, eorumque ſubdita libero arbitrio à Deo data eſt, ut cenſet *Janſenius*, apertâ conſecutione indè deducitur, Angelos, qui per voluntatis ſuæ aſſenſum gratiam illam verſatilem ſibi a Deo conceſſam reddiderunt efficacem, & in accepta juſtitia ſteterunt, ſuâ ſe voluntate ab aliis Angelis, qui eamdem gratiam verſatilem, qua a Deo donati erant, per voluntatis ſuæ diſſenſum reddiderunt inefficacem, & ceciderunt, diſcreviſſe; atque ita in ſe ipſis potuiſſe non in Domino gloriari. Quod quidem, ut nemo non videt, rectâ fronte pugnat cum hoc principio, quod milliès in ſuis Operibus urget *S. Auguſtinus*, illudque ex Apoſtolo Paulo 1. ad Corinth. cap. 4. ſe delibaſſe gloriatur: *Quid habes, quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?* Quin, *S. Auguſtinus* cap. 9. lib. 12. *de Civitate Dei*, hanc ex inſtituto verſans quæſtionem, *cur ex Angelis in gratia ſanctificante conditis, ceciderint alii, alii ſteterint?* tantùm abeſt, ut huic dirimendæ quæſtioni *Sanctus Auguſtinus* reſponderat, quemadmodum *Janſenius*, & alii, qui ab ejus partibus ſtant, reſpondere ſolent, videlicèt Deum tam bonis, quam malis Angelis verſatilem gratiam dediſſe, ſed bonos Angelos liberi arbitrii aſſenſu eam efficacem feciſſe, malos verò Angelos ſuæ voluntatis diſſenſu eam inefficacem reddidiſſe, eâque de causâ ſteriſſe bonos Angelos in accepta juſtitia, malos autem Angelos cecidiſſe. Tantùm, inquam, abeſt, ut *Sanctus Auguſtinus* propoſitæ huic quæſtioni tritâ illâ & familiari apud *Janſenium*, ejuſque diſcipulos, reſponſione uſus fuerit, ut potiùs diſertiſſimè ibidèm aſſerat, ideò bonos Angelos ſtetiſſe, malos autem Angelos cecidiſſe, quia bonis Angelis datum eſt a Deo *amplius*, ſeu majus & potentius adjutorium, ſeu auxilium per ſeſe efficax, quo deſtituti mali Angeli ſuâ culpâ perierunt: *Illis* (ſeu malis Angelis) *mala voluntate cadentibus, iſti* (ſeu boni Angeli) AMPLIUS ADJUTI, *ad eam beatitudinem pervenerunt, undè ſe nunquàm caſuros certiſſimè ſcirent.* Quæ verba *S. Auguſtini* Sole meridiano clariùs probant, tam Angelis, qui erant in ſtatu viæ, quàm Adamo, in ſtatu innocentiæ conſtituto, ſive ad benè agendum, ſive ad perſeverandum in accepta juſtitia neceſſariam omninò fuiſſe gratiam per ſeſe efficacem, quò fit, ut, meâ quidem ſententiâ, unus inſtar omnium ſit, planèque ſufficere debeat hic tam evidens *S. Auguſtini* locus ad diſſipandas omnes nebulas, quas quidam vitilitigatores huic lucidiſſimæ veritati offundere moliuntur. Denique, alia principia, quæ ad gratiæ per ſe efficacis in ſtatu naturæ lapſæ neceſſitatem adſtruendam profert *S. Auguſtinus*, quæque petuntur ex omnipotentia Dei, ex neceſſitate orandi, & gratias Deo pro perceptis beneficiis exhibendi, hæc, inquam, & alia *S. Auguſtini* principia perindè probant neceſſitatem gratiæ per ſe efficacis (non quidem medicinalis, quâ certè non indigebant Adamus, & Angeli in ſtatu innocentiæ conſtituti) ſed neceſſitatem gratiæ per ſe efficacis, quæ dicitur *gratia ſanitatis*, quæ

eorum

eorum ſtatui omninò conveniebat, cùm Deus in ſtatu innocentiæ tam æquè eſſet omnipotens ac eſt in ſtatu naturæ lapſæ, & Adamo atque Angelis, in ſtatu innocentiæ degentibus, incumberet neceſſitas Deum orandi, gratias pro ſuſceptis beneficiis ei reddendi, & non in ſe ipſis, ſed in ſolo Deo de bono opere gloriandi. Addo etiam, nec addidiſſe pigebit, quòd, ſemèl admiſsâ ſententiâ *Janſenii* de petenda dumtaxàt neceſſitate gratiæ per ſe efficacis ex infirmitate naturæ lapſæ per peccatum originale, manifeſtò ſequeretur, Chriſtum Dominum, qui peccati originalis fuit omninò expers, non indiguiſſe gratiâ per ſe efficaci, ejusque prædeſtinationem non fuiſſe gratuitam, cùm tamen *S. Auguſtinus* lib. de Præd. Sanctorum cap. 15. contrarium definiat diſertis iſtis verbis. *Eſt etiam præclariſſimum lumen prædeſtinationis & gratiæ ipſe ſalvator, ipſe mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus, qui ut hoc eſſet, quibus tandem ſuis vel operibus, vel fidei præcedentibus meritis natura humana, quæ in illo eſt, comparavit . . . . . Ipſa eſt igitur prædeſtinatio Sanctorum, quæ in Sancto Sanctorum maximè claruit: quam negare quis poteſt rectè intelligentium eloquia veritatis? . . . . . Sicut ergò prædeſtinatus eſt ille unus* (id eſt Chriſtus) *ut caput noſtrum eſſet, ita multi prædeſtinati ſumus, ut membra ejus eſſemus, Humana hìc merita conticeſcant. Quisquis in capite noſtro præcedentia merita ſingularis illius generationis invenerit, ipſe in nobis membris ejus præcedentia merita multiplicatæ generationis inquirat.*

D. Primos Parentes noſtros in ſtatu innocentiæ omnibus donis, tùm à natura, tùm à Gratia profectis, exornatos fuiſſe, & tamen à Deo, qui eſt ſupremus rerum omnium dominus, dependiſſe, ſive ut operarentur bonum, ſive ut in accepta juſtitia perſeverarent, nullus dubito, ſubindèque in tuam ſententiam de Gratia per ſe efficaci ſive ad benè agendum, ſive ad perſeverandum omninò neceſſariâ tùm bonis Angelis, qui in acceprâ juſtitiâ perſeverarunt, tùm Protoparentibus noſtris, qui è gratia, in qua conditi fuerant, exciderunt, manibus pedibusque deſcendo. Verùm, nunc optarem, ut me expedires à quibusdam difficultatibus, quæ mihi, inter legendum caput tertium libri Geneſeos, occurrerunt, quæque perfectioni, & omnigenæ ſcientiæ, quam primis parentibus noſtris in ſtatu innocentiæ vindicaſti, haud parùm officere videntur. At enim, Geneſis cap. 3. legitur, Serpentem, qui tentavit *Evam*, ei, ut faciliùs ſuccumberet tentationi, dixiſſe: *Eritis ſicut Dii, ſcientes bonum & malum.* Promittebat itaque Serpens primis parentibus noſtris ſcientiam boni & mali, quam ſubindè necdùm habebant, hisque ſerpentis vocibus dùm obſecuta eſt *Eva*, manifeſtam ſuam prodidit ignorantiam, quippè quæ putavit ſerpentem eſſe naturâ ſuâ loquacem, & pomum, ad cujus comeſtionem Serpens illam provocabat, dare poſſe ſcientiam boni & mali, immò, ambiit perfectam cum Deo ſimilitudinem, *Eritis, ſicut Dii.* Nec minùs imprudenter & inſcitè ſeſe geſſit Adamus, qui uxori ſuæ, falsâ promiſſione Serpentis deluſæ, eique pomum propinanti, aſtutùm morem geſſit, cùm tamen, ſi reverâ fuiſſet ſcientiâ præditus, potuiſſet nullo negotio intelligere, Serpentem, qui cum ipſius muliere colloquium miſcuerat, non locutum fuiſſe interventu alicujus boni Angeli, ſed mali. Bonus quidèm Angelus nunquàm ſollicitaſſet *Evam* ad violandum præceptum, quo Deus diſtrictè primis parentibus noſtris inhibuerat, ne fructum ligni vetiti manducarent. Hinc, Scriptura Sacra eodem in capite 3. libri Geneſeos obſervat, primorum parentum, ſtatim poſt peccatum, oculos, non quidem corporis (alioquì fuiſſent à Deo creati cæci, quod eſt tam abſurdum, quàm quod maximè) ſed oculos mentis fuiſſe apertos: *Et aperti ſunt oculi amborum &c.* quod quidem argumento eſt, primos parentes noſtros nullâ ante peccatum præditos fuiſſe ſcientiâ. Poſtremò, primi parentes noſtri poſt peccatum non cognoſcebant immenſitatem Dei, per quam eſt ubique præſens. Voluerunt ſiquidèm ſeſe abſcondere à Deo, ſicut teſtatur Scriptura Sacra, cap. 3. libri Geneſeos, his verbis: *cum audiſſent* (Adamus & Eva) *vocem Domini, deambulantis in Paradiſo, abſcondit ſe Adam, & uxor ejus à facie Domini.* Hi ſunt ſcrupuli, qui, inter legendum caput 3. libri Geneſeos, animum meum circà perfectionem & ſcientiam, quam primis parentibus noſtris in ſtatu innocentiæ tribuiſti, ſubierunt, quosque ut mihi in præſentia eximas, te etiam atque etiam rogo.

M. Ut his, quas propoſuiſti, difficultatibus ſingillatim faciam ſatis, ordiar à tentatione *Evæ*, quam callidus Serpens hac vanâ ſpe lactavit atque ineſcavit: *Eritis ſicut Dii, ſcientes bonum & malum.* Quæ Serpentis verba palàm innuere videntur, primos parentes noſtros necdùm habuiſſe ſcientiam boni & mali. Quorſùm

ſùm enim hanc ſcientiam boni & mali eis promiſiſſet, ſi illam jam habuiſſent? Verùm, animadvertere debes, Serpentem nun promiſiſſe primis parentibus noſtris qualemcumque ſcientiam boni & mali, ſeu naturalem & diſcurſivam (hac quippè jam pollebant primi parentes noſtri) ſed ipſis promiſiſſe ſcientiam boni & mali ſupernaturalem, ſublimiorem, extraordinariam, & ſcientiæ Angelicæ ſimilem. Quamvis enim primi parentes noſtri certò ſcirent, ſe non poſſe naturalitèr & ex debito conſequi ſcientiam, quæ Angelorum propria eſt, quia nemini ſcientia ſupernaturalis & Angelica competere poteſt, niſi ei, qui naturam Angelicam habet, in quam ſe transformari non poſſe certiſſimè nôrant primi parentes noſtri; attamen ſibi perſuaſerunt, ſe ex ſingulari munificentia Dei Creatoris conſequi poſſe ſcientiam ſupernaturalem, extraordinariam, ſeu Angelicam, per quam haberent cum Deo majorem ſimilitudinem eâ ſimilitudine, quam habebant ab initio. Hinc Serpens illis dixit: *Eritis ſicut Dii.* Quibus verbis primi parentes noſtri ad edendum fructum ligni vetiti fuerunt inducti, non quòd putarent, ſe Dei naturam aſſecututos, ſed quòd exiſtimarent, ſe per eſum pomi adeptutos majorem cum Deo ſimilitudinem, ſeu habituros ſe ſcientiam ſupernaturalem, extraordinariam, ſeu Angelicam, per quam ſimiliores Deo evaderent, quam erant antehàc. Nomine quippè DEI non ſemper in Scriptura Sacra ſignificatur Ens independens, & infinitè perfectum, ſed aliquando creatura perfectior cæteris creaturis, ideòque propiùs ad perfectionem ſupremi Numinis accedens. Hinc legimus Pſalmo 81. *Ego dixi: Dii eſtis, & filii excelſi omnes.* Hoc autem intelligitur de Prophetis, ſicut explicat Chriſtus Dominus, Joannis cap. 10. Sed, inquis, ergò ſaltèm *Eva* ſuam prodidit ignorantiam, dum putavit Serpentem eſſe loquacem, & pomum poſſe dare ſcientiam boni & mali. Non ita eſt, cariſſimè Diſcipule, *Eva*, à Serpente ſollicitata ad peccandum, non exiſtimavit, Serpentem eſſe per ſe, & à principio intrinſeco loquacem, & pomum per ſe, & vi ſuâ naturali dare poſſe ſcientiam boni & mali, ſed putavit, Serpentem per aliud, & ab extrinſeco principio eſſe loquacem, & pomum vi divinâ & ſuperiori dare poſſe ſcientiam boni & mali. Fateor tamen, *Evam*, à Serpente tentatam, ſuâ ſcientiâ uſam non fuiſſe, ac ſubindè actu ignorantem fuiſſe. Si enim *Eva* voluiſſet ſuâ ſcientiâ uti, facili negotio intelligere potuiſſet, Angelum, qui loquebatur per Serpentem, non eſſe Angelum bonum, ſed potiùs Angelum malum, utporè qui illam ad transgrediendum præceptum divinum inſtigabat, ſed illa, æſtu ambitionis abrepta, ad illas circumſtantias non attendit, nec pariter Adamus, uxori ſuæ complacere nimis ſtudioſus. Quò fit, ut primi Parentes noſtri, quamvis habitu fuerint ſapientiſſimi, prudentiſſimi, & doctiſſimi, actu tamen, ſivè dùm peccarunt, ſuâ non utentes ſapientiâ, prudentiâ, & doctrinâ, cæcutierint, juxta illud Scripturæ Sacræ: *Homo cùm in honore eſſet, non intellexit* &c. Sic ſunt omnes peccatores, qui, quamvis habitualem Legis, ſeu præcepti, vetantis peccatum, notitiam habeant, illiciente tamen cupiditate, & denſas menti tenebras offundente, actu non attendunt ad illam, quàm habitu tenent notitiam Legis, eamque transgrediuntur, juxtà illud commune Effatum: *Video meliora, proboque, deteriora ſequor.* Habuerunt itaque primi Parentes noſtri in ſtatu innocentiæ omnigenam ſcientiam, illosque Deus (ut ait Auctor Libri Sacri Eccleſiaſtici cap. 17.) *Diſciplinâ intellectus replevit, creavit illis ſcientiam ſpiritus, ſenſu implevit cor illorum, & mala & bona oſtendit illis*; eâ tamen ſcientiâ uſi non fuerunt primi Parentes noſtri, dùm Diaboli, per Serpentem loquentis, verbis fidem adhibuerunt, & præceptum Dei, quo nihil prius & antiquius habere debebant, ſui, atque poſteritatis planè immemores, transgreſſi ſunt. Non inficior tamen, primos Parentes noſtros habuiſſe poſt peccatum cognitionem experimentalem, quàm antehac non habebant. Experientiâ quippè poſt peccatum compertum, ac exploratum habere cæperunt, ſe eſſe nudos, & erumpentes inordinatos perduellis concupiſcentiæ motus perſenſerunt. Dùm verò eſſent in ſtatu innocentiæ, nudi quidem erant, ſed non erubeſcebant, quia eo in ſtatu juſtitia originalis partem inferiorem perfectè ſubjiciebat parti ſuperiori, ſeu rationi. Quò fit, ut cognitio, quàm primi Parentes noſtri poſt peccatum de nuditate corporis ſui habuerunt, fuerit dumtaxàt experimentalis, non ſecùs ac licèt homo ſanus probè cognoſcat, quàm magnum ſit homini bonum ſanitas, ſi tamen in morbum incidat, ſuæque ſanitatis jacturam faciat, tunc cognitione experimentali ſentit, quantum bonum, ſeu ſanitatem, perdiderit. Sic non abſimili ratione, primi Parentes noſtri poſt peccatum variis titillari rebellis concupiſcentiæ motibus, & aliundè ſentientes ignotan-

tiam

tiam in intellectu, malitiam in voluntate, proclivitatem ad malum, & difficultatem operandi bonum; fatali, heu nimium! experientiâ cognoſcere cæperunt, ſe è feliciſſimo innocentiæ ſtatu, in quo fuerant à Deo conditi, propriâ ſuâ malitiâ excidiſſe, ſeque juſtitiam originalem, beatiſſimam Cæleſtium donorum copiam, & virtutum omnium ſuppellectilem, quâ erant exornari, amiſiſſe, adeòque ſibi, & toti ſuæ poſteritati omnium malorum agmen importaſſe. Hoc in ſenſu intelligenda eſt Scriptura Sacra, dum de primis Parentibus noſtris poſt peccatum ait: *Et aperti ſunt oculi amborum.* Denique, non ignorarunt primi Parentes noſtri, Deum eſſe immenſum, & ubique præſentem, licèt poſt peccatum voluerint, pudore ſuffuſi, ſe abſcondere à Deo, quemadmodùm legitur cap. 3. Libri Geneſeos. At enim, noluerunt primi Parentes noſtri poſt peccatum ſe à Deo abſcondere in natura divina exiſtente: Sed voluerunt ſe abſcondere à Deo ſub forma humana conſtituto. Deus enim, poſtquàm peccaſſent primi parentes noſtri, ut familiariùs ageret cum illis, eiſque inobedientiæ peccatum exprobraret, formam humanam aſſumpſit, cujus vocem cùm audierunt, ſtatim perterrefacti, ſibique malè conſcii, voluerunt ſe à Deo, ſub forma humana conſtituto, abſcondere, flagitium quippè tenebras amat. Addo etiam, Scripturam Sacram eò loci more humano loqui, ſicut dum eodem in capite tertio Libri Geneſeos refert, Deum dixiſſe Adamo: *Adam ubi es?* quæ Scripturæ verba more humano dicta eſſe nemo non videt, alioquin arguerent in Deo ignorantiam, quaſi latuiſſet Deum locus, in quem ſeſe receperat Adamus. Ex his, quæ hactenùs diximus, manifeſtò patet, nullam primis Parentibus noſtris in ſtatu innocentiæ defuiſſe ſcientiam, ſed illos ideò peccaſſe, & verſipellis Serpentis verbis fidem adhibuiſſe, quia ſuperbiâ elati ad circumſtantias tentationis, quâ illos Diabolus, per organum Serpentis loquens, aggreſſus eſt, non attenderunt: *Hujusmodi autem peccatum ſuperbiæ*, inquit *S. Thomas* 1. part. qu. 63. art. 1. *non præexigit ignorantiam, ſed abſentiam ſolùm conſiderationis rerum, quæ conſiderari debent, & hoc modo Angelus peccavit convertendo ſe per liberum arbitrium ad proprium bonum, abſque ordine ad regulam divinæ voluntatis.* Hæc autem abſentia conſiderationis eorum, quæ in tentatione Serpentis conſiderari debebant, locum maximè habuit in *Eva*, quæ ideò multiplici nomine peccavit. Primò, quòd Serpenti, de præcepto Dei malè differenti, aures præbuerit, cum eo otioſa miſcens colloquia. Secundò, quòd pravum Serpentis conſilium non ſtatim reſpuerit, non exhorruerit. Tertiò, quòd de re ipſâ judicaverit, non ex Lege Dei, quam apprimè edocta erat, ſed ex his, quæ apparebant, ſeu è pulchritudine, odore, ſapore, & guſtu fructûs vetiti à Deo. Quartò, quòd à Serpente victa, illius in pervertendo viro, cui ſocia data erat, miniſtra fuerit. Vir autem, ſeu Adamus, præpoſterà docilitate peccavit, factus uxoris diſcipulus: uterque autem ex ſuperbia peccavit, reſiſtendo Deo, & juſtiſſimo præcepto, quod illis ratione ſupremi in eos dominii impoſuerat, motem gerere detrectando.

D. Quid intelligis per illum Paradiſum, in quo, ſicut ex Scriptura Sacra obſervaſti, primi Parentes noſtri, poſt peccatum, audierunt vocem Dei, in humana forma conſtituti, & ab eo ſe abſcondere voluerunt, cùm eos puderet nuditatis ſuæ?

M. Poſtquàm Deus primum hominem, ſeu Adamum, è limo terræ formaſſet, poſuit illum in Paradiſo, id eſt, in horto fæcundiſſimo, & amæniſſimo, ut operaretur & cuſtodiret illum, eumdemque hortum Deus omni genere ligni arborumque conſeruit, ut ex earum variis fructibus aleretur homo, Deoque ſummâ devotione ſerviret. Tum dedit ei mandatum, quod ſi obſervaſſet, immortalis maneret: ſi tranſcendiſſet, morte afficeretur. Id autem præceptum fuit, ut ex arbore intelligentiæ boni & mali, quæ erat in medio Paradiſi, non guſtaret. Deus autem adduxit ad Adamum omnia animantium genera, quibus Adamus nomina indidit, ſed cùm inter omnia animalia nullum inveniretur adjutorium ei ſimile, voluit Deus, ne ſolus viveret Adamus, divini ſpiritûs aurâ animatus, ſociam ei ſimillimam ad illius auxilium, & ſolatium, ſed præſertim ad liberorum procreationem formare. Quocircà, miſit Deus ſoporem in Adamum, & ex eo, in placidum delapſo ſomnum, coſtam unam cum adhærente carne, qualis in homine vivente conſpicitur, eripuit, & ex ea corpus Evæ effinxit. Expergefactus Adamus, & intuens *Evam*, ſibi à Deo datam ſociam ac conjugem, in hæc verba prorupit: *Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea: hæc vocabitur Virago, quoniam de viro ſumpta eſt. Quamobrem, relinquet homo patrem ſuum & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una.* Tam felici

felici primorum Parentum noſtrorum ſorti invidit Diabolus, & per Serpentis organum loquens, omnes fallacias & calliditates ſuas ad decipiendum hominem acuit & intendit, ut ei adimeret immortalitatem. Et primò mulierem, *Evam*, dolo illexit, ut vetitum cibum ſumeret, & per eam ipſi quoque homini perſuaſit, ut violaret Dei Legem. Tunc primos Parentes noſtros nuditatis ſuæ puduit, ſed, ut trito fertur adagio, *ſerò ſapiunt Phryges*. Culpam ſtatim excepit pœna, quam Deus Diabolo, per Serpentem loquenti, *Evæ*, & *Adamo* inflixit, nihilque moratus frivolas primorum Parentum noſtrorum excuſationes, illos ex amæniſſimo loco, ſeu Paradiſo terreſtri, præcipites ejecit in regionem ſpinis, urticisque ſcatentem, in eos, malorum ac infortunatorum progenitores diram mortis protulit Sententiam, atque ante oſtium Paradiſi collocavit Cherubim, flammeo gladio atque verſatili munitum, qui cuſtodiret viam ligni vitæ, & homines, innumeris obnoxios miſeriis, ab ejus ingreſſu in omne ævum arceret, procul que eliminaret. En tibi paucis verbis deſcripta primorum Parentum noſtrorum miſera, æternùmque deploranda cataſtrophe, quam in Colloquio ſequenti accuratè perpendemus.

D. Sine, quæſo, ut ſub finem hujuſce Colloquii aliquas circa hanc miſeram primorum Parentum noſtrorum cataſtrophen difficultates proponam: Et primò ſcire velim, ubinàm, ſeu in qua Regione ſitus eſſet ille Paradiſus terreſtris, è quo primi Parentes noſtri, poſtquàm peccarunt, fuerunt à Deo expulſi? Secundò, quantum temporis in hoc Paradiſo, ſeu amæniſſimo loco, perſtiterint primi Parentes noſtri?

M. Circà primum, quod proponis, Dubium, variæ clariſſimorum Scriptorum circumferuntur ſententiæ, quas hìc dumtaxàt indigitare ſufficiet, ut ex eâ, circà Paradiſi terreſtris ſitum, tot opinionum, quæ volitant, varietate, facili negotio dignoſcere poſſis, nihil certi ſtatui poſſe de loco, in quo fuit conditus à Deo Paradiſus terreſtris. Alii ſiquidem putant, Paradiſum terreſtrem fuiſſe univerſam Terram. Alii Paradiſum terreſtrem collocant in tertio Cœlo. Alii in quarto. Alii in Cœlo Lunæ, alii in ipſa Luna, vel in monte Cœlo Lunæ proximo. Alii in media aëris Regione extrà tellurem. Alii ſubtùs terram, vel in loco remoto, & hominibus planè ignoto. Alii Paradiſum terreſtrem conſtituunt ſub Polo Arctico. Alii eum reponunt in Oriente. Alii in America, alii in Africa ſub Æquatore, alii in Indiis. Alii denique Paradiſum terreſtrem à Deo conditum eſſe exiſtimant in Aſia, ſive in Armenia majori, ſive in Meſopotamia, aut in Aſſyria, ſive in Perſide, ſive in Babylonia, ſive Arabiâ, ſive Syriâ, aut Palæſtinâ &c. Quam certè tot inter ſe ſe diſcrepantium circà Paradiſi terreſtris ſitum varietatem opinionum poſtquàm attentâ mente conſideraſſem, & omnes conjecturas, quibus indulgent earum Auctores, accurato examine diſcuſſiſſem, multùm, ut ingenuè dicam, arriſit mihi illud S. *Auguſtini* lib. 8. de Geneſi ad litteram cap. 5. *Melius eſt*, inquit Aquilinus ille Doctor, *dubitare de occultis, quàm litigare de incertis*. Nam ex tanta confuſione nihil aliud meâ ſententiâ colligi poteſt, quàm verum eſſe, quod antiquiſſimus Scriptor *Tertullianus*, ſimilia fortaſſe de Paradiſi loco expertus, prudenter Apologetici cap. 47. ſcripſit: *Paradiſum terreſtrem eſſe locum divinæ amænitatis à notitia Orbis communis ſegregatum*. Et Theodoretus Qu. 19. in Geneſim ait: *Deum ignotos feciſſe meatus fluminum Paradiſi, ut amputaret ſuperfluam hominum curioſitatem*, & S. Auguſtinus lib. 8: de Geneſi ad litteram cap. 7. putat: *Paradiſi terreſtris locum eſſe à cognitione hominum remotiſſimum*. Quonam igitur in loco ſitus fuerit Paradiſus terreſtris? in medio relinquo. Poteris, ſi tibi per otium liceat, elegantiſſimum lectitare Opuſculum, quod de Paradiſo terreſtri edidit Illuſtriſſimus *Daniel Huetius*, Epiſcopus Abrincenſis. Hoc unum impræſentiarum de Paradiſo terreſtri, in quo Deus conſtituit primos parentes noſtros, ſufficit ut ſcias, videlicet Catholicâ Fide conſtare, hunc Paradiſum fuiſſe in terra conditum, eumque corporeum extitiſſe, non ſpiritualem & figuratum, ſicut cenſuit *Origenes* in Geneſim, teſte S. *Hieronymo*, qui in Epiſtola 61. (veteris Editionis) ad *Pammachium*, inter octo *Origenis* errores, hunc ſexto loco recenſet: *Quod ſic Origenes Paradiſum allegoriſet, ut Hiſtoriæ auferat veritatem, pro arboribus Angelos, pro fluminibus virtutes cæleſtes intelligens, totamque Paradiſi continentiam tropologicâ interpretatione ſubvertat*. Ceterùm, ut ad ſecundum, quod propoſuiſti, Dubium accedam; *Quantum ſcilicet temporis primi Parentes noſtri in Paradiſo terreſtri perſtiterint?* non una omnium eſt ſententia. Quidam autumant, primos Parentes noſtros unicâ tantùm die in illo amœniſſimo loco vixiſſe, & eâdem die illos peccaſſe, & è Paradiſo fuiſſe à Deo itidem expulſos. Huic ſententiæ haud

parùm

parùm favere videtur Textus Hebræus, nam, cùm nos in Editione noſtra Vulgata ſic legamus: *Homo, cùm in honore eſſet, non intellexit.* In Textu Hebræo ſic legitur: *Homo, cùm in honore eſſet, non pernoctavit*, id eſt, in Paradiſo terreſtri, in quo fuerat a Deo collocatus, undè ſequitur, Adamum per unum dumtaxàt diem fuiſſe Paradiſi terreſtris colonum. Alii exiſtimantes, non tam præproperam primorum Parentum noſtrorum fuiſſe culpam, eorumque è Paradiſo terreſtri ejectionem, probabilius eſſe arbitrantur, Adamum, & Evam octavo à ſua productione die peccaſſe, & è Paradiſo fuiſſe extruſos. Alii magis protrahunt tempus, ac volunt, primos Parentes noſtros per triginta tres dies in Paradiſo terreſtri permanſiſſe, eò quòd Chriſtus, Servator noſter, totidem annos ad luendum Adami peccatum in terris vixerit. Alii poſtremò ſtatuunt, primos Parentes noſtros per quadraginta dies in Paradiſo terreſtri vixiſſe. Verum, ut ingenuè dicam, cùm prædictæ ſententiæ frigidis nitantur conjecturis, nec liceat in his, quæ conſultò ſacræ Litteræ religioſo obtexerunt ſilentio, ariolati, & meras obdrudere conjecturas, nolo hac in re meum interponere judicium. Obiter tantùm dicam, primos Parentes noſtros, poſtquàm per breve temporis ſpatium amœniſſimi Paradiſi delicias delibaſſent atque prægustaſſent, ſuâ culpâ juſto Dei judicio fuiſſe illis privatos, ac ſubindè eorum lætitiam, cùm maximè geſtiret, excepiſſe luctum, & ſummis gaudiis ſummos pariter intercurriſſe dolores.

D. Extatne etiamnùm Paradiſus ille terreſtris & quantùm ad Solum, & quantùm ad amœnitatem?

M. Paradiſum terreſtrem non ampliùs extare, ſed aquis Diluvii, quæ altioribus montibus quindecim cubitis (ut legitur Geneſis cap. 7. v. 20.) eminebant, deletum fuiſſe, multi opinantur viri eruditi. Non deſunt tamen Scriptores, qui pertendunt, perſtare etiamnùm Paradiſum terreſtrem, & in eum, tempore univerſalis Diluvii divinitùs conſervatum, translatos eſſe *Enochum*, ſeptimum ab Adamo Patriarcham, & Prophetam *Eliam*, qui ſecundi adventûs Chriſti Domini prodromi ac præcones eſſe debent, atque in eo adhùc vivere æternæ beatitudinis candidatos. Verùm, utraque ſententia facilè conciliari poteſt, ſi dicatur, extare quidèm etiamnùm Paradiſum terreſtrem, quantùm ad Solum, ſeu locum, in quo à Deo conſtitutus erat, ſed non quantum ad amœnitatem, venuſtatem, fœcunditatem, & copiam arborum, quibus Deus illum primitùs exornaverat. Et ſanè, cùm Scriptura Sacra diſertè dicat, aquas univerſalis Diluvii quindecim cubitis altiores fuiſſe montibus, quos cooperuerunt, & aliundè hanc Paradiſi terreſtris ab aquis Diluvii conſervationem divinitùs factam, altiſſimo ſilentio prætermittat, verò quàm ſimillimum videtur, Paradiſum terreſtrem ſuam, durante Diluvio, venuſtatem & amœnitatem perdidiſſe, alioqui, ſi Deus Paradiſum ab aquis Diluvii intactum & illibatum conſervaſſet, non præcepiſſet *Noëmo*, ut Arcam cum tot laboribus fabricaret, quò ſuæ, & totius familiæ ſaluti, graſſante Diluvio, proſpiceret, ſed Noëmo juſſiſſet, ut ſe, totamque familiam ſuam, una cum ſpeciebus animalium, induceret in Paradiſum terreſtrem, quò aquæ Diluvii, impediente divinâ omnipotentiâ, pertingere minimè potuiſſent, Deus enim & natura, juxta commune effatum, nihil faciunt fruſtrá. Eſto igitur Paradiſus terreſtris etiamnùm exiſtat, quantùm ad Solum, ſeu locum & ſitum, in quo à Deo conditus fuit, non exiſtit tamen ampliùs quantùm ad venuſtatem, amœnitatem, & concinnam Arborum diſtinctionem, copiam, ordinem, diſpoſitionem, quam antehàc habebat.

D. Dixiſti ſuperiùs, ſi benè memini, *Evam* in Paradiſo terreſtri è coſta Adami fuiſſe à Deo productam. Sed quî hoc fieri potuerit, necdùm ſatis, ut candidè fatear, aſſequi poſſum. Enim verò, ſi Deus, ut formaret Evam, ſubduxit è corpore Adami coſtam, ſequitur, Adamo defuiſſe unam coſtam, ac ſubindè corpus Adami imperfectum ac mutilum remanſiſſe. Secundò, dixiſti, Evam, poſtquàm à Diabolo, per Serpentis organum loquente, deluſa comediſſet vetitum fructum ſcientiæ boni & mali, rectà adiiſſe Adamum, maritum ſuum, eique verbis ſuis perſuaſiſſe, ut manducaret itidèm fructum prohibitum ſcientiæ boni & mali. Vellem autem ſcire, quinam eſſet vetitus ille fructus ſcientiæ boni & mali, quem in Paradiſo terreſtri manducarunt primi Parentes noſtri? Et deindè, quâ linguâ Adamus, & Eva in Paradiſo terreſtri loquerentur, dùm inter ſe miſcebant colloquia?

M. Curioſas ſanè magis, quàm utiles, proponis difficultates, de quibus cùm penitùs ſileat Scriptura Sacra præſtaret ab illis integrum ſuperſedere. Sed quia, ut video, moleſtè ferres, ſi eas in præſentia intactas omninò relinquerem, curioſitati tuæ morem geram, eâ tamen lege, ut paucis verbis me ab illis expediam, ſicque

Colloquio noſtro, quod longiùs, quàm par ſit, protraximus, coronidem tandem imponamus. Prima difficultas facili negotio ſolvitur. Quamvis enim Eva fuerit è coſta Adami formata, indè tamen haud ſequitur, defuiſſe Adamo unam coſtam, ejusque corpus mutilum & imperfectum remanſiſſe, quia (ut docet *S. Thomas* 1. part. qu. 92. art. 3. ad 2.) coſta Adami, è qua Deus formavit Evam, *fuit de perfectione Adæ, non prout erat individuum quoddam, ſed ſicut erat principium ſpeciei; ſicut ſemen eſt de perfectione generantis, quod operatione naturali cum delectatione reſolvitur. Undè multò magis virtute divinâ corpus mulieris potuit de coſta viri formari absque dolore.* Quibus verbis apertè innuit Doctor Angelicus, quòd, ſicut ſemen non eſt de perfectione hominis, quatenus eſt naturæ humanæ individuum, ſed quatenus eſt humanæ ſpeciei principium per generationem, ità illa coſta, ex qua Deus Evam formavit, non erat de perfectione Adami, prout Adamus erat naturæ humanæ individuum, ſed prout principium erat totius ſpeciei ſuæ. Voluit enim Deus, ut ſicut ipſe eſt principium totius univerſi, ita Adamus eſſet principium totius ſuæ ſpeciei, quam in rem Apoſtolus Paulus Actorum cap. 17. ait, quòd *Deus fecit ex uno omne genus hominum.* Nullam ergò imperfectionem, ſubductâ illâ coſtâ, contraxit Adamus, nullumque, ſingulari Dei beneficio, perſenſit dolorem, quandò ab ejus corpore fuit ſeparata. Cur autem voluerit Deus, ut mulier, ſeu Eva, fieret ex viro, ſeu Adamo, & ex illius coſta formaretur? plures rationes, quas hìc ſummatìm delibabo, profert Angelicus Doctor. Prima eſt: ut Adamus eſſet principium totius ſuæ ſpeciei, ſi autem Eva ex Adamo non fuiſſet formata, Adamus non extitiſſet principium totius ſuæ ſpeciei, ſicut mox obſervavimus. Altera ratio eſt: *Ut vir magis diligeret Mulierem, & ei inſeparabiliùs inhæreret, dum cognoſceret eam eſſe ex ſe productam, undè dicitur lib. Geneſis cap. 2. De viro ſumpta eſt. Quamobrem, relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ. Et hoc maximè neceſſarium fuit in ſpecie humana, in qua mas & fæmina commanent per totam vitam. Quod non contingit in aliis animalibus.* Tertia ratio eſt: *quia mas & fœmina conjunguntur in hominibus, non ſolùm propter neceſſitatem generationis, ut in aliis animalibus, ſed etiam propter domeſticam vitam, in qua ſunt aliqua opera viri & fœminæ, & in qua vir eſt caput mulieris. Unde convenienter ex viro formata eſt fœmina, ſicut ex ſuo Principio.* Quarta ratio eſt Sacramentalis: Figuratur enim per hanc Evæ ex Adamo formationem, *quòd Eccleſia à Chriſto ſumit principium. Unde Apoſtolus dicit Epiſt. ad Epheſios cap. 5. Sacramentum hoc magnum eſt: Ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia.* Hæ ſunt quatuor rationes, quibus *S. Thomas* 1. part. qu. 92. art. 3. probat, mulierem, ſeu *Evam*, debuiſſe fieri ex viro, ſeu *Adamo*.

D. Valdè mihi placent quatuor iſtæ rationes, quibus *S. Thomas* evincit, *Evam* ex *Adamo* fieri debuiſſe. At, cedo, ni moleſtum ſit, rationem, cur conveniens fuerit, ut *Eva* è coſta viri ſui *Adami* formaretur?

M. Geminam rationem 1. part. qu. 92. art. 3. adducit Doctor Angelicus, quibus oſtendit, conveniens fuiſſe, ut *Eva* è coſta viri ſui *Adami* formaretur. *Primò quidèm ad ſignificandum quod inter virum & mulierem debet eſſe ſocialis conjunctio. Neque enim mulier debet dominari in virum, & ideò non eſt formata de capite. Neque debet à viro deſpici tanquàm ſerviliter ſubjecta, & ideò non eſt formata de pedibus. Secundò, propter Sacramentum, quia de latere Chriſti dormientis in Cruce fluxura erant Sacramenta, id eſt, ſanguis & aqua, quibus eſt Eccleſia inſtituta.* His duabus luculentis *S. Thomæ* rationibus ſatis ſuperque diluta manet prima, quam propoſuiſti, difficultas.

D. Necdum explicuiſti, quinam eſſet fructus ille à Deo vetitus ſcientiæ boni & mali, quem in Paradiſo terreſtri, pravâ diaboli, per organum Serpentis loquentis, ſuggeſtione, ederunt primi parentes noſtri, & quâ liguâ loquerentur, dum inter ſeſe miſcerent colloquia?

M. Qualis fuerit fructus ille à Deo vetitus ſcientiæ boni & mali, quem primi parentes noſtri in Paradiſo terreſtri comederunt, incertum omninò eſt, idque facilè colligitur ex diſcrepantia ſententiarum, in quas abeunt Scripturæ Sacræ Interpretes, qui, conjecturis plus æquô hac in re indulgentes, voluerunt pro arbitratu ſuo definire, & quaſi digito monſtrare, qualis eſſet fructus ille à Deo vetitus ſcientiæ boni & mali. In primis, *Moyſes Barcepha* in libro, quem lucubravit, *De Paradiſo*, exiſtimat, fructum ſcientiæ boni & mali, à Deo vetitum Adamo & Evæ, nihil aliud fuiſſe, quam uſum connubii, quem Deus primis parentibus noſtris in Paradiſo terreſtri inhibuit, donec juberet, ut eo connubii uſu invicèm fruerentur.

rentur. Sed hujus ſententiæ, cum nullum ſive in Sacris litteris, ſive in SS. Patrum Traditione vel minimum extet veſtigium, mirum non eſt, quòd omnium Theologorum calculo rejiciatur. Alii exiſtimarunt, fructum vetitum ſcientiæ boni & mali fuiſſe vel vitem, vel frumentum. Plurimorum fuit opinio fuiſſe ficum. Alii opinantur fuiſſe malum, ſeu pomum. Alii cenſent fuiſſe malum arauſicanum, aut limonium. Alii dictitant, fuiſſe ceraſum, aut pyrum, vel prunum. Ipſe verò, qui in his rebus, quas conſultò Scriptura Sacra ſipario ſilentii ubtexit, ariolari fas non eſſe arbitror, ejusmodi quæſtionem de vetito fructu ſcientiæ boni & mali, utpotè alendæ potiùs curioſitati, quàm fovendæ pietati utilem, in medio relinquo, & unumquemque in ſuo ſenſu abundare permitto. Quod ſpectat linguam, quâ primi parentes noſtri in Paradiſo terreſtri loquebantur, quamque in creatione ſua, ſpeciali Dei infundentis beneficio, receperunt, opportuniùs eâ de re agemus in colloquiis de ſecunda Mundi ætate, ubi de confuſione linguarum poſt univerſale diluvium ſermonem inſtituemus, & quænam fuerit omnium primigenia lingua? inveſtigabimus. Nunc obſervare ſufficiat, linguam, quâ primi parentes noſtri in Paradiſo terreſtri utebantur, fuiſſe hebræam, & ex ea omnes alias linguas, velut totidem dialectos, promanaſſe, ſicut multis argumentis evincit doctiſſimus, & linguarum Orientalium peritiſſimus *Ludovicus Thomaſſinus*, Congregationis Oratorii Presbyter, in ſuo *Gloſſario Hebraico*. Sed tempus eſt ut noſtro colloquio finem imponamus.

D. Siſte, precor, fidem tuam nondùm omninò liberaſti. Promiſiſti quippè, te ſub finem hujusce colloquii producturum in lucem fabulas & errores, quos prophani Scriptores, Poetæ videlicet, & gentiles Philoſophi, circà primi hominis, Mundi, & animalium creationem commenti ſunt. Has itaque fabulas & gentilium errores debes nunc in lucem proferre, & eâdem operâ breviter confutare.

M. Fabulas & errores, quos circà primi hominis, Mundi, & animalium creationem, excogitarunt Ethnici Scriptores, ad quatuor potiſſimùm capita, ne longior ſim, reducam. In primis, finxerunt Poëtæ, primum hominem de luto à *Prometheo* factum eſſe. Quâ in re, ut optimè obſervat *Lactantius* lib. 2. *Inſtitutionum Divinarum* cap. 11. res non fefellit Poëtas, ſed nomen artificis. Nullas enim veritatis litteras attigerant: ſed quæ, Prophetarum vaticinio tradita in Sacrario Dei continebantur, ea de fabulis & obſcurâ opinione collecta & depravata, ut veritas à vulgo ſolet, variis ſermonibus diſſipata, corrumpi, nullo non addente aliquid ad id, quod audierant, carminibus ſuis comprehenderunt. Et hoc quidem ineptè, quòd tam mirabile tamque divinum opificium homini dederunt. Quid enim opus fuit, hominem de luto fingi, cùm poſſet eâdem ratione generari, quâ ipſe *Prometheus* ex *Iapeto* natus eſt? Qui ſi fuit homo, generare hominem potuit, facere non potuit. De Diis autem illum non fuiſſe, pœna ejus in caucaſo monte declarat. Apparet ergò falſum eſſe, quod finxerunt Poëtæ, primum ſcilicet hominem de luto à *Prometheo* conditum fuiſſe. Credibile tamen eſt, ut ibidem advertit *Lactantius*, Poëtas, qui figuris involvere ſolent, & obſcurare quæ dicunt, innuere dumtaxàt voluiſſe, primum omnium *Prometheum* ſimulacrum hominis formaſſe de pingui & molli luto, ab eoque natam primò artem & Statuas, & ſimulachra fingendi. Siquidem *Prometheus* Jovis temporibus fuit, quibus primùm templa conſtitui, & novi Deorum cultus eſſe cœperunt. Sic veritas fucata mendacio eſt, & illud, quod à Deo factum ferebatur, homini, qui opus divinum imitatus eſt, etiam cœpit adſcribi. Cæterùm fictio veri ac vivi hominis è limo, Dei eſt, & non *Promethei*.

Secundò, erravit Philoſophus *Ariſtoteles*, dicens, Mundum non eſſe à Deo creatum, ſed ſemper fuiſſe, & humanum genus, & cætera, quæ in eo ſunt, initium non habere, ſed ſemper fuiſſe ac fore. Quem errorem *Moyſes* in hiſtorica narratione de creatione Mundi præfocat, librum Geneſeos auſpicans his verbis: *In principio Deus creavit Cælum & terram.* Et ſanè, cùm videamus ſingula quæque animalia, quæ antè non fuerant, incipere eſſe, & eſſe deſinere; neceſſe eſt totum genus aliquandò eſſe cœpiſſe, & aliquandò deſiturum eſſe, quia cœperit.

Tertiò, errarunt Philoſophi *Democritus*, & *Epicurus*, qui docuerunt, hominem, cæteraque animantia, ſuâ ſponte è terra eſſe nata, &, ut divinam providentiam, quâ regitur mundus, de medio tollere poſſent, corpuſcula, ſeu ſemina per inane volitantia, admiſerunt, quibus inter ſe temerè conglobatis, univerſa gigni atque concreſcere ſtultè aſſeverabant. Sed horũ ſtultitia facilè refellitur. Nam primò,

quo fœdere inter ſe hæc corpuſcula, per inane volitantia, & quâ mente conveniunt, ut ex his aliquid conſtituatur? quo pacto tam diſpoſitè & ordinatè coire poſſunt, cùm ſensû & ratione careant? Cùm igitur Mundum, omnéſque partes ejus, ut videmus, mirabilis ratio gubernet, cùm cœli temperatio, concors elementorum diſcordia, & æqualis in ipſa varietate curſus aſtrorum luminumque cœleſtium, temporum conſtans ac mira deſcriptio, terrarum varia fœcunditas, plana camporum munimenta, & aggeres montium, viriditas ubertasque ſylvarum, fontium ſaluberrima eruptio, fluminum opportuna inundatio, maris opulenta & copioſa interfuſio, ventorum diverſa & utilis aſpiratio, cæteraque omnia ratione ſummâ conſtent: quis, amabo, tam cæcus eſt, ut exiſtimet, ſine ſuprema mente eſſe facta, in quibus mira diſpoſitio providentiſſimæ rationis elucet? Deum itaque rerum omnium, quæ in mundo ſunt, conditorem ac rectorem eſſe, ſolus ille, qui mente captus eſt, inficiari, aut in dubium revocare poteſt.

Poſtremò, peſſimus omnium error, quem tu, cariſſime Diſcipule, maximè deteſtari debes, eſt error Epicuri, turpiſſimæ voluptatis aſſertoris, qui, ut ſuis & aliorum vitiis impunitatem ſpondêret, eò impietatis prorupit, ut diceret, Deum nihil omnino de rebus, quæ fiunt in hoc Mundo, curare, non irâ, non gratiâ tangi: Inferorum portas non eſſe metuendas, quòd animæ poſt mortem occidant, nec ulli omninò ſint Inferi; Voluptatem eſſe maximum bonum, cujus captandæ causâ naſcitur homo. Hoc portentoſum Epicuri dogma, quod ad omnium vitiorum genera latiſſimum aperit oſtium, expendens *Lactantius* lib. 3. *Divinarum Inſtitutionum* cap. 17. hæc habet: *Quis, cùm hoc affirmari audiat, vitiis & ſceleribus abſtineat? Nam ſi perituræ ſunt animæ; appetamus divitias, ut omnes ſuavitates capere poſſimus; quæ ſi nobis deſunt, ab iis, qui habent, auferamus clàm, dolo, vi: eò magis, ſi humanas res Deus nullus curat, quandocumque ſpes impunitatis arriſerit, arripiamus, necemus. Sapientis eſt enim malè facere, ſi & utile ſit & tutum; quoniam ſi quis in cœlo Deus eſt, non iraſcitur cuiquam. Æquè ſtulti eſt & benefacere: quia ſicut irâ non commovetur, ita nec gratiâ tangitur. Voluptatibus igitur, quomodo poſſumus, ſerviamus. Brevi enim tempore nulli erimus omninò. Ergo nullum diem, nullum denique temporis punctum fluere nobis ſine voluptate patiamur, ne, quia ipſi quandoque perituri ſumus, id ipſum quod viximus, pereat.* Et, paucis interjectis, ſubdit idem elegans Auctor: *Eſt planè cur quiſquam putet, hanc vocem viri eſſe ſapientis, quæ poteſt latronibus aptiſſimè commodari?* Viden, cariſſime diſcipule, quò tendat infeſtiſſimum iſtud dogma *Epicuri*, qui negavit eſſe Deum, qui hunc mundum negavit ab illo conditum, qui animæ immortalitatem, & Inferorum exiſtentiam mordicùs negavit? Hoc igitur ſceleſtiſſimum dogma omni execratione proſequi debes, & velis remisque fugere conſortia quorumdam impiorum, qui è ſchola Epicuri prodeuntes, jam victâ prorsùs & obrutâ conſcientiâ, ex turpibus factis laudem etiam ſibi quærunt, inque ſummis malis, perindè ut ſummis bonis acquieſcunt; de Deo, de Religione, de animæ immortalitate peſſimè ſentiunt, atque undique contaminatâ vitâ, peſtilentibus exemplis, peſtilenti oratione, proximum quemque, velut contagio morbi, inficiunt. Hi nimirùm ſunt Epicurei noſtri ſæculi, quos adeò non pudet impiæ vitæ, ut glorientur in malitia potentes iniquitate. Deniquè, eò rediguntur infelices, ut non vereantur Sacratiſſima Religionis Myſteria irridere, piorum hominum ſimplicitatem ludibriis inceſſere, nec a conviciis interim in Chriſtum, nec ab impiis ſermonibus abſtinentes. Horum itaque improborum hominum, qui ſunt deploratæ malitiæ, & immedicabilis pravitatis, convictum, conſuetudinem & colloquia omninò fuge, quia non perindè inficit corpora vicina peſtis ægrotantium, ut oratio iſtorum flagitioſorum hominum corrumpit familiares.

D. Nihil mihi unquàm commercii, negotii ac ſocietatis erit cum iſtis impiis hominibus, qui Deum eſſe negant, Sacras Scripturas rident, nullam Religionem admittunt, ut hoc pacto in ſuis vitiis ſecuritatem ſibi quærentes atque licentiam impunè faciendi quidquid lubet, ſubintret tandem impietas inverecunda, impavida circà illicitum regnet audacia, & timor omnis penitùs excutiatur, dùm nec pœna poſt mortem timetur, nec à Deo ullum commodum ſperatur. Horum, inquam, peſtilentiſſima colloquia ſemper devitabo, quia, ut prudenter monet Poëta: *Corrumpunt bonos mores colloquia mala.*

COL-

COLLOQUIUM SECUNDUM.

In quo diſcutiuntur ac dirimuntur difficultates, quas de ſtatu Adami poſt peccatum proponere ſolent Theologi.

M. Status Adami poſt peccatum, de quo in præſenti Colloquio ſermonem habituri ſumus, nihil aliud eſt, quàm conditio naturæ humanæ, Adami peccato, quod in omnes ejus poſteros viâ ordinariâ per ſeminalem propagationem traducitur, inquinatæ. Quamvis enim homo gratiæ medicinalis beneficio ſit à Chriſto, Salvatore noſtro, ſanatus, ſemper tamen dicitur in ſtatu naturæ lapſæ; tum quia gratia illa medicinalis naturam univerſam reapsè non ſanat, ſed naturæ dumtaxàt individua quædam, quibus per baptiſmum confertur; Tum quia etiam, reſtitutâ in ſacro Baptiſmatis fonte gratiâ ſanctificante, ſemper in homine baptizato infixus manet peccati fomes, qui eſt mala peccati Adami appendix, & ad peccatum inclinat, quò fit, ut, licèt homo per gratiam ſanctificantem perfectè ſanetur quantum ad mentem, remaneat tamen infirmitas quantùm ad carnem, per quam ſervit legi peccati, ut docet *Sanctus Thomas.* Hic autem ſtatus hominis poſt peccatum Adami quadruplex diſtinguitur. Primus eſt ante legem ſcriptam, ſeu Moſaicam, & ille dicitur *ſtatus legis naturæ.* Secundus eſt ſub lege ſcriptâ, & ille appellatur *ſtatus legis Moſaicæ.* Tertius eſt ſub gratia, & ille nuncupatur *ſtatus legis Evangelicæ.* Quartus eſt in pace, quæ, (ut ait *Sanctus Auguſtinus* in Enchiridio ad *Laurentium* cap. 118.) *poſt hanc vitam in requie ſpiritûs, deindè in reſurrectione etiam carnis implebitur.* Et hic poſtremus hominis ſtatus vocatur *ſtatus æternæ Beatitudinis.* Porrò, hîc agemus de ſtatu hominis poſt peccatum ſub lege naturæ uſque ad univerſale Diluvium.

D. Cur, quæſo, præcepit Deus primis parentibus noſtris, ne comederent fructum ligni ſcientiæ boni & mali, & quodnam fuit in illo transgrediendo divino præcepto eorum peccatum?

M. Deus ratione ſupremi dominii, quod obtinet in omnes creaturas, ac ſubindè in primos parentes noſtros, eis præcepit, ut non ederent fructum arboris ſcientiæ boni & mali, quò ſuæ ergà ipſum, creatorem, & ſupremum rerum omnium Dominum, promptam obedientiam demonſtrarent: *Bona eſt arbor, nolo tangas. Quare? Quia Dominus ſum & ſervus es. Hæc tota cauſa eſt. Si parva eſt, dedignaris eſſe ſervus. Quid autem tibi expedit niſi eſſe ſub Domino? Quomodò eris ſub Domino, niſi fueris ſub præcepto?* Sunt verba S. *Auguſtini* in Pſalmum 70. Concione 2. poſt medium. Et ibidèm ait Aquilinus ille Doctor: *Non poterat Deus perfectiùs demonſtrare quantum ſit bonum obedientiæ, niſi cùm prohibuit ab ea re, quæ non erat mala.* Obitèr tamen advertere debes cum eodem S. Doctore loco mox à me laudato, arborem illam appellatam eſſe *Scientiam boni & mali, non quia indè talia quaſi poma penderent: Sed quia homo, qui nollet bonum à malo diſcernere per præceptum, diſcreturus erat per experimentum, ut tangendo vetitum, inveniret ſupplicium.* Quale autem in transgreſſione divini illius præcepti fuerit primorum parentum peccatum, conſtans eſt Sanctorum Patrum Auguſtini & Thomæ doctrina, fuiſſe peccatum ſuperbiæ. Sic enim S. *Auguſtinus* cap. 13. lib. 14. De Civitate Dei docet: *In occulto autem mali* (ſeu primi parentes noſtri) *eſſe cœperunt, ut in apertam inobedientiam laberentur. Non enim ad malum opus perveniretur, niſi præceſſiſſet mala voluntas. Porrò malæ voluntatis initium quid potuit eſſe niſi ſuperbia? Initium enim omnis peccati ſuperbia eſt. Quid eſt autem ſuperbia niſi perverſæ celſitudinis appetitus? Perverſa enim celſitudo eſt, deſerto eo, ut debet animus inhærere principio, ſibi quodammodò fieri atque eſſe principium. Hoc fit, cùm ſibi nimis placet &c. Non ergo malum opus factum eſt, id eſt, illa transgreſſio, ut cibo prohibito veſcerentur, niſi ab eis, qui jam mali erant.* Sancto Auguſtino ſuccinit *S. Thomas* 2. 2. qu. 163. art. 1. ubi hæc habet: *Manifeſtum eſt, quòd priùs invenitur inordinatio in motu interiori animæ, quàm in actu exteriori corporis. .... Inter motus autem interiores priùs movetur appetitus in finem, quàm in id, quod quæritur propter finem ...... Unde relinquitur, quod primum peccatum hominis fuit in hoc, quod appetiit quoddam ſpirituale bonum ſuprà ſuam menſuram, quod pertinet ad ſuperbiam.* Verùm, quamvis peccatum primorum parentum noſtrorum propriè fuerit peccatum ſuperbiæ, haud incongruè tamen appellari poteſt *peccatum univerſale*, ſeu ſeminarium peccatorum, præſertim inobedientiæ, gulæ, intemperantiæ, perfidiæ, ingratitudinis poſt hominum memoriam maximæ, & ſceleſtiſſimi parricidii, quo ſibi, omnibusque poſteris temporalem mortem conſciverunt, & æter-

nam mortem intuliſſent, niſi filius Dei unigenitus, factus homo, nos ab æterna morte per pretiuſum ſanguinem, quem in ara crucis effudit, miſericorditèr liberaſſet. Peccato autem Adàmi occaſionem dedit nimis & inordinasus amor, quem habuit erga uxotem ſuam, ſicus *S. Auguſtinus* lib. 2. de Geneſi ad litteram explicat his verbis: *Ita Salomon, vir tantæ ſapientiæ, numquid credendum eſt quòd in ſimulacrorum cultu credidit aliquid eſſe utilitatis? Sed mulierum amori ad hoc malum trahenti reſiſtere non valuit, faciens quod ſciebat non eſſe faciendum, ne ſuas, quibus deperibat, atque diffluebat, moriſeras delicias contriſtaret. Ita & Adam, poſteàquàm de probibito ligno ſeducta mulier manducavit, eique dedit, ut ſimul ederent, noluit eam contriſtari, qua credebat poſſe ſine ſuo ſolatio contabeſcere, ſi ab ejus alienaretur animo, & omninò illâ interire diſcordia. Non quidem carnis victus concupiſcentiâ, quam nondùm ſeuſerat, inreſiſtente lege membrorum legi mentis ſuæ, ſed amicali quadam benevolentiâ, quâ plerùmque fit, ut offendatur Deus, ne homo ex amico fiat inimicus.* Hine eſt, quòd idem Sanctus Doctor cap. 11. libri 14. libri de civit. Dei ait: *Quòd Adamus ſciens prudensque peccavit,* juxra illud Apoſtoli Pauli: *Et Adam non eſt ſeductus, mulier autem ſeducta in prævaricatione fuit.* 1. ad Timoth. cap. 2.

D. Quàm grave, nobisque fatale ac funeſtum fuerit primorum patentum noſtrorum peccatum, facilè intelligo. Sed dicas velim, an Deus ſtatim ac peccarunt primi parentes noſtri, Sententiam mortis in illos protulerit, eosqne ſuppliciis, quæ commerebantur, addixerit?

M. Certè, digni erant primi parentes noſtri, qui poſt peccatum, nullà intetpoſitâ morâ, non ſolùm juſtitiam originalem, in qua conditi fuerant, vitamque temporalem amitterent, ſed etiam ætetnis inſerorum pœnis ſub puteſtate dæmonum cruciarentur. Sic enim Deus, juſtus judex, & præpotens ſcelerum ultor, animadvertit in reprobos Angelos, quos, cùm primùm peccaſſent, damnavit, &, absque ulla ſalutis ſpe, ad infernum actutùm præcipitavit. At, vide, ſi placet, quàm miſeticorditèr cum primis parentibus noſtris, poſt illorum peccatum, egerit clementiſſimus Dominus. Potuiſſet quippè Deus primis parentibus noſtris, poſtquàm peccarunt, non tantùm adimere, ſicut merebantur, vitam temporalem, verùm etiam illos è veſtigio ad infernum detrudere; & tamen Deus illis vitam temporalem indulget, &, ut exſmetentut ab æterna, quam incurrerant, morte, jam miſericordiâ motus, præparat illis efficaciſſimum remedium, conferendum per mortem filii ſui unigeniti, quem miſſurus erat in Mundum, ut naturam humanam induèns, totum genus humanum, primigeniâ protopatenns labe perditum, profuſo in ara crucis ſanguine, repararet, illataque damna cum fœnore reſarciret: Quin, teſte Scripturâ Sacrâ, Deus ergà primos parentes noſtros, poſtquàm peccaſſent, ad miſericordiam propenſiſſimum ſeſe exhibuit, atque paratum, ut illus veniâ donaret, ſi voluiſſent peccatum ultrò confiteri, divinamque ejus opem implorare. At enim, quid aliud ſibi volunt hæc verba Dei, Adamum, poſt illius peccatum, compellantis: *Adam ubi es? . . . Quis enim indicavit tibi quòd nudus eſſes, niſi quod ex ligno, de quo præceperam tibi ne comederes, comediſti?* Quid etiam ille pudor, quo Deus primos parentes noſtros, ſtatim poſtquàm peccaſſent, perſudit, ut agnoſcerent, ſe eſſe nudos, & foliis ficuum conſutis ſuam nuditatem obtegerent? Quid denique illa repentina fuga, quâ primi patentes noſtri poſt peccatum tentatunt ſe abſcondere à facie Dei? Quid, inquam, hic primotum parentum noſtrorum poſt peccatum pudot, eorum fuga ac timor aliud indicant, quam ſtimulos, quibus Deus eorum conſcientiam pungi, & quaſi tacito verbere cædi voluit, ut tandem aliquandò, facti pœnitentes, reſipiſcerent, peccatum ſuum eâ, quâ par etat, humilitate confiterentur, & ab eo veniam conſequerentur? Verùm, primi parentes noſtri voci Dei, illos ad pœnitentiam invitantis, omninò obſurduerunt, & vanas excuſationes, ut peccatum à ſe amolirentur, obtenderunt. Quò factum eſt, ut Deus illos rebelles, ſuâque obſtinatione, omnem divinæ miſericordiæ aditum præcludente, debitis pœnis tandem mulctaverit.

D. Eccur, quæſo, Deus ergà lapſos primos parentes noſtros tam miſericordem, & versâ vice, ergà Angelos reprobos tam ſeverum ſeſe oſtendit judicem?

M. Quamvis hujus diſcriminis ratio potiſſimùm petenda ſit ex ſuprema voluntate Dei, qui (ut ait Apoſtolus Paulus Epiſt. ad Romanos c. 9.) *cujus vult miſeretur, & quem vult indurat;* duæ tamen haud incongruæ poſſunt aſſignari rationes, cur Deus tam ſeverè cum Angelis reprobis, & ex adverſo ergà lapſos primos parentes noſtros tam miſericorditèr egerit? Prima eſt, quia Angeli, qui poſteà

reprobi

reprobi fuerunt, ampliorem ſcientiam, & dona cùm naturalia, tùm ſupernaturalia acceperunt à Deo excellentiora his gratiis ac donis, quæ primi parentes noſtri in creatione receperunt à Deo. Peccatum igitur Angelorum, qui, *Luciferum* ſecuti, rebellarunt contrà Deum, gravius fuit peccato primorum parentum noſtrorum, ab ſubindè ſeverius à Deo puniri debuit, quàm peccatum primorum parentum noſtrorum, quia, ut inquit *S. Gregorius Magnus* Homil. 9. in Evangelia, *cùm augentur dona, rationes etiam creſcunt donorum. Tantò ergo eſſe humilior atque ad ſerviendum promptior quiſque debet ex munere, quantò ſe obligatiorem eſſe conſpicit in reddenda ratione.* Altera ratio eſt, quia omnes Angeli ſimul creati ſunt, nec per ſucceſſivam generationem produci debebant. Actu igitur exſtebant Angeli reprobi, qui, unà cum *Lucifero*, eorum Antefignano, rebellionis vexillum contrà Deum erexerunt, & propriâ, actuali & perſonali voluntate peccarunt. Conſentaneum itaque erat juſtitiæ divinæ, ut Angelos reprobos, qui actu exiſtebant, quique non alienâ voluntate, ſed propriâ & perſonali voluntate peccaverant, confeſtim, & citrà ullam dilationem pœnis æternis inferni plecteret. At verò, Deus decreverat, ut mortale hominum genus ab *Adamo*, & *Evâ*, ejus conjuge, per generationem ſucceſſivam propagaretur. Si igitur Deus *Adamum*, & *Evam*, ſtatim ac peccarunt, morte non ſolùm corporis, ſed etiam æternâ animæ morte pœnis inferni traditos puniviſſet, non fuiſſet propagatum genus humanum, ſed manſiſſet penitùs extinctum. Non congruebat etiam juſtitiæ divinæ, ut filios Adami (ſi quos, antequàm peccaret, procreaſſet) æternâ morte ſtatim puniret, quia illi filii non propriâ & perſonali voluntate peccaſſent, ſed alienâ, ſeu voluntate eorum patris Adami, ad diſcrimen reproborum Angelorum, quos ideò Deus, ſtatim ac peccatunt, æternis inferni ſuppliciis cruciandos edixit, quia ipſi reprobi Angeli non alienâ, ſed propriâ, liberâ, actuali, & perſonali voluntate peccarunt, ſeque volentes ac ſcientes, Deo perduelles conſtituerunt. Hæ ſunt in ſumma rationes, quibus utcùmque explicari poteſt, cur Deus ergà lapſos primos parentes noſtros tam miſericordem, ergà verò reprobos Angelos tam ſeverum judicem ſeſe oſtenderit. Promerebantur primi parentes noſtri, non ſecùs ac Angeli reprobi, ſtatim ac peccarunt, mortem corporis & animæ. Utramque pœnam, ipſis debitam, ultrò diſtulit miſericors Deus, immò, certam ſpem ac fiduciam fecit, ſe aliquandò miſſurum filium ſuum unigenitum, Jeſum Chriſtum, verum Meſſiam, qui eos, illorumque poſteros à pœna æternæ mortis, quam per peccatum incurrerant, liberaret, & eorum malis præſentiſſimum afferret remedium. Quis Chriſtianus, hæc audiendo, non exclamet cum Propheta Regio: *Miſericordias Domini in æternum cantabo*; vel cum Propheta *Habacuc* cap. 3. *Domine, cùm iratus fueris, miſericordiæ recordaberis.*

D. Quòd Deus ſummè miſericors primos parentes noſtros, poſtquàm peccarunt, non ſtatim vitâ temporali privaverit, nec æternis, prout merebantur, affecerit cruciatibus, certè mirari non ſubit, cùm nunc etiam videamus, Deum, in tanta impietate hominum, tantiſque peccatis, patientiſſimum eſſe, & iram ſuam continere. Si enim ſtatim vindicaret, & pro merito quemque ſtatim puniret, nemo ſupereſſet. Nullus eſt enim, qui nihil peccet, & multa ſunt, quæ ad peccandum irritant, ætas, violentia, egeſtas, occaſio, præmium. Adeò ſubjecta eſt peccato fragilitas carnis, quâ induti ſumus, ut miſericors Deus non ad præſens noxium quemque puniat, ſed ei pœnitentiæ tempus concedat, & reſipiſcendi facultatem. Summam igitur agnoſco miſericordiam Dei, qui primos parentes noſtros non ſtatim poſt illorum peccatum morte temporali & æternâ, ut merebantur, punivit; Sed tamen, ut candidè fatear, necdùm capio, quo in ſenſu intelligenda ſit hæc comminatio, quâ Deus prohibuit Adamo, ne fructum ederet ſcientiæ boni & mali, dicens: *De ligno ſcientiæ boni, & mali ne comedas, in quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris.* Geneſis cap. 2. v. 17. Quibus verbis Deus comminatur Adamo, ipſum moriturum eodem die, quo fructum ſcientiæ boni & mali comederet, & tamen conſtat, Adamum nón eodem die, quo fructum ſcientiæ boni & mali comedit, mortuum eſſe, ſed multos poſteà annos unà cum ſua conjuge *Eva* vixiſſe. Expone igitur, quæſo, quo in ſenſu intelligenda ſit divina iſta comminatio? & quo pacto in primis parentibus noſtris fuerit completa?

M. Quamvis Adamus & Eva non mortui ſint eo die, quo comederunt fructum ligni ſcientiæ boni & mali, in eo tamen ſenſu, juxta *S. Auguſtinum* lib. 1. *de peccatorum Meritis & Remiſſione*, in illis impleta eſt divina illa comminatio: *Quâ die ederitis, morte moriemini*, quòd Adamus

Adamus & Eva eo die, quo comederunt fructum ligni ſcientiæ boni & mali, *mori cœperunt, ſeu mortis legem, quâ in ſenium veteraſcerent, acceperunt. Non enim ſtat vel temporis puncto, ſed ſine intermiſſione labitur quidquid continuâ immutatione ſenſim currit in finem, non perficientem, ſed conſumentem. Sic itaque impletum eſt, quod dixerat Deus: Quâ die comederitis, morte moriemini*, id eſt, moriendi Legi ac neceſſitati eritis obnoxii.

D. Cùm igitur Deus ſummè bonus Adamum & Evam, ſtatìm ac peccarunt, nec mortis, nec damnationis æternæ pœna punierit, ſcire velim, quàm pœnam illis primis Parentibus noſtris confeſtim poſt ipſorum peccatum inflixerit Deus? & quam Sententiam in ipſos protulerit?

M. Quia Eva, pravum Serpentis conſilium ſequendo, priùs peccaverat, in eam Deus protulit Sententiam, per quam non ſolùm Eva, ſed & omnes mulieres ſub Evæ perſona (ſi tamen Beatiſſimam Virginem Mariam exceperis, in qua de Spiritu Sancto ſine carnis concupiſcentia conceptus eſt Filius Dei Jeſus Chriſtus Dominus noſter) ad partus doloris plenos, ad ærumnas multas, & ad Viri ſubjectionem damnantur his verbis: *Multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus tuos, in dolore paries filios, & ſub viri poteſtate eris, & ipſe dominabitur tui.* Geneſis cap. 3. v. 16. In Adamo verò, qui audierat vocem uxoris ſuæ, & in omnes viros ſub perſona Adami, Deus hanc protulit Sententiam, per quam ad perpetuos labores damnantur his verbis: *Quia audiſti vocem uxoris tuæ, & comediſti de ligno, ex quo præceperam tibi ne comederes, maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ.* Gen. cap. 3. v. 17. Sed, ut clariùs intelligas, quot pœnæ, miſeriæ, & calamitates peccatum Adami ſecutæ ſint, primùm tibi ob oculos ponam felicitatem ac delicias, quibus Adamus gaudebat in ſtatu innocentiæ. Dein, recenſebo miſerias, pœnas, & calamitates, quas Adamus, poſt peccatum, ejusque poſteri experti ſunt, & etiamnùm experiuntur. In primis, felicitatem ac delicias, quibus fruebatur Adamus in ſtatu innocentiæ *Sanctus Auguſtinus* lib. 14. de Civit. Dei cap. 26. luculentèr deſcribit his verbis: *Vivebat*, inquit, *homo in Paradiſo ſicut volebat, quamdiù hoc volebat, quòd Deus juſſerat. Vivebat fruens Deo, ex quo bono erat bonus, vivebat ſine ulla egeſtate, ita ſemper habens vivere in poteſtate. Cibus aderat ne eſuriret; lignum vitæ, ne illum ſenecta diſſolveret. Nihil corruptionis in corpore, vel ex corpore ullas moleſtias, ullis ejus ſenſibus ingerebat. Nullus intrinſecùs morbus, nullus ictus metuebatur extrinſecùs. Summa in carne ſanitas, in anima tota tranquillitas. Sicut in Paradiſo nullus æſtus aut frigus, ſic in ejus habitatore nulla ex cupiditate vel timore accedebat bonæ voluntatis offenſio. Nihil omninò triſte, nihil inaniter lætum, gaudium verò perpetuabatur ex Deo, in quem flagrabat charitas ex corde puro, & conſcientia bonâ, & fide non ficta, atque inter ſe conjugum fida ex honeſto amore ſocietas, concors mentis corporisque vigilia, & mandati ſine labore cuſtodia. Non laſſitudo fatigabat otioſum, non ſomnus premebat invitum &c.* Audiſti hactenùs, cariſſime Diſcipule, felicitatem & delicias, quibus Adamus in ſtatu innocentiæ perfundebatur, audi nunc miſerias & calamitates, quibus Adamus, poſtquàm peccaſſet, ſe, totumque genus humanum reddidit obnoxium. Et primò quidèm, Adamus, dùm peccavit, ſe, omnesque ſuos poſteros miſeriis, morbis & laboribus ſubjecit. Secundò, per peccatum Adami mors intravit in Mundum, ſicut dicit Apoſtolus Paulus Epiſtolæ ad Romanos cap. 5. v. 12. *Per unum hominem*, inquit, *peccatum intravit in hunc Mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccaverunt:* & Lib. Sapientiæ cap. 2. v. 23. & 24. dicitur: *Deus creavit hominem inexterminabilem . . . invidiâ autem Diaboli mors introivit in Orbem terrarum.* Tertiò, Adamus, per peccatum ſuum, non ſolùm ſpoliatus eſt donis gratuitis, & præſertim juſtitiâ originali, in qua fuerat à Deo conditus, ſed etiam vulneratus eſt in ſuis facultatibus naturalibus, quod Chriſtus Dominus cap. 10. Lucæ v. 30. innuit eâ parabolâ hominis deſcendentis ab Hieruſalem in Jericho, qui incidit in Latrones, à quibus non tantùm ſpoliatus, ſed etiam vulneratus & ſemivivus relictus eſt. Hinc *S. Auguſtinus* lib. de Natura & Gratia cap. 3. ait: *Adam ille eſt, quem ſemivivum latrones reliquerunt, qui gravibus ſaucius, confoſſusque vulneribus, non ita poteſt ad juſtitiæ culmen aſcendere, ſicut potuit inde deſcendere.* Quatuor autem vulnera Adamus, dum peccavit, non tantùm ſibi, ſed & toti naturæ humanæ inflixit, videlicet effrænem concupiſcentiam, malitiam, ignorantiam, & infirmitatem, ſicut disertè docet *S. Thomas* 1. 2.

quæſt.

quæſt. 85. att. 3. ubi ſic ratiocinatur: per juſtitiam originalem perfectè ratio continebat vires inferiores ſubditas animæ, & ipſa ratio à Deo perficiebatur ei ſubjecta. Hæc autem originalis juſtitia ſubtracta eſt per peccatum primi Parentis, & ideò omnes vires animæ manent quodammodò deſtitutæ proprio ordine; & iſta deſtitutio dicitur vulnus naturæ. Sunt autem quatuor potentiæ animæ, quæ poſſunt eſſe ſubjecta virtutum, ſcilicet *Ratio*, in qua eſt *prudentia*; *Voluntas*, in qua eſt *juſtitia*; *Iraſcibilis*, in qua eſt *fortitudo*; *Concupiſcibilis*, in qua eſt *temperantia*. In quantum ergò *Ratio* deſtituitur ſuo ordine ad verum, eſt vulnus *ignorantiæ*; in quantum *Voluntas* deſtituitur ordine ſuo ad bonum, eſt vulnus *malitiæ*; in quantum *Iraſcibilis* deſtituitur ſuo ordine ad arduum, eſt vulnus *infirmitatis*; in quantum *Concupiſcibilis* deſtituitur ſuo ordine ad delectabile moderatum ac temperatum ratione, eſt vulnus *concupiſcentiæ*. Ex hoc *S. Thomæ* ratiocinio patet, quatuor vulnera per peccatum Adami fuiſſe totidèm potentiis animæ inflicta, nimirùm ignorantiam in intellectu, malitiam in voluntate, infirmitatem in appetitu iraſcibili, & perduellem concupiſcentiam in appetitu concupiſcibili. Denique, per peccatum Adami ſingulis hominibus omnium malorum cohors incubuit: *Malorum omnium noſtrorum cauſa peccatum eſt. Non enim ſine cauſa homines mala iſta patiuntur. Juſtus eſt Deus, omnipotens eſt Deus, nullo modo iſta pateremur, ſi non mereremur*, inquit S. *Auguſtinus* Sermone 240. aliâs 139. de tempore.

D. Hominem multis malis & innumeris miſeriis obnoxium eſſe agnoverunt etiam Philoſophi, ſed tot malorum & miſeriarum primordialem cauſam, quam indicat *S. Auguſtinus*, videlicet peccatum Adami, nullo pacto penetrare potuerunt, utpotèqui lumine Fidei erant planè deſtituti. *Cicero* ſiquidèm, quem nuper legebam, in Libro 3. de Republica, ait, *hominem non ut à matre, ſed ut à noverca natura editum in vitam, corpore nudo, fragili & infirmo, animo autem anxio ad moleſtias, humili ad timores, molli ad labores, prono ad libidines: in quo tamen ineſſet tanquam obrutus quidam divinus ignis ingenii & mentis*. Hæc Ethnicorum Philoſophorum, qui alioqui magno & excellenti ingenio præditi erant, de conditione hominis ignorantia ſat ſuperque probat, quàm denſas tenebras intellectui humano offuderit Adami peccatum, in quibus tenebris nos adhùc immerſi jaceremus, niſi Deus in ſacris Litteris nobis revelaſſet, veram omnium malorum noſtrorum cauſam eſſe peccatum Adami, qui primùm fuit conditus rectus, & ab omnibus miſeriis immunis, ſed per peccatum excidendo â feliciſſimo illo ſtatu, in quo erat, ſe, omnesq; ſuos poſteros in voraginem miſeriarum, quibus nunc, velimus nolimus, ſubjacemus, miſerum in modum præcipitavit.

M. Rectè dicis. Agnoverunt quidem Ethnici Philoſophi naſci homines ærumnis, miſeriis, & diris doloribus obnoxios, eosque in hoc deterioris eſſe conditionis, quàm ſint ipſæmet belluæ, ſed tamen cauſam harumce miſeriarum, quibus tantùm non homines opprimuntur, neſcierunt: *Rem vidit* (Tullius Cicero) *cauſam neſcivit .... quia ſacris Litteris non eruditus, ignorabat originale peccatum*, inquit *S. Auguſtinus* lib. 4. contrà *Julianum*, Pelagianum, num. 60. aliàs cap. 12. In hac peccati originalis, quod fuit omnium malorum noſtrorum cauſa, ignoratione verſantes Ethnici, ſive Poëtæ, ſive Philoſophi, in varios impegerunt errores, quos hic referre non abs re erit, ut indè intelligas, illos lumine Fidei deſtitutos, ſacrarum Litterarum notitiâ privatos, veram hominum conditionem intelligere non potuiſſe. Alii quippè, ſicut Poëtæ, cùm viderent, homines tot miſeriis, pœnis ac calamitatibus ab ipſo vitæ exordio cruciari, finxerunt, (ut videre eſt apud *Lactantium* libro 6. Divin. Inſtitut. cap. 10. *homines non à Deo factos, ſed ex terra primitùs natos eſſe, tanquàm ex draconis alicujus dentibus præſeminatos, qui, cùm per ſylvas & campos erraticam degerent vitam, nec ullo inter ſe ſermonis aut juris vinculo cohærerent, ſed frondes & herbas pro cubilibus, ſpeluncas & antra pro domibus haberent, beſtiis & fortioribus animalibus prædæ fuerunt. Tum eos, qui aut laniati effugerant, aut laniari proximos viderant, admonitos periculi ſui, ad alios homines decurriſſe, præſidium imploraſſe, & primò nutibus voluntatem ſuam ſignificaſſe: deindè ſermonis initia tentaſſe, ac ſingulis quibusque rebus nomina imponenda, paulatim loquendi perfeciſſe rationem. Cùm autem nec multitudinem ipſam viderent contrà beſtias eſſe tutam, oppida etiam cæpiſſe munire, vel ut quietem noctis tutam ſibi facerent, vel ut incurſiones atque impetus beſtiarum non pugnando, ſed objectis aggeribus arcerent*. Hæc Poëtarum figmenta poſtquàm retulit *Lactantius*, exclamat: *O ingenia hominibus indigna, quæ has ineptias protulerunt, miſeros atque miſerabiles, qui ſtultitiam ſuam litteris memo-*

memoriâque mandaverunt! Qui, cùm viderent mutis quoque animalibus ingenitam eſſe inclinationem vel conveniendi, vel invicem appetendi, vel periculi fugiendi, vel mali cavendi, vel cubicula ſibi & latibula parandi, homines autem ipſos exiſtimaverint nonniſi exemplis admoneri, ac diſcere potuiſſe quid metuere ſibi, quid cavere, quid facere deberent, aut nunquàm conventuros inter ſe fuiſſe, nec loquendi rationem reperturos, niſi eos beſtiæ comediſſent. Sed mittamus, quæſo, hæc commenta ac deliria Poëtarum, & veniamus ad antiquos ſuperſtioſæ Gentilitatis Philoſophos, quibus etiam planè ignota fuit vera hominis conditio. Pythagoræi Philoſophi (ſicut obſervat *S. Thomas* 1. p. qu. 48. art. 1. ad 1. cenſebant, *malum eſſe quamdam naturam ſubſiſtentem, non ſecùs ac bonum*, ideòque *bonum* & *malum* quaſi duo genera, aut duas cathegorias conſtituebant, quam Pythagoræorum doctrinam amplexi ſunt Magi Perſarum, ut videre eſt apud *Diogenem Laertium* in Proœmio ad vitas Philoſophorum, & apud Plutarchum lib. *de Iſide, & Oſiride*. Hoc jacto ſemel fundamento, admittebant illi Philoſophi duo prima principia, quorum unum eſſet *bonum*, & alterum *malum*, ita ut omnia, quæ in Mundo & in homine eſſent mala, à malo principio, ſeu è cauſa effectrice prodirent. Hanc peſſimam Gentilium Philoſophorum doctrinam obviis ulnis etiam amplexi ſunt hæreſiarcha *Manes*, ejusque diſcipuli, dicti *Manichæi*. Nam, cùm incredibile putarent, Deum bonum & juſtum auctorem eſſe pravæ & effrænis illius concupiſcentiæ, quâ ad omnium ſcelerum atrocitatem, putâ ad homicidia, adulteria, libidinem immaniaque interdùm contrà naturam rationalem crimina feruntur, & incitantur homines, duos confinxerunt Deos, alterum *bonum*, à quo, ceu à cauſa effectrice omnia promanarent bona, alterum *malum*, à quo, ceu à cauſa itidèm effectrice, eâque potentiſſimâ, orirentur mala, ac ſubindè prava & perduellis illa concupiſcentia, quâ homines ad nefanda impelluntur flagitia, quamque Deo bono, juſto & ſancto, tanquam auctori, attribuere nefas eſſe ducebant. In tam craſſum errorem ideò antiqui gentiles Philoſophi, & hæretici Manichæi prolapſi ſunt, quòd veram hominis conditionem perſpectam minimè habuerint. Cauſa enim malorum, quæ nunc patitur homo, & præſertim rebellionis concupiſcentiæ, alia non eſt, quàm peccatum Adami, quod ad omnes homines per generationem traducitur. Si enim Adamus non peccaſſet, omnes ejus poſteri ab omnibus malis, & à rebellione concupiſcentiæ fuiſſent planè liberi, ſicut in primo noſtro colloquio oſtendimus. Abſurdiſſimè igitur hæretici Manichæi, antiquorum gentilium Philoſophorum deliramenta ſecuti, duos admiſerunt Deos, unum *bonum*, qui eſſet cauſa effectrix omnium bonorum, & alterum *malum*, qui eſſet cauſa effectrix omnium malorum. Quaſi verò, mala poſitivam quamdam ac phyſicam naturam haberent, & causâ effectrice indigerent, cùm potiùs nihil aliud ſint, quàm defectus, & privatio boni.

D. Errorem antiquorum illorum Philoſophorum, nec non hæreticorum Manichæorum, qui dictitabant, rebellionem concupiſcentiæ, quàm experiuntur homines, eſſe malam, & ab aliquo malo Deo, tanquàm à cauſa effectrice, productam fuiſſe, lubentiſſimè deteſtor. Tantùm enim abeſt, ut concupiſcentiam, quam nunc homines ſentiunt, malam eſſe putem, & ab aliquo malo Deo, tanquam à cauſa efficiente, productam, ut potiùs (ſi mihi hac in re liceret meum interponere judicium) dicerem, hanc concupiſcentiam eſſe bonam, & naturæ hominum conſentaneam; tum quia videmus, eos motus, quos concupiſcentiæ tribuimus, fieri in belluis ſecundùm earum naturam; tum quia etiam, ſi homo conditus fuiſſet in ſtatu naturæ puræ, ſenſiſſet naturaliter concupiſcentiæ motus, quod autem fit ſecundùm ordinem naturæ puræ, non poteſt eſſe malum, alioquì transfunderetur in Deum, qui eſt Auctor naturæ. Verùm, quia timeo, ne meum hac in re me fallat judicium, edoce me, quæſo, quid, juxta Fidem Catholicam, tenêre ac credere, quosve errores repudiare debeam.

M. Abſit, ut unquàm tibi probetur tam peſtilens doctrina, quæ nihil aliud eſt, quàm pura putaque hæreſis *Pelagii*, ejusque Sectatorum, qui concupiſcentiam carnis *bonum* eſſe naturæ prædicabant. At enim, ſi hæc concupiſcentia, quæ importat pugnam carnis adversùs ſpiritum, eſſet bona, & naturæ hominis conveniens, eſſet Deo, tanquàm auctori naturæ, adſcribenda. Quid autem abſurdius, quàm dicere, Deum auctorem eſſe illius effrænis concupiſcentiæ, quâ feruntur homines in ea, quæ tanto ſtudio vetuit ipſemet Deus, videlicet in adulteria, furta, cædes, veneficia, & in omne ſcelerum genus, quæ rationem humanam tam graviter offendunt? Hæc certè concupiſcentia, quæ contra hominis rationem colluctatur, quatenùs inordinata eſt, & extrà limites rationis effunditur, ſicut eam experiun-

periuntur homines in ſtatu naturæ lapſæ, non poteſt eſſe bona, nec à Deo profecta, ſed eſt vulnus relictum ex peccato primi Parentis, qui à Deo fuerat factus rectus, ſed ipſe vias ſuas malas fecit, nec ſibi dumtaxat inflixit pravæ conſcientiæ vulnus, ſed illud quoque ad poſteros transmiſit. Hinc S. *Auguſtinus*, quotiès adversùs *Julianum*, Pelagianum, probat, malam eſſe concupiſcentiam, luculentiſſimum depromit argumentum ex illa tumultuantium contrà rationem cupiditatum pugnâ, quam in ſtatu naturæ lapſæ excitat inordinata concupiſcentia, quæ ſubindè nec eſt bona, nec à Deo profecta: *Hæc* (inquit Aquilinus ille Doctor lib. 4. contra Julianum cap. 13.) *concupiſcentia, quam laudas, non eſt à Patre. Duo enim bona, quæ à Patre ſunt, inter ſe pugnare non poſſunt; pugnant autem inter ſe continentia, & concupiſcentia. Quid autem horum à Patre magis eſſe velis? Reſponde. Video quas patiaris anguſtias; faves quidem concupiſcentiæ, ſed erubeſcis continentiæ.* Fateor quidem, in belluis, quæ rationis ſunt expertes, motus illos, quos concupiſcentiæ tribuimus, ſecundùm earum naturam fieri, at certum eſt, motus illos concupiſcentiæ, qui belluis, ratione carentibus, naturales ſunt, & ordini non adverſantur, in homine eſſe defectus, & vitia. Ratio eſt, quia ordo in homine poſtulat, ut pars ſuperior, ſeu Mens, dominetur inferiori, ſeu carni. Quò fit, ut ſi caro adversùs ſpiritum, ſeu mentem, inſurgat, id non opus Dei ſit, ſed ipſius hominis, qui adversùs conditorem ſuum rebellavit. Undè S. Auguſtinus lib. 2. contra *Pelagium*, & *Cæleſtium*, de Gratia, & peccato originali cap. 40. ait: *Tanta namque excellentia eſt in comparatione pecoris homo, ut vitium hominis ſit natura pecoris.* Et lib. 4. contra Julianum cap. 5. *Hæc autem libido*, inquit, *ideò malum non eſt in belluis, quoniam non repugnat rationi, quâ carent.* Hinc belluas non pudet libidinis ſuæ, homines autem erubeſcunt de libidine ſua; *nullum* quippè eſt *peccatum*, teſte Tertulliano, *quod natura pudore, aut horrore non perfuderit.* Deoique, duplex diſtingui debet concupiſcentia, una videlicet, quæ bona eſt, quatenùs eſt affectio appetitûs ſenſitivi rationi ſubdita: Altera, quæ prava eſt, & inducit rebellionem paſſionum, & pugnam contrà ſpiritum, & rationem, hæc vocatur perduellis concupiſcentia, quæ originem habet ex peccato Adami, ac ſubindè locum non habuit in Adamo innocenti, nec extitiſſet etiam prædicta concupiſcentia in ſtatu naturæ puræ, ſi eo in ſtatu homo fuiſſet à Deo conditus, ſed in eo ſtatu naturæ puræ, (factâ hypotheſi quòd extitiſſet) homo habuiſſet concupiſcentiam, in priori ſenſu acceptam, videlicet quæ bona eſt, rationi ſubdita, abſque inordinatione, abſque ulla pugna contrà ſpiritum, & cujus Deus auctor fuiſſet. Ratio eſt, quia in ſtatu naturæ puræ (ſi reverà extitiſſet) pars ſuperior, ſeu mens, partem inferiorem, ſeu appetitum ſenſitivum rexiſſet, quia mens, ſeu anima, appetitûs ſenſitivi domina eſt à natura præpoſita, adeòque appetitus ſenſitivus in ſtatu naturæ puræ fuiſſet ſubditus rationi, nam, ut docet S. *Thomas* 1.2. quæſt. 82. art. 3. ad 1. *in homine appetitus concupiſcibilis naturaliter regitur ratione, & in tantum concupiſcere eſt homini naturale, in quantum eſt ſecundum rationis ordinem; concupiſcentia autem, quæ tranſcendit limites rationis, ineſt homini contra naturam; & talis eſt concupiſcentia originalis peccati.* Idem docet Angelicus Doctor 1.2. quæſt. 85. art. 3. ad 3. nec non in 3. p. qu. 15. art. 2. & in lib. 2. ſent. diſtinct. 31. qu. 1. art. 2. ad 3. In ſtatu itaque naturæ puræ (ſi reapsè extitiſſet) homo non habuiſſet inordinatam & perduellem concupiſcentiam, qualem nunc experitur homo in ſtatu naturæ lapſæ, ſed habuiſſet concupiſcentiam, citrà ullam inordinationem, parti ſuperiori, ſeu rationi naturaliter ſubditam. Sed hæc ſufficere debent, ut diris devoveas *Pelagium*, ejusque diſcipulos, qui peccatum originale negantes, concupiſcentiam, quæ cum ratione pugnat, eique parêre detrectat, *bonum* carnis prædicare non erubuerunt, quorum infeſtum dogma, ſicut & figmentum antiquorum gentilium Philoſophorum, nec non hæreticorum Manichæorum de duobus rerum principiis, aut Diis, Sanctus *Auguſtinus* in multis, quos adversùs illos edidit, libris diruit ac penitùs profligavit.

D. Concupiſcentia illa, quæ eſt pæna peccati originalis, remanetne in his, qui ſunt baptizati?

M. Remanere in baptizatis concupiſcentiam, quæ eſt pœna peccati originalis, quæque dicitur fomes peccati, dogma fidei eſt, à Concilio Tridentino ſeſſ. 5. Decreti de peccato originali, his verbis definitum: *Manere autem in baptizatis concupiſcentiam vel fomitem hæc Sancta Synodus fatetur & ſentit.* Hæc autem concupiſcentia, etiam poſt ſuſceptum baptiſma, ita medullitùs infixa inhæret, ut compeſci quidèm ac frænari poſſit, evelli radicitùs nequeat. Quò fit pletùmque, ut in nobis, propter naturæ depravationem, excitet paſſiones, quæ per ignorantiam ferun-

tur in id, quod eſſet repudiandum, refugiunt ea, quæ ſunt expetenda, nituntur ad turpia, tenebras menti offundunt, obſtrepunt rationi, cui obtemperare deberent; inteſtinos, ſeu domeſticos excitant tumultus, & ſæpè malis vertuntur in occaſionem materiamque peccandi. Manet ergò etiam in baptizatis concupiſcentia, quæ eſt pœna peccati originalis, & ideò Apoſtolus Paulus Epiſt. ad Roman. c. 7. ait: *Sentio aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ.* Et Epiſt. ad Galatas cap. 5. *Caro concupiſcit adverſus ſpiritum, & ſpiritus adverſùs carnem.* Quamvis autem in baptizatis remaneat concupiſcentia, hæc tamen ſuperſtes concupiſcentia non eſt peccatum, ſed pœna peccati originalis, ſicut ſancitum eſt in Concilio Tridentino contrà Lutheranos & Calviniſtas, qui pertendunt, peccatum originale non deleri, non tolli per Baptiſmum, ſed tantùm radi, tegi, & non imputari, tametſi in reſidua concupiſcentia poſt Baptiſmum adhùc remaneat. Nec ſolùm ſuperſtes eſt poſt Baptiſmum concupiſcentia, quæ eſt pœna peccati originalis, ſed etiam in baptizatis remanent ignorantia in intellectu, infirmitas & difficultas operandi bonum, morbi, mors, miſeriæ, calamitates, quæ ſunt itidèm pœnæ peccati originalis, quibus in hac vita mortali ſubjiciuntur omnes omninò homines, etiam juſti, qui in originali peccato concepti ſunt.

D. Quorsùm, amabo, voluit Deus, ut per baptiſmum, infuſâ gratiâ ſanctificante, deleretur peccatum originale, & tamen in baptizatis remanerent reliquiæ, ſeu pœnæ peccati originalis?

M. Veram hujus voluntatis divinæ cauſam profert S. *Auguſtinus* lib. 2. de peccatorum meritis & remiſſione cap. 31. ubi hæc habet: *poterat etiam* (Deus) *hoc donare credentibus, ut nec iſtius experirentur corporis mortem. Sed ſi hoc feciſſet, carni quædam felicitas adderetur, minueretur autem Fidei fortitudo. Sic enim homines mortem iſtam timent, ut non ob aliud felices dicerent eſſe Chriſtianos, niſi quòd mori omninò non poſſent, ac per hoc nemo propter illam vitam, quæ poſt iſtam mortem beata futura eſt per virtutem etiam contemnendæ ipſius mortis ad Chriſti gratiam feſtinaret, ſed propter removendam mortis moleſtiam delicatiùs crederetur in Chriſtum. Plus ergo gratia præſtitit, plus fidelibus ſuis donavit Deus. Quid enim magnum erat, videndo non mori eos qui crederent, credere ſe non moriturum? Quanto eſt majus, quanto fortius, quanto laudabilius, ita credere, ut ſe ſperet moriturus ſine fine victurum?*

Duas etiam egregias rationes 3. par. quæſt. 69. art. 3. affert Doctor Angelicus, quibus oſtendit, cur Baptiſmus, etſi deleat peccatum originale, non tollat tamen pœnas peccati originalis, quas ipſe vocat *pœnalitates præſentis vitæ*. Primò, quia per Baptiſmum homo incorporatur Chriſto & efficitur membrum ejus, & ideò ſicut Chriſtus à principio conceptionis ſuæ fuit plenus gratiâ, & veritate, habuit tamen corpus paſſibile, quod poſt paſſionem & mortem eſt ad vitam glorioſam reſuſcitatum; ita Chriſtianus in baptiſmo gratiam conſequitur quantùm ad animam, habet tamen corpus paſſibile, in quo poſſit pro Chriſto pati, ſed tandem reſuſcitabitur ad impaſſibilem vitam. Prætereà, Baptiſmus, etiamſi deleat peccatum originale, non tollit tamen reliquias, ſeu pœnalitates peccati originalis, propter ſpirituale exercitium, ut videlicet contrà concupiſcentiam & alias paſſibilitates pugnans homo, victoriæ coronam acciperet: in cujus figuram dicitur libri Judicum cap. 3. *Hæ ſunt gentes, quas Dominus dereliquit, ut erudiret in eis Iſraëlem, & poſteà diſcerent filii eorum certare cum hoſtibus & habere conſuetudinem præliandi.* Ad ſpirituale itaque exercitium in nobis, etiam poſt Baptiſmum, qui culpam genitalem abſtergit, hærent adhuc veteris morbi reliquiæ, ſeu pœnæ peccati originalis, tum ad cuſtodiam humilitatis, tum ad materiam ſegetemque virtutis. Eæ autem ſunt ignorantia, caro, & infirmitas. Ignorantia obſcurat rationis judicium. Lumen enim illud puriſſimum divini vultûs, quod conditor infuderat ſuper nos, haud parum obfuſcavit culpa primorum parentum; quò fit plerùmque, ut in delectu rerum ferè excutiamus, pro optimis peſſima ſequentes. Caro ſollicitat paſſiones, ut etiamſi quid ſit optimum intelligamus, diverſa tamen amemus. Infirmitas facit, ut virtutem ſemel arreptam, vel tædio, vel tentatione victi deſeramus. Ignorantia officit judicio; caro depravat voluntatem; infirmitas frangit conſtantiam. Ut igitur domeſticos illos hoſtes, quos perpetuò circumferimus, opitulante Dei gratiâ, vincere valeamus, primùm, quæ fugienda ſunt dignoſcere, ac diſcernere ſedulò debemus ab his, quæ ſunt expetenda, ſicque tollere ignorantiam, ne in rerum delectu hallucinemur. Deindè, malum cognitum odio proſequi, & bonum amare debemus, ſicque vincere carnem, ne contrà mentis judicium dulcia pro ſalutaribus amemus. Poſtremò, curandum eſt, ut in benè cæptis perſeveremus, atque ideir-

cò

cò fulciamus infirmitatem, ne turpiùs viam virturis deſeramus, quàm fueramus non ingreſſuri. Ignorantiæ itaque medendum, ut videamus, non quò itur, ſed quà eundum eſt. Caro domanda, ne à cognita viâ nos ſeducar in devia. Infirmitas animanda ne viam arctam ingteſſi, vel vacillemus, vel deflectamus, nevè ſemel aratro manum admoliti, ea quæ retrò ſunt, reſpiciamus, ſed potius in ea, quæ ſunt antè, noſmetipſos extendamus, donec apprehendamus bravium, & coronam promiſſam perſeverantibus. Hoc pacto ſuperabimus has peccati originalis teliquias, quæ in nobis, etiam poſt Baptiſmum, hærent, ſine quibus non vivimus, & cum quibus ſine aſſiduo bello vivere haud poſſumus.

D. Audivi nuperrimè à quodam petito Theologo, hanc ignorantiam, quæ poſt Baptiſmum ſuperſtes eſt, appellari à Sancto Auguſtino *peccatum*, cur igitur dicis, eam non eſſe peccatum, ſed dumtaxàt pœnam peccati originalis?

M. Ignorantiam & concupiſcentiam, quæ in nobis etiam poſt Baptiſmum hærent, aliquandò à S. *Auguſtino* appellari *peccatum* non inficior. Sed tunc Sanctus ille Doctor peccati nomen latiori notione uſurpat, non prout peccatum ſignificat, ſed prout defectum ex peccato originali conſequentem, aut ejusdem peccati pœnam ſignificat. Diſputabat quippè S. Auguſtinus contrà Pelagianos, qui dicebant, ignorantiam, concupiſcentiam, & difficultatem, cum quibus naſcitur homo, non eſſe mala, & peccati originalis pœnas, ſed naturales defectus, ſeu eſſe primordia, non ſupplicia naturæ. Hinc *Julianus*, Pelagianus (ut videre eſt apud S. *Auguſtinum* lib. 3. cap. 19. & 20. contrà eundem *Julianum*) multis laudibus exornabat concupiſcentiam, ac commendabat ignorantiam. Hæc igitur Pelagianorum deliria ut everteret S. *Auguſtinus*, concupiſcentiam & ignorantiam eſſe mala & peccati originalis conſectaria pronuntiavit, ita ut propriè ſint pœnæ peccati, impropriè verò tantummodò, *peccatum*, quia, tanquam ex virulento fonte, ſcaturiunt è peccato otiginali. Hanc eſſe germanam mentem Sancti illius Doctoris patet ex ipſius verbis lib. 3. de libero arbitrio cap. 19. ubi, poſtquàm dixiſſet. *Non tibi deputatur ad culpam, quod invitus ignoras, iſta tua propria peccata ſunt*, ſubdit: *Nam illud, quod ignorans quisquis non rectè facit, & quod volens rectè facere non poteſt, ideò dicuntur peccata, quia de peccato illo liberæ voluntatis* (ideſt. peccato Adami) *originem ducunt*. Quibus verbis non poterat *S. Auguſtinus* ſuam clariùs aperire mentem.

D. Cùm illa ignorantia, quæ non tollitur per Baptiſmum, ſed adhùc hæret in baptizatis, non ſit peccatum, ſed dumtaxàt pœna peccati originalis: geſtiret nùnc animus ſcire, quænam ignorantia excuſet à peccato?

M. Hæc difficultas, quàm proponis, ampliſſimum ſuppeditat Theologis diſputandi argumentum, quod cùm ipſe lato calamo tractare non poſſim, brevitèr tibi indicabo quid ſuper hac te damnare, quid verò tenere debeas. In primis, ſunt duo errores, à quibus vehementer abhorrere debes. Primus error eſt Pelagianorum, qui, ſicut tefert S. *Auguſtinus* in Libro *De Geſtis Pelagii* cap. 18. aſſerebant, *oblivionem, & ignorantiam* (ſivè vincibilem, & voluntariam, ſivè invincibilem, & involuntariam) *non ſubjacere peccato, quoniam non ſecundùm voluntatem eveniunt, ſed ſecundùm neceſſitatem*. Hic autem Pelagianorum error proſcriptus eſt in Synodo Dioſpolitana, ut refert S. *Auguſtinus* in Libro *de Geſtis Pelagii* cap. 19. Alter error eſt *Cornelii Janſenii*, Epiſcopi Iprenſis, qui, libri primi *De ſtatu naturæ puræ* cap. 2. odio erroris Pelagiani, in extremam abiit doctrinam, & incidit in Scyllam, volens vitare Charybdim. Docet quippè velut Fidei dogma ab antiquis traditum, ignorantiam, quæ neceſſitatis eſt, non voluntatis, hoc eſt, ignorantiam invincibilem, quæ nullo ſtudio, nullo labore, nullo pacto vinci, ac ſuperari poteſt, non excuſare à peccato. Hunc Janſenii errorem, quem antehàc præformaverat *Michael Bajus*, Doctor Lovanienſis, damnarunt Summi Pontifices S. *Pius V.* & *Gregorius XIII.* Hi ſunt duo errores, à quibus ex æquo cavere debes. At, his duobus erroribus ab Eccleſia proſcriptis duæ accedunt quorumdam recentiorum Theologorum, plus æquô jugum Chriſti emollientium, peregrinæ opiniones, quas velis, remiſque fugere debes. Prima opinio illorum eſt, qui, ignorantiæ obtentu, innumera atque immaniſſima peccata excuſant, docentes, à perditiſſimis etiam, atque deploratæ conſcientiæ hominibus nequaquàm peccari, niſi præviâ peccati cognitione animus illuſtretur, ejuſque vitandi deſiderio extimuletur, atque ita homines ſceleratiſſimos eò magis à ſceleribus immunes pronuntiant, quò profundiùs in vitiorum cœno volutantur. Altera opinio, non minus exitioſa, eos habet patronos, qui, ut faciliùs homines excuſent à peccato, pertendunt, dari poſſe Legis naturalis invincibilem ignorantiam

in nonnullis hominibus, quos adeò ſtupidos eſſe volunt, ut nullo ſtudio, aut diligentiâ poſſint ſibi comparare notitiam præceptorum Legis naturalis, etiam eorum, quæ facilè fluunt ex principiis Legis naturalis, quæ continentur in Decalogo. Ex his duabus Laxorum Caſuiſtarum opinionibus pullularunt in doctrina morali, quàm plurimi errores, qui à Summis Pontificibus *Alexandro VII. Innocentio XI.* & *Alexandro VIII.* fuerunt confixi.

D. Quòd ignorantia invincibilis excuſet à peccato, jure optimo contrà *Janſenium* definivit Eccleſia. Nemo quippè peccat in eo, quòd vitare non poteſt, porrò ille, qui laborat ignorantiâ invincibili, non poteſt vitare peccatum, quia, dùm invincibiliter ignorat præceptum, aut prohibitionem Legis, non poteſt id agere, quod præcipitur, aut vitare, quod prohibetur, ac ſubindè peccatum vitare non poteſt. Quò fit, ut ſit inculpabilis, cùm nemo ad impoſſibile teneatur, & nullum ſit peccatum niſi ſit voluntarium. Hunc itaque *Janſenii* errorem, ab Eccleſia proſcriptum, diris devovendum eſſe ultrò profiteor. At, ut candidè fatear, hactenùs mihi perſuaſeram, non ſolùm ignorantiam invincibilem, ſed etiam quamcumque ignorantiam excuſare à peccato. Sic enim diſcurrebam: Nullum eſt peccatum, niſi ſit voluntarium, ſed quæcumque ignorantia tollit voluntarium; Voluntarium id enim cenſetur, quod eſt à principio intrinſeco cum cognitione finis, hæc autem cognitio finis tollitur per quamcumque ignorantiam, ſive invincibilis, ſivè vincibilis ſit, igitur quæcumque ignorantia excuſat à peccato, quia omnis ignorantia, quamlibèt per negligentiam contracta, tollit cognitionem malitiæ actûs, nihil enim volitum niſi cognitum, adeòque efficit actum illum involuntarium quantùm ad malitiam; quod, meâ quidèm ſententiâ, ad rationem peccati tollendam ſufficere mihi videbatur.

M. In magno certè errore verſabaris, dùm tibi perperàm ſuadebas, ignorantiam, quæ eſt voluntaria, & vincibilis, excuſare à peccato. Hæc quippè ſententia, ſtatim ac ex fætidis laxiorum Caſuiſtarum paludibus erupit, multis Cenſuris à clariſſimis Academiis inuſta ac profligata eſt. Academia Pariſienſis, omnium celeberrima, die 1. Auguſti anni 1641. hunc errorem iſto Cenſorio ſtigmate perſtrinxit: *Hæc propoſitio falſa eſt, viamque aperit ad excuſandas excuſationes in peccatis.* Facultas Lovanienſis eumdem errorem his verbis proſcripſit: *Eſt contrà communia Chriſtianæ Religionis principia, & innumera, etiam immaniſſima peccata, excuſat cum pernicie animarum.* Hanc Cenſuram in prædictam erroneam opinionem tulit Facultas Lovanienſis die 4. Maii anni 1657. Mitto, brevitatis ergò, judicia eximiorum Parochorum Pariſienſium, & Rothomagenſium, qui hanc in primis erroneam opinionem in Præloquio, Excerptis ſuis præfixo, inſectantur. Nec mirari debes, quòd tot Cenſuris protritus fuerit malè natus ille error, cùm è diametro ſit oppoſitus Scripturæ Sacræ. At enim, quis dicere audeat, perſecutores Apoſtolorum immunes fuiſſe à peccato? & tamen Scriptura Sacra aſſerit, perſecutores Apoſtolorum habuiſſe ignorantiam, utique vincibilem & voluntariam malitiæ ſui actûs, eoſque exiſtimaſſe, dùm perſequebantur Apoſtolos, ſe obſequium præſtare Deo, juxtà illud Chriſti Domini, Diſcipulos ſuos alloquentis, Vaticinium: *Venit hora*, inquit, *ut omnis, qui interficit vos, arbitretur ſe obſequium præſtare Deo, & hoc facient vobis, quia non noverunt Patrem, neque me.* Quis etiam dicere audeat, Apoſtolum *Paulum*, dùm perſequebatur Eccleſiam Chriſti, non peccaſſe, cùm ipſemet ſe peccaſſe ultrò fateatur Epiſt. I. ad Timoth. cap. I. dicens: *Priùs fui blaſphemus, & perſecutor, & contumelioſus?* & tamen ipſe, perſequendo Eccleſiam Chriſti, ignorabat malitiam actûs ſui, immò (ut ipſe ait, in Epiſt. ad Galatas cap. I.) ſe hoc in facinore laude dignum exiſtimabat: *Supra modum perſequebar Eccleſiam Dei, & expugnabam illam, & proficiebam in Judaiſmo suprà multos coætaneos meos in genere meo, abundantiùs æmulator exiſtens paternarum mearum traditionum.* Quis tandèm dicere audeat, eos, qui crucifixerunt Chriſtum Dominum, non peccaſſe? & nihilominùs conſtat, illos ignoraſſe malitiam ſui actûs, immò potius autumabant, ſe, in Crucem agendo Chriſtum Dominum, adimplere juſtitiam. Si enim illum cognoviſſent, ut inquit Apoſtolus, *nunquàm Dominum gloriæ crucifixiſſent.* Hinc Chriſtus Dominus, orans in Cruce pro crucifixoribus ſuis, ait: *Pater, dimitte illis, non enim ſciunt quid faciunt.* Ex his exemplis, è Sacris Litteris petitis, manifeſtò colligitur, ignorantiam voluntariam, & vincibilem non excuſare à peccato: *Numquid non ex his ſatis apparet, in quantis jaceat ignorantiæ tenebris, qui ignorat peccari poſſe interdùm*

dùm per ignorantiam? verba ſunt Sancti *Bernardi* in Epiſtola ad Hugonem de Sancto Victore. Hinc primò inferre debes, ſolam ignorantiam involuntariam, & invincibilem, quæ videlicèt nullo labore, ſtudio, ac vigilantiâ vinci, ac ſuperari poteſt, excuſare à peccato; ignorantiam, verò voluntariam, ac vincibilem, quæ nimirùm adhibitâ diligentia, vel ſemotis paſſionibus, ſuperari tollique poteſt, culpabilem eſſe, & neminem reddere à peccato immunem. Secundò, inferas velim, eum, qui ſequitur opinionem minùs probabilem, quæ cupiditati favet, in concurſu probabilioris, quæ ſtat pro Lege, non poſſe prætexere ignorantiam invincibilem, ac ſubindè peccare quandò ſequitur opinionem minùs probabilem, relictâ probabiliori. Quocircà, execrari debes vanum iſtud probabilitatis commentum, à nuperrimis laxis Caſuiſtis ad perniciem animatum temerè invectum, ex quo, tanquàm è virulento fonte, innumeri ſcaturierunt errores, vaticanis potriti fulminibus, & egregiis Epiſcoporum, præſertìm Gallicanæ Eccleſiæ, Cenſuris jure optimo natalitiis tenebris damnati. Tertiò, inferre debes, neceſſarium non eſſe ad peccandum, ut quis actu attendat ad malitiam ſui operis, vel actu eam cognoſcat; alioquìn deplorati & conſummatæ malitiæ homines excuſarentur à peccato, quia, dùm peccant, non attendunt ad malitiam ſui operis, nec actu eam cognoſcunt, nec ampliùs perſentiunt ſtimulos conſcientiæ, quæ ex inveterata peccandi conſuetudine in malo obdurata, tandèm circà illicitum intrepida evadit. Fuerunt, fateor, nonnulli laxi Caſuiſtæ, qui ejusmodi flagitioſiſſimos homines, qui ad malitiam actionum ſuarum non ampliùs attendunt, à peccato excuſarunt, vel ſaltèm voluerunt, ejusmodi homines non committere peccatum *Theologicum* (quòd eſt Legi Divinæ contrarium, ab ſubindè diſſolvit amicitiam Dei cum homine, & eſt æternâ pœnâ dignum) ſed committere duntaxàt peccatum *Philoſophicum*, quòd (ficut effutiebant iſti Caſuiſtæ) *in his, qui Deum ignorant, vel actu de Deo non cogitant, non diſſolvit amicitiam Dei, nec eſt æternâ pœnâ dignum.* Sed hoc portentoſum peccati Philoſophi dogma ab *Alexandro VIII.* Pontifice Maximo die 24. menſis Auguſti anni 1690. fuit cenſurâ percuſſum, & à Clero Gallicano in Comitiis generalibus indictis anno 1700. proſcripta eſt hæc propoſitio, his verbis concepta: *Si peccatores conſummatæ malitiæ; cùm blaſphemant, & flagitiis ſe immergunt, non habent conſcientiæ ſtimulos, nec mali, quod agunt, notitiam, propugno eos hiſce actionibus non peccare.* Poſtremò, inferre debes, Legem naturæ invincibilitèr ignorari non poſſe, ſed naturalitèr nobis inſitam eſſe. Hanc veritatem apertè docet Apoſtolus *Paulus* in Epiſt. ad Romanos cap. 1. his verbis: *Gentes, quæ Legem non habent, naturalitèr ea, quæ Legis ſunt, faciunt, ejusmodi Legem non habentes, ipſi ſibi ſunt Lex, qui oſtendunt opus Legis ſcriptum in cordibus ſuis, teſtimonium reddente illis conſcientiâ ipſorum.* Non quòd velit Apoſtolus, Gentes ea, quæ Legis ſunt, citrà gratiam Dei, & ſolis naturæ viribus facere, ſicùt falsò docebant Pelagiani, ſed quòd Lex naturalis oſtendat Gentibus quid ſit agendum, & id, ipſo præeunte lumine rationis, cognoſcant, ac ipſa Legis naturæ præcepta in tabulis cordis carnalibus habeant inſcripta, atque animis, & ſenſibus penitiùs infixa. Quæ veritas ipſos etiam Ethnicos non latuit, quos inter *Cicero* in Oratione pro *Milone* de Lege naturali diſſerens, ait: *Eſt enim hæc non ſcripta, ſed nata Lex, quam non didicimus, accepimus, legimus, verùm, ex natura ipſâ arripuimus, hauſimus, expreſſimus; ad quam non docti, ſed facti; non inſtituti, ſed imbuti ſumus.* Obitèr tamen advertere debes, Legis naturæ diſtinguenda eſſe duplicis generis præcepta. Alia ſunt univerſaliſſima, quæ per ſe ipſa ſunt perſpicua, & omnibus exploratiſſima. Alia ſunt minùs principalia, & veluti ſecundaria præcepta, quæ non ità ſunt manifeſta, quia ſe habent inſtàr concluſionum, & conſectariorum, quæ à principiis univerſaliſſimis Legis naturæ remota ſunt, & ex illis deducuntur. Circà univerſaliſſima Legis naturæ præcepta nullus cauſari poteſt ignorantiam involuntariam, & invincibilem. At, ſecundaria Præcepta, quæ ſunt Legis naturæ remotiſſima conſectaria, poſſe à quibusdam inſuperabilitèr, & invincibilitèr ignorari, docent benè multi Theologi, quamvis non deſint alii Catholici Doctores, qui cenſent, ignorantiam illam, quàm quidam habent circà hæc præcepta ſecundaria Legis naturæ, non eſſe ignorantiam involuntariam, & invincibilem, ſed propriâ voluntate contractam, videlicèt ex vitiis, pravis affectibus, concupiſcentiâ, & cupiditate profectam, ſicut innuere videtur *S. Thomas* 1. 2. quæſt. 94. art. 6. ubi hæc habet: *Ad Legem naturalem pertinent primò quidem quædam præcepta communiſſima, quæ ſunt omnibus nota: Secundariò autem quædam præcepta*

præcepta magis propria, quæ ſunt quaſi concluſiones, propinquæ principiis. Quantùm ergò ad illa principia communia, lex naturalis nullo modo poteſt à cordibus hominum deleri in univerſali: deletur tamen in particulari operabili, ſecundùm quòd ratio impeditur applicare commune principium ad particulare operabile propter concupiſcentiam, vel aliquam aliam paſſionem, ut ſuprà dictum (videlicet 1. 2. quæſt. 77. art. 2.) *Quantùm verò ad alia præcepta ſecundaria, poteſt Lex naturalis deleri de cordibus hominum, vel propter malas perſuaſiones (eo modo, quo etiam in ſpeculativis errores contingunt circà concluſiones neceſſarias) vel etiam propter pravas conſuetudines, & habitus corruptos, ſicut apud quoſdam non reputabantur latrocinia peccata*, vel etiam *contrà naturam, ut etiam Apoſtolus dicit ad Romanos cap.* 1. Huic tutiſſimæ *S. Thomæ* doctrinæ firmitèr inhætere debes, quam idem Angelicus Doctor quæſt. 7. de potentia art. 7. ad 3. exprimit his verbis: *Dicendum*, inquit, *quòd ignorantia, quæ eſt omninò involuntaria, non eſt peccatum, & hoc eſt, quòd Auguſtinus dicit:* non tibi deputatur ad culpam, quòd invitus ignoras: *propter autem hoc addit:* Sed ſi ſcire neglexeris: *dans intelligere, quòd ignorantia habet, quod ſit peccatum ex negligentia præcedente.* Quæ verba *S. Thomæ* abundè ſufficiunt ad explodendum errorem *Janſenii*, aſſerentis, dari ignorantiam involuntariam, invincibilem, & inſuperabilem Legis naturæ, ex peccato primi Parentis ortam, quæ tamen non excuſat à peccato. Quem errorem Sacris Litteris, & SS. Patrum Doctrinæ è regione oppoſitum, jure merito deteſtantur omnes fideles, eumque *Alexander VIII.* damnavit in hac propoſitione expreſſum: *Tametſi detur ignorantia invincibilis juris naturalis, hæc in ſtatu naturæ lapſæ, operantem ex ipſa non excuſat à peccato formali.*

D. Poteſtne intellectus humanus (non obſtante illâ ignorantiâ, quam per peccatum primi parentis contraxit) cognoſcere abſque auxilio gratiæ verum ſpeculativum ordinis naturalis?

M. Poteſt intellectus humanus ſine auxilio gratiæ aliquas veritates ordinis naturalis cognoſcere, ut ajunt, *diviſivè*, quia Gentiles ſine gratia, quæ per Chriſtum datur, multas veritates cùm metaphyſicas, tùm phyſicas, tùm morales cognoverunt, ſicut ex eorum libris liquidò patet. Non poteſt tamen intellectus humanus in ſtatu naturæ lapſæ omnes veritates *collectivè* ſumptas abſque auxilio gratiæ cognoſcere, quia ad hoc tolli debent varia impedimenta, ſeu mentis præoccupationes, pravi habitus, mala educatio, & alia id genus, quæ aſſequendæ notitiæ veritatem ordinis naturalis officiunt, quæque homo per ſe ipſum, moraliter loquendo, ſuperare haud poteſt, cùm ejus intellectûs vires per peccatum primi parentis fuerint debilitatæ. Cæterùm, homo in ſtatu naturæ lapſæ non poteſt naturalibus ſuis viribus, & abſque auxilio gratiæ cognoſcere verum ordinis ſupernaturalis, nec elicere actum fidei *prout oportet*, hoc eſt, qui ad æternam ſalutem referatur & ad juſtificationem diſponat, nec habere etiam imperfectum Fidei deſiderium, nec aſſentiri iis, quæ fides docet.

D. Habetne homo poſt peccatum Adami æquales vires ad bonum morale operandum, ſecluſis divinæ gratiæ auxiliis, quas habuiſſet in ſtatu naturæ puræ, ſi à Deo fuiſſet in eo creatus?

M. Homo poſt peccatum Adami debiliores habet vires ab benè operandum moralitèr, ſecluſis divinæ gratiæ auxiliis, quàm habuiſſet in ſtatu naturæ puræ, ſi in illo fuiſſet à Deo conditus. Primò, quia homo in ſtatu naturæ puræ (ſi in eo conditus eſſet) vulneratus non fuiſſet, homo autem in ſtatu naturæ lapſæ vulneratus eſt, &, ſicut concilium Tridentinum Seſs. 5. de peccato originali decernit, per prævaricationis Adami offenſam, tam ſecundùm corpus, quàm ſecundùm animam, in deterius commutatus eſt. Secundò, homo in ſtatu naturæ puræ, ſi in eo conditus fuiſſet, Deum, ut auctorem naturæ, diligere potuiſſet ſuper omnia cum ſolo concurſu generali, qui ei præſto fuiſſet; homo verò in ſtatu naturæ lapſæ non poteſt propriis viribus & ſolo Dei concurſu generali actum dilectionis Dei ſuper omnia elicere; tum quia eſt averſus à Deo ut ultimo fine tam ſupernaturali, quàm naturali; tum quia, ut inquit Sanctus Auguſtinus, *liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus.* Minores igitur vires habet homo in ſtatu naturæ lapſæ, quàm habuiſſet in ſtatu naturæ puræ, ſi in eo fuiſſet creatus.

D. Expone mihi, ſi placet, uberiùs, quid ſibi velit S. *Auguſtinus*, dum ait, nos granditate peccati Adami liberum arbitrium perdidiſſe? Numquid vult S. *Auguſtinus*, ex peccato Adami invectam eſſe neceſſitatem peccandi, adeò ut homo in ſtatu naturæ lapſæ, divinâ gratiâ deſtitutus, neceſſariò peccare debeat?

M. In hunc errorem certiſſimè S. *Auguſtinus* nunquàm lapſus eſt. Vult quidem

dèm S. *Auguſtinus*, nos in ſtatu naturæ lapſæ conſtitutos, per Adami peccatum amiſiſſe liberum arbitrium, quantùm ad perfectionem ſtatûs naturæ innocentis, ſed non quantùm ad ſubſtantiam, ſeu eſſentiam liberi arbitrii. Quod ut clariùs intelligas, ſedulò advertere debes, duo in libero arbitrio ſpectari poſſe; primò ipſius ſubſtantiam, ſeu eſſentiam, quâ liberum arbitrium eſt ingenita facultas, qua voluntas hominis pro libito poteſt alterutrum è duobus ſibi propoſitis mediis eligere; & ſecundò liberi arbitrii perfectionem, quâ Adamus gaudebat in ſtatu naturæ innocentis, dùm nulla ipſi ad rectè agendum inerat difficultas, nullus concupiſcentiæ dominatus, nulla peccati ſervitus, nullum vulnus, ſed plenæ & integræ vires ad bonum peragendum, omniaque dona ac præſidia præſto aderant. Liberum itaque arbitrium, juxtà hanc perfectionem, ſoli ſtatui innocentiæ debitam, per peccatum Adami perdidimus, ut ait S. *Auguſtinus*, ſed non amiſimus liberum arbitrium, ſecundùm ſubſtantiam, & rationem ſibi eſſentialem, quæ ſita eſt in potentia ad utrumlibet. Hanc eſſe germanam S. *Auguſtini* mentem apertè colligitur ex lib. 1. ad *Bonifacium* cap. 2. ubi hæc habet: *Quis dicat, quòd primi hominis peccato perièrit liberum arbitrium de genere humano? Libertas quidem periit per peccatum, ſed illa, quæ in Paradiſo fuit.* Et lib. 14. de Civit. Dei cap. 11. *Arbitrium igitur voluntatis*, inquit, *tunc eſt verè liberum, cum vitiis peccatiſque non ſervit. Tale donum eſt à Deo, quod amiſſum cum proprio vitio, niſi à quo dari potuit, reddi non poteſt.* Quibus ex verbis S. *Auguſtini* colligitur primò, nos per peccatum Adami amiſiſſe quidem liberum arbitrium, quantùm ad perfectionem, quæ ſoli ſtatui innocentiæ competebat, ſed illud non amiſiſſe quoad ſubſtantiam, ſeu eſſentialem ejus rationem. Colligitur ſecundò, nos, per peccatum Adami, perdidiſſe, juxta S. *Auguſtinum*, libertatem à peccato, ſed non libertatem â neceſſitate. Fatentur ſiquidem omnes orthodoxi Theologi, hominem in ſtatu naturæ lapſæ gratiâ divinâ deſtitutum, non eſſe liberum à peccato, ejuſque voluntatem in tantum eſſe à peccato liberam, in quantùm per gratiam medicinalem Chriſti, Salvatoris noſtri, eſt liberata & ſanata. Sed iidem Theologi docent, hominem in ſtatu naturæ lapſæ retinere abſque gratia libertatem à neceſſitate, ita ut nulla ex peccato Adami inducta ſit neceſſitas peccandi.

Non clàm me eſt, *Michaëlem Bajum*, Doctorem Lovanienſem, docuiſſe, advectam eſſe ex peccato Adami neceſſitatem peccandi, adeò ut homo in ſtatu naturæ lapſæ, divinâ gratiâ privatus, à peccato abſtinere non poſſit. At, Summi Pontifices S. *Pius V.* & *Gregorius XIII.* damnarunt hunc *Michaëlis Baji* errorem, iſtâ propoſitione comprehenſum: *Homo peccat etiam damnabiliter in eo quod vitare non poteſt.* Hunc confixum *Michaëlis Baji* errorem denuò ſuſcitavit *Cornelius Janſenius*, Epiſcopus Iprenſis, qui in libris, quos edidit *De ſtatu naturæ lapſæ*, ſæpius inculcat, ex peccato Adami inductam eſſe neceſſitatem peccandi, ac ſubindè hominem in ſtatu naturæ lapſæ peccare etiam damnabiliter in eo, quod vitare non poteſt.

D. Mirum profectò mihi accidit, quòd dicas, *Cornelium Janſenium* in eodem Bajani erroris luto hæſiſſe, quandò quidem paucis abhinc diebus vir quidam, in operibus *Janſenii* verſatiſſimus, duo loca mihi indicaverit, in quibus *Janſenius* profitetur, doctrinam ſuam non eſſe comprehenſam in hac *Michaëlis Baji* propoſitione à Summis Pontificibus damnatâ. Ipſiſſima *Janſenii* verba deſcripſi, eaque nunc cum bonâ veniâ tuâ legam, ut certò à te ſcire poſſim quid ſuper hac re ſenſerit *Janſenius*? *Neceſſitas peccandi* (inquit *Janſenius* lib. 4. de ſtatu naturæ lapſæ cap. 15.) *à nobis tradita, ſolum eſt neceſſitas in genere, ex qua fit, ut non poſſint homines agere ante gratiam niſi malè. Hæc autem non impedit, quominùs in peccatis ſingularibus perpetrandis liberam & indifferentem ad faciendum vel abſtinendum habeant voluntatem.* Quo autem ſenſu *Janſenius* hanc peccandi neceſſitatem in genere intelligat, apertè explicat cap. 19. ejuſdem libri his verbis: *Hæc eſt neceſſitas, quam Auguſtinus peccato* (ſeu Adami) *advectam eſſe profitetur, quòd liberum arbitrium ita rerum terrenarum cupiditate captivum ſit, antequàm fide creatoris, charitateque liberetur, ut quòquo verſum ſeſe verterit, in genere neceſſe ſit illud malè agere; ſic tamen, ut in ſingulari nullum peccatum ita neceſſariò perpetret, quin ab eo poſſit abſtinere; ſed ab illo abſtinendo in aliud incidat, quod ſimiliter aliud faciendo cavere potuiſſet. Hæc neceſſitas peccandi in genere dumtaxàt, non ſingularia peccata reſpicit, nec illam liberæ voluntatis indifferentiam tollit, quam Scholaſtici recentiores poſtulant &c.* Quibus verbis innuit *Janſenius*, ſe homini in ſtatu naturæ lapſæ non adimere *liberæ voluntatis* ad peccandum *indifferentiam, quam recentiores Scholaſtici poſtulant.* Undè ſequitur, *Janſenii* doctrinam non eſſe comprehenſam in hac *Michaëlis Baji* propo-

ſitione à Summis Pontificibus damnatâ: *Homo peccat etiam damnabiliter in eo quod vitare non poteſt.* Retuli hactenùs verba *Janſenii.* Nunc oſtendas, ſi placet; an *Janſenius* in hac confixa propoſitione cum *Michaële Bajo* conſentiat, vel aliam ab eo viam inierit?

M. Ex mutua collatione principiorum *Baji* & *Janſenii* in probanda peccandi neceſſitate invectâ ex primigenia Adami labe facili negotio evinci poteſt, *Cornelium Janſenium* in hac damnata propoſitione conſentire cum *Bajo*, ipſumque *Bajum* non aliam in ſtatu naturæ lapſæ agnoviſſe peccandi neceſſitatem, præter illam peccandi in genere neceſſitatem, quam magno animi æſtu propugnat *Janſenius* libris 3. & 4. *de ſtatu naturæ lapſæ.* Et primò quidem, *Janſenius* ideò propugnat, liberum arbitrium, antequàm per gratiam liberetur, peccare in genere, ſeu ſemper peccare, quidquid agat, quia cùm homo, ante ſuſceptam gratiam, ſit ſervus peccati, neceſſe eſt, ut quidquid agit peccatum ſit. Quam rationem fusè proſequitur lib. 3. *de ſtatu naturæ lapſæ.* cap. 3. & 4. Atqui eodem fundamento neceſſitatem peccandi ſuperſtruit *Michaël Bajus.* Hanc etenim propoſitionem ex ejus Scriptis excerptam damnarunt prælaudati Summi Pontifices: *Omne, quod agit peccator, vel ſervus peccati, peccatum eſt.* Secundò, peccandi in genere neceſſitatem probat *Janſenius* lib. 3. *de ſtatu naturæ lapſæ* capp. 9. 10. 11. & 12. quia liberum arbitrium, antequàm per gratiam ſanetur, non valet ad ullum peccatum vitandum: Sed idem fundamentum, tanquàm immobilem doctrinæ ſuæ de peccandi neceſſitate baſim, adſtruit *Michaël Bajus.* Hinc & iſta ex ejus Scriptis deprompta propoſitio damnata eſt: *Pelagianus eſt error, dicere, quòd liberum arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum.* Tertiò, hanc peccandi in genere neceſſitatem probat *Janſenius* eodem in libro 3. *de ſtatu naturæ lapſæ* capp. 15. 16. & 17. quia nullum opus bonum fieri poteſt abſque gratia & charitate. At, id ipſum eſt *Michaëlis Baji* doctrinæ fundamentum. Quâ de cauſa hanc inter alias ejusdem *Baji* propoſitiones damnavit Eccleſia: *Non eſt vera legis obedientia, quæ fit ſine charitate.* Quartò, *Janſenius* cap. 18. ejusdem lib. 3. *de ſtatu naturæ lapſæ*, errorem ſuum de peccandi neceſſitate ex eo confirmat, quòd homo, ante gratiam & charitatem, in quocumque actu ſuo ſervit dominanti cupiditati. Sed hæc eſt potiſſima *Michaëlis Baji* propoſitio, à Summis Pontificibus damnata, quæ his verbis exprimitur: *Homo in omnibus ſuis actibus ſervit dominanti cupiditati.* Quintò, *Janſenius* cap. 19. ejusdem libri ideò probat, invectam eſſe ex peccato Adami peccandi neceſſitatem, quia cùm omnis amor creaturæ in ſtatu naturæ lapſæ ſit vel laudabilis charitas, vel culpabilis cupiditas, nullumque inter utramque admittatur medium, neceſſe eſt, ut quidquid agit homo, antequàm ſanetur à gratia, ſit in genere peccatum. Sed hac eadem ratione ad probandam ſuam de neceſſitate peccandi doctrinam nititur *Michaël Bajus*, cujus ſubindè proſcripta eſt iſta propoſitio: *Omnis amor creaturæ rationalis aut vitioſa eſt cupiditas, quâ mundus diligitur; & quæ à Joanne prohibetur; aut eſt laudabilis illa charitas, quà per Spiritum Sanctum in corde diffuſâ Deus amatur.* Sextò, neceſſitatem in ſtatu naturæ lapſæ in genere peccandi cap. 11. ejusdem libri adſtruere nititur *Janſenius*, quia nulla, quamvis levis, tentatio ſuperari haud poteſt abſque charitate, quam ſubindè cùm homo non habeat ante gratiam, ſemper tentatione vincitur, & in genere peccat. Sed hoc *Janſenii* fundamentum continetur in hac *Michaëlis Baji* damnata propoſitione: *Iſi fures ſunt & latrones, qui docent, tentationi ulli ſine gratiæ ipſius adjutorio reſiſtere hominem poſſe, ſic ut in eam non inducatur, aut ab ea non ſuperetur.* Septimò, neceſſitatem peccandi in genere *Janſenius* capp. 22. & 23. ejusdem libri 3. *de ſtatu naturæ lapſæ* hinc præſertim probare contendit, quòd homo in ſtatu naturæ lapſæ, antequàm per gratiam ſanetur, non habeat de ſe niſi peccatum: Sed hoc ipſum eſt argumentum, in quo *Michaël Bajus* doctrinæ ſuæ de neceſſitate peccandi proram puppimque conſtituit, indeque ſub ipſius numine damnata eſt hæc propoſitio: *Liberum arbitrium ſine gratiæ Dei adjutorio, non niſi ad peccatum valet.* Octavò, *Janſenius* perverſum iſtud de neceſſitate peccandi in genere dogma probandum ſuſcipit lib. 4. *de ſtatu naturæ lapſæ* à cap. 1. uſque ad 18. hoc uno fretus principio, quo aſſerit, id omne, quod fit abſque Fide, quæ per dilectionem operatur, peccatum eſſe. Atqui eodem principio munitus *Michaël Bajus* docet peccandi neceſſitatem, & hac de cauſa inter alias ſub ejus nomine propoſitiones damnatas, hæc habetur: *Omnia opera infidelium ſunt peccata, & virtutes Philoſophorum ſunt vitia.* Nonò, hanc peccandi in genere neceſſitatem probat *Janſenius* cap. 19. ejusdem libri, quia ſuffi-

ſufficiens libertas arbitrii in peccando cohærere poteſt cum peccandi neceſſitate. Verùm, eodem infeſto principio in præſidium doctrinæ ſuæ de neceſſitate peccandi nititur *Michaël Bajus*, dictitans, *id, quod voluntariè fit, etiamſi neceſſariò fiat, liberè tamen fieri.* Poſtremò, *Janſenius* quatuor ejusdem libri capitibus ſubſequentibus hanc peccandi in genere neceſſitatem pro aris ac focis propugnat, quia, inquit, non requiritur ad peccandum libertas à neceſſitate. Quod virulentum dogma *Michaël* etiam *Bajus* totis ſuis viribus propugnat, undè & hæc ejus propoſitio damnata eſt: *Is libertatis modus, qui eſt à neceſſitate, ſub libertatis nomine, non reperitur in ſcriptura, ſed ſolùm nomen libertatis à peccato.*

Ex illa mutua principiorum *Michaëlis Baji*, & *Cornelii Janſenii* collatione in probanda neceſſitate peccandi in ſtatu naturæ lapſæ, ſat ſuperque tibi conſtare debet, eadem eſſe utriusque, *Michaëlis Baji* videlicèt, & *Cornelii Janſenii*, fundamenta, quibus peccandi neceſſitatem in ſtatu naturæ lapſæ ambo probare moliuntur. Ex quo palàm ſequitur, utriusque doctrinam in diplomatibus Summorum Pontificum, quos ſuperiùs laudavi, cenſuris fuiſſe jure ac merito inuſtam. Nullam ergò neceſſitatem peccandi in ſtatu naturæ lapſæ ſive abſolutam & Phyſicam, ſive ex hypotheſi peccati Adami, agnovit *S. Auguſtinus*. Quapropter, ad omnia teſtimonia Sancti illius Doctoris, quem obtorto collo *Bajus* & *Janſenius* in ſuum errorem trahere nituntur, hoc unum reſpondendum eſt, *S. Auguſtinum* his in locis loqui duntaxar de ſola peccandi neceſſitate morali, quæ fluit ex concupiſcentia, à qua unusquisque tentatur abſtractus & illectus, non verò de neceſſitate abſolutâ & phyſicâ. Mens *S. Auguſtini* facilè eruitur ex cap. 18. libri 3. *de libero arbitrio*, ubi reſpondens querelæ quorumdam inſipientium hominum, qui ajebant, ſe, renitente carnalis concupiſcentiæ neceſſitate, præcepra juſtitiæ obſervare non poſſe, hæc habet: *Quibus breviter reſpondetur, ut quieſcant, & adversùs Deum murmurare deſiſtant. Rectè enim fortaſſe quererentur, ſi erroris & libidinis nullus hominum victor exiſteret, cùm verò ubique ſit præſens, qui per creaturam ſibi Domino ſervientem averſum vocet, doceat credentem, conſoletur ſperantem, diligentem exhortetur, conantem adjuvet, exaudiat deprecantem, non tibi deputatur ad culpam quod invitus ignoras, ſed quod negligis quærere quod ignoras. Iſta tua propria peccata ſunt.*

D. Facilè quidèm capio, nullam ex peccato primi parentis inductam eſſe peccandi neceſſitatem, quia nullum poteſt eſſe peccatum, niſi ſit voluntarium & liberum. At, necdùm intelligo, qui fieri poſſit, ut peccatum primi parentis, ſeu Adami, omnibus hominibus, qui ex ejus ſtirpe oriuntur, imputari queat, cùm nullâ ratione in hominibus voluntarium ſit iſtud Adami peccatum, nec ab actu libero parvulorum, quibus imputatur, & inhæret, proficiſcatur? Quæ enim, amabo, in parvulis, vel tot ſæculis poſt prævaricationem Adami natis, eſſe poteſt ad illud primi hominis peccatum, unde manavit, voluntas, libertas, atque conſenſio? aut igitur dicendum eſt, Adami peccatum parvulis non imputari, cùm in illis voluntarium ac liberum non ſit; vel contrà publicum generis humani ſenſum agnoſcenda eſt in parvulis, iſtâ tabe originali infectis, voluntas, per quam liberè fiant rei iſtius peccati Adami. Huic diſſolvendo nodo ſolidum, ſi placet, adhibe cuneum.

M. Huic, quàm proponis, difficultati hoc pacto reſponderi debet, dicendo, unum quidem hominem, ſeù Adamum, propriâ, & perſonali voluntate peccaſſe, ſed omnium poſterorum nomine, quorum ille parens, ac capur erat, prævaricatum eſſe, ſuo & omnium conſenſu, quorum voluntates ſuâ illigatas, & in eam veluti transfuſas habebat, vi conventionis, & pacti, quo Deus voluntates omnium hominum voluntati primi Parentis eâ Lege adjunxit, ut ejus electio communis futura eſſet omnibus cùm in ſervanda, & transmittenda juſtitiâ originali, tùm in ea amittendâ eò peccato, quòd unus committeret ſuo, aliorumque nomine, ac ſubindè illis imputaretur. Peccatum itaque originale, ſi illius actum requiras, penès Adamum fuit, cùm prævaricatus eſt in præceptum divinum ſuo, & filiorum nomine, quorum perſonam, & cauſam agebat. Si verò peccati originalis ſtatum quæras, ad omnes poſteros pertinet ex Adami progenie natos, & juſtitiâ originali, quaſi hæreditariâ, jure merito in pœnam communis inobedientiæ ſpoliatos. Duo igitur ad hujusmodi peccati originalis labem contrahendam ſunt omninò neceſſaria: primò quidèm tacita propriæ cujusque voluntatis, cum iſta capitis, ſeu Adami, voluntate conſenſio, ut illi poſſit prævaricatio imputari. Secundò, privatio, quæ ex illa tacita propriâ cujuscumque volun-

tate derivata eſt, juſtitiæ originalis, quâ Adamus in ſtatu innocentiæ donatus eſt, quæque in omnes poſteros fuiſſet transfuſa, niſi Adamus, qui erat caput omnium hominum morale, & cum cujus voluntate ſingulorum hominum voluntates erant colligatæ, peccaſſet. Porrò, iſtud originale peccatum ab Adamo ad omnes poſteros transfundi, docet apertiſſimè multis in locis Scriptura: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea*, Pſalm. 50. Et Apoſtolus *Paulus* in Epiſt. ad Rom. cap. 5. ait: *Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccaverunt.* Hæc eſt perpetua, ſibique ſemper conſtans Eccleſiæ Catholicæ doctrina, quam omnes Sancti Patres, cùm Græci, tùm Latini, contra Pelagianos, peccatum originale negantes, invictè propugnarunt, quorum teſtimonia cùm hic interere nimis longum eſſet, illis referendis conſultò ſuperſedebo, & unum duntaxàt proferam argumentum, quod tanquàm peremptorium proponit *S. Auguſtinus* lib. 3. Operis imperfecti contra *Julianum*, Pelagianum, cap. 48. ubi ſic arguit: *Quomodò juſtum oſtendatis Deum, non invenitis, ſi & in naſcentibus nulla peccata invenit, & eos tamen corruptibili corpore, & tot tantis inſuper calamitatibus aggravat. Non enim numerari poſſunt mala, quæ patiuntur infantes, febrem, tuſſim, ſcabiem, dolores quorumcumque membrorum, ventris fluxum, lumbricos, & alia innumerabilia & ipſa carne exiſtentia, & ipſarum curationum quàm morborum plura tormenta, & extrinſecùs ictus vulnerum, plagas verberum: incurſus dæmonum. Vos autem ſapientes hæretici* (Pelagiani) *ne fateamini originale peccatum, parati eſtis talibus floribus implere paradiſum. Si enim hæc ibi futura fuiſſe non dicitis, quæro, cur ſint in parvulis, nullum habentibus, ut contenditis, omninò peccatum?* Hoc *S. Auguſtini* argumentum petebat jugulum Pelagianorum, qui aſſerebant, parvulos naſci ſine peccato, eoſque, licèt innocentes, acerbis pœnis ſubjectos eſſe affirmabant, quod eſt à juſtitia Dei penitùs alienum. *Neque enim* (ut ait idem Sanctus Doctor, Operis imperfecti contrà Julianum cap. 39.) *ſub Deo juſto miſer eſſe quiſquam, niſi mereatur, poteſt.*

D. Sed quo pacto, quæſo, peccatum iſtud Adami transfunditur ad omnes ejus poſteros?

M. Iſtud Adami peccatum, quod dicitur *Originale*, transfunditur ad poſteros per viam generationis. Quò fit, ut illi, qui nati ſunt ex Adamo, & ei, ut capiti, adhæſerunt, in primo conceptionis momento peccatum originale contrahant, & juſtitiæ originalis privationem incurrant niſi adſit ſpeciale Dei privilegium, quo aliquis ab hac communi labe originali incurrendâ eximatur. Hinc evidentiſſimum eſt, Angelos hujus peccati immunes eſſe, quia nec Adamo, ut capiti adhæſerunt, nec ab illo nati, nec juſtitiæ jacturam aut privationem ullo inſtanti paſſi ſunt. Hinc etiam apertiùs patet, Chriſtum Dominum peccato originali non fuiſſe obnoxium, quia nec voluntate nec origine Adamo adhæſit, & in primo inſtanti conceptionis ſuæ Sanctitatem innatam habuit, juxta illud Angeli, *Mariam* Virginem alloquentis: *Quod ex te naſcetur Sanctum, vocabitur filius Dei.* Pia etiam & probabilis Theologorum opinio docet, *B. Mariam* Virginem ab originali labe ex ſingulari Dei privilegio fuiſſe immunem.

D. Suntne aliæ peccati originalis pœnæ, præter eas, quas hactenùs enumeraſti, videlicet ignorantiam in intellectu, malitiam in voluntate, propenſionem ad malum in appetitu concupiſcibili, & difficultatem operandi bonum in appetitu iraſcibili?

M. Præter eas peccati originalis pœnas, quas hactenùs percenſui, aliæ ſunt graviores pœnæ, quibus ſubjacet omnis homo, cui per Baptiſmum non eſt remiſſum peccatum originale: hæ autem pœnæ ſunt privatio juſtitiæ originalis,& gratiæ ſanctificantis, per quam privationem homo, peccati originalis reus, incurrit odium Dei, ſeu, fit filius iræ, & mancipatur captivitati Diaboli. Altera peccati originalis pœna, eſt neceſſitas moriendi, nam, ut inquit Apoſtolus: *Per peccatum*, ſeu Adami, *mors*: ſed terribilior peccati originalis pœna eſt æternus in inferis cruciatus, ſeu perennis damnatio. Denique, ex peccato originali, etiam in his, quibus per baptiſmum eſt condonatum, oritur maxima illa pœna, ſeu continuum bellum, quod in hac vita omnes mortales gerere debent cum Diabolo, mundo, & paſſionibus, tanquàm cum infenſiſſimis hoſtibus, qui in eorum perniciem pervigiles excubant, mille dolis, mille nocendi artibus in nos armati. Diabolus,primus pacis noſtræ proditor, aperto marte ſæviens non deſinit mentes noſtras ad mortiferas voluptates illectare. Mundus à dextra lævaque, à fronte, pariterque à tergo nos oppugnat, & ingen-

ribus quidèm, ſed vaniſſimis promiſſis ad proditionem ſollicitat. Intùs etiam, & in ipſis animi penetralibus hoſtem ferimus pluſquàm familiarem, pluſquàm domeſticum, ſeu concupiſcentiam, quá ut nihil interius, ita nihil poteſt eſſe periculoſius. Hic, hic eſt vetus ille & terrenus Adam, conſuetudine pluſquàm civis, ſtudio pluſquàm hoſtis, quem neque arcere vallo licet, neque caſtris exigere fas eſt. Vide, ſi placet, quot plagas nobis inflixerit peccatum originale, quàm graves pœnas nobis intulerit, quàm multos hoſtes, tam vigilantes, tam armatos, tam perfidos, tam exercitatos, & in noſtram perniciem juratos atque devotos, excitarit.

D. Fuitne immediatè poſt Adami peccatum à Deo inſtitutum aliquod remedium, ſeu Sacramentum, quo homines in ſtatu legis naturæ conſequerentur remiſſionem peccati originalis, vireſque perciperent, quibus poſſent ſeſe è tot hoſtium, qui hominibus poſt peccatum Adami dominantur, tyrannide eximere ac liberare?

M. Cùm Deus velit omnes homines ſalvos fieri, nulli dubium eſſe debet, quin hominibus etiam in ſtatu legis naturæ immediatè poſt peccatum Adami, aliquod indulſerit remedium, cujus beneficio adipiſcerentur remiſſionem peccati originalis, vireſque acquirerent, quarum ope ingruentibus tentationibus reſiſtere poſſent. Hoc autem remedium nihil aliud erat, quàm externum aliquod ſignum, quod non erat à Deo determinatum, ſed in arbitrio hominum, qui in lege naturæ vivebant, poſitum, quique per illud ſignum externum proteſtabantur, ſe habere Fidem in venturum Mediatorem, ſeu Chriſtum Dominum, & per eam Fidei proteſtationem non ſolùm adulti in lege naturæ amiſſam, per peccatum gratiam recuperabant, ſed etiam parvuli obtinebant remiſſionem peccati originalis, cum eo tamen diſcrimine, quòd in parvulis in ſtatu legis naturæ non requireretur propria Fides, ſeu neceſſarium non erat, ut parvuli elicerent actum Fidei (cujus eliciendi actûs erant omninò incapaces) ſed parvulis ſat ſuperque ſufficiebat ad habendam remiſſionem peccati originalis Fides parentum, quæ per ſignum aliquod externum alieno miniſterio eis applicata, illos à contractâ peccati originali labe purgabat ac liberabat. At, adulti in lege naturæ non poterant tam à peccato originali, quàm à peccatis actualibus mundari, niſi, inſpirante divinâ gratiâ, per proprium & à ſe ipſis elicitum actum Fidei, quæ per dilectionem operatur, crederent in venturum Mediatorem, quem Deus, ſtatim ac peccavit Adamus, à ſe miſſum iri promiſit ad liberandum genus humanum. Hinc docent Theologi, Fidem in Chriſtum mediatorem, ſeu in Meſſiam liberatorem fuiſſe omni ævo, id eſt, tam in lege naturæ, quàm in lege ſcriptâ, ſeu Moſaicâ, & in lege Evangelicâ neceſſariam ad ſalutem, ita ut tamen fides implicita in Chriſtum Mediatorem ſufficeret ad ſalutem in lege naturæ, & in Lege ſcriptâ, ſeu Moſaicâ; ſed in lege Evangelica requiratur Fides explicita in Chriſtum mediatorem, quâ firmiter credimus, eum non ſolùm eſſe Meſſiam promiſſum à Deo, verùm etiam illum Deum eſſe, natum, paſſum, mortuum eſſe pro nobis &c.

D. Habeturne in Sacris Litteris aliqua mentio hujus remedii, ſeu alicujus Sacramenti inſtituti à Deo ad delendum in hominibus, qui erant in lege naturæ, peccatum originale?

M. Huic quæſtioni S. *Auguſtinus* cap. 6. lib. 15. *de Civitate Dei* his verbis reſpondet: *Utrùm autem aliquod fuerit corporale atque viſibile regenerationis ſignum ante diluvium, ſicut Abrahæ circumciſio poſteà eſt imperata, Sacra Hiſtoria tacet.* Quibus verbis innuere vult S. *Auguſtinus*, ſignum illud externum, per quod homines ante diluvium proteſtabantur Fidem in Chriſtum Mediatorem, & peccati originalis remiſſionem conſequebantur, non legi in ſacris litteris, quia iſtiuſmodi ſignum externum non fuit determinatum à Deo, ſed erat hominum, qui in lege naturæ, ante inſtitutam à Deo circumciſionem vixerunt, voluntati permiſſum, ſicut luculentiſſimè idem *Sanctus Doctor* lib. 5. contrà *Julianum*, Pelagianum, docet his verbis: *Non ideò tamen credendum eſt, & antè datam circumciſionem famulos Dei, quandoquidèm eis inerat mediatoris fides in carne venturi, nullo Sacramento ejus opitulatos fuiſſe parvulis ſuis, quamvis quid illud eſſet aliquâ neceſſariâ causâ ſcriptura latere voluerit. Nam & ſacrificia eorum legimus, quibus utique ſanguis ille figurabatur, qui ſolus tollit peccata mundi. Apertiùs etiam legis jam tempore naſcentibus parvulis, offerebantur ſacrificia pro peccatis. Reſponde, pro quibus peccatis? &c.* Denique, idem inculcat *S. Doctor* lib. 2. de Nuptiis & Concupiſc. cap. 11. & 12. dicens: *Non quod ante circumciſionem juſtitia fidei nulla erat. Nam cùm adhuc eſſet in præputio, ex fide juſtificatus eſt ipſe Abraham, pater gentium, quæ ipſius fidem erant ſectaturæ, ſed ſuperioribus temporibus omninò latuit Sacramentum*

juſtificationis ex fide. Eadem tamen fides Mediatoris ſalvos juſtos faciebat antiquos, puſillos cum magnis.

D. Habueruntne homines in Lege naturæ aliquem determinatum modum, quo Deum, tanquàm rerum omnium creatorem, colorent, & præfixa ſacrificia, quibus ſupremum ipſius agnoſcerent dominium?

M. Homines in Lege naturæ Deum coluerunt duplici cultu, quem diſtingunt Theologi, interno nimirùm, & externo, quamvis cultus externus non eſſet in Lege naturæ determinatus à Deo quantùm ad modum, quem pro ſuo arbitrio adhibebant homines, qui in Lege naturæ vivebant. Certè, nullus, niſi Atheus, qui inficiatur Dei exiſtentiam, negare audebit, homines, qui erant in Lege naturæ, detuliſſe Deo, tanquàm ſupremo rerum omnium Domino, debitum cultum, in quo conſiſtit Religio. Semel quippè demonſtratâ contrà Atheos ſupremi Numinis exiſtentiâ, (quæ non ſolùm quinque Doctoris Angelici demonſtrationibus, ſed & aliis tàm Phyſicis, quàm Moralibus, & Methaphyſicis rationibus invictè adſtruitur) demonſtratâ, inquàm, ſemel contrà Atheos Dei exiſtentiâ, neceſſariò ſequitur, omnium hominum animis, ac ſenſibus ſemper inſita fuiſſe à natura religionis ſemina, quibus confeſtìm intelligerent, Deum, cui vitam, & cætera, quibus fruuntur, bona, accepta referre tenentur, religioſo obſequio ab ipſis eſſe colendum. Id liquidò patet ex conſenſu omnium Nationum in hanc veritatem, quam ipſa natura docet, certatìm conſpirantium. Nulla quippè gens tam barbara eſt, cui non inſit aliquis Religionis cultus. Nomine autem Religionis nihil aliud intelligitur, quàm impreſſum quoddam lumen, quo Deus agnoſcitur, & colitur. Hinc omnis homo, dùm ei affulgere incipit rationis aurora, actutùm, ſolâ præeunte luminis naturalis face, & abſque ullo externo adminiculo, experitur, & percipit impreſſam ſuo animo æternæ cujuſdam Legis auctoritatem, ſibi, & omni homini dominantem, quâ honeſta ſectari, turpia, injuſtaque fugere jubetur, dùmque æternam illam Legem, quam ſcit menti ſuæ dominari, transgreditur, naturalitèr timet, anxius eſt, & perturbatur, quia pertimeſcit auctoritatem, & poteſtatem ſupremi Legislatoris, à quo vim Lex habet. Cùm igitur à natura ſinguli homines, ubi primùm rationis lumine illuſtrantur, agnoſcant auctoritatem cujuſdam æternæ Legis menti ſuæ dominari, neceſſe omninò eſt, ut naturâ duce, & rationis præfulgente lumine perſpectam habeant Dei exiſtentiæ notitiam, ſeque ei cultum, ac reverentiam exhibere debere, ſuaſque omnes fortunas à ſuprema ipſius voluntate pendère intelligant. Negari itaque haùd poteſt, homines in Lege naturæ cognoviſſe, ſe à Deo, præpotenti rerum omnium conditore, fuiſſe procreatos, ac ſubindè ei cultum exhibuiſſe, ut ſummam ejus excellentiam venerarentur, eique, ob beneficia, quibus illos Deus quotidiè afficiebat, perpetuas gratias agerent. Nec enim ſatis eſt, Deum, inſtigante interiùs conſcientiâ, & exteriùs clamante naturâ, hujus univerſi opificem fateri, ſed totâ propenſione voluntatis continuæ gratiarum actiones ipſi habendæ ſunt; tùm quòd è nihilo, cùm minimè eſſemus, nos eduxerit; tùm quòd nos conſervare, & ea, quæ ad vitam noſtram neceſſaria ſunt, nobis affatìm ſuppeditare non deſinat. Quocircà, Apoſtolus *Paulus* cap. 1. Epiſt. ad Rom. jure optimo *inexcuſabiles* pronuntiat eos, *qui, cùm cognoviſſent Deum, non ſicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt; ſed evanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum.*

D. In quo præcipuè ſitus erat cultus interior, quem Deo reddebant homines, qui in Lege naturæ vixerunt?

M. In duobus potiſſimùm præceptis ſitus erat cultus ille interior, videlicèt in amore Dei ſuper omnia, & in dilectione proximi propter Deum. Et primò quidèm Lex naturalis ità præſcribit amorem Dei ſuper omnia, ut nemo adeò ſtupidus ſit, & obtuſus, qui id ignoret, ſi tantiſpèr ad id advertat animum. Nàm mediocri mentis attentione agnoſcere poteſt, & ſe, & alios, quos ſibi ſimiles videt, à Deo fuiſſe creatos (cùm nulla dari poſſit invincibilis ignorantia exiſtentiæ Dei) ac ſubindè, ſe alioſque homines in cultu interno, quem Deo reddere debent, teneri illum totâ mente, & ſuper omnia diligere. Porrò, amare Deum ſuper omnia, & ipſum creatis omnibus anteferre, ſivè in ipſum, tanquàm in ſummum bonum, totâ voluntate inclinari, cæteraque creata bona diligere tantùm in ordine ad Deum. Quo fit, ut ſi quis, vel ſe ipſum, propriamque vitam, vel proximum, putà parentes, fratres, amicos, vel res alias, ut divitias, honores hujus Mundi, lautam vitam, & alia id genus, vel majori quàm Deum, vel etiam æquali ac ipſum amore proſequeretur, non ſpectaret Deum, tanquàm ſummum bonum, cujus gratiâ fuit conditus; ſed in

creatis

creatis bonis hæreret, ſicque ordinem amoris intervetteret, ac contrà Legem naturalem peccaret. Secundò, ſi Deum, ut par eſt, diligamus, proximum itidem noſtrum, ſeu omnes homines, nobis ſimiles, & ab eodem Auctore, ſeu Deo, productos, propter ipſum diligemus, tanquàm fratres complectemur, nec modò ullum ipſis damnum inferemus, ſed potiùs omnibus pietatis, ac neceſſitudinis officiis ipſos nobis devincire conabimur. In his ergò duobus præceptis, ſivè in amore Dei ſuper omnia, & in dilectione proximi in ordine ad Deum ſitus erat cultus interior, quem homines juſti in Lege naturæ Deo reddiderunt, quos inter potiſſimùm cenſentur *Adamus*, & *Eva*, *Abel*, *Enos*, *Henoch*, *Noemus*, *Melchiſedechus*, *Abrahamus*, *Iſaacus*, & *Jacobus*, aliique, quos laudat Scriptura Sacra. *Caini* verò munera reſpuit Deus, quia non corde puro, & eo, quo debebat, cultu interiori, *Cainus* illa Deo offerebat. Hinc intelligere debes, chariſſime diſcipule, cultum externum, quem Deo exhibent homines, ſi cum cultu interno, hoc eſt, cum vera mentis pietate non ſit conjunctus, nec Deo gratum, nec ad ſalutem prodeſſe poſſe, ſicut ipſemet Deus teſtatur per Prophetam ſuum *Iſaiam* cap. 1. ubi in Judæos, qui Templi ritibus ipſum colebant, cùm alioqui pollutè viverent, hunc in modum invehitur: *Quò mihi multitudinem victimarum veſtrarum? plenus ſum. Holocauſta arietum, & adipem pinguium & ſanguinem vitulorum & agnorum, & hircorum nolui. Cùm veniretis ante conſpectum meum, quis quæſivit hæc de manibus veſtris, ut ambularetis in atriis meis? Ne offeratis ſacrificium fruſtrà. Neomeniam, & Sabbatum & Feſtivitates alias non feram. Iniqui ſunt cœtus veſtri. Calendas veſtras, & ſolemnitates veſtras odit anima mea, facta ſunt mihi moleſta.*

D. Nondùm plenè capio, cur Deus eo *Iſaiæ* citato cap. 1. tantoperè deteſtari videatur Sacificia, & cæremonias Judæorum, in quibus ſitus erat eorum cultus externus, cùm tamen ipſemet Deus in Lege, quam per Moyſem, Judæorum Legislatorem, promulgavit, omnia Sacrificia, & cæremonias cultùs externi Judæorum tàm accuratè præſcribat, & obſervantibus promittat ingentia bona, & violantibus comminetur mortem?

M. Non deteſtatur Deus citato illo primo *Iſaiæ* capite Sacrificia, & cæremonias, in quibus ſiſtebat externus cultus Judæorum, hæc enim Sacrificia, & iſtas cæremonias præſcripſerat Deus in Lege datâ per Moyſem, ſed tantùm queritur Deus per Prophetam *Iſaiam*, quòd Judæi, inter quos multi erant carnales, non obſervarent ea, quæ in Lege præceperat, neque enim hæc Sacrificia, & cæremonias illas externi cultûs Judæorum ità præſcripſerat Deus, ut in eis collocarent ſummam ſpem, aut juſtitiæ fiduciam, ſed ut partìm eſſent ſigna, quibus admonerentur, partìm adminicula, quibus proveherentur ad internum Dei cultum, ſeu ad amorem Dei ſuper omnia, & ad dilectionem proximi propter Deum. Hunc cultum internum volebat Deus, ut Judæi conjungerent cum cultu externo, quem illis in Lege præſcripſerat, quique in Sacrificiis, & cæremoniis poſitus erat. At, Judæi carnales in hoc cultu externo juſtitiam præpoſterè collocabant, & veræ pietatis, internique cultùs expertes, apud homines magis quàm apud Deum pietàtis opinionem captabant, indèque fiebat, ut cultus externus, quem abſque charitatis officiis exhibebant, Deo, qui præcipuè delectatur cultu interno, non probaretur; ſed eſſet ipſi ingratus, ac moleſtus. Sed de hoc cultu tam externo, quàm interno Judæorum opportuniùs diſſeremus, dùm de Lege Moſaica Sermonem inſtituemus.

D. Eratne determinatus à Deo cultus ille exterior, quem homines in Lege naturæ exhibebant Deo, ſicut poſteà fuit determinatus in Lege Moſaica, & in Lege Evangelica?

M. Quamvis homines, qui in ſtatu Legis naturæ vixerunt, cultum aliquem externum Deo, omnium conditori, exhibuerint, & ſimul vitæ ſocietate, ac religionis vinculo juncti, per Sacrificia, & cæremonias externas, ſupremum Dei Dominium agnoverint, ejus opem imploraverint, pro acceptis beneficiis ei gratias egerint, & imbecillium virium ſuarum poſt peccatum Adami probè conſcii, infirmitatem confitentes, à Deo auxilium poſtulaverint, & liberationem à miſeriis, in quas primi Parentis peccatum illos præcipitaverat; non legimus tamen in Scriptura Sacra, cultum illum externum, quem homines in ſtatu Legis naturæ Deo reddebant, fuiſſe à Deo præſcriptum, ac determinatum, ſicut poſteà fuit determinatus in Lege Moſaica, & in Lege Evangelica. Quapropter, cùm in Lege naturæ non eſſet determinatus cultus, qui Deo erat exhibendus, alii in Lege naturæ, ſicut *Abel*, victimas Deo immolabant, ut legitur cap. 4. Libri Geneſeos. Alii, ſicut *Cain*, frater *Abelis*, fructus terræ Deo offerebant, ut eodem in capite

pite Libri Geneſeos legitur. *Enos*, Patriarcha ante Diluvium, ſolemnibus inſtitutis precibus, modum implorandi Dei opem homines edocuit. *Noemus*, poſt Diluvium Deo altare erexit, & holocauſta obtulit. Melchiſedechus panem, & vinum Deo obtulit in Sacrificium. *Abrahamus* obtulit in Sacrificium Deo arietem, quem ſuffecit loco filii ſui *Iſaaci*, quem, jubente Deo, paratus erat immolare. Patientiſſimus *Jobus* multa Sacrificia pro filiis, & amicis ſuis Deo obtulit. Ex quibus exemplis patet primò, cultum externum, quem homines in Lege naturæ Deo exhibebant, nullâ Lege divinâ fuiſſe determinatum, nec quantùm ad modum, nec quantùm ad locum, nec quantùm ad tempus, nec quantùm ad alias ejuſmodi circumſtantias. Secundò, erraſſe olim quasdam Ethnicos Græcos, qui aſſerebant, priores homines obtuliſſe Diis in Sacrificium dumtaxàt plantas, & fructus terræ; Sed poſteriores homines cæpiſſe offerre Diis Sacrificia cædendo animalia, & effundendo eorum ſanguinem, quæ Sacrificia, dicebant illi Ethnici Græci, Diis fuiſſe omninò ingrata, utpotè quæ ſapiebant impietatem, injuſtitiam, & crudelitatem. Hunc Græcorum Ethnicorum errorem *Euſebius*, Epiſcopus Cæſarienſis, cap. 10. lib. 1. *De Demonſtratione Evangelica* refellit his verbis, quæ ad præſentem, quam verſamus, quæſtionem, cùm appoſitè dicta ſint, hìc exſcribere haùd pigebit: *De ipſo cultu*, inquit ille Scriptor antiquus, *quem veteres, & primi homines Divinæ naturæ exhiberent, non idem, quod Græcis viſum eſt, & quod in Sacris Hebræorum libris invenitur. Nàm illi, quidèm* (ſeu Græci Ethnici) *putaverunt, primos homines nullum prorſùs animalis genus, neque ſacrificare, neque incendere ſolitos Diis, ſed eos Soli, & reliquis Cæli Sideribus, ut viridi gramen, & quaſi quasdam fæcundioris naturæ quisquilias manibus ſuſtuliſſent, herbam cum foliis, & radicibus igni comburere. Poſteriores autem homines, procùl à tàm recto inſtituto aberrantes, fædaſſe aras animalium cædibus. Porrò, hoc eſſe impium, & injuſtum, & nusquàm Deo acceptum Sacrificium. Nam brutorum animam nihil ab hominum rationali animâ differre: Quaproptèr, cædis accuſandos eſſe eos, qui animalia ſacrificarent, dicebant, non ſecùs, ac ſi eadem, ſimilisque & in homine, & in bruto anima ineſſet. Et talis quidèm de antiquis hominibus opinio Græcorum* (Ethnicorum) *extat. Quæ autem in ſcriptis Hebræorum legitur, non talis,* (Id eſt opinio) *illicò enim factos primos homines, ut primùm in vita conſtiterint, animalium ſacrificiis Deo exhibuiſſe honorem commemorat. Dicit itaque:* Et factum eſt poſt multos dies, ut offerret Cain de fructibus terræ ſacrificium Deo. *Tùm Abel ipſe quoque de primogenitis ovium ſuarum:* Et reſpexit Deus ad Abel, & munera ejus. *Ad Cain verò, & ad ſacrificium ejus non intendit. Ubi jàm illud conſiderabis, quòd Deo acceptior dictus ſit, qui animalia ſacrificaverit, quàm is, qui ab agro ſacrificium obtulerit. Etiam Noe protinùs de cunctis pecoribus mundis, & de cunctis volucribus mundis obtulit perfectiſſima munera ſuper altare; odoratusque eſt Deus odorem ſuavitatis. Abraham quoque ſacrificans deſcribitur; ut, ſi Divinæ Scripturæ teſtimonium ſequimur, primum omnium ſacrificium priſcis Deo amicis viris excogitatum fuiſſe, nos dicere oporteat. Quàm ſanè excogitationem temerè extitiſſe, aut humano more exortam, putandum non eſt, ſed divino potiùs nutu inſinuatam. Etenìm, cùm morum ſanctitate præſtarent, Deoque penitùs addicti eſſent, & ob eam rem, quaſi divino ſpiritu illuſtrati viderent, magno ſibi opus eſſe obſequio, ſi ſua ipſorum humana delicta diluere vellent, pretium pro ſalute ſuâ ei, qui vitam, atque animam præbuiſſet, ſe debere putabant; ſed, cùm nihil præſtantius, aut pretioſius animâ ſuâ haberent, quòd dicerent, pro hac interìm brutorum animalium vitam offerebant, ità ſuæ ipſorum animæ ſacrificium illud comparantes. Neque ſe in hoc, aut delinquere, aut injuſtè facere arbitrabantur, quippè qui hominum rationalis, atque intelligentiâ præditæ animæ neutiquàm ſimilem brutorum animam eſſe didiciſſent, neque aliud quidquàm, quàm illorum ſanguinem, vitalemque in eo vim eſſe eam, edocti eſſent, hocque unum præbere ſe, quaſi animam Deo pro anima offerentes.* Hoc, longiuſculum licèt, *Euſebu* Epiſcopi Cæſarienſis, teſtimonium hìc exſcribere neceſſarium duxi, ut indè intelligeres, homines in Lege naturæ non ſolùm Deo fructus terræ obtuliſſe, ſed etiam victimas ei litaſſe, & immolaſſe, animalia videlicèt in ſacrificium offerendo, & fundendo eorum ſanguinem, ſivè in honorem Dei, totam conſumendo, & incendendo hoſtiam per ſacrificia, quæ ideò dicebantur *Holocauſta*; ſivè ad impetrandam Dei opem, per ſacrificia, quæ dicebantur *impetratoria*; ſivè ad expianda peccata ſua per ſacrificia, quæ erant *propitiatoria*; ſivè denique ad referendas Deo pro perceptis beneficiis

gratia-

gratiarum actiones per ſacrificia, quæ vocabantur *Euchariſtica*. His autem ſacrificiis homines in Lege naturæ non tantùm proteſtabantur exteriùs Fidem in Chriſtum venturum, per quam Fidem conſequebantur gratiam, & ſalutem, ſed etiam adumbrabant ſacrificium, quod Chriſtus Dominus in Ara Crucis ad redimendum genus humanum erat oblaturus, ſuum pro peccatis noſtris pretioſum ſanguinem fundens.

D. Fueruntne in Lege naturæ à Deo præſcripta aliqua præcepta, quibus homines eâ in Lege viventes ad contrahenda inter ſeſe Matrimonia obſtringerentur?

M. Quandò Deus in Paradiſo terreſtri Matrimonium inſtituit Adamum inter & Evam, ſicut legitur cap. 2. Libri Geneſis, duo ad legitimum contrahendum Matrimonium Præcepta condidit, quorum primum ſpectat nexum indiſſolubilem Matrimonii, ità ut vir non poſſit repudiare uxorem ſuam, & alteri mulieri nubere. Alterum præceptum in hoc ſitum erat, quòd vir non poſſet ſimul cum pluribus mulieribus inire Matrimonium, per quod præceptum inhibetur dumtaxàt Polygamia ſimultanea, ſed non polygamia ſucceſſiva, quæ licita erat. Hæc duo obſervanda circà Matrimonium divina Præcepta continentur his verbis Scripturæ Sacræ Geneſis cap. 2. v. 24. *Quam ob rem relinquet homo patrem ſuum, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una.* Quæ verba explicans Concilium Tridentinum initio Seſſionis 24. hæc habet: *Matrimonii perpetuum, indiſſolubilemque nexum primus humani generis parens, divini ſpiritûs inſtinctu pronuntiavit, cùm dixit: Quam ob rem, relinquet homo patrem ſuum, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una. Hoc autem vinculo copulari, & conjungi Chriſtus Dominus apertiùs docuit, cùm poſtrema illa verba, tanquàm à Deo prolata, referens, dixit: itaque non ſunt duo, ſed una caro: ſtatimque ejusdem nexûs firmitatem, ab Adamo tantò ante pronuntiatam, his verbis confirmavit: Quòd ergò Deus conjunxit, homo non ſeparet.* His duobus præceptis, videlicèt de indiſſolubilitate Matrimonii, & de unica habenda uxore, quæ in Lege naturæ fuerunt obſervata, tertium præceptum addidit Deus, ne illi, qui ex familia Patriarchæ *Seth* oriundi erant, quosque Scriptura Sacra nuncupat *filios Dei*, Matrimonio commiſcerentur cum filiabus, quæ è familia *Caini* originem ducebant, quasque eadem Scriptura Sacra appellat *filias hominum*: *Videntes filii Dei filias hominum, quòd eſſent pulchræ, acceperunt ſibi uxores ex omnibus, quas elegerant, dixitque Deus; non permanebit ſpiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt, eruntque dies illius centum viginti annorum*, Geneſis cap. 6. v. 3.

D. Impoſuitne Deus alia hominibus, qui in Lege naturæ vixerunt, præcepta poſitiva, quæ ſimul cum Lege naturæ obſervare tenerentur?

M. Aliqui exiſtimant, Deum in Lege naturæ prohibuiſſe hominibus ante Diluvium, ne carnibus animalium veſcerentur, & eis tantùm conceſſiſſe fructuum, & herbarum uſum, juxtà illud Dei cap. 1. Geneſis præceptum, quod Adamo, & Evæ dedit, dicens: *Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem ſemen ſuper terram, & univerſa ligna, ... ut ſint vobis in eſcam.* Verum, ipſe cum multis doctiſſimis Scripturæ Sacræ interpretibus probabilius eſſe cenſeo, eſum carnium in Lege naturæ, ante Diluvium, nec à Deo vetitum fuiſſe, nec tamen uſitatum, quia homines tùm temporis ità in cibo, & potu erant frugales, ut ſolis herbis, ac fructibus veſcerentur, à carnibus verò æquè ac vino abſtinerent, non quia Deus prohibuerat, ſed ob quamdam religionem, indè natam, quòd earum eſum Deus necdùm diſertè conceſſiſſet. A carnibus etiam homines ante Diluvium abſtinebant, quia id temporis herbæ, & fructus terræ ſapidiores erant, ac plus nutriebant, quàm nùnc nutrire ſolent. De illa antediluviana priſcorum hominum à carnibus abſtinentia ità perſuaſi fuere Ethnici, ut *Ovid.* lib. 15. Metamorph. Fab. 2. de aurea illa ætate hæc canat:

At vetus illa ætas, cui fecimus, Aurea nomen,
Fœtibus arboreis, & quas humus educat, herbis
Fortunata fuit, nec polluit ora cruore,
Tunc & aves tutæ movêre per aëra pennas,
Et lepus impavidus mediis erravit in arvis.
Nec ſua credulitas piſcem ſuſpenderat hamo;
Cuncta ſine inſidiis, nullamque timentia fraudem,
Plenaque pacis erant . . . . .

Ab eſu itaque carnium abſtinuerunt homines antediluviani, non quòd Deus illis carnium eſum aliquo præcepto inhibuiſſet, ſed religionis, & frugalitatis ergò, à carnibus edendis ſibi temperabant. Ovibus autem, quas paſcebant, cæterisque animalibus utebantur ad offerenda Deo ſacrificia, ex ovibus etiam ſumebant vellera, lac, & caſeum, quibus veſcebantur cum maxima frugalitate, quæ illorum longævæ vitæ præcipua cauſa fuit. Quamvis enim aliæ à Sacæ Scripturæ interpretibus longævæ hominum antediluvianorum vitæ cauſæ notentur, videlicet bonitas primæva complexionis, ſeu tem-

peramenti humani; fructuum terræ virtus, quæ tunc major erat, fructuſque ſucculentiores, quàm nunc; & ſcientia Adami, & per Adamum aliis communicata, cujus beneficio, cùm herbarum, tùm terræ fructuum vim longè meliùs noverant antiqui Patres illi primævi, quàm hodiè peritiores Medici noſtri: Quamvis, inquam, à Sacræ Scripturæ interpretibus hæ cauſæ aſſignentur longævæ hominum antediluvianorum vitæ, nihiloſeciùs præcipua cauſa, ob quam homines illi tàm longævam duxêre vitam, fuit ipſorum frugalitas. Abſtinentia ſiquidèm, ſeu frugalitas, multùm ſanitati confert, & longævitati, quippè quæ noxios conſumit humores, & ſpiritus vitales purificat, & exacuit, foverque inſuper humidum radicale, ſeù calorem naturalem, quem ſæpiùs intemperantia & ingluvies, ſeu nimia ciborum copia ſuffocat & opprimit, & tandem progreſſu temporis, ſimul cum vita minuit & extinguit. Plures enim occidit gula, quam gladius. Obiter hìc obſervare debes, Deum hominibus, poſt diluvium, adhuc in lege naturæ viveotibus, duo dediſſe obſervanda præcepta poſitiva, quorum unum in hoc ſitum erat, ut non comederent carnem cum ſanguine, ſicut legitur Geneſis cap. 9. Alterum præceptum poſitivum dedit Deus de circumciſione, quam per abſciſſionem carnalis pelliculæ in membro genitali factam præcepit Abrahamo, omnibuſque ejus poſteris obſervandam. Sed de utroque illo præcepto poſitivo, quod hominibus poſt diluvium in lege naturæ Deus impoſuit, opportuniùs, auxiliante Deo, diſſeremus in primo colloquio in Hiſtoriam ſecundæ mundi ætatis, quæ incipit à diluvio, & protenditur uſque ad vocationem Patriarchæ *Abrahami*.

D. Non poſſum meum inducere animum, homines antediluvianos tot vixiſſe annos, quot ipſis tribuit *Moyſes* cap. 5. libri Geneſis, ubi ait *Adamum* vixiſſe 930. anuis, *Sethum* 912. *Enoſum* 905. *Cainanem* 910. *Jaredum* 962. *Mathuſalem* 969. *Noemum* 950. Qui enim credibile eſt, quòd homines, qui ante diluvium vixerunt, ſolis herbis, & arborum fructibus veſcendo, tam longævam potuerint ducere vitam? Libentiùs itaque, ſi liceret, deſcenderem in ſententiam illorum, qui, ut nuperrimè audivi, aſſerebant, annos iſtorum Patriarcharum antediluvianorum, à *Moyſe* numeratos, pares non fuiſſe annis noſtris, qui complectuntur menſes duodecim, ſed annos fuiſſe ita breves, ut centum ex illis Patriarcharum annis non ſuperarent decem annos ex noſtris.

M. Abſit ut deſcendas in hanc ſententiam omninò contrariam Scripturæ Sacræ, quæ annos Patriarcharum antediluvianorum pares facit annis noſtris. Si enim anni Patriarcharum antediluvianorum fuiſſent anni menſtrui, hoc eſt, unius menſis, vel triginta ſex dierum, quales olim Ægyptiis in uſu fuiſſe conſtat, ſequeretur, quoſdam Patriarchas antediluvianos liberis procreandis operam dediſſe anno ſexto & ſeptimo ætatis ſuæ. Enim verò, *Cainan*, cùm eſſet annorum 70. genuit *Malaleelem*; Malaleel verò cùm attigiſſet annum ætatis ſuæ 65. genuit *Jaredum*, denique, *Henoch*, cùm implevîſſet annum itidèm ætatis ſuæ 65. genuit *Mathuſalem*. Si igitur *Moyſes* annos Patriarcharum antediluvianorum menſtruos intellexiſſet, ſequeretur, Henochum, & Malaleelem ſtatim poſt annum ætatis ſuæ ſextum, *Cainanem* verò anno ætatis ſuæ ſeptimo pubertatis tempora ingreſſos, genuiſſe filios, quod certè tam ridiculum eſt, quàm quod maximè. Addo etiam, Hiſtoricos prophanos ultrò fateri, annos Patriarcharum antediluvianorum pares fuiſſe annis noſtris, quos inter *Joſephus*, Hebræus, lib. 1. Antiq. Judaic. cap. 4. numerat *Beroſum* in Caldaicis, *Manethonem* in Ægyptiacis, *Hieronymum* in Phænicis, *Hecatæum* in Græcanicis &c.

D. Si Patriarcharum antediluvianorum anni pares noſtris annis fuerunt, quorsûm, amabo, iſti Patriarchæ tandiù vitam cælibem duxerunt? Legimus quippè in libro Geneſis, Patriarcham *Sethum* genuiſſe *Enoſum* anno vitæ ſuæ 105. *Enoſum* verò, jam nonagenarium genuiſſe *Cainanem*; Mathuſalem genuiſſe Lamechum anno ætatis ſuæ 187. & denique *Noemum* anno ætatis ſuæ 500. genuiſſe filios *Semum, Chamum*, & *Japhetum*. Credibile autem non eſt, iſtos primæ ætatis Patriarchas tandiù cælibes vixiſſe, aut continentiam in matrimonio ſervaſſe, & ad ſeram uſque ætatem diſtuliſſe liberis procreandis operam dare.

M. Id creditu difficile tibi videri minimè debet, tùm quia, ut dicit S. *Auguſtinus* lib. 15. *De Civitate Dei* cap. 15. hi primæ ætatis Patriarchæ pubertatis annos longè tardiùs attigerunt, quàm nos modò attingere ſolemus, ex proportione longiſſimæ vitæ, quam ducebant: Tum quia etiam illa Patriarcharum primæ ætatis genealogia non fuit à Moyſe per familiarum primogenitos contexta, ſed per eos dumtaxàt, per quos ab *Adamo* generationum ſeries usque ad *Noemum* produceretur, & à *Noemo* uſque ad *Abrahamum*, ex cujus ſtirpe naſciturus erat Chriſtus, verus Meſ-

ſias

Digitized by Google

ſias à Deo promiſſus. Cùm igitur dicitur *Sethum*, annos centum quinque natum, genuiſſe *Henoſum*, *Noemum* verò, cùm eſſet quingentorum annorum, genuiſſe *Semum*, non ſequitur, illos Patriarchas non genuiſſe antehàc alios filios. Quod ſi quæras, cur Deus voluerit, ut primæ ætatis Patriarchæ tam diuturnam vitam ducerent? Reſpondebo, ejusmodi vitæ longævitatem fuiſſe horumce Patriarcharum virtutis præmium à Deo conceſſum, eamque neceſſariam fuiſſe, non ſolùm ut faciliùs propagaretur genus humanum, ſed etiam ut Patriarchæ Aſtrologiam, Geometriam, aliaſque, quas adinvenerant, artes, longiori uſu & experientiâ excolere ac perficere poſſent.

D. Deum primæ ætatis hominibus longævitatem vitæ tanquàm ipſorum virtutis præmium, conceſſiſſe difficilè adducor ut credam, maximè cùm Scriptura Sacra diſertè dicat, quod *omnis caro*, ante diluvium, *corruperat viam ſuam*, & cuncta cogitatio hominum ità eſſet intenta ad malum, ut pœnituerit Deum, quòd creaſſet hominem. Explica igitur, ſi placet, quo in ſenſu intelligenda ſit Scriptura Sacra, dùm dicit cunctam cogitationem hominum ante diluvium ità fuiſſe intentam ad malum, ut pœnituerit Deum, quòd condidiſſet hominem.

M. Quandò Scriptura Sacra ait, cunctam cogitationem hominum, qui vixerunt ante diluvium, ita fuiſſe intentam ad malum, ut Deum pœnituerit, ſe feciſſe hominem, loquitur ſolùm Scriptura Sacra de his hominibus, qui poſt mille & quingentos annos à creatione mundi vixerunt, & centum quinquaginta circiter annis diluvium præceſſerunt. Hi quippè homines, à majorum ſuorum frugalitate ac pietate degenerantes, ſe ſe turpiſſimis fœdarunt vitiis, & impietatem ad ſummum perduxerunt, adeò ut tempore *Noemi*, viri juſti, omnis caro viam ſuam corrupuiſſe dicatur, nec alitèr quàm perpetuis quadraginta dierum imbribus, totiusque terræ eluvione flagrans ubique hominum libido fuerit reſtincta. Dùm verò ait Scriptura Sacra, Deum pœnituiſſe quòd feciſſet hominem, loquitur de Deo more humano. Qui enim perdit ac deſtruit id quod fecerat, eum facti pœnitere videtur. Quandò igitur in Scriptura Sacra dicitur, quòd Deus pœnitentiâ ductus ſit, vel tactus dolore cordis intrinſecùs, id accipiendum eſt de effectu, ideſt, Deum externum prodidiſſe effectum, perindè ac ſi eum reverà pœnituiſſet, vel tactus dolore cordis fuiſſet, eò quòd produxiſſet homines, quos per diluvium perdidit.

D. Quandònam contigit illud diluvium, & quamdiù duravit?

M. Anno ab orbe condito milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo ſexto, ætatis verò Noemi anno ſexcenteſimo, *Noemus*, unà cum uxore ſua, & tribus liberis ſuis *Semo*, *Chamo*, atque *Japheto*, eorumque uxoribus, in Arcam, quæ longitudine trecenta, latitudine quinquaginta, altitudine triginta caubita habebat, imperante Domino, ingreſſus eſt, cùmque tranſiſſent ſeptem dies, menſe ſecundo, ſeptimodecimo menſis, rupti ſunt omnes fontes abyſſi magnæ, & cataractæ Cœli apertæ ſunt, & facta eſt pluvia per quadraginta dies, & quadraginta noctes, eòque aſſurrexit aquarum inundatio, ut cubitis quindecim ſupra montium vertices altiſſimos immineret. Sed poſtquàm per dies centum & quinquaginta ſemper excreviſſet eluvies, tandem minui cœpta eſt, tumque Arca quievit in monte Armeniæ, cœperuntque apparere montium cacumina. Quò factum eſt, ut Noemus ex Arca emiſerit corvum, qui in eam ampliùs non rediit, ſed vel incubuit cadaveribus, aut Arcæ inſedit. Emiſit etiam *Noemus* ex arca columbam, quæ non inveniens ſolum ſiccum, ubi pedem figere poſſet, reverſa eſt in Arcam, ſed denuò laxata columba virentem ramum olivæ ore retulit, ex quo intellexit *Noemus*, ceſſaſſe omninò diluvium, nec ullas in humilioribus locis, in quibus oleæ naſcuntur, ſupereſſe aquas.

D. Audivi nupertimè extare quoſdam montes ita excelſos, ut ſuperent mediam aëris regionem, in qua imber, nives, ac venti generantur, quales ſunt montes Athos, Caucaſus, &c. Qui fieri igitur potuit, ut aqua diluvii quindecim cubitis fuerit excelſis montibus altior.

M. Fabularum loco haberi debent quæcumque de illorum montium altitudine nonnulli comminiſci ſolent, idque eò potiſſimùm demonſtratur argumento, quòd prædicti montes non ſint hominibus inhabitabiles, eſſent autem prorsùs inhabitabiles, ſi mediam aëris, ut nonnulli fingunt, regionem ſuperarent. Exploſis itaque illis fabulis, ſtandum eſt narrationi Scripturæ Sacræ, quæ, dum ait, aquas diluvii prævaluiſſe nimis ſuper terram, hiſque opertos eſſe excelſos montes, apertè innuit, diluvium non in aliquam duntaxàt particularem reginonem graſſatum fuiſſe, ſicut falsò ſibi aliqui perſuaſerunt, ſed in totum quà latè patet orbem ſæviiſſe, ita ut conſumpta fuerit, teſte eadem

Scripturâ Sacrâ, omnis caro, quæ movebatur ſuper terram, volucrum, animantium, beſtiarum, omniumque reptilium, quæ reptant ſuper terram, univerſi homines, & cuncta, in quibus eſt ſpiraculum vitæ, in terra mortua ſint, ac ſalvi ſolùm remanſerint, *Noemus*, & qui cum illo erant in Arca, cæteris verò omnibus ad unum hominibus omninò deletis, quia, ut inquit Scriptura Sacra cap. 6. lib. Geneſis v. 12. *omnis caro corruperat viam ſuam*, & ibidem verſ. 13. dixit Deus ad Noemum: *finis univerſæ carnis venit coràm me, repleta eſt terra iniquitate à facie eorum, & ego diſperdam eos cum terra.* Hinc eſt, quod omne genus humanum, quod penitùs in diluvio perditum fuit, à filiis *Noemi* poſt diluvium eſſe reparatum diſertis verbis teſtatur Scriptura Sacra cap. 9. Geneſis v. 19. ubi hæc habet: *Tres iſti filii ſunt Noe, & ab his diſſeminatum eſt omne genus hominum ſuper univerſam terram.* Et cap. 10. ejuſdem libri Geneſeos Scriptura Sacra narrans filiorum Noemi generationes, ſic loquitur: *ab his* (ſeu filiis Noemi poſt diluvium) *diviſæ ſunt inſulæ gentium in regionibus ſuis, unusquiſque ſecundùm linguam ſuam, & familias in nationibus ſuis.* Quæ Scripturæ Sacræ verba manifeſtò probant, diluvium fuiſſe univerſale, ac ſubindè aquas, quibus abſorpta eſt univerſa terra, quindecim cubitis excelſos omnes montes altitudine ſuperaſſe. Addo etiam, diluvii univerſalis notitiam habuiſſe Hiſtoricos prophanos. Teſtatur enim *Joſephus*, Hebræus, lib. 1. contra *Apionem* pag. 1044. *Beroſum*, rerum Caldaicarum peritiſſimum, *de facto diluvio, & hominum in eo corruptione, ſicuti Moyſes narrat, ita contigiſſe.* Alexander Polyhiſtor, apud Georgium Syncellum pag. 30. & apud *Euſebium* in Chronico Græco Scaligeriano pag. 8. narrat ex ſecundo libro Caldaicorum jam citati *Beroſi*, ſub *Siſuthro*, quo *Noemum* nomine èxprimit, *ingens fuiſſe diluvium*, tuncque Deum Optimum Maximum, qui diem diluvii prædixit *Noemo*, quemque hic Scriptor gentilis ore prophano appellat *Saturnum*, per ſomnum *Noemo* dixiſſe, *homines diluvio perituros.* Vetus etiam Scriptor idipſum prodit non ſolùm apud *Georgium Syncellum*, pag. 38. verùm etiam apud *Euſebium* lib. 9. Præparationis Evangelicæ cap. 12. & apud *S. Cyrillum* lib. 1. contra *Julianum*, ait enim de *Siſithro*, ſeu *Xiſuthro*, ſicut legit S. Cyrillus: *Huic autem Saturnus prædixit fore inundationem imbrium.* Ex hoc *Abideni* & alio *Alexandri Polyhiſtoris* fragmento ita concludit S. Cyrillus: *Xiſultrum igitur appellant Noe, fortè voce Aſſyriorum: quamquàm in hoc iterùm à vero aberrarunt, Saturnum ipſi oraculum reddidiſſe dicentes, pro ſummo omnium Deo.* Habemus igitur ex Caldaicis antiquitatibus, fidem eis facientibus *Beroſo*, *Abydeno*, *Alexandro Polyhiſtore*, *Euſebio*, *Cyrillo Alexandrino*, & *Georgio Syncello*, Noeticum contigiſſe diluvium. Sed ex antiquitatibus etiam Ægyptiacis habemus, diluvium, quod accidit ſub *Noemo*, fuiſſe univerſale. Hæ quippè Antiquitates Ægyptiacæ, nobis deſcriptæ à *Diodoro* lib. 1. Biblioth. meminerunt *abſumptorum propè omnium* in diluvio ſub *Oſiride*, per quem Ægyptii *Noemum* deſignabant. Idem legere eſt apud *Plutarchum*, in libro de *Iſide*, & *Oſiride* pag. 356. ubi ait: *Oſiridem Ægyptiorum*, ſeu *Noemum* noſtrum, in Arcam, propter diluvium, fuiſſe ingreſſum. Denique, in antiquitatibus Rhodiorum, quas *Diodorus* excuſſit lib. 5. Biblioth. factum ſub *Cecrope* diluvium memoratur, quod fuit *Noeticum*, ſicut & diluvium *Deucalionis*, cujus immenſam vaſtitatem deſcribens Poëta *Ovidius* lib. 1. Metamorph. Fab. 5. hæc habet:

Jamque mare, & tellus nullum diſcrimen
habebant, Omnia pontus erant.

hæc paulò prolixiùs diſſerui, ut oſtenderem, quàm impiè *Iſaacus Peyrerius*, auctor Syſtematis Præadamitarum, auſus ſit univerſalitatem Noetici Diluvii negare, &, Scripturâ Sacrâ penitùs valere juſsâ, fabuloſas defendere variarum orbis nationum antiquitates, quæ cum Sacra Chronologia apertè pugnant. Hic temerarius Scriptor erat hereſiarchæ *Calvini* ſequax, ſed poſteà coram *Alexandro VII.* Pontifice Maximo, anno 1657. ſuam ejuravit hæreſim, & impium, quod procuderat, Præadamitarum ſyſtema damnavit.

D. Lubenti quidem animo auſcultavi ea, quæ de Noetici Diluvii univerſalitate contrà *Iſaacum Peyrerium* adduxiſti momenta; ſed ad iſtud tam inſulſum confutandum ſyſtema, ſatis ſuperque, meà ſententiâ, ſufficeret Mandatum, quo, ſicut nuperrimè cap. 7. libri Geneſis legebam, præcepit Deus *Noemo*, ut omnis ſpeciei animalia introduceret in Arcam. Quorsùm enim, quæſo, neceſſum fuiſſet illas animalium ſpecies tantâ diligentiâ inducere in Arcam, easque ibidem ſervare, ſi diluvium duntaxàt particulare extitiſſet, & omnia ubique animalia non interiiſſet? Nonne èx aliis terris, diluvio non obrutis, animalia in ea particularia loca, quæ devaſtaſſet

ſtaſſet

ſtaſſet diluvium, facili negotio adduci potuiſſent? Sed tempus eſt, ut meos repetam lares, caſtrinâ die ſummo mane ad te reverſurus, ut ea, quæ de vita, & rebus, quæ à Patriarchis antediluvianis præclarè geſtæ ſunt, dicturus es, necnon accuratam in eorum ſubducendis annis Chronologiam addiſcere poſſim.

COLLOQUIUM TERTIUM.

De Vita & Rebus, quæ à Patriarchis antediluvianis geſtæ ſunt, & de verâ in eorum ſubducendis annis Chronologiâ.

M. Cum Adamus ſit primus Patriarcha antediluvianus, ex quo *uno fecit Deus omne genus hominum inhabitare ſuper univerſam faciem terræ*, ſicut inquit Apoſtolus *Paulus* Act. cap. 17. neceſſe eſt, ut ab ipſo Adamo, & à rebus, quæ ad ipſius vitam ſpectant, præſentis Colloquii exordium ducamus.

D. De Adami creatione, de ejus felicitate in ſtatu innocentiæ, de illius lapſu, & è Paradiſo terreſtri expulſione, atque de omnibus miſeriis, & vulneribus, quæ ſibi, totique generi humano inflixit, abundè in præcedentibus Colloquiis diſſeruiſti. Expone nunc, ſi placet, quid acciderit Adamo, poſtquàm, unà cum ſuâ uxore *Hevâ* fuit à Paradiſo terreſtri expulſus?

M. Poſtquàm Adamus, juſto Dei judicio è Paradiſo terreſtri fuiſſet à Deo expulſus, funeſtâ, heu nimium! experientiâ intellexit, quàm durum in omnes, qui ab ipſo prognati ſunt, imperium perduellis concupiſcentia exerceret. Hujus rei exemplum inter primos, quos procreavit, filios luculentum apparuit. *Cainus* quippè, filius Adami primogenitus, qui erat agricola, invidiâ ſuccenſus, Abelem, fratrem ſuum, qui erat paſtor ovium, quaſi univerſus orbis utrique continendo par non eſſet, interfecit.

D. Dic, quæſo, quænam fuerit cauſa invidiæ *Caini* ergà fratrem ſuum *Abelem*, & quâ pœnâ Deus in hunc fratricidam animadverterit?

M. Cauſa, cur *Cainus* invidiâ in fratrem ſuum *Abelem* exarſerit, profectâ eſt è ſingulari favore, quo Deus Abelem dignatus eſt, ejuſque Sacrificia prætulit Sacrificiis *Caini*. Sic enim Scriptura Sacra Geneſis cap. 4. refert: *Factum eſt autem poſt multos dies, ut offerret Cain de fructibus terræ munera Domino; Abel quoque obtulit de primogenitis gregis ſui, & adipibus eorum, & reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus, ad Cain verò, & ad munera illius non reſpexit, iratusque eſt Cain vehementer, & concidit vultus ejus.* Cognovit autem *Cain*, munera ſua repudiari à Deo, & ex adverſò munera fratris ſui *Abelis* grata eſſe Deo, quia, ut inquiunt periti interpretes, ignis deſcendebat de Cælo, & in cineres redigebat oblationes *Abelis*, non autem oblationes *Caini*. Quò factum eſt, ut *Cainus* hoc viſibili ſigno admonitus, facilè intellexerit, quòd fratris ſui munera Deus ſuſcepiſſet, & ſua repudiaſſet. Hæc fuit origo invidiæ, quæ impulit *Cainum* ad occidendum fratrem ſuum *Abelem*, quem cælibem fuiſſe, ex ſilentio Scripturæ Sacræ, quæ nullam *Abelis* generationem narrat, colligunt multi Scripturæ Sacræ interpretes. Pœnam autem, quam Deus fratricidæ *Caino* inflixit, Scriptura Sacra exprimit his verbis: *Dixitque Deus ad eum* (ſeu Cainum) *quid feciſti? vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris ſuper terram, quæ aperuit os ſuum, & ſuſcepit ſanguinem fratris tui de manu tua..... vagus, & profugus eris ſuper terram.* Referunt Hebræi ex antiqua Rabbinorum traditione, quòd *Cainus*, jàm ſenio confectus, cùm ex urbe *Enochia*, quam condiderat, animi gratiâ fuiſſet egreſſus, & inter denſiſſima ſylvæ arbuſta conſediſſet, contigit ut *Lamechus* venationi deditus eo tempore in ſylvâ illâ vagaretur, & admonitus ab uno è famulis ſuis, quem *Tubalcainum* eſſe volunt, ſub foliis, & ramis feram latere, jaculum in eum locum deſtinarit, & miſerum *Cainum* occiderit. Verùm, hanc, licèt antiquam, Rabbinorum traditionem, ceù puram putamque fabulam, peritiores Scripturæ Sacræ interpretes explodunt, primò, quia Scriptura Sacra nullibi memorat, *Cainum* fuiſſe à *Lamecho* occiſum, ſed potiùs innuit, *Cainum* non fuiſſe à *Lamechò* interfectum. Dicenti enim Caino: *Omnis igitur, qui invenerit me, occidet me*; reſpondit Dominus: *Nequequàm ità fiet, ſed omnis, qui occiderit Cain, ſeptuplum punietur, poſuitque Dominus Caino ſignum, ut non interficeret eum omnis, qui inveniſſet eum*, Geneſis cap. 3. fruſtratum porrò Dei promiſſum, ac verbum videretur, ſignumque illud non præſtitiſſet, ad quod poſitum à Deo fuerat, ſi *Cainus* à Lamecho, vel alio quopiam fuiſſet occiſus. Dicere autem, quod caſu, non ſpontè Lamechus occiderit Cainum, ariolari eſt, cùm eâ de re altiſſimum ſit in Sacris Litteris ſilentium. Hinc *Theodoretus*, Interrogatione 44. in Geneſim, hanc Hebræorum traditionem, tanquàm fabulo-

 ſam,

ſam, repudiat. Major autem fides hac in re *Theodoreto* adhiberi debet, quàm cæteris aliis, quia Theodoretus hanc Hebræorum traditionem datâ operâ, loco mox laudato, accuratè diſcuſſit.

D. Iſte *Lamechus*, qui juxtà Hebræorum traditionem, occidit *Cainum*, eſt ne ille *Lamechus*, qui, ut legitur cap. 4. Geneſis, ex genere *Caini* ortus, induxit polygamiam, duaſque duxit uxores, quarum uni nomen erat *Ada*, & nomen alteri *Sella*, & ſic primus fuit, qui violavit legem monogamiæ, quam Deus tulit cap. 2. verſ. 24. libri Geneſis his verbis: *Quamobrem, relinquet homo patrem ſuum, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne unâ.*

M. Hic *Lamechus*, quem Hebræi occiſorem *Caini* fuiſſe dictitant, ille ipſiſſimus eſt, qui duas duxit uxores, ac primus ante Diluvium violavit legem monogamiæ à Deo latam ab exordio mundi: Quò fit, ut ab omnibus jure optimo, ceu legis divinæ prævaricator, damnetur. At enim, poſtquàm Deus *Evam* ex coſta *Adami*, dormientis, formaſſet, illam adduxit ad Adamum, dixitque Adamus: *hoc nunc os de oſſibus meis, & caro de carne mea, & vocabitur Virago, quia de viro ſumpta eſt &c.* Et cap. 1. Geneſis: *Maſculum & fœminam creavit eos, benedixitque illis Deus, & ait: Creſcite, & multiplicamini, & replete terram.* Quibus Scripturæ Sacræ contextibus liquidò patet, Deum in exordio mundi non plures condidiſſe fœminas, ſed unam tantùm, adeòque matrimonium cum una duntaxàt uxore ex primaria Dei inſtitutione profluxiſſe, & ſic *Lamechum* contrà primariam Matrimonii inſtitutionem, à Deo factam, peccaſſe. Hinc eſt primò, quòd pravum *Lamechi* exemplum, primævæ Legi Dei contrarium, ſequuti haud fuerint Patriarchæ ante Diluvium. Nàm nec *Noëmus*, nec tres filii ejus, humano licet generi poſt Diluvium propagando deſtinati, plures uxores habuerunt, ſicut evidentèr colligitur ex cap. 7. Libri Geneſeos, ubi hæc leguntur: *Et ingreſſus eſt Noë, & filii ejus, & uxor ejus, & uxores filiorum ejus in Arcam propter aquas Diluvii.* Et Epiſtolæ 1. S. *Petri* cap. 3. dicitur: *in diebus Noë, cùm fabricaretur Arca, in qua pauci, id eſt, octo animæ ſalvæ factæ ſunt per aquam.* Hinc ſecundò Chriſtus Dominus Matrimonium ad primam inſtitutionem revocans, Matthæi cap. 19. ait: *Non legiſtis, quia, qui fecit hominem ab initio, maſculum, & fæminam fecit eos, & dixit: propter hoc relinquet homo Patrem, & Matrem, & adhærebit Uxori, & erunt duo in carne una, itaque jam non ſunt duo, ſed caro una.* Hæc Chriſtus Dominus, quibus verbis manifeſtè polygamiam ſimultaneam, ſeu pluralitatem uxorum, damnat, non eſt enim polygamia duorum in una carne. Addo denique, omnes Sanctos Patres, cùm Græcos, tùm Latinos, *Lamechum* damnare, quòd primus contrà primariam Matrimonii Legem, à Deo datam, duas uxores duxerit.

D. Necdùm, pace tuâ dixerim, intelligo, quâ de cauſa fuerit *Lamechi*, ante Diluvium, damnata polygamia? Nàm primò, Patriarchæ vetereſque juſti poſt Diluvium plures uxores habuerunt, nec eorum tamen damnatur polygamia. Quorsùm igitur *Lamechi* ante Diluvium damnatur polygamia? Prætereà, ideò excuſatur Patriarcharum poſtdiluvianorum polygamia, quia poſt Diluvium erat multiplicandum genus humanum, aquis Diluvii penè extinctum, & quia etiam poſt Diluvium nulla Lex erat prohibens polygamiam. Porrò, eædem concurrebant rationes tempore *Lamechi* ante Diluvium; tunc enim propagandum itidèm erat genus humanum, nullaque extabat Lex, quæ polygamiam prohiberet. Quemadmodùm igitur non damnatur in Patriarchis poſt Diluvium polygamia, ità nec ante Diluvium damnanda eſt in *Lamecho*. Videtur quippè mihi par utrobique ratio.

M. Longum certè latumque diſcrimen in ratione polygamiæ extat Patriarchas poſtdiluvianos inter & Patriarchas antediluvianos. Nàm primò, polygamia Patriarchis poſtdiluvianis ideò crimini verti non debet, quia, ut inquit S. *Auguſtinus* lib. 22. contra *Fauſtum*, Manichæum, invaluit poſt Diluvium mos plures habendi uxores: *Quandò mos erat*, inquit Aquilinus ille Doctor, *crimen non erat, & nunc propterea crimen eſt, quia mos non eſt.* Aſt, in Patriarchis ante Diluvium mos non inolevo-rat plures ducendi uxores, ſed *Lamechus* fuit primus, qui ante Diluvium primam Matrimonii inſtitutionem, à Deo factam, violavit, duas ducens uxores, nullum hac in re habens prævium exemplum. Quapropter, ipſe peccavit, ſed non peccarunt Patriarchæ poſtdiluviani, quia poſt Diluvium obtinuit mos habendi plures uxores, immò, Deus cum Patriarchis poſtdiluvianis diſpenſavit, ut plures habere poſſent uxores, ſicut operoſiùs oſtendemus in Colloquio tertio in Hiſtoriam ſecundæ Mundi ætatis; hujus autem diſpenſationis conceſſæ à Deo poſt Diluvium non alia cauſa fuit, niſi neceſſitas multiplicandi genus humanum, & brevitas vitæ Patriarcharum poſtdiluvianorum.

Cùm

Cùm enim eorum vita brevior eſſet, quàm vita Patriarcharum antediluvianorum, nimis lentè multiplicatum fuiſſet genus humanum, ſi unam tantùm quisque habuiſſet uxorem, & ideò Deus poſtdiluvium polygamiam indulſit, quâ ad propagandum genus humanum opus minimè habebant Patriarchæ antediluviani, quia eorum vita longè diuturnior erat. Fateor tamen, Legem, quæ Patriarchis antediluvianis ſimultaneam polygamiam prohibebat, non fuiſſe litteris mandatam, ſed eorum tantùm mentibus impreſſam à Deo. Docuerat enim Deus *Adamum* Legem Matrimonii, eique conceptis verbis ſignificaverat, ſe velle, ut in monogamia ſe contineret, quam Dei voluntatem Adamus docuit poſteros usque ad Diluvium. Poſt Diluvium verò, Deus ſpeciali inſpiratione Patriarchas docuit, ſe polygamiam illis permittere, maximè cùm illis viris ſanctis, ut docet *S. Auguſtinus*, loco mox à me laudato, miſceri multis uxoribus officioſum fuerit, non libidinoſum. Sed de *Lamecho*, quem Hebræi occiſorem *Caini* eſſe putant, & de ejus polygamia hactenùs ſatis. Nunc ad Hiſtoriam Patriarcharum, qui ante Diluvium vixerunt, ex iſto diverticulo redeamus.

D. Poteſtne certò affirmari, *Adamum*, & ejus filium *Abelem*, à fratre ſuo *Caino* occiſum, ſalutem æternam fuiſſe conſecutos?

M. Æterna ſalus *Adami*, & uxoris illius *Evæ*, necnon filii ejus *Abelis*, à fratre ſuo *Caino* occiſi, extrà omnem dubitationis aleam poſita eſſe debet. De ſalute Adami locupletiſſimum habemus in Sacris Litteris teſtimonium, petitum à capite 10. Libri Sapientiæ, ubi hæc habentur: *Hæc*, ſeu ſapientia, *illum*, id eſt, Adamum, *qui primus formatus eſt à Deo Pater Orbis terrarum, cùm ſolus eſſet creatus, cuſtodivit, & eduxit illum à delicto ſuo, & dedit illi virtutem continendi omnia.* Prætereà, viguit ſemper in Eccleſia conſtans Sanctorum Patrum traditio de ſalute Adami, huicque traditioni apertè ſuffragantur *S. Irenæus* lib. 3. adversùs Hæreſ. cap. 34. *Tertullianus*, lib. 2. contrà Marcionem cap. 25. *Epiphanius Hæreſi* 46. & *Auguſtinus* pluribus in locis. Hinc eſt, quòd *Tatianum*, qui fuit diſcipulus *S. Juſtini* Martyris, ſed poſteà evaſit auctor Sectæ Encratiſtarum, damnavit Eccleſia, quia negabat, Adamum fuiſſe æternam ſalutem aſſecutum. Hinc eſt etiam, quòd omnes Catholici Doctores Abbatem *Rupertum* arguant, quòd dixerit, ſententiam de Adami damnatione probabilem eſſe, eamque multos ſibi coætaneos Scriptores patronos nactam fuiſſe. Denique, incredibile eſt, Chriſtum Dominum, qui innumeros filios Adami è ſervitute, & captivitate Diaboli liberavit, & æternâ ſalute donavit, voluiſſe *Adamum*, primum omnium Parentem, in maſſa perditionis relinquere, & nullâ prorsùs habitâ ratione laborioſæ, ac diuturnæ pœnitentiæ, quam unà cum uxore ſuâ, *Evâ*, in terris egit, ab æterna gloria illum, & ipſius uxorem excluſiſſe. Continuatores *Bollandi* in Actis Sanctorum Tomo 3. menſis Martii pag. 541. teſtantur, extare Martyrologium MS. quod in Eccleſia Bruxellenſi olim ſolebat recitari, in quo ad diem 25. menſis Martii iſta leguntur: *Eodem die*, ſeu 25. Martii *plaſmatio Adæ, & ejectio de Paradiſo.* Idem habetur in MS. Florario, & alio vetuſtiori MS. Martyrologio *Uſardi.* Scilicet, quia Adamus, violando Dei præceptum, brachia extendit ad lignum vetitum, voluit Chriſtus, obediendo Patri æterno, brachia ad Crucem extendere, ut undè mors oriebatur, indè vita reſurgeret, & qui in ligno vincebat, in ligno quoque vinceretur. Hinc Chriſtus voluit appellari *ſecundus*, ſeu *noviſſimus Adam*; *Factus eſt primus homo Adam in animam viventem, noviſſimus Adam*, ſeu Chriſtus, *in ſpiritum vivificantem*, ait Apoſtolus *Paulus* Epiſt. 1. ad Corinth. 15. Plerique ex antiquis Scriptoribus, à *Baronio, Torniello, Saliano, Gretſero*, & aliis clari, magno conſenſu tradiderunt, *Adamum* Hieroſolymis, & quidèm in Monte Calvariæ, ubi Chriſtus Dominus crucifixus eſt, fuiſſe ſepultum. Sed huic traditioni pluribus in locis fidem negat *S. Hieronymus*, docetque, Adamum ſepultum fuiſſe in Civitate *Hebron*, ubi *Abraham*, & *Sara*, *Rebecca*, *Jacob*, & *Lia* conditi ſunt; cui ſententiæ S. Hieronymi ſubſcribit *S. Thomas Aquinas* 3. p. quæſt. 46. art. 10. In dubium ergò revocari minimè debet, Adamum, ejusque uxorem *Evam*, æternâ beatitudine gaudere. Idem de ſalute *Abelis*, filii *Adami*, quem *Cainus* per invidiam trucidavit, affirmat Eccleſia Catholica. De *Abele* ſiquidèm nonnulla Martyrologia, quæ in Actis Sanctorum ad diem 25. menſis Martii à *Bollandi* Continuatoribus citantur, mentionem faciunt, & in antiquo MS. Martyrologio Bruxellenſi ad eumdem diem 25. Martii hæc leguntur: *Apud Agrum Damaſcenum Abel, primus Martyr, pro juſtitia occiſus eſt.* Hinc multi Sancti Patres ajunt, *Abelem*

geſſiſſe

geſſiſſe typum Chriſti morientis, idque confirmat *Paulus* Epiſt. ad Hebræos cap. 12. v. 24. ubi hæc habet: *Et Teſtamenti novi mediatorem Jeſum, & ſanguinis aſperſionem meliùs loquentem, quàm Abel.* Chriſtus etiam Dominus appellat *Abelem*, juſtum, *Matthæi* cap. 23. v. 35. Denique, in Canone Miſſæ Deum orat Eccleſia, ut *Sacra dona propitio, ac ſereno vultu reſpicere dignetur, ſicut accepta habere dignatus eſt munera pueri ſui juſti Abel.* Quæ omnia manifeſtò probant, *Abelem* Cælo fuiſſe receptum.

D. Numquid Adamus, præter *Cainum*, & *Abelem*, alios progenuit filios?

M. Non eſt dubium, quin Adamus, prætèr *Cainum*, & *Abelem*, alios procrearit filios, ait enim Scriptura Sacra cap. 5. Geneſis verſ. 4. *& facti ſunt dies Adam, poſtquàm genuit Seth, octingenti anni, genuitque filios & filias.* Verùm, Scriptura Sacra non enumerat omnes filios & filias Adami, ſed, poſtquàm recenſuit *Cainum*, & *Abelem*, quem crudeliter *Cainus* interemit, tertium nominat Adami filium, videlicet *Sethum: Cognovit quoque adhuc Adam uxorem ſuam, & peperit filium, vocavitque nomen ejus Seth, dicens: poſuit mihi Deus ſemen aliud pro Abel, quem occidit Cain,* Geneſis cap. 4. verſ. 25. Nec mirari debes, quòd Scriptura Sacra trium tantùm filiorum Adami diſertam mentionem fecerit; voluit quippè Moyſes, libri Geneſis Auctor, percenſere dumtaxat Patriarchas, qui vixerunt ab Adamo usque ad Diluvium. Quocircà, poſt relatam *Abelis* mortem, memorat nativitatem *Sethi*, qui fuit tertius Adami filius, & ſecundus Patriarcha ante Diluvium.

D. Narra, ſi placet, omnia, quæ ad iſtum tertium Adami filium, *Sethum*, qui fuit ſecundus ante Diluvium Patriarcha, & quæ ad ejus poſteritatem pertinere poſſunt.

M. Multa, quæ ad *Sethum*, ejusque poſteritatem ſpectant, paucis complectar. In primis, Scriptura Sacra innuit, *Sethum* in locum *Abelis*, à fratre ſuo *Caino* occiſi, editum fuiſſe, & in eo pietatem cæſi Abelis refloruiſſe. Secundò, fuerunt in ſecundo Eccleſiæ ſæculo quidam hæretici, dicti *Sethiani*, quòd *Sethum*, Adami filium, exiſtimarent eſſe Chriſtum. Turpiùs tamen erraruntnonnulli ejusdem ſæculi Hæretici, dicti *Cainitæ*; quia *Cainum*, miſerabilem *Abelis* fratricidam, ſingulari veneratione colebant. Turpiſſimè verò errarunt alii in eodem ſecundo Eccleſiæ ſæculo Hæretici *Adamitæ*, quòd in ſuis Conventiculis, omni planè pudore depoſito, nudi omnes tam viri quàm fœminæ, dictitarent, ſe primam Adami, patris *Sethi*, in horto voluptatis, ſeu in Paradiſo terreſtri, conditionem repræſentare, & ſub hoc obtentu, quod horrendum eſt, promiſcuo concubitu, & uxorum communione, belluarum inſtar, inverecundè uterentur. Circà poſteritatem *Sethi*, duo obſervatione digna hìc breviter ſubnectam. Et primò quidèm *Joſephus* lib. 1. Antiquitatum judaicarum cap. 3. ſcribit, *Sethi* nepotes Cælorum ordinem ac ſyderum curſus obſervaſſe, & *ne inventa ſua ex hominum notitia dilaberentur, cùm Adamus generalem Mundi interitum, unum incendio, diluvio alterum prædixiſſet, duas excitaſſe columnas, alteram lateritiam, alteram lapideam, & utrique inventa ſua inſculpſiſſe, ut, ſi lateritia diluvio periret, ſuperſtes eſſet lapidea, quæ hominibus diſcendi copiam faceret.* Prætereà, obſervare debes, nepotes Patriarchæ *Sethi* fuiſſe acceptos Deo, quòd probitatis & juſtitiæ cultores eſſent, & ideò *Filii Dei* in Scriptura Sacra appellati; nepotes verò *Caini* fuiſſe Deo exoſos, quòd parentis ſui *Caini* haud diſſimiles eſſent: *illi igitur*, ſeu nepotes *Sethi*, inquit Theodoretus quæſt. 47. in Geneſim, *tanquam pii & boni, cognominati ſunt filii Dei. Separatum enim erat genus Sethi, & non permiſcebatur cum cognatione Cain, propter illatam ei ab omnium Deo maledictionem.* Theodoreto ſuccinunt *Procopius* in cap. 4. Geneſis, & *Epiphanius* Hæreſi 39. Et hinc orta eſt in utraque familia, *Sethi* videlicet & *Caini*, capitalis inimicitia, tantaque morum diſcrepantia, ut nepotes *Sethi* matrimonia inire nollent cum filiabus, quæ è *Caino* ortum ſuum ducebant.

D. Dicas mihi, quæſo, quo pacto exponi debeat iſte Scripturæ Sacræ locus, qui legitur cap. 6. libri Geneſis: *Videntes filii Dei filias hominum, quòd eſſent pulchræ, acceperunt ſibi uxores ex omnibus, quas elegerant?* Quinam ſunt iſti filii Dei, & iſtæ filiæ hominum?

M. Germana iſtius loci expoſitio eſt illa, quæ per *filios Dei* intelligit poſteros *Sethi*, & per *filias hominum* intelligit eas, quæ erant de poſteritate *Caini*. Filii autem *Sethi* vocati ſunt *filii Dei*, quia propter pietatem, cultumque Dei ſingularem, ſegregati erant à poſteris *Caini*. Filiæ autem, quæ deſcendebant è progenie *Caini* dictæ ſunt *filiæ hominum*, quòd malitià ſimiles eſſent parenti ſuo *Caino*. Porrò, nepotes *Sethi*, ſicut mox obſervavi, ita averſabantur poſteros *Caini*, ut cum

illis

illis nihil commercii & ſocietatis, nec cum eorum filiabus, uſque ad tempora vicina Diluvio, connubia jungere voluerint. Sed, appetente diluvio, nepotes *Sethi*, illecti pulchritudine filiarum è progenie *Caini*, matrimonia inierunt cum illis, & earum conſuetudine ſimiles eis effecti, ab avita pietate degenerarunt, & uoà cum illis eluvione perierunt. Huic expoſitioni favent Sancti Patres & Scripturæ Sacræ Interpretes. Quapropter, jure optimo rejici debet quorundam antiquorum Scriptorum error, aſſerentium, *filios Dei*, quos Scriptura Sacra, loco mox laudato, ait, commercium habuiſſe cum filiabus hominum, intelligi debere *Angelos*, qui, mulierum pulchritudine capti, carnali commercio cum illis commixti ſint. Hic, inquam, error rejici debet primò, quia Scriptura Sacra teſtatur, eos, quos *filios Dei* appellat, captos fuiſſe pulchritudine mulierum, & rem cum illis habuiſſe; Sed Angeli nec mulierum pulchritudine capi, nec rem cum eis habere poſſunt, quippe qui corporis ſunt omninò expertes, ut conſtans eſt omnium Theologorum ſententia contrà nonnullos antiquos Scriptores, qui Angelis corpora, non quidem craſſa, ſed ſubtilia, aërea, ignea tribuerunt. Per illos itaque, quos Scriptura Sacra appellat *filios Dei*, non poſſunt intelligi Angeli. Secundò, Scriptura Sacra, poſtquàm meminit iſtius, filios Dei inter & filias hominum, matrimonii, confeſtim ſubjicit: *Dixitque Deus: non permanebit ſpiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt, eruntque dies illius centum viginti annorum*, igitur per *filios Dei*, qui *filias hominum* duxerunt uxores, Scriptura Sacra intelligit homines, non verò Angelos.

D. Fueruntne itidem puri homines illi gigantes, quos Scriptura Sacra cap. 6. libri Geneſeos ait, procreatos fuiſſe ex his connubiis, quæ filii Dei inierunt cum filiabus hominum? *Gigantes autem erant ſuper terram in diebus illis; poſtquàm enim ingreſſi ſunt filii Dei ad filias hominum, illæque genuerunt, iſti ſunt potentes à ſæculo viri famoſi.*

M. Iſti gigantes, quos perhibet Scriptura Sacra natos eſſe ex carnali congreſſu *filiorum Dei* cum *filiabus hominum*, fuerunt reverà puri homines, non verò Dæmones; ſicut docent omnes Sacræ Scripturæ interpretes. At enim, Dæmones naſci haud poſſunt ex hominibus, ſed *filii Dei*, qui, teſte Scriptura, fuerunt iſtorum gigantum progenitores, erant homines, ſicut mox oſtendimus, non igitur Dæmones erant iſti gigantes, ſed meri homines, quos, propter eorum fortitudinem & ſtaturæ proceritatem, Scriptura Sacra appellat potentes à ſæculo viros famoſos. Obſervant autem periti hebræi, Rabbinus *Abraham*, & R. *Aben Eſra*, Gigantes appellari hebraicè *Nephilim*, quaſi *cadentes*, non quòd è Cœlo, quaſi *Dæmones* ceciderint, (ſicut nonnullis antiquis Scriptoribus per errorem obrepſit) ſed quòd cæteri homines, inſolentem corporis eorum proceritatem intuentes, attoniti ante illos caderent: vel quòd iſti Gigantes ferociâ, latrocinio, & tyrannide terribiles, irruerent violenter in homines, eoſque in terram proſternerent, ad quod alluſiſſe videtur *Job* cap. 6. libri ſui dicens: *Irruit in me quaſi gigas:* vel iſti gigantes appellantur ab Hebræis *Nephilim*, ſeu *Cadentes*, quòd propter ſuam in Deum, impietatem & flagitioſiſſimam vitam provocaverint iram Dei, & in diluvio generali ceciderint; quò fortè referri poteſt illud *Job* cap. 26. verſ. 5. ſui libri dicentis: *Ecce gigantes gemunt ſub aquis, & qui habitant cum eis.* Addo etiam, nomen *Nephilim*, ſeu *Cadentium*, non ſolùm Angelis, ſed & hominibus convenire, qui è ſtatu, vel profeſſione ſanctitatis excidunt, vel ab avitâ majorum ſuorum pietare degeneres ad ſtudia, moreſque impiorum delabuntur, quales fuerunt poſteri, qui ex Patriarcha *Setho* originem duxerunt. Hi quippè à Majorum ſuorum veſtigiis deflectentes, & ad flagitia *Cainitarum* delapſi, haud immeritò dicti ſunt *Nephilim*, ſeu *Cadentes*, & ideò ad perdendos illos miſſum eſt univerſum diluvium, in cujus aquis ſubmerſi perierunt, ſicut legitur libri Sapientiæ cap. 14. verſ. 6. & lib. Eccleſiaſtici cap. 16. verſ. 8. *Non exoraverunt pro peccatis ſuis antiqui gigantes, qui deſtructi ſunt confidentes virtuti ſuæ.* Rejiciendus itaque eſt error quorumdam antiquorum Scriptorum, qui, exiſtimantes, Angelos eſſe corporibus præditos, affirmarunt, illos gigantes, quorum meminit Scriptura, non fuiſſe homines, ſed Dæmones, ex carnali Angelorum cum mulieribus commercio procreatos. Ex his antiquis Scriptoribus, qui hujus erroris aſſertores ac patroni fuerunt, unum hìc dumtaxàt referam *Lactantium*, qui lib. 2. Divinarum Inſtitutionum cap. 15. hæc habet: *Cùm ergò numerus hominum cœpiſſet increſcere, providens Deus, ne fraudibus ſuis Diabolus, cui ab initio terræ dederat poteſtatem, vel corrumperet vel diſpergeret homines, quos in exordio fecerat, miſit Angelos ad tutelam cultumque generis humani; quibus, quia*

liberum

liberum arbitrium erat datum, præcepit ante omnia, ne terræ contagione maculati, ſubſtantiæ cœleſtis amitterent dignitatem: ſcilicet illos facere prohibuit, quod ſciebat eſſe facturos, ut veniam ſperare non poſſent. Itaque illos cum hominibus commorantes, dominator ille terræ fallaciſſimus (ſeu diabolus) conſuetudine ipſâ paulatim pellexit, & mulierum congreſſibus inquinavit. Tum in Cœlum, ob peccata quibus ſe immerſerant, non recepti, ceciderunt in terram. Sic eos diabolus ex Angelis Dei ſuos fecit ſatellites ac miniſtros. Qui autem ſunt ex his procreati, quia neque Angeli, neque homines fuerunt, ſed mediam quamdam naturam gerentes, non ſunt ad inferos recepti, ſicut in Cœlum parentes eorum. Ita duo genera Dæmonum facta ſunt, unum cœleſte, alterum terrenum. Hi ſunt immundi ſpiritus, malorum, quæ geruntur autores, quorum idem diabolus eſt princeps. Hunc errorem, quem *Lactantius* communem habuit cum quibuſdam antiquis Scriptoribus, qui corpora Angelis tribuebant, & ex eorum cum fœminis congreſſibus terreſtres Dœmones fuiſſe procreatos aſſerebant, nemo eſt in præſentia, qui non rejiciat, eumque inter alios *Lactantii* nævos non reponat.

D. De *Setho*, qui fuit ſecundus ante Diluvium Patriarcha, & de ejus poſteritate plura ſcire non deſidero, ſed optarem, ut cæterorum Patriarcharum antediluvianorum, res præclare geſtas compendiosè deſcriberes, ſicut eas refert Scriptura Sacra. Ea ſiquidem, quæ illos Patriarchas ſpectant, nonniſi ex Sacris voluminibus, velut ex ipſis fontibus, hauriri debent.

M. Tertius patriarcha antediluvianus eſt *Enoſus*, filius *Sethi*. De hoc Patriarchâ *Enoſo* ait Scriptura Sacra: *Iſte cœpit invocare nomen Domini*, quod tamen non ita accipi debet, quaſi ante Patriarcham *Enoſum* nullus fuerit Deum invocandi modus, nec publicus Deo exhibitus cultus, ſed *Enoſus* dicitur cœpiſſe invocare nomen Dei, quia id majori & excellentiori, quàm antehàc, ſtudió ac pietate fecerit, videlicet certas quaſdam cæremonias, & ſolemnes precum formulas adhibendo. Negari ſiquidem haud poteſt, *Adamum*, primum omnium parentem, alioſque Patriarchas, qui præceſſerunt Patriarcham *Enoſum*, numen Dei invocaſſe, & publicum Deo exhibuiſſe cultum, ſicut apertè conſtat non ſolùm ex Sacrificiis, quæ *Cainus*, & *Abeles*, filii Adami, Deo offerebant, ſed etiam ex lege, quam Deus ab exordio mundi promulgavit, ſanctificandi diem ſeptimam, ſeu diem Sabbathi: *Et benedixit diei ſeptimo & ſanctificavit illum*, Genesis cap. 2. verſ. 3. Quibus verbis voluit Deus, ut dies Sabbathi ſpeciatìm ipſius cultui eſſet conſecratus, ab omnibus tanquàm ſanctus, ſolemnis & venerabilis haberetur, eſſetque dies ſanctitatis, quetis, & gaudii. Hæc autem lex de ſanctificatione Sabbathi, lata à Deo ab initio Mundi, ita Adamo, ejuſque poſteris impoſita fuit, ut etiamſi Adamus non peccaſſet, & in ſtatu innocentiæ perſeveraſſet, poſteri tamen ejus, in eodem innocentiæ ſtatu conſtitui, debuiſſent peculiariter die ſeptimo, ſeu die Sabbathi cultui divino vacare, eô potiſſimùm nomine, ut hac ſtatâ die recolerent beneficium creationis ſuæ, totiuſque Mundi, hac die Sabbathi completæ. Cùm igitur antè Patriarcham *Enoſum* fuerint Deo oblata ſacrificia, & ab exordio Mundi viguerit lex, à Deo condita, de Sanctificatione Sabbathi, dici minimè poteſt, hunc Patriarcham fuiſſe primum, qui publicum Deo debitum cultum inſtituerit.

D. Siſte tantiſper. Subiit animum ſcrupulus, quem mihi eximas velim. Si lex de ſanctificatione Sabbathi à Deo ab exordio Mundi condita eſt, quorsùm igitur Eccleſia diſpenſavit cum Chriſtianis ab hac lege, quam à Moyſe, eorum Legislatore, promulgatam ſemper retinuerunt, & etiamnùm obſervant Judæi?

M. Chriſtiani antiquitùs Sabbathum piè coluerunt, eoque die cœtus ſuos habuerunt. Cùr autem Eccleſia hanc Sabbathi ſanctificationem, quam Deus non æternùm, ſed ad tempus dumtaxàt duraturam promiſerat, poſtea tranſtulerit in diem dominicam? Appoſitè hanc rationem adducit Sanctus *Joannes Damaſcenus* lib. 4. *de Fide Orthodoxa* cap. 32. juxtà ultimam editionem, quam adornavit P. *Michaël le Quien*, Ordinis Prædicatorum, *Ex quo venit*, verba ſunt S. Joannis Damaſceni, *quod perfectum eſt, evacuatum eſt quod ex parte erat, ac ſciſſo per Salvatoris Crucem tegumento, ſive velo legis, Sanctoque Spiritu igneis linguis illuceſcente, litera obſolevit, corporalia ceſſarunt, & impletâ lege ſervitutis, lex libertatis nobis donata eſt. Atqui perfectam humanæ naturæ requiem celebramus, hoc eſt, Reſurrectionis diem, in qua Dominus Jeſus, vitæ auctor & ſalvator, nos ad promiſſam illis, qui ſpirituali cultu Deo ſerviunt, hæreditatem introduxit &c.* Sicut ergo Lex Moſaica, adveniente Jeſu Chriſto, vero Meſſia, ceſſit, non ſecus ac proditâ luce evaneſcunt umbræ, ita Sabbathi ſanctificatio poſt

Legis

Legis Evangelicæ promulgationem deſiit, & auctoritate Eccleſiæ tranſlata eſt in diem Dominicam, in qua Chriſtus Dominus reſurrexit, noſque per Reſurrectionem ſuam ad perfectam requiem & ad promiſſam hæreditatem introduxit. Obitèr autem obſervare debes, Sabbathi ſanctificationem tàm antiquam, tamque celebrem apud Judæos fuiſſe, ut illius notitia ac veneratio pervenerit ad Gentiles, quos inter ſic canit poëta *Ovidius:*

Cultaque judæo ſeptima ſacra viro.

circà tamen originem ſanctificationis Sabbathi apud Judæos, turpitèr errarunt Gentiles, Sacratum litterarum rudes. Alii quippè exiſtimarunt, judæos in honorem *Saturni* Sabbathum colere. Alii in honorem *Bacchi* à judæis inſtitutum fuiſſe dixerunt. Alii voluerunt, judæos, ex Ægypto exeuntes, laboraſſe ulceribus inguinum, quæ Ægyptii *Sabbo* appellabant, eaque ſeptimo die ceſſaſſe, ideòque hunc diem à judæis Sabbathum vocatum fuiſſe & ſpeciali cultu ab illis celebratum. Sed hæc Gentilium pura putaque commenta ſunt, quia, ſicut ſuperiùs dixi, Deus ab initio Mundi diem ſeptimam, ſeu Sabbathi diem (in qua, ut inquit Scriptura, requievit ab omni opere, quod patrarat) ſanctificavit, conſecravit, legemque edixit, ut omnes in poſterum eamdem diem ſolemnem haberent, & per illius diei ſanctificationem, quæ per ſingulas hebdomades recurrebat, hominum mentibus infixa hæreret Mundi creationis à Deo factæ couſtans ac perpetua recordatio. Hinc contra Infideles validum duci poteſt argumentum ad religionem confirmandam, veritatemque illius facti, quod in libro Geneſis narrat Moyſes de Mundi creatione factâ à Deo, & de lege, quam ad conſervandam creationis Mundi perennem memoriam tulit ſanctificandi diem ſeptimum, ſeu diem Sabbathi. At enim, ex eo quòd præceptum ſanctificandi diem Sabbathi fuerit ab origine Muudi à Deo datum, atque a Patriarchis, & Hebræis diligentiſſimè obſervatum, manifeſtò colligitur, non potuiſſe Moyſem imponere Hebræis circa ejuſmodi factum de creatione Mundi à Deo factâ, cujus memoriæ celebrandæ per ſingulas hebdomades ſpecialis dies ſemper apud Hebræos dedicatus fuit. Cùm enim ſinguli Judæi per certiſſimam traditionem, & celebrationem Sabbathi, ſingulis hebdomadibus recurrentem, moniti ac plenè inſtructi eſſent circa factum, quod ſpectabat creationem Mundi, contrà Moyſem omni procul dubio reclamaſſent, ſi hac in re aliquid falſi protuliſſet. Sed de origine ſanctificationis Sabbathi, & de cultu, qui ante Patriarcham *Enoſum* Deo exhibebatur, ſatis dictum ſit.

D. Aliorum Patriarcharum, qui poſt *Enoſum* vixerunt ante Diluvium, ſummatìm, quæſo, geſta perſtringe, ne colloquium noſtrum longiùs, quàm par ſit, protrahatur.

M. Patriarcha *Enoſus*, genuit *Cainanem*, Cainan verò genuit *Malaleelem*, Malaleel autem *Jaredem*. Verùm, quia de tribus illis Patriarchis, qui poſt Patriarcham *Enoſum* vixerunt, nihil ſuggerunt codices ſacri, his prætermiſſis, tranſitum faciemus ad Patriarcham *Enochum*, qui fuit filius *Jaredis*, ac ſeptimus ab Adamo Patriarcha, de quo Scriptura Sacra cap. 5. Geneſeos hæc habet: *Ambulavit* (Henoch) *cum Deo, & non apparuit, quia tulit eum Deus.*

D. Ecquid, ſodes, ſibi volunt hæc Scripturæ verba, de *Henocho* dicta: *Et non apparuit, quia tulit eum Deus?* Voluitne Scriptura Sacra his verbis: *Et tulit eum Deus*, ſignificare, quòd *Enochus* mortuus ſit, vel quòd Deus vivum tranſtulerit *Henochum* in aliquem locum, in quo adhuc vivit?

M. Gemina eſt iſtorum Scripturæ Sacræ verborum interpretatio. Nonnulli cum Rabbino *Aben Eſra* dicunt, hæc Scripturæ verba: *Quia tulit eum Deus*, ſignificare, Patriarcham *Enochum* reverà mortuum eſſe, non ſecùs ac Libri primi Regum cap. 19. verba illa Prophetæ Eliæ: *Tolle, quæſo, animam meam*, ſignificant mortem. Huic interpretationi ſuffragatur etiam Rabbi *Salomon*, aitque, Patriarcham *Enochum*, juſtum quidem fuiſſe, ſed mente verſatili, ſeu inſtabili, & ad impiè agendum propensâ, eamque ob rem, fuiſſe à Deo præmaturâ morte ſublatum, ſed hæc interpretatio, utpotè, falſa, rejicienda eſt. Alii verò Scripturæ Sacræ Interpretes, cùm Græci, tùm Latini, aſſerunt, hæc Scripturæ Sacræ verba: *Quia tulit eum Deus*, ſignificare, Patriarcham *Enochum* necdum eſſe mortuum, ſed à Deo fuiſſe tranſlatum in certum quemdam locum, ubi etiamnùm vivit, eumque in fine Mundi venturum, ut fraudes Antichriſti detegat, Fideles in Chriſti Fide confirmet, Judæos ad Chriſtianam Fidem convertat; denique, illum, poſt expletum prædicationis ſuæ tempus, ab Antichriſto occiſum iri, ſed, poſt tres dies & dimidium, ad vitam rediturum, & ſplendidiſſimâ circumfuſum gloriâ, in nube lucida aſcenſurum in Cælum. Hæc ſecunda interpretatio tenenda, & amplectenda eſt,

eſt, tùm quia non ſolùm traditur ab omnibus Sanctis Patribus cùm Græcis, tùm Latinis, ſed quia etiam perpetuâ, ſibique ſemper conſtanti Eccleſiæ, & omnium Orthodoxorum traditione fulcitur: Tùm quia magis congruit Scripturæ Sacræ, quæ non obſcurè innuit, Patriarcham *Enochum* nondùm eſſe mortuum, ſed adhùc in vita mortali conſervari à Deo. Sic enim legitur Geneſis cap. 5. v. 24. *Et facti ſunt omnes dies Henoch trecenti ſexaginta quinque anni, ambulavitque cum Deo, & non apparuit, quia tulit eum Deus.* Deindè, Libri Sapientiæ cap. 4. v. 10. legitur: *Henoch, placens Deo, factus eſt dilectus, & vivens inter peccatores, translatus eſt: raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum ejus.* Idem fermè legitur cap. 44. v. 16. Libri Eccleſiaſtici: *Henoch placuit Deo, & translatus eſt in Paradiſum, ut det gentibus pænitentiam.* Poſtremò, Apoſt. Paulus Ep. ad Hebræos c. 11. v. 5. de Patriarcha *Henocho* hæc habet: *Fide Henoch translatus eſt, ne videret mortem, & non inveniebatur, quia transtulit eum Dominus; ante translationem enim teſtimonium habuit, placuiſſe Deo.* Ex quibus Scripturæ Sacræ locis facilè colligitur, Patriarcham *Enochum* nondùm eſſe mortuum, ſed à Deo fuiſſe translatum in certum quemdam locum, ubi etiamnùm vivit.

D. Geſtirem ſcire locum, in quem Deus tranſtulerit Patriarcham *Enochum*?

M. Nonnulli exiſtimant, Patriarcham *Enochum* fuiſſe à Deo translatum in Paradiſum terreſtrem, in quo conſtitutus eſt Adamus, ibique illum adhùc vivere, & hanc in rem laudant iſtud teſtimonium depromptum ex cap. 44. Libri Eccleſiaſtici: *Enoch placuit Deo, & translatus eſt in Paradiſum &c.* Verùm, nihil indè certi elici poteſt, quia non rarò Scriptura Sacra *Paradiſi* voce utitur non ad indicandum Paradiſum terreſtrem, in quo fuit poſitus Adamus, ſed ad deſignandum quemvis amænum, ac deliciis affluentem locum, & in eo teſtimonio Libri Eccleſiaſtici citato hæc Paradiſi vox nullo epitheto reſtringitur ad illum Adami Paradiſum. Denique, permulti viri eruditi docent, Paradiſum terreſtrem, in quo fuit Adamus, aquis Diluvii Noetici, quod, ſicut ſuperiùs oſtendimus, in univerſum Orbem graſſatum eſt, deletum fuiſſe quantùm ad cultum, & amænitatem. Quem igitur in locum Deus tranſtulerit *Enochum* inquirere, non ſolùm curioſum, ſed ſupervacaneum eſt: *Multi*, inquit S. Chryſoſtomus Homil. 22. in Epiſtolam ad Hæbreos, *quærunt, quomodò translatus ſit Enoch? & cur translatus ſit? & cur non ſint mortui neque ipſe, neque Elias? & ſi adhùc vivant, quo modo vivant? & in quo habitu? Sed ſupervacaneum eſt hoc quærere. Nàm quòd ille quidèm, nempè Henoch, ſit translatus, hic autem Elias ſit aſſumptus, dixerunt Scripturæ. Ubi autem ſint, & quo modo ſint? non adjecerunt. Nonenim ampliùs dicunt, quàm quæ ſunt neceſſaria.* Idem docet *S. Auguſtinus* lib. 2. adversùs *Pelagium*, & *Cæleſtium* cap. 23.

D. Dicebat mihi nupertimè vir eruditus, Patriarcham *Enochum* edidiſſe librum, ex quo excerptam Prophetiam citat *S. Judas*, Apoſtolus, v. 14. ſuæ Epiſt. ubi hæc habet: *Prophetavit autem, & de his, ſeptimus ab Adam, Enoch, dicens: Ecce venit Dominus in Sanctis millibus ſuis.* Id autem mihi veroſimile haud videtur, quia ſæpiùs à te audivi, Moyſem, juxtà Sanctorum Patrum ſententiam, primum eſſe omnium Scriptorem, quòd ſanè falſum eſſet, ſi Patriarcha *Enochus*, qui multis Sæculorum myriadibus Moyſem præceſſit, librum ſcripſiſſet.

M. Liber, qui olim circumferebatur ſub nomine Patriarchæ *Enochi*, ad Apocryphorum claſſem ablegandus eſt, utpotè ſuppoſititius, & multis ſcatens erroribus, quos inter Auctor illius libri ait, Angelos Dei, amore mulierum captos, earumque congreſſibus inquinatos fuiſſe, & ex illis filios genuiſſe. Huic libro, Patriarchæ Enocho perperàm adſcripto, omnem authoritatem abrogant Sancti Patres *Hieronymus*, & *Auguſtinus*, quos ſecuta eſt Catholica Eccleſia, quæ nullam huic ſpurio libro aſſeruit, ac vindicavit auctoritatem. Citat quidem *S. Judas*, Apoſtolus, Patriarcham *Enochum*, tanquàm auctorem illius Prophetiæ, quam in ſua Epiſtola refert; ſed indè non ſequitur, *Enochum* ſcripſiſſe aliquem librum. Potuit quippè Apoſtolus *Judas* ejusmodi Prophetiæ *Enochi* per revelationem ſibi divinitus factam habere notitiam, vel hæc *Enochi* Prophetia, ope continuatæ Traditionis conſervata, potuit de ore in os, & de aure in aurem uſque ad *S. Judam*, Apoſtolum, pervenire, qui illam, afflatus Spiritu Sancto, ſuæ Epiſtolæ inſeruit. Si enim, ut rectè obſervaſti, Patriarcha *Enochus* eſſet illius libri, qui ſub ejus nomine proſtat, genuinus parens, eſſet itidem omnium Gentium Scriptorum antiquiſſimus, non verò Moyſes; quòd tamen negant omnes Sancti Patres. Nulla ergò fides habenda eſt *Tertulliano*, qui in lib. *De habitu Muliebri* hunc librum, qui Patriarchæ *Enocho* tribuitur, genuinum eſſe affirmat, & ex eo errorem de corpo-

corporeitate Angelorum, & de illorum carnali cum mulieribus commercio errorem hauſit.

D. Genuitne Patriarcha *Enochus* aliquem filium, antequàm transferretur à Deo in eum locum, ubi, ſicut mox dixiſti, etiamnùm vivit?

M. Patriarcha *Enochus*, ſicut legimus cap. 5. Libri Geneſeos, *vixit ſexaginta quinque annis, & genuit Mathuſalem..... & vixit, poſtquàm genuit Mathuſalem, trecentis annis, & genuit filios, & filias; & facti ſunt omnes dies Henoch trecenti ſexaginta quinque anni.* Porrò, circa *Mathuſalem*, qui fuit *Enochi* filius, & octavus Patriarcha antediluvianus, duo velim obſerves. Primùm eſt, Verſionem 70. Interpretum in capite 5. Libri Geneſeos ſub mendo cubare. Ibi namque juxta Græcorum Codicum calculum, *Mathuſalem* invenitur vitâ functus poſt Diluvium annis quatuordecim, quod apertè adverſatur Scripturæ Sacræ, quæ cap. 3. Epiſt. 1 S. *Petri* disertè aſſerit, octo tantùm animas, Noemum videlicèt & uxorem ejus, tres ejus filios, *Semum*, *Chamum*, & *Japhetum*, cum tribus eorum uxoribus, univerſalis Diluvii exitium evaſiſſe. Quod quidèm, ut clariùs intelligas, advertere debes, *Mathuſalem*, juxta 70. Interpretum Chronologiam, genuiſſe *Lamechum*, cùm eſſet annorum 167. & rursùs *Lamechum*, cùm eſſet annorum 188. genuiſſe *Noemum*. Ex quo calculo ſequitur, *Mathuſalem* habuiſſe annos trecentos quinquaginta quinque, quandò natus eſt *Noemus*. Cùm igitur univerſale Diluvium contigerit anno ſexcenteſimo vitæ *Noemi*, neceſſe eſt, ut, juxtà Codices Græcos, *Mathuſalem*, anno, quo accidit univerſale Diluvium, natus dumtaxàt fuerit annos nongentos quinquaginta quinque. Sed quia, nemine reclamante, *Mathuſalem* vixit annos nongentos ſexaginta novem, ut perhibet Scriptura Sacra, manifeſtum eſt, *Mathuſalem*, juxtà Codices Græcos, habitâ ratione per partes, vixiſſe quatuordecim annis poſt Diluvium. At, in Sacri Textûs Hebræi Chronologia omnia ſibi perfectè cohærent. Nàm, juxtà Hebræos Codices, *Mathuſalem* genuit *Lamechum* cùm eſſet annorum 187. *Lamechus* autem genuit *Noemum*, cùm eſſet annorum 182. A die ergò nativitatis *Mathuſalem* uſque ad nativitatem *Noemi* interfluxerunt anni trecenti ſexaginta novem, quibus ſi adjicias ſexcentos annos, quos natus erat *Noemus*, quandò accidit Diluvium, facilè comperies, Mathuſalem anno vitæ ſuæ nongenteſimo ſexageſimo nono vitam cum morte commutaſſe, eodem videlicet anno, quo Diluvium Noeticum in totum Orbem graſſatum eſt. Hic eſt nodus in Codicibus Græcis, ſeù 70. Interpretum, circà generationem Patriarchæ *Mathuſalem*, implicatiſſimus, ſeù potiùs manifeſtus error, qui, ſicut ait S. *Auguſtinus* lib. 15. *De Civitate Dei* cap. 13. *non caſum redolet, ſed induſtriam.* Undè idem S. Doctor cap. 11. ejuſdem libri hæc habet: *Sed inquiunt, Judæos, dùm nobis invident, quod Lex, & Prophetæ ad nos interpretando tranſmiſerunt, mutaſſe quædam in Codicibus ſuis, ut noſtri minueretur auctoritas. Hanc opinionem, vel ſuſpicionem accipiat quiſque ut putaverit, certum eſt tamen, Mathuſalem non vixiſſe poſt Diluvium, ſed eodem anno fuiſſe defunctum.* Alterum, quòd velim obſerves ſpectat Codices Samaritanos circà generationem *Mathuſalem*. Teſtatur quippè S. *Hieronymus* in lib. *De Traditionibus Hebraicis*, ſe in Samaritanorum Codicibus ſic ſcriptum inveniſſe: *Et vixit Mathuſalem* 187. *annos, & genuit Lamech.* At, doctiſſimus P. *Morinus*, congregat. Oratorii Presbyter, Exercitatione 4. *De Textus Hebræi, Græcique ſinceritate*, ſpecimen exhibet Samaritani Codicis, ubi Mathuſalem vixiſſe tantùm dicitur 67. annis, antequàm genuit Lamechum. *Scaligerus* autem ex altera parte affirmat, ſe in Exemplari Samaritano, quòd penès ſe habebat, ſic inveniſſe ſcriptum: *Et vixit Mathuſalem* 77. *annos, & genuit Lamechum.* Quæ ſanè varietas multùm derogat ſinceritati Codicis Samaritani, de quo tamen *Joannes Morinus*, mòx laudatus, tantoperè gloriatur. Quis enim hinc non colligat, aliud fuiſſe Exemplar Samaritanum S. *Hieronymi*, aliud *Morini*, aliud *Scaligeri*?

D. Intelligo quidem Patriarcham *Mathuſalem*, annos natum nongentos ſexaginta novem, mortuum eſſe eodem anno, quo contigit univerſale diluvium; at ſcire vellem, an iſte *Lamechus*, quem dicis fuiſſe Patriarchæ *Mathuſalem* filium, idem ſit ac ille *Lamechus*, cujus ſuperiùs mentionem feciſti, quique *Cainum*, filium *Adami* occidit, & primus fuit, qui ante Diluvium polygamiam ſimultaneam invexit, duas ducendo uxores, contrà Legem de Monogamia ab exordio Mundi latam a Deo?

M. Iſte *Lamechus*, filius *Mathuſalem*, pietate inſignis fuit, & à juſtitia, ſapientia, multarumque rerum cognitione commendatur, ſubindèque planè diverſus eſt ab illo *Lamecho*, qui mulieroſus fuit, & primus Polygamiam induxit. *Lamechus*, qui fuit Mathuſalem

filius, & Pater *Noemi*, originem habet ex *Adamo* per *Sethum*, & *Lamechus*, qui primus duas uxores duxit, ex *Adamo* per *Cainum* trahit genus ſuum. Genealogia *Adami* per filium ſuum *Sethum* Deo grata fuit & accepta. Genealogia verò Adami per filium ſuum *Cainum* fuit Deo exoſa. Utramque genealogiam *Adami*, majoris claritatis ergò, hìc ſubnectam, ſicut deſcribitur cap. 4. & 5. libri Geneſeos.

Genealogia Adami per filium ſuum Cainum, quæ Deo exoſa fuit.

Adamus genuit *Cainum*.
Cainus genuit *Henochum*, & ædificavit civitatem, quam de nomine filii ſui *Enochiam* nuncupavit.
Henochus genuit *Irad*.
Irad genuit *Maviael*.
Maviael genuit *Mathuſael*.
Mathuſaël genuit *Lamechum*. Iſte eſt *Lamechus*, qui duas accepit uxores, nomen uni *Ada*, & nomen alteri *Sella*.

Lib. Gen. cap. 4.

Genealogia Adami per filium Sethum, quæ Deo grata & accepta fuit.

Adamus genuit *Sethum*.
Sethus genuit *Enoſum*.
Enoſus genuit *Cainanem*.
Cainam genuit *Malaleelem*.
Malaleel genuit *Iared*.
Iared genuit *Henochum*.
Henochus genuit *Mathuſalem*.
Mathuſalem genuit *Lamechum*.
Lamechus genuit *Noemum*.

Lib. Gen. cap. 5.

D. Pervenimus tandem ad *Noemum*, Lamechi filium, qui fuit decimus Patriarcha antediluvianus, ſub quo univerſale diluvium contigiſſe ſuperiùs obſervaſti. Sed dicas, amabo, quorsùm Deus, emiſſo univerſali diluvio omnes homines delere voluerit, & *Noemo* dumtaxàt ejusque familiæ pepercerit?

M. Cauſam terribilis illius ergà homines divinæ ſententiæ non aliam, prætèr malitiam hominum, aſſignat Scriptura Sacra cap. 6. libri Geneſis, ubi hæc habet: *Videns autem Deus quòd multa malitia hominum eſſet in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta eſſet ad malum omni tempore .... delebo, inquit, hominem, quem creavi, à facie terræ, ab homine uſque ad animantia, à reptili uſque ad volucres cœli.* Cauſam verò cur Deus Patriarcham *Noemum*, ejuſque familiam huic deſtinatæ exemerit ſententiæ, continentèr Scriptura Sacra ibidèm profert, dicens: *Noe verò invenit gratiam coram Domino .... Noe vir juſtus, atque perfectus fuit in generationibus ſuis.* Cùm igitur tempore *Noemi* omnis caro corrupetat viam ſuam, miſit è Cœlo Deus ultrices aquas, ut hæc ſcelerum ſentina penitùs elueretur, & perpetuis quadraginta dierum imbribus, totiusque terræ eluvione flagrans ubique hominum libido reſtingueretur. *Noemi* autem, Patriarchæ pii ac juſti, familiam à Diluvio liberavit Dominus, ut in ea vigeret ac conſervaretur vera Religio, & ad poſteros illibata pervenire poſſet. Admonitus itaque *Noemus* à Domino, diluvium terris imminere, Arcam immenſæ magnitudinis ex lignis contexuit, ac bitumine illam impenetrabilem aquis reddidit. Sed (quod ſingulari obſervatione dignum eſt) huic conſtruendæ Arcæ homines, qui aquis Diluvii perire debebant, diù adlaborarunt, deridentes tamen *Noemum*, quaſi delirum ſenem, à quo in Arcam, & ad ſinceram ſcelerum deteſtationem, verbo & exemplo invitabantur. Sed in illos inſanos homines verè quadrat iſtud, quod vulgò circumfertur, Adagium: *Serò ſapiunt Phryges*; tunc enim ſeriùs agnoverunt, *Noemum* verum fuiſſe vatem, quandò omnis ad Arcam, & ad ſalutem aditus præcluſus omninò fuit. In hac Arca *Noemus* cum uxore ſua, ac filiis tribus, *Semo*, *Chamo*, *Japheto*, & totidèm ſuis Nuribus clauſus eſt: volucrum etiam paria, itidemque diverſi generis beſtiarum, eâdem in Arca recepta ſunt, reliqua omnia, quæ erant in Mundo, fuêre diluvio abſumpta. Manſit autem *Noemus* clauſus in Arca, donec jam imbrem deſtitiſſe, ac quieto in ſolo Arcam circumferri intellexerit. Tunc enim ratus id quod erat, corvum, explorandæ rei gratiâ, primùm per feneſtram Arcæ dimiſit, eoque non revertente, (utpotè aut cadaveribus incubante, aut Arcæ tecto inſidente) emiſit *Noemus* columbam, quæ, cùm conſiſtendi, ſeu pedem ſolo figendi locum non reperiſſet, reverſa eſt, ſed rursùm remiſſa, folium olivæ retulit, manifeſtum indicium nudari cacumina arborum. Tertiò demùm emiſſa columba, non rediit, indèque certò cognoſcens *Noemus*, ceſſaſſe penitùs Diluvium, egreſſus eſt ex Arca. Manſit autem *Noemus* in Arca per annum integrum ſolarem, undecim diebus anno lunari majorem. Sic enim *Gordonus* calculum ponit: per dies 40. pluit. Per dies 150. ſtetit plenum diluvium. Per dies 129. minuuntur aquæ. Per dies 56. Noe perſeverat in Arca, terrâ exſic-

exſiccatâ. Hic dies ultimus habetur à multis vigeſimus ſeptimus menſis ſecundi, adeò ut annus integer ſolaris & decem prætereà dies hunc numerum efficiant. Hinc rectè Sanctus *Auguſtinus* lib. 15. de Civit. Dei cap. 14. ait: *à ſexcenteſimo anno vitæ Noe, prorsùs tantus etiam tunc dies fuit, quantus & nunc eſt, quem viginti & quatuor horæ diurno curriculo nocturnoque determinant: tantus menſis, quantus & nunc eſt, quem luna cœpta & finita concludit: tantus annus, quantus & nunc eſt, quem duodecim menſes lunares, additis, propter curſum ſolarem, quinque diebus & quadrante conſummant.* Eandem anni, & menſis formam fuiſſe à veteribus obſervatam aſſerit idem Sanctus Doctor lib. 4. de Trinitate cap. 4. Quid autem poſt egreſſionem ex Arca geſſerit Noemus? & quo pacto ejus filii extinctum penè genus humanum reparaverint, inſtauraverint, ac per totum orbem propagaverint? opportuniùs ſuo loco oſtendemus, ſeu in colloquiis noſtris in hiſtoriam ſecundæ Mundi ætatis, quæ incipit ab univerſali Diluvio, & protenditur uſque ad vocationem *Abrahami.*

D. Diluvium iſtud, quod Gentiles vocant *Ogygium*, & quod item *Deucalioneum* nuncupant, eſt ne idem ac Diluvium univerſale, quod ſub Patriarcha *Noemo* contigiſſe Sacra Scriptura refert; vel ab eo planè diverſum?

M. Hæc Diluvia, quæ contigiſſe narrant Gentiles, & quorum unum appellant *Ogygium*, alterum *Deucalioneum*, reverà accidiſſe pertendunt multi Scriptores, qui in primis dicunt, hæc duo Gentilum Diluvia, videlicet *Ogygium*, & *Deucalioneum*, fuiſſe tantùm Diluvia particularia, Diluvium verò, quòd Scriptura Sacra ait ſub Patriarcha *Noemo*, inundaſſe terram, fuiſſe univerſale. Secundò, dicunt illi Scriptores, Diluvium *Ogygium* incidiſſe in tempora Patriarchæ *Iſaaci*, filii *Abrahami*, vocari autem *Ogygium* ab *Ogyge*, Patre *Inûs*, Beotiæ Rege: Diluvium verò alterum appellari *Deucalioneum* à *Deucalione*, Promethei filio, ſecundo Athenienſium Rege, *Cecropis*, primi Athenienſium Regis, ſucceſſore, & Moyſis æquali. Poſtremò dicunt, Diluvium *Ogygium* Diluvio univerſali Noetico fuiſſe annis quingentis recentius, ſed Diluvio *Deucalioneo* antiquius eſſe annis ducentis, & ſexaginta tribus. Sic cenſent benè multi Scriptores. At ipſe exiſtimo, hæc omnia eſſe pura putaque commenta Græcorum Gentilium, qui aliquam notitiam de Diluvio univerſali Noetico, ſive ex lectione Librorum Moyſis, ſive ex traditione cùm accepiſſent, illud accidiſſe finxerunt ſub Regibus ſuis antiquiſſimis *Ogyge*, & *Deucalione*. Certè Diluvium *Deucalioneum*, ſicut jam obſervavi ſub finem ſecundi noſtri Colloquii, Poëta *Ovidius* apertè innuit, non fuiſſe particulare, ſed univerſale, ex quo ſequitur, illud nec re, nec tempore differre a Diluvio univerſali, quod ſub Patriarcha *Noemo* contigiſſe narrat *Moyſes*. Lucianus etiam in libro *de Deâ Syriâ*, qui extat Tom. 3. ejus Operum, Editionis Baſilcenſis, deſcribit hoc Diluvium *Deucalioneum*, non tanquam particulare, ſed tanquam univerſale, in quo omnes perierint. Poſtquam enim hic Scriptor Græcus eo in libro locutus eſt de Templo Heliopolitano, ut vetuſtate clariſſimo, ita per Orientem in gentibus celeberrimo, iſta ſubjungit, juxta Verſionem *Jacobi Micylli*: *Complures igitur Deucalionem Scytham illum tradunt, Templum hoc conſecraſſe, eum puta Deucalionem, cujus temporibus aquarum Diluvium fuit. Ceterùm de Deucalione inter Græcos ſermonem, quem illi de eo referunt, audivi. Habet autem ſermo ille hoc pacto: hanc hominum generationem, quæ nunc eſt, ab initio haud quaquàm fuiſſe, ſed eam, quæ tùm fuit, totam interiiſſe; hos autem homines, qui nùnc ſunt, ſecundi generis eſſe, ejus, quòd rursùs à Deucalione in tantam multitudinem excrevit. De illis autem hominibus hujuſmodi quædam traduntur: cùm contumelioſi admodùm eſſent, nefaria opera eos perpetraſſe. Neque enim jusjurandum obſervaſſe, neque hoſpites recepiſſe, neque ſupplicum miſertos eſſe. Ob eam rem, maximam calamitatem ipſos mòx conſecutam eſſe. Statìm enim & tellus multam aquam effudit, & imbres magni fuerunt, & flumina ſolito majora decurrerunt, & Mare quoque in multum aſcendit eò uſque dùm omnia aquis inundarentur, atque omnes perirent. Deucalion autem ſolus omnium relictus fuit, in ſecundam videlicet generationem, prudentiæ ſimul, & pietatis gratiâ. Servatus autem fuit hoc pacto: Arcam ipſe habebat, impoſitis in eam, & liberis, & uxore ſuâ, conſcendit. Cæterùm, cùm ipſe ingrederetur, venerunt eòdem & apri, & equi, & leonum genera, & ſerpentes, aliaque quæcumque tellure paſcuntur, bina ex unoquoque genere cuncta. Ille autem recepit ad ſe omnia, atque ea ipſum haud quaquàm lædebant, ſed magna inter eos, Jove ità diſpenſante, concordia erat, unàque in Arca omnes navigabant, quamdiù aqua ſuperabat. Atque hæc quidem de Deucalione Græci tradunt.* Hanc *Luciani* de univer-

ſali

ſali Diluvio, ejuſque circumſtantiis, narrationem ſi attentè perpendas, facilè percipies, Diluvii univerſalis, quo ſub Patriarcha *Noemo* contigit, notitiam ad Græcos, ſeù Gentiles, perveniſſe, eos verò commentos poſteà fuiſſe, iſtud Diluvium accidiſſe ſub uno è ſuis Regibus, videlicet *Deucalione*.

D. Putaſne, aliquos ex his, qui tempore *Noemi* vindicibus aquis univerſalis Diluvii extincti ſunt, Pœnitentiam egiſſe, & æternam damnationem evaſiſſe?

M. Si ſermo ſit de parvulis, qui per Sacramentum Legis naturæ, aut per Fidem ſigno aliquo ſenſibili, & ſacro ſignificatam, & confirmatam, ab originali peccato mundati, & ſanctificati erant; nullum dubium eſt, quin iſti parvuli, aquis Diluvii univerſalis ſubmerſi, ſalutem æternam fuerint conſecuti. Si etiam ſermo ſit de his hominibus, qui, incipiente Diluvio, pœnitentiam agere potuerunt, donec aquis ſuffocati interirent, certum itidèm eſt, illos, ſi reverà pœnitentiam egerint, ſalutem æternam fuiſſe adeptos. Pœnitentiam autem aliquos ex his, qui univerſali Mundi Diluvio perierunt, egiſſe, docere videntur S. Hieronymus in Libro Quæſtionum Hebraicarum in Geneſim, & in Caput I. Prophetæ *Nahum*, nec non *Rupertus*, Abbas, lib. 4. Commentariorum in Geneſim cap. 16. Aſt, ipſe, cum aliis doctiſſimis Scripturæ Sacræ Interpretibus, exiſtimo, nullos ex his, qui in hoc generali Mundi naufragio extincti ſunt, pœnitentiam egiſſe, ac ſubindè illos omnes æternam damnationem incurriſſe. Tantùm enim abeſt, ut Scriptura ullibì innuat, aliquos ex his, qui Diluvio Noetico perierunt, ſcelerum ſuorum pœnituiſſe, ut potiùs Evangeliſta *Lucas* cap. 17. v. 27. contrarium apertè teſtetur his verbis: *Edebant, & bibebant, uxores ducebant, & dabantur ad nuptias, uſque in diem, quâ intravit Noe in Arcam, & venit Diluvium, & perdidit omnes.* Quapropter, ſicut non licet aſſerere aliquos, vel ex Sodomitis, qui incendio perierunt, vel aliquos ex Ægyptiis, qui in Mari rubro demerſi ſunt, vel aliquos ex his, quos cum *Core*, *Dathan*, & *Abiron* dehiſcens terra abſorbuit, pœnitentiam egiſſe, quia de illorum pœnitentia altum eſt in Scriptura Sacra ſilentium; ità nulli affirmare fas eſt, aliquos ex his, qui tempore Noemi in generali Mundi Diluvio interierunt pœnitentiam egiſſe, quia de illorum pœnitentia ſilet omninò Scriptura Sacra; nec debemus certò quidquam pronuntiare, cujus in ſacris litteris ne vola quidèm, ac vel minimum reperitur veſtigium, alioqui procacibus quibuſdam ingeniis in Sacrarum Scripturarum interpretatione ampliſſimum ariolandi, vaniſque indulgendi conjecturis aperiretur oſtium. Probabilius itaque eſſe cenſeo, omnes homines, qui univerſali Diluvio perierunt, æternam damnationem incurriſſe, tùm quia, ſilente Scripturâ Sacrâ, dicere haud poſſumus, quemquam illorum pœnitentiam egiſſe; tùm quia etiam, juxtà doctrinam Sanctorum Patrum, quemadmodùm hi omnes, nullo excepto, qui extrà Eccleſiam moriuntur, per temporalem mortem tranſeunt ad æternam, ità quicumque extrà Arcam Noemi perierunt, æternùm perierunt. Abſurdum quippè eſt, & Scripturæ Sacræ auctoritati penitùs contrarium, dicere impios, de peccatis ſuis pœnitentiam non agentes, æternis ſuppliciis non puniri, quia pœnis temporalibus in hac vita plectuntur.

D. Quoto anno Mundi contigit Diluvium univerſale Noeticum?

M. Hæc difficultas, propter Hebræorum, Græcorum, & Samaritanorum Codicum in annis Patriarcharum antediluvianorum numerandis diſcrepantiam, ſatis intricata eſt, nec tàm facilè dirimi poteſt. Hebræi namque ab ortu Mundi uſque ad Diluvium numerant dumtaxàt annos 1656. Græci autem, ſeù 70. Interpretes, à creatione Mundi uſque ad Diluvium ſubducunt annos 2242. vel 2262. Samaritani denique ab exordio Mundi uſque ad Diluvium numerant annos 1307. De hac calculorum diſcrepantia doctiſſimi Chronographi, & Theologi magno animorum æſtu, hac noſtrâ præſertìm tempeſtate inter ſe ſe digladiantur, altercantur, tumultuantur; aliis Textum Hebræum, ac ſubindè Hebræorum calculum Verſioni, & calculo 70. Interpretum anteponentibus; aliis è diverſo ſtantibus pro Verſione, & calculo Græcorum, ſeù 70. Interpretum. Qui calculum Hebræorum probant, mendoſam & interpolatam eſſe 70. Interpretum Chronologiam pertendunt. Qui verò 70. Interpretum Epilogiſmum tuentur, corruptum, & adulteratum fuiſſe Textum, ac calculum Hebræorum dicunt, & utrique ſuas varias conjecturas proponunt. Longior certè eſſem, ſi hanc quæſtionem, quæ ampliſſimam præbet diſputandi materiam, in præſentia vellem accuratè, pro eo ac mereretur, diſcutere. Conſultius me facturum puto, ſi te remittam ad Diſſertationem, quæ eſt ordine quinta, inter alias Diſſertationes, quas edidi in libro *De Myſteriis, & annis Jeſu Chriſti Servatoris*

noſtri,

noſtri, quem Romæ anno 1724. ſecundis curis adornatum publicam in lucem emiſi. In hac quippè Diſſertatione multis momentis evinco, Chronologiam Textus Hebræi, in numerandis annis Patriarcharum antè, & poſt Diluvium, præferendam eſſe calculo Codicum Græcorum, & Samaritanorum, ibidèmque omnibus objectionibus, quæ vulgò proponi ſolent, abundè facio ſatis.

D. Cùm librum, quem lucubraſti, *De Myſteriis*, *& annis Jeſu Chriſti*, nunc ad manum non habeam, optarem, ut compendio hìc præcipua proferres momenta, quibus probari poteſt, Textûs Hebræi Chronologiam in purandis annis Partriarcharum primæ, & ſecundæ ætatis, præponi debere calculo Codicum Græcorum, ſeu 70. Interpretum, & Samaritanorum.

M. Inter præcipua momenta, quibus probarur, Chronologiam Textûs Hebræi in numerandis annis Patriarcharum primæ, & ſecundæ ætatis anteponi debere calculo Codicum Græcorum, ſeu 70. Interpretum, & Samariranorum, hæc ſunt, quæ hìc ſummatim perſtringam. Primò, quia cùm Chronologia Textûs Hebræi, qui eſt Scripturæ Sacræ Textus primogenius, optimè conſentit Editio vulgata, quæ á Concilio Tridentino fuit Authentica declarata, & quâ univerſa nunc utitur Eccleſia Catholica. Credibile autem non eſt, voluiſſe Eccleſiam approbare in Editione vulgata Chronologiam Textûs Hebræi in ſuppurandis annis Patriarcharum primæ, & ſecundæ ætaris, ſi ea Chronologia corrupta, ac mendoſa eſſet. Prætereà, Chronologia, quæ eſt in Codicibus Græcis, ſeu 70. Interpretum, & in Pentateucho Samaritanorum, multis ſcatet erroribus, ſicur ſuperiùs obſervavimus in annis *Mathuſalem*, quem Codices Græci ſuperſtitem faciunt, quatuordecim annis poſt Diluvium, quod è diametro opponitur Scripturæ Sacræ. Codices Samarirani ab initio Mundi usque ad Diluvium, percenſent tantùm annos 1307. qui annorum numerus, ut fatentur omnes, contractior eſt, & longævæ Patriarcharum ante Diluvium vitæ plures adimit annos. Denique, omnium Hebræorum animis tantus ſemper inſedit ardor ſacros conſervandi libros, & cavendi, ne quod in ipſos, vel minimum irreperet mendum, ut paratos ſe exhibuerint mortem potiùs oppetere, quàm in eorum depravationem conſentire. Quò fit, ut audiri non debeant hi, qui aurem fabulis præbentes, dictitant, Hebræos, odio in Chriſtianos percitos, Chronologiam Textûs Hebræi de induſtria corrupiſſe. Sanè, ſi Hebræi propter odium, quo proſequuntur Chriſtianos, voluiſſent ſacros ſuos corrumpere libros, tàm nefandum ſcelus non atrentaſſent in Chronologia, ſed in Vaticiniis, quæ de venturo Meſſia cecinerunt Prophetæ, quæque in Jeſu Chriſto, vero Meſſia, ad amuſsìm fuiſſe completa antiqui Chriſtiani Sole clariùs contrà Judæos demonſtrabant; in his, inquam, corrumpendis Prophetarum de venturo Meſſia oraculis omnem ſuam operam, artem & induſtriam poſuiſſent Judæi, non verò in corrumpenda Chronologia Sacra, quæ nullum Chriſtianis ad probandum Meſſiæ adventum efficax poterat ſuppeditare argumentum. Nec enim ſolebant antiqui Chriſtiani diſputare contra Judæos calculatoriis, ſeu è Chronologia petitis argumentis, ſed ipſis objiciebant Prophetarum vaticinia, quæ illorum jugulum petebant, eosque ita ad incitas redigebant, ut ad illa nec hiſcere, nec muſſitare poſſent. Cùm igitur Judæi hæc Propherarum vaticinia, quæ Chriſtianorum doctrinæ de adventu Meſſiæ apertè ſuffragantur, nunquàm adulteraverint, ſed illa adhùc integra, & illibata in Sacro Textu Hebræo conſervent, quamvis ea, ne Chriſtum eſſe verum, & à Prophetis prædictum Meſſiam fateri cogantur, ſiniſtris, & violentis interpretationibus in alium ſenſum obtorto collo inflectere, ac detorquere fruſtrà moliantur; quî, quæſo, credibile erit, Judæos voluiſſe vitiare Chronologiam Sacri Textûs Hebræi, quæ ipſis nec quidquàm nocumenti, nec Chriſtianis aliquid præſidii adversùs ipſos afferre poterat? Id ſanè abhorret ab omni veri ſpecie. Præterquàm quòd impoſſibile videtur, Judæos per totum, quà latè patet, Orbem, maximè poſt paſſionem Chriſti, diſperſos, & in varias Sectas, videlicèr Samaritanorum, Saducæorum, Caraitarum, Rabbaniſtarum, Phariſæorum, &c. diſtractos, in depravationem Sacræ Chronologiæ Textûs Hebræi conſenſiſſe, tamque ſacrilegum facinus aggredi potuiſſe, etiamſi voluiſſent. Sed de Chronologiæ Sacri Textûs Hebræi integritate plura legeſis in prælaudata Diſſertatione noſtra.

D. Ut diſcrepantiam Codicum Hebræorum, Græcorum, & Samaritanorum in numerandis annis primæ ætatis, ſeu Patriarcharum ante Diluvium, uno oculorum conjectu videre poſſim, rem

Digitized by Google

mihi gratiſſimam faceres, ſi hìc Tabulam Chronologicam ſubnecteres, quæ generationum Patriarcharum antediluvianorum annos, juxtà Codices Hebræorum, Græcorum, & Samaritanorum accuratè notaret.

M. Quandoquidèm hæc, quam poſtulas, Tabula Chronologica nonnihil lucis afferre poteſt his, quæ hactenùs diximus, eam tuis oculis ſubjiciam.

TABULA CHRONOLOGICA.

Complectens annos generationum Patriarcharum antediluvianorum, juxtà Codices Hebræorum, Græcorum, & Samaritanorum.

Adam genuit Seth	juxtà codices Hebræos.	juxtà codices Græcos.	juxtà codices Samaritanos.
Anno ætatis ſuæ	130.	230.	130.
Seth genuit Enos.	105.	205.	105.
Enos genuit Cainan.	90.	190.	90.
Cainan genuit Malaleel.	70.	170.	70.
Malaleel genuit Jared.	65.	165.	65.
Jared genuit Enoch.	162.	162.	62.
Enoch genuit Mathuſalem.	65.	65.	165.
Mathuſalem genuit Lamech.	187.	167.	67.
Lamech genuit Noë.	182.	188.	53.
Diluvium cœpit Noë annos nato.	600.	600.	600.
Summa annorum à creatione mundi uſque ad Diluvium.	1656.	2242. vel 2262.	1307.

D. Video ſanè magnam calculorum diſcrepantiam, quæ in numerandis annis Patriarcharum primæ ætatis, id eſt, à creatione Mundi uſque ad Diluvium, reperitur inter Codices Hebræos, Græcos, & Samaritanos. Sed quia Concilium Tridentinum approbavit in Editione vulgata, quam ſequitur Catholica Eccleſia, Chronologiam Codicum Hebræorum, eamque præfert calculis Codicum Græcorum, & Samaritanorum, etiam atque etiam te rogo, ut aliam hìc inſeras Tabulam Chronologicam, quæ, juxta Chronologiam Textûs Hebræi, decem primorum Patriarcharum ab exordio Mundi ad Diluvium uſque ſtemma, & annorum vitæ ſummam complectatur.

M. En aliam, quam tibi exhibeo, Tabulam Chronologicam, in qua, juxtà Chronologiam Textûs Hebræi, accuratè notantur anni Mundi, quibus decem Patriarchæ ante Diluvium, nati, & mortui ſunt. Indicatur etiam quoto anno vitæ ſuæ decem illi Patriarchæ ante univerſale Diluvium genuerint? quot annos vixerint, poſtquàm genuerunt? & denique quot annos in univerſum vixerint? Quorum notitia tibi circà annos decem Patriarcharum ante Diluvium abundè ſufficere debet.

Tabula Chronologica, decem Primorum Patriarcharum ante Diluvium, ſtemma, & annorum vitæ ſummam complectens.

	Natus eſt anno Mundi.	Genuit anno vitæ ſuæ.	Vixit poſtquàm genuit.	Vixit in univerſum.	Obiit anno Mundi.
Adamus	1.	130.	800.	930.	930.
Seth	130.	105.	807.	912.	1042.
Enos	235.	90.	815.	905.	1140.
Cainan	325.	70.	840.	910.	1235.
Malaleel	395.	65.	830.	895.	1290.
Jared	460.	162.	800.	962.	1422.
Enoch	622.	65.	300.	365.	987.
Mathuſalem	687.	187.	782.	969.	1656.
Lamech	874.	182.	595.	797.	1651.
Noe	1056.	500.	450.	950.	2006.
Diluvium			Cœpit anno mundi 1656.	Duravit anno 1.	Deſiit anno Mundi 1657.

D. Votis meis pleniſſimè feciſti ſatis. Quapropter, ſi nihil aliud de decem Patriarchis, qui vixerunt ante Diluvium, tibi ſupereſt dicendum, hìc finem ultimo colloquio noſtro in Hiſtoriam primæ Mundi ætatis imponemus.

M. Ne quidquam horum prætermittamus, quæ Hiſtoriam ſpectant primæ Mundi ætatis, ſeu Patriarcharum ante Diluvium, velim ut ſub finem hujus noſtri Colloquii obſerves, *Adamum*, ejuſque filium *Abelem*, necnon Patriarcham *Noemum*, Jeſu Chriſti, Salvatoris noſtri, verique Meſſiæ, typum geſſiſſe, ut indè intelligas, horumce Patriarcharum Geſta in Chriſtum collimaſſe, eumque venturum ſignificaſſe. Ordiar autem ab *Adamo*, qui fuit primus omnium Parens, quique Jeſu Chriſti typum geſſit, ſicut ex hac, quam ſubjicio, comparatione Adamum inter & Jeſum Chriſtum liquidò parebit. In primis, Adamus ſexto die creatus eſt: Jeſus Chriſtus ſexto die mortem ſubiit. Adamus ad imaginem Dei creatus eſt: Jeſus Chriſtus eſt imago Dei inviſibilis, & figura ſubſtantiæ ejus, & ſpeculum ſine macula Dei Majeſtatis, & imago bonitatis illius, ut inquit Apoſtolus Paulus.

lus. De terra virgine fictus eſt Adamus : in puellæ Virginis Mariæ utero conceptus eſt Jeſus, & ex eo, illibatâ manente Matris Virginitate, prodivit. Adamum juſſit Deus dominari piſcibus Maris, & volatilibus Cæli, & univerſis animantibus, quæ moventur ſuper Terram : Jeſus Chriſtus prædicat, datam ſibi eſſe omnem poteſtatem in Cælo, & in Terra. Conjugium Adami, & Evæ, individuum Chriſti Jeſu, & Eccleſiæ connubium referre auctor eſt Apoſtolus *Paulus* in Epiſtola ad Epheſios cap. 5. Evæ ſuaſu commiſſum eſt peccatum : Mariæ Virginis partu ortum eſt peccati remedium. Par lignum morti nos tradidit Adamus : per lignum, vitæ nos reſtituit Jeſus Chriſtus. Fructum arboris, per quem bonum, & malum noſcebatur, deguſtat Adamus : De Chriſto Jeſu prædixit Iſaias : *Butyrum, & mel comedet, ut ſciat reprobare malum, & eligere bonum.* Nudus peccavit Adamus : Nudus peccatum in Cruce reparavit Jeſus Chriſtus. Poſt admiſſum peccatum è Paradiſo terreſtri exivit Adamus : Poſt reparatum peccatum in cæleſtem Paradiſum introivit Jeſus Chriſtus. Dormiente Adamo, creatur Eva: moriente Jeſu, naſcitur Eccleſia. Ex Adamo, & Evâ naſcuntur homines: ex Jeſu Chriſto, & Eccleſia renaſcuntur homines.

Alteram Jeſu Chriſti figuram exhibet nobis *Abelis*, & *Caini*, filiorum Adami, hiſtoria. Quemadmodùm enim *Abeli*, integerrimo viro, *Caini*, fratris, invidiam conflavit eximia, quâ pollebat, pietas ; ità Jeſu Chriſto, omnium hominum innocentiſſimo, fratrum Judæorum odium virtutes ſuæ pepererunt. Fuit Abel ovium paſtor : Jeſus Chriſtus fuit paſtor hominum. Abeli mortem parat Cainus : Jeſu Chriſto mortem conſciſcunt Judæi. Abelem foras ad mortem educit Cainus : Jeſum Chriſtum Judæi ad ſupplicium extrà Hieroſolymam rapiunt. Vox ſanguinis Abelis clamat ad Deum de terra : De Jeſu Chriſto ait Apoſtolus *Paulus* in Epiſtola ad Hebræos : *Acceſſiſtis ad Teſtamenti Novi Mediatorem Jeſum, & ſanguinis aſperſionem, meliùs loquentem, quàm Abel.* Hanc Caino pœnam, ob perpetratum flagitium, irrogat Deus, ut deteſtabilis, & exoſus ſit omnibus in terra hac, quam fraterno ſanguine reſperſit : Judæi omnibus inviſi, & execrabiles ſunt, præſertim in Eccleſia Chriſtiana, quæ Jeſu Chriſti ſanguine lota, ac mundata eſt. Futurum prætereà addidit Deus, ut terram à ſe fædatam vanis laboribus Cainus exerceat, nullos ipſi fructus, operæ pretium redditurum : adeò etiam deplorandam videmus perfidorum Judæorum ſortem ad conditionem, ut priſcam, & jampridèm antiquatam Synagogam, necnon abrogatos ejus ritus fruſtra concelebrent, nec quidquàm proficiant ad ſalutem. Exilio quoque Cainum mulctat Deus, patriiſque extrudit ſedibus, ſic tamen ut tutum, & incolumem ei vitam præſtet : profugi paſſim, & extorres errant Judæi, nec penitùs tamen exſcinduntur. Signo quodam Cainum notavit Deus, quo agnitus mortem effugeret : Judæi, qui per immanitatem, poſt homines natos maximam, Jeſum Chriſtum in Crucem egerunt, certo colore, vel notâ inſignes variis in locis eſſe jubentur, quò ab aliis diſcernantur. Plura circà hanc comparationem Abelis, & Jeſu Chriſti legeſis apud *Rupertum*, Abbatem Tuitienſem lib. 3. Comment. in Geneſim cap. 6.

Denique, in Patriarcha *Noemo* typum Jeſu Chriſti habemus. *Noemi* quippè nomen ſignificat conſolationem, & quietem : id de ſe pollicitus eſt Jeſus Chriſtus, dicens : *Tollite jugum meum ſuper vos, & diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde, & invenietis requiem animabus veſtris*, Matth. cap. 11. Prætereà, *Noemus*, ſicut legitur cap. 6. Libri Geneſeos, *invenit gratiam coràm Domino: Noe vir juſtus, atque perfectus fuit in generationibus ſuis, cum Deo ambulavit* : Jeſus Chriſtus *proficiebat ſapientia, & gratia apud Deum, & homines*, cap. 2. Evangelii Lucæ. Terras inundante Diluvio, totumque genus humanum delente, hi tantùm inſtantem perniciem evaſerunt, quos ſervavit *Noemus* in Arca : graſſante in Mundo peccati lue, hominesque in certum interitum adducente, illi dumtaxàt fuêre ab imminenti exitio liberati, quos Jeſus Chriſtus efficacitèr ſalvos eſſe voluit ; *nec enim aliud*, (ut dicitur Act. Apoſtol. cap. 4.) *nomen eſt ſub Cælo datum hominibus, in quo oporteat nos ſalvos fieri.* Extrà Arcam *Noemi* omnes perierunt abſorpti aquis Diluvii : Extrà Eccleſiam, quam Chriſtus inſtituit, nulla eſt ſalus, vita, & gratia ſanctificans. *Noemus*, nudatus à Chamo, filio ſuo, irriſus eſt, cùm intereà filii ejus duo, *Semus*,

Semus, & *Japhetus*, ſingularem ei pietatem, ac reverentiam præſtiterunt, indèque, factum eſt, ut *Noemus* diris devoverit *Chamum*, duobus verò aliis filiis ſuis fauſta omnia fuerit apprecatus: Jeſus Chriſtus nudus in Cruce pendens, ab Iſraële, filio ſuo, habitus eſt ludibrio, cùm verus Iſraël, & populus gentium, ejus quoque filii, in ipſius obſequium, & cultum conceſſerint, & idcircò Deo ille, ſeu populus Judaicus, abominabilis factus, extrema per omnia infelicem vitam trahit, dùm hic populus verorum Iſraëlitarum, & Gentilium, Jeſu Chriſti doctrinam ſuſcipientium, evaſit Deo gratus, & acceptus. Denique, Arca, *Noemi*, paucos à Diluvio liberavit, & animalia munda, & immunda continebat: in Eccleſia Jeſu Chriſti, ſi advertatur cæterorum hominum, qui ſuâ culpâ pereunt, ingens multitudo, pauci ſalvantur, indèque Chriſtus ſæpiùs dicit, ſalutem eſſe paucorum, & arctam eſſe viam, quæ ducit ad cælum. Eccleſia etiam Jeſu Chriſti complectitur homines bonos & malos, juſtos & peccatores, non ſecùs ac frumentum cum palea invenitur in area, & boni ac mali piſces concluduntur in ſagena.

D. Eccur, quæſo, voluit Deus, ut tot typis, ac figuris etiam ab initio Mundi prænunciaretur, & adumbraretur Jeſus Chriſtus, qui tamen poſt expletum duntaxàt quartum Mundi millenarium prodiit in lucem?

M. Cùm Chriſtus ſit Deus ſimul & homo, qui redemptionis generis humani ineffabile Myſterium in terris implere debebat; oportuit, ut poſt peccatum Adami, hoc eſt, ab ipſo Mundi exordio prædiceretur, multiſque typis ac figuris, quaſi prævio quodam ad oſtium ſuum apparatu, terris oſtenderetur. Hinc non ſolùm voluit Deus, ut Patriarchæ dictis, & factis ſuis Jeſum Chriſtum, verum Meſſiam à Deo promiſſum, repræſentarent, ſed etiam, dùm omne humanum genus in vitium rueret, elegit numeroſam gentem, ſeu Judaicam, cui Leges, Ritus, Cæremonias, & Sacrificia præſcripſit; quibus promiſſus Chriſtus, dignitas ejus, opera, vita, & mors, prænunciarentur, & ſignificarentur, ſicque, dùm gens Judaica hunc promiſſum Servatorem expectaret, eâdem ſpe totus Orbis impleretur, huicque excipiendo aliquandò homines benè præparati eſſent: *Per multam ſeriem temporum prædicendus fuit* Chriſtus: *Non enim aliquid parvum venturum fuit. Diù fuerat prædicendus, ſemper tenendus. Quantò major judex veniebat, tantò præconum longior ſeries præcedebat*, ſunt verba *S. Auguſtini* Tractatu 31. in Joannem. Sed de typis ac figuris, quibus adumbratus fuit Jeſus Chriſtus, antequàm ejus vultus toti terrarum orbi affulgeret, plura opportuniùs dicemus in noſtris Colloquiis, in quibus agemus de Lege Moſaica, cujus ritus, cæremoniæ, Feſta, & Sacrificia in Jeſum Chriſtum venturum collimabant, eaque ad illum ſignificandum, ſeu, ut ita loquar, ad viam ejus adventui ſternendam, fuerunt à Deo inſtituta, diſpoſita, & ordinata. Finem itaque huic ultimo noſtro Colloquio in Hiſtoriam primæ Mundi ætatis, quæ incipit à creatione Mundi, & protenditur usque ad diluvium, imponamus. Craſtinâ autem die aggrediemur horâ ſecundâ pomeridianâ Hiſtoriam ſecundæ Mundi ætatis, quæ incipit à diluvio univerſali Noetico, & producitur usque ad vocationem Abrahami. Tu verò, quæ in tribus Colloquiis in Hiſtoriam primæ Mundi ætatis hactenùs diximus, ſæpiùs ruminari, & memoriæ tuæ trabali clavo penitiùs infigere debes.

Hiſtoria ſecundæ Mundi Ætatis, quæ initium habet à Diluvio Univerſali Noetico, & producitur usque ad vocationem Abrahami.

POſt univerſale Diluvium tres filii Noemi, videlicet *Semus*, *Chamus*, & *Japhetus*, genus humanum, quod erat aquis Diluvii penè extinctum, repararunt, & ex his orti ſunt omnes populi. Qui autem ex his tribus Noemi filiis proximè nati ſunt, aucto hominum numero, de diſceſſu in varias terræ regiones cogitarunt; ſed priùs maximæ altitudinis turrim *Babel*, ſeu *Confuſionis*, quæ omnibus perfugii loco eſſe poſſet, ſi novum Deus moliretur Diluvium, audaci conatu inchoarunt, perficere tamen haud potuerunt, Deo immenſæ illius molis fabricam momento temporis interrumpente, & linguam communem, quâ utebantur, in plures linguas dividente, quò factum eſt, ut ſublato illo, quo inter ſeſe devinciebantur iſti poſtdiluviani homines, loquelæ comercio, aliis in alias terras commigrandi incubuerit neceſſitas. Sed etiamſi locis diſſiti, & ſermone eſſent diviſi, in hoc tamen conveniebant, quòd moribus perditi in flagitia & ſordes ruerent, omnibus ſcelerum generibus eſſent

manci-

mancipati, neglectoque ſolius Dei veri cultu, Idolis ſervirent. Nonnullos tamen in tanta malorum colluvie illibatos & puros ſervavit ſibi Deus, quos inter eminet *Abrahamus*, qui ſpecialirèr electus eſt, ut eſſet pater credentium. In vocatione Abrahami deſinit ſecundæ Mundi ætatis Hiſtoria, quam in tribus, quæ inſtituemus colloquiis, diligenter examinabimus. In primo colloquio agemus de his, quæ ſpectant Hiſtoriam ſecundæ Mundi ætatis. In altero Colloquio diſcutiemus quædam dubia, quæ circa ſecundæ Mundi ætatis Hiſtoriam proponere ſolent Scripturæ Sacræ Interpretes. In poſtremo referemus Patriarcharum poſtdiluvianorum Geſta, & aliquot difficultatibus, quæ circa illorum vitæ annos, vel circà illorum dicta aut facta occurrere poſſunt, breviter faciemus ſatis.

COLLOQUIUM PRIMUM.

In quo agitur de his, quæ ſpectant ſecundæ Mundi Ætatis Hiſtoriam.

Diſcipulus: Ad te, obſervande Magiſter, horâ, quam præfixiſti heri, ſecundâ pomeridianâ, non tàm accurri, quàm advolavi, ut in eo, quod hodiè habituri ſumus, colloquio perdiſcere poſſim omnia, quæ ad Hiſtoriam ſecundæ Mundi ætatis, hoc eſt, à Noetico Diluvio usque ad vocationem Abrahami, attinere poſſunt.

M. Optatò ſanè & in tempore advenisti, nec enim hodiè in meo Muſeolo fiet noſtrum colloquium, ſed in meo prædiolo ruſticano, quod procul à nobis non diſtat, & quò ipſe me recipere ſoleo, quoties me urbis cepit ſatietas. Hoc prædiolum, ceu Colloquio noſtro locum peropportunum, deſtinavi, non ſolùm quia cæli affulgens ſerenitas ad prodeambulandum invitat, verùm etiam, quia in horto iſtius prædioli extat copioſum pomarium, proceris quercubus & rivo limpidiſſimo cinctum. Adeſt etiam, inter alias arbores, Pirus, quæ triplicem nobis voluptatem miniſtrabit: Nam ut eſt procera ſatis, & patulis diffuſa ramis, amœniſſimam prorsùs umbram præbebit, & frondibus opacis æſtum facilè propulſabit. Præterea, ut eſt anni vernum tempus, non oculos modò floſculorum adſpectus paſcet, ſed etiam nares gratiſſimo odore recreabit; ut nihil in præſentia dicam de aurâ, quæ ibi ſpirat, ſaluberrima, de leni murmure rivi, qui circumlabens totum hortum irrigat, & de variis herbarum virentium, graminumque floſculis verſicoloribus diſtinctorum, ſpeciebus. In hoc amæniſſimo horto ſub illa ingenti Piro commodiſſima ſedilia inveniemus, pulvillos quoque, ſi videbitur, adferri jubebo.

D. Delectat me valdè hæc amæniſſimi loci tam elegantèr à te collaudata ſpecies. Hùc itaque, abjectâ omni cunctatione, nos conferamus, ut humi juxtà rivum in gramine procumbentes colloquium noſtrum incipiamus.

M. Ne, inter eundum hùc, tempus inani ſermone teramus, periculum facere vellem, an memoriâ adhùc teneas Hiſtoriam primæ Mundi ætatis, quam tibi in ſuperioribus colloquiis ſat ſuperque expoſui; ſic enim ad audiendam Hiſtoriam ſecundæ ætatis Mundi, quam, dùm ad hortum erimus appulſi, pertexam, præparatus magis accedes.

D. Quandò ita jubes, Hiſtoriam primæ Mundi ætatis compendioſè deſcriptam inter deambulandum recitabo, ut indè intelligas, me omnem itidèm curam & attentionem adhibiturum, ut Hiſtoria ſecundæ Mundi ætatis, quam mox concinnaturus es, perpetuò memoriæ meæ infixa remaneat. En igitur Hiſtoriæ à creatione Mundi usque ad Diluvium, hoc eſt, primæ Mundi Ætatis ſynopſim; Poſtquàm Deus creaſſet cælum & terram, condidit tandèm ad imaginem & ſimilitudinem ſuam Adamum, & è coſta, quam ei detraxit, formavit *Evam*, ipſius conjugem. Hos primos parentes noſtros, quibus dederat Deus mentem ratione pollentem, & in bonum naturâ ſuâ converſam, collocavit in Paradiſo voluptatis, omni bonorum copia affluente. Ipſi verò, acceptâ ab omnipotenti conditore Lege, obſervatu facillimâ, quâ ligni ſcientiæ boni & mali fructus ipſis interdicebatur, externâ dumtaxàt perſuaſione, ſeu ſuggeſtione Diaboli, qui formam ſerpentis induerat, non internâ concupiſcentiæ, quæ necdùm ipſis inerat, ſollicitatione victi, primum Dei mandatum, decerpto ex arbore vetitâ fructu, eoque guſtato, violarunt. Hinc prima totius labis origo. Hinc Adamus & Eva continuò nudos eſſe ſe erubuerunt. Hinc è Paradiſo terreſtri fuerunt actutùm à Deo expulſi, morbis & morti obnoxii facti, quos Deus creaverat immortales. Hinc ad ſummam miſeriam redacti, compulſi ſunt veſci pane in ſudore vultûs ſui. Hinc denique, cœpit concupiſcentia

contrà rationem pugnare, durumque deinceps in omnes homines qui ab iis prognati ſunt, imperium exercere. At Deus, *qui dives eſt in miſericordia*, & cujus bonitas prævalet hominum nequitiæ, primis Parentibus noſtris, ſtatim ac lapſi ſunt, promiſit ex ſemine eorum naſciturum Meſſiam, ſeu Redemptorem, qui generi humano illata per primigeniam Protoparentis Adami culpam damna cum fœnore reſarciret. Patuit autem confeſtim poſt peccatum primi omnium hominum parentis, corruptam eſſe totam illius ſobolem, & egère ſalvatore, qui non ſolùm paupertati & miſeriis, ſed & moribus corruptis mederetur. At enim *Cainus*, filius Adami, & Evæ, invidiâ motus, occidit *Abelem*, fratrem ſuum. Dein, hominibus ſceleratioribus factis, Deus coactus eſt Mundum univerſali Diluvio perdere, uno excepto Patriarchâ Noemo cum familia ſua, qui juſſu Dei ingentem fabricavit Arcam, quâ, præter familiam ſuam, omnium animalium ſpecies ſervavit, ne perirent in aquis. Hactenùs, ut morem tibi gererem, compendioſam recitavi primæ Mundi Ætatis narrationem, quæ nos ſensìm ſinè ſenſu ad hunc hortum perduxit, qui ſtudiorum ſeceſſibus vel maximè videtur idoneus, quique limpidis ſuis fontibus, ac ripis ſmaragdinis, & opacis nemorum umbris me plurimùm exhilarat atque delectat. Age itaque, ſedeamus, tu verò incipe ſecundæ Mundi Ætatis Hiſtoriam, quam in numerato habes; tuam quippè novi memoriam, quam ſcio tibi eſſe commentarii vice.

M. Hiſtoriam ſecundæ Mundi Ætatis ordiar ab his, quæ immediatè poſt Diluvium contigerunt, eamdemque Hiſtoriam continuabo usque ad vocationem Abrahami, ubi deſinit ſecunda Mundi Ætas. Tu verò, fac ut attento ſis animo, meque circà ea, quæ intelligentiâ aſſequi haud poteris, appoſitè interroges.

D. Quid egit Noemus, poſtquàm, exacto Diluvio, exivit ex Arca?

M. Poſtquàm Noemos anno Ætatis ſuæ ſexcenteſimo primo, à creatione verò Mundi anno milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo ſeptimo, ex Arca, orbe ſiccato, fuiſſet juſſu Dei egreſſus, Altare Deo, ceu liberatori ſuo, erexit, eique in gratiarum actionem holocauſta obtulit, quæ grata Deus habuit, ideòque Noemo, & ejus familiæ benedixit, promiſitque, ſe non ampliùs univerſali diluvio deleturum genus humanum, dicens: *Non igitur ultrà percutiam omnem animam viventem, ſicut feci*, Geneſis cap. 8. v. 21. *ſtatuam pactum meum vobiſcum, & nequaquàm ultrà interficietur omnis caro aquis diluvii, neque erit deinceps diluvium diſſipans terram*, Geneſis cap. 9. v. 11. *Et non erunt ultrà aquæ diluvii ad delendam univerſam carnem*, ibidem, v. 15. Denique, Deus promiſſo ſuo de eluvione ulteriùs non immittendâ adjecit fœdus Iride firmatum, quod dignatus eſt icere cum Noemo dicens: *Arcum meum ponam in nubibus, & erit ſignum fœderis inter me, & inter terram*, ſicque factum eſt, ut qui ante diluvium erat tantùm à natura pluviæ ſignum, cæleſtis in nubibus arcus, evaſerit poſt diluvium fœderis Deum inter & homines teſſera, & quaſi fidejuſſor divino nutu fuerit conſtitutus, nè unquàm pari eluvione univerſum terrarum orbem Deus inundaret. Falſum igitur eſt quod dictitant nonnulli: Iridem nunquàm fuiſſe ante diluvium univerſale; nam ante diluvium fuit Sol, fuerunt pluviæ, ſerenitates, nubes roſcidæ, nubes opacæ, exhalationes, halitus, ſpiritus vagantes per Atmoſphæram, ſicut modò; alioquì progenies illa hominum, qui ejusdem ſpeciei, temperamenti, atque complexionis quoad ſubſtantiam, erant ſicut nos, quo pacto ſubſiſtere potuiſſet, deficientibus his; quæ adeò neceſſaria experimur, cùm ad noſtram conſervationem, tum ad ſegetum, plantarumque generationem?

D. Dicebat mihi nuperrimè vir Hiſtoriæ Sacræ peritus, Deum contraxiſſe hominum poſt diluvium, vitam ad annos centum viginti, juxtà illud Scripturæ Sacræ: *Dixitque Deus: non permanebit ſpiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt; eruntque dies illius centum viginti annorum.* Addebat inſuper vir ille eruditus, Deum, habitâ ratione imbecillitatis hominum poſtdiluvianorum, eis permiſiſſè eſum carnium, quem hominibus antè diluvium prohibuerat, in cujus ſententiæ confirmationem, hæc verba Scripturæ Sacræ proferebat perdoctus ille vir: *Omne, quod movetur & vivit, erit vobis in cibum . . . excepto quod carnem cum ſanguine non comedetis*, Geneſis cap. 9. v. 3. utrùm autem hæc vera ſint, & Scripturæ Sacræ conſentanea, velim ut in præſentia me edoceas.

M. Utramque iſtius viri eruditi ſententiam, ut candidè fatear, meo calculo probare haud poſſum. Et primò quidèm, hæc verba Scripturæ Sacræ, quæ lib. Geneſis

neſis cap. 6. v. 3. leguntur: *Eruntque dies illius centum viginti annorum*, non innuunt, Deum contraxiſſe poſt diluvium vitam hominum ad annos centum viginti, ſicut nonnulli poſt *Joſephum*, Hebræum, lib. 1. Antiq. judaicarum cap. 4. malè interpretantur; ſed hæc Scripturæ Sacræ verba: *eruntque dies illius centum viginti annorum*, indicant ſpatium, quod Deus hominibus ante diluvium conceſſit, pœnitentiam agendi, tanquàm ſi Deus diceret: *usque ad centum viginti annos iram meam in homines differam, ac procraſtinabo, ſi autem non reſipiſcant, & ad meliorem frugem ſeſe recipere noluint; in eos diluvium inducam.* Hunc eſſe genuinum illorum Scripturæ Sacræ verborum ſenſum evidentiſſimè patet ex annis Patriarcharum poſtdiluvium. *Semus* quippè, Noemi filius, qui tempore diluvii centum annos natus erat, vixit usque ad ſexcentos annos. Innumeri etiam alii poſt diluvium longè ultrà centum viginti annorum ſpatium vitam produxerunt, ut Sanctæ Litteræ docent. Rejicienda itaque eſt hæc *Joſephi*, Hebræi, & aliorum ei adhærentium expoſitio, quæ centum viginti annos hominibus poſt diluvium in vitæ terminum fuiſſe à Deo conſtitutos aſſerit, & intelligenda ſunt hæc laudata Scripturæ Sacræ verba: *Eruntque dies illius centum viginti annorum*, eòdem in ſenſu, quo explicantur hæc Prophetæ *Jonæ* verba: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive ſubvertetur.* Alteram quòd ſpectat ſententiam, quam, ut mox dicebas, propugnabat vir eruditus, affirmans, Deum dumtaxàt poſt diluvium conceſſiſſe eſum carnium, quem hominibus ante diluvium veruerat: hæc, inquam, non mihi itidèm probatur ſententia. Oſtendi ſiquidèm in noſtro ſecundo Colloquio in Hiſtoriam primæ Mundi ætatis, Deum nullum ediditſſe præceptum, quo prohibuerit hominibus ante diluvium eſum carnium. Addam hic dumtaxàt, credibile non eſſe, homines, qui, ut perhibet Scriptura Sacra, ante diluvium illicitis voluptatibus admodùm dediti erant, a carnibus abſtinuiſſe, ex quarum immoderata comeſtione, prodeunt illæ voluptates, quæ ad gulam pertinent, & ventri ac libidini ſerviunt, in quibus illi toti erant. Crediderim ergò ipſe, Deum non prohibuiſſe hominibus antediluvianis eſum carnium, ſed tacirè illorum eſum eis tantummodò permiſiſſe, & poſt diluvium factam fuiſſe a Deo apertè hominibus poteſtatem comedendi carnes, tum quia voluit Deus hac ſpeciali conceſsâ indulgentiâ homines poſt diluvianos ab eluvionis metu confirmare & recreare: Tum quia etiam, terra diluvio effæta & deterior facta eſt, atque olera minùs nutritiva, quàm erant antehàc: Tum denique, quia natura hominis poſt diluvium evaſit fragilior & imbecillior, ſicut ex contractiore vita eorum, qui poſt diluvium nati ſunt, & quorum ætas in Sacris litteris perſcripta eſt, facili negotio intelligi poteſt.

D. Quid ſibi volunt hæc verba: *Excepto quòd carnem cum ſanguine non comedetis?*

M. Deus his verbis prohibuit hominibus poſtdiluvianis, nè membrum de animante adhùc vivo comederent. Voluit etiam Deus, ut homines abſtinerent ab eſu ſanguinis animalium, quia eorum anima eſt in ſanguine. Hanc legem de abſtinentia ab eſu ſanguinis animalium, latam à Deo poſt diluvium, obſervant etiamnùm ad ſummos juris apices Judæi, qui ab eſu ſanguinis & ſuffocati vehementer abhorrent. Ejusdem legis de abſtinentia à ſanguine animalium obſervationem commendarunt Apoſtoli, in Concilio Hieroſolymitano, ſic definientes: *Viſum eſt Spiritui Sancto, & Nobis, nihil ultrà imponere vobis oneris quàm hæc neceſſaria: ut abſtineatis vos ab immolatis ſimulachrorum, & ſanguine, & ſuffocato, & fornicatione.* Hanc legem in exordio naſcentis Eccleſiæ promulgarunt Apoſtoli, ut faciliùs conciliarentur Gentiles cum Judæis, & ſimul habitantes, in unum populum coaleſcere poſſent, ſublatis ſemel hiſce cauſis, quibus ab invicem diſſociari & alienari potuiſſent, qualis erat eſus ſanguinis, à quo Judæi ex præſcripto legis religioſè abſtinebant. At, cùm jam à multis ſæculis judæorum & Gentilium diſcordia omninò deſierit, & utrique, Jeſu Chriſti Fide illuminati, in ejus Eccleſiam coaluerint, hæc tandem lex de abſtinentia à ſanguine, quæ non perpetua, ſed temporanea, ſeu ad tempus obſervanda erat, fuit in Eccleſia penitus abolita, extincta, & antiquata. Hic tamen obiter advertere debes, Deum, occaſione illius legis de non comedenda carne animalium cum eorum ſanguine, & de abſtinentia ab eſu illorum ſanguinis, quam tulit poſt diluvium, aliud ad deteſtationem homicidii ediditſſe præceptum, cap. 9. libri Geneſeos his verbis conceptum: *Quicumque effuderit humanum ſanguinem, fundetur ſanguis illius: ad imaginem quippè Dei factus eſt homo.* Quaſi Deus hominibus poſtdiluvianis ſic diceret: *Ne fortè licitum putetis humanum ſanguinem, ſicut & belluinum effundere; denuncio vobis, quod quicumque*

effuderit

effuderit; humanum ſanguinem, fundetur ſanguis illius, *tantùm abeſt*, *ut hominem, qui homicidii reus erit*, *impunè abire ſinam.*

D. Fueruntne alia præcepta póſt diluvium à Deo data *Noemo*, ejusque filiis, quæ obſervare tenerentur?

M. Hebræorum Magiſtri, ſeu Rabbini, *Noachidas* vocant omnes Gentes, præter Hebræos, qui *Abrahamidæ*, vel potiùs *Iſraëlitæ* vocari amant. Hi autem Rabbini dicunt, Deum tradidiſſe Noemo, ejusque filiis, ſeptem præcepta, quæ ideò appellant *præcepta Noachidarum*, quæque pro jure naturali, ſeu jure omnium gentium, ſumunt. Horum ſeptem Noachidarum præceptorum primum præcipit unius ſolius Dei cultum, & damnat idololatriam. Alterum præceptum vetat, nè nomen Dei prophanetur. Tertium prohibet, nè effundatur ſanguis humanus. Quartum damnat, illicitos concubitus. Quintum inhibet furtum. Sextum præſcribit ut Magiſtratus & Judices conſtituantur, quibus onus incumberet de illis præceptis ferendi judicium, & commonendi populum de illorum obſervatione. Septimum denique Noachidarum præceptum prohibet, ne animalium caro cum ſanguine comedatur. His ſeptem Noachidarum præceptis adſtringebantur quotquot erant intra Hebræorum portas, ſeu qui dicebantur *Proſelyti portæ & domicilii*, quique profeſſione non erant Judæi, ſeu Legem Moſaicam non ſectabantur. Neque enim cuiquam fas ac licitum erat cum pupulo Dei, id eſt, Iſraëlitico, commorandi, ſine juſtitia, hoc eſt, absque illorum ſeptem Noachidarum præceptorum obſervatione, vivere; ſicut teſtatur *Maimonides*, cap. 3. ubi hæc habet: *tenemur interficere omnes Gentiles*, *qui nolunt recipere præcepta Noachidarum*, *ſi ſint in poteſtate noſtra.* Et paucis interjectis, ſubdit: *Juſſit Moyſes*, *à Deo edoctus*, *ut cogeremus unumquemque*, *qui in Mundum venerit*, *ſuſcipere in ſe præcepta Noachidis data*, *& quicumque ea non ſuſcipiet*, *interficietur*; *qui verò ea in ſe ſuſcipit*, *vocatur Proſelytus domicilii in quocumque loco. Obligatur autem ea in ſe ſuſcipere coram tribus viris doctis.* Sed de his ſeptem Noachidarum præceptis, & de Hebræorum Proſelytis, qui illorum obſervatione obſtringebantur, plura legeſis apud jam citatum *Maimonidem* in ſuo Tractatu *De Proſelyto.*

D. Legam, ſi aliquandò mihi per otium liceat, hunc *Maimonidis* Tractatum. Interim, perge, ſi placet, referre cætera, quæ Noemum, ejusque filios ſpectant.

M. Terràm ſtudiosè coluit Noemus, atque vineam ſuâ manu ſevit. *Undè* (inquit lactantius cap. 14. lib. 2. Inſtitutionum Divinarum) *arguuntur, qui auctorem vini Liberum*, ſeu Bacchum, *putant. Ille enim,* ſeu Noemus, *non modò Liberum ſed etiam Saturnum*, *atque Uranum multis anteceſſit ætatibus.* Ex vinea, quam plantaverat Noemus, cùm primùm fructum cepiſſet, lætus factus, bibit usque ad ebrietatem, jacuitque nudus. Quod cùm vidiſſet unus ex filiis ſuis, cui nomen fuit *Cham*, non texit patris nuditatem, ſed egreſſus, etiam fratribus ſuis, videlicet, *Semo*, & *Japheto*, indicavit. At, illi, ſumpto pallio intraverunt averſis vultibus, patremque texerunt. Quæ cùm facta expergefactus recognoviſſet pater, imprecatus eſt non filio ſuo *Chamo*, ſed *Chanaani*, filio *Chami*, dicens: *Maledictus Chanaan*, *ſervus ſervorum erit fratribus ſuis*; benedixit verò *Noemus* aliis duobus filiis ſuis *Semo*, & *Japheto*, ſicut legitur cap. 9. libri Geneſeos.

D. Duo hìc, cum bonâ tuâ veniâ, proponam Dubia. Primum eſt, an ebrietas, in quam Noemus, hauſto nimiùm vino, incidit, ei debeat vitio verti, fueritque verè peccatum? Alterum Dubium eſt, cur Noemus intorſerit maledictionem in *Chanaan*, filium *Chami*, & non in ipſius patrem, ſeu *Chamum*, qui Noemum, Patrem ſuum, jacentem nudum, & veren da ſua monſtrantem, deriſit, eumque fratribus ſuis deridendum propinavit?

M. Ebrietatem Noemi non fuiſſe peccatum, conſtans eſt Sanctorum Patrum Sententia. Alii quippè, quos inter cenſentur *Hieronymus*, & *Auguſtinus*, docent, Ebrietatem Noemi myſticam fuiſſe, id eſt, Deum in ebrietate Noemi typum dare voluiſſe impletum in Jeſu Chriſto, Salvatore noſtro. Sic enim loquitur *S. Hieronymus* in lib. contrà Luciferianos: *Egreſſus ex Arca Noe vineam plantavit*, *& bibens de eâ inebriatus eſt. Natus quoque in carne Chriſtus Eccleſiam plantavit*, *& Paſſus eſt. Nudatum patrem irriſit major filius*, *& minor texit. Deum crucifixum irriſerunt Judæi*, *honorarunt Gentiles.* His gemina habet *S. Auguſtinus* lib. 16. *De Civitate Dei* cap. 1. Alii verò Sancti Patres hanc ebrietatem Noemi non fuiſſe peccatum aſſerunt, videlicèt *S. Cyrillus*, Alexandrinus, lib. 2. in Geneſin, *Theodoretus* Quæſt. 56. in Geneſin, *Chryſoſtomus* Hom. 29. in Geneſin, *Ambroſius* lib. *de Noe & Arca* cap. 29. Rationes autem, quibus illi Sancti Patres excuſant Noemi ebrietatem, hæ ſunt: quòd Sancti

illius

illius Patriarchæ inopinata ebrietas fuit, ut loquitur *S. Cyrillus:* quòd ab imperitia proficiſcebatur hæc paſſio, non ab intemperantia, ſicut ait *S. Chryſoſtomus* quia, inquit, neque ille guſtaverat priùs neque alium ſciebat, qui guſtaſſet, ignarus quâ menſurâ uti debebat, per ignorantiam incidit in ebrietatem. Cùm igitur involuntarium ſit, quod fit ex inculpata ignorantia, & nullum ſit peccatum, niſi voluntarium ſit, ſequitur, ebrietatem Noemi non fuiſſe peccatum, utpotè quæ involuntaria prorsus fuit. Ad alterum, quod proponis, Dubium, reſpondet *Theodoretus*, *Chanaam*, filium *Chami*, fuiſſe primum, qui Noemum, avum ſuum, dormientem, & indecorè nudatum animadvertit, nec officiosè, ut par erat, eum cooperuiſſe, ſed irriſiſſe, totamque rem ad patrem ſuum *Chamum* inverecundè & cum riſu detuliſſe, neque ipſum à Patre de humanitate in parentem increpitum fuiſſe, ſed & ipſum quoque deriſiſſe; eâque de cauſa *Chanaam*, filium *Chami*, improbiſſimæ deriſionis primum auctorem, fuiſſe ab avo ſuo, ſeu *Noemo*, maledictione perculſum. Addo etiam, Noemum non maledixiſſe filio ſuo *Chamo*, ſed *Chanaani*, filio *Chami*, tum quia Deus *Chamo*, aliiſque duobus filiis Noemi benedixerat, quandò egreſſi ſunt ex Arca, non conveniebat igitur, ut Noemus malediceret filio ſuo *Chamo*, cui Deus benedixerat: Tum quia etiam, ſi Noemus maledixiſſet filio ſuo *Chamo*, ea maledictio incidiſſet in omnes filios *Chami*, cui tamen Deus illos ſubjicere nolebat, ſed tantùm progeniem *Chanaanis*, filii *Chami*, & irriſoris ſui avi Noemi.

D. *Semum*, *Chamum*, & *Japhetum* fuiſſe filios Noemi jam probè ſcio, ſed à te ſcire optarem primò, an *Semus* ſit reverà primogenitus filiorum Noemi? Secundò, an Noemus præter tres illos filios, quos genuit ante diluvium, alios procreaverit poſt diluvium?

M. Quinam inter tres illos Noemi filios ordo ſervari debeat? Seu quinam ſit filiorum Noemi primogenitus? Incertum omninò eſt, ac lis ſub judice adhùc pendens. Alii exiſtimant, *Semum* eſſe primogenitum filiorum Noemi eo præſertim ducti argumento, quòd quotiès Scriptura Sacra recenſet filios Noemi, ſemper *Semum* primo reponit loco. Verùm, hæc mihi non placet conjectura, quia Scriptura Sacra, percenſendo filios Noemi, primum numerat *Semum*, non quidèm ordine naturæ, ſed habitâ ratione ejus dignitatis, cùm ex ipſo, ſeu ex ipſius familia proditurus eſſet Jeſus Chriſtus, venturus Meſſias. *Ex Semo*, inquit *S. Auguſtinus* lib. 16. de Civitate Dei, *Patriarchæ & Prophetæ, Chriſtus ipſe & Apoſtoli; ex Japhet Gentes prodierunt, & utrique in idem corpus Eccleſiæ coierunt.* Certè, nemo negare poteſt, Scripturam Sacram, dùm recenſet filios Noemi, ſecundo loco ponere *Chamum*, qui patris ſui Noemi fuit irriſor; & tamen *Chamum* fuiſſe juniorem *Japheto*, quèm Scriptura Sacra inter filios Noemi ultimo loco collocat, teſtatur eadem Scriptura Sacra verſ. 24. cap. 9. libri Geneſis, ubi hæc habet: *Evigilans autem Noe ex vino, cùm didiciſſet quæ fecerat ei filius ſuus minor*, id eſt, *Chamus*, patris ſui Noemi irriſor. Non ergò ex Scriptura Sacra certò evinci poteſt, *Semum* fuiſſe primogenitum filiorum Noemi. Immò potiùs probabiliùs, meâ quidem ſententiâ, adſtrui poteſt Auctoritate Scripturæ Sacræ, Japhetum eſſe primogenitum filiorũ Noemi. At enim, poſtquàm Scriptura Sacra cap. 10. v. 1. libri Geneſis numeravit tres filios Noemi, dicens: *Hæ ſunt generationes filiorum Noe, Sem, Cham, & Japhet*, ſtatim à recenſendis decem filiis *Japhet* exordium ducit. Qui ordo præpoſterus eſſet, ſi *Japhetus* ordine naturæ fratres ſuos non antevertiſſet, ſeu filiorum Noemi non fuiſſet primogenitus. In altero, quod propoſuiſti, Dubio, utrùm Noemus aliquos poſt diluvium genuerit filios? Non eſt quod multùm immutemur, cùm Scriptura Sacra tres dumtaxàt recenſeat filios, quos ante diluvium procreavit Noemus videlicet *Semum*, *Chamum* & *Japhetum*: *Tres iſti ſunt filii Noe, & ab his diſſeminatum eſt omne genus hominum, ſuper univerſam terram*, Geneſis cap. 9. v. 19. Si ergò ex Scriptura Sacra ex tribus iſtis Noemi filiis propagatum eſt omne genus humanum ſuper univerſam terram, palàm ſequitur, Noemum nullos poſt diluvium genuiſſe filios, alioqui dicendum eſſet, illos filios, quos poſt diluvium genuiſſet Noemus, permanſiſſe ſteriles, & improles obiiſſe, quod ſanè tam abſurdum eſt, quàm quod maximè. Rejicienda itaque eſt ſententia Cardinalis *Cajetani*, aſſerentis Noemum genuiſſe filios poſt diluvium: ſed ſibilo explodi debet *Beroſus Annianus*, qui ſcribit, Noemum procreaſſe poſt diluvium plures filios, triginta ſcilicet Gigantes, quos ex nomine matris, quæ *Titæa* dicebatur, *Titanas* appellavit. Apage fabulam. Sunt quidam alii Scriptores, qui dicunt, *Chamum*, filium Noemi, intempeſtivâ venere in Arca uſum, genuiſſe filium dictum *Chanaan*. Sed contrarium diſertè aſſe-

rit Scriptura, quæ, cap. 10. verſ. 1. Libri Geneſeos, poſtquam percenſuit tres Noemi filios, *Semum, Chamum*, & *Japhetum*, continuò ſubjungit: *Natique ſunt eis filii poſt diluvium*, ergò filii Noemi, quos inter eſt *Chamus*, durante diluvio, procreandis liberis operam non dedecrunt. Præterea, eodem in capite libri Geneſeos verſ. 6. numerantur filii *Chami: filii autem Chami, Chus, & Meſraim, & Phuth, & Chanaan.* Si autem *Chamus*, durante diluvio, genuiſſet in Arca filium ſuum juniorem, dictum *Chanaam*, jam ergò tres filios ſuos, *Chanaane* majores, videlicet *Chus, Meſraim, & Phuth*, procreaſſet ante diluvium, ac ſubindè tres illi filii unà cum patre ſuo *Chamo* extitiſſent in Arca; quod tamen opponitur Scripturæ Sacræ, quæ cap. 3. Epiſtolæ primæ *S. Petri* octo tantùm enumerat animas, quæ, perſtante diluvio, fuerunt in Arca incluſæ, ſcilicet Noemum, & ejus uxorem; tres Noemi filios, *Semum, Chamum*, & *Japhetum*, earumque uxores. Addo etiam, credibile non eſſe, graſſantis diluvii tempore, quo Noemus, ejusque filii, in Arca concluſi, pœnitentiâ, precibus & lacrymis iram Dei placare debebant, voluiſſe *Chamum* indulgere libidini, & liberos intempeſtivâ Venere procreare.

D. Non mihi veroſimile videtur, totum genus humanum potuiſſe à tribus dumtaxàt Noemi filiis poſt diluvium ita propagari, ut omnes totius orbis nationes à tribus illis Noemi filiis originem duxerint?

M. Cùm diluvium Noeticum fuerit univerſale, ſicut ſub finem noſtri ſecundi Colloquii in Hiſtoriam primæ Mundi ætatis Scriptura Sacra dilucidè oſtendimus, pro comperto habere debes, omne genus humanum, quod tempore diluvii, exceptâ Noemi familiâ, extinctum eſt, à tribus Noemi filiis poſt diluvium ita fuiſſe reparatum ut ex illis ſingulæ univerſi orbis nationes prodierint. Cæterùm, cùm nimis longum eſſet, hìc aſſignare ſingulas nationes, quibus tres filii Noemi initium dederunt, ab his in præſentia recenſendis ſuperſedebo, tibique auctor ſum, ut conſulas viros eruditos, qui hoc argumentum de propagatione totius orbis nationum ex tribus filiis Noemi poſt diluvium fuſiùs pertractarunt, quos inter *Bochartus* in libro ſuo, cui titulus eſt: *Phaleg*, ſeu in ſua *Chronologia Sacra*, majori ſtudio & eruditione laboraſſe, cæterisque Scriptoribus palmam præripuiſſe videtur.

D. Non poſſum adhùc conciliare Hiſtoriam Sacram cum Prophana, quæ, ſicut nuperrimè audivi à viro erudito, Ægyptiorum, Aſſyriorum, ſeu Chaldæorum, & Sinarum antiquitates, Monarchias & Regna longè ante diluvium Noeticum cum habuiſſe exordium narrat. Quod ſi verum ſit, qui, quæſo, fieri potuit, ut tres filii Noemi omnibus univerſi orbis nationibus poſt diluvium dederint initium?

M. Hiſtoriæ Sacræ Authoritati indivulsè adhærere debes, nullamque prorsùs adhibere fidem Ægyptiorum, & Chaldæorum Hiſtoriis, quæ fabulis ſcatent, teſte S. *Auguſtino* lib. 12. *De Civitate Dei* cap. 10. ubi dicit, non eſſe credendum litteris, quas Chaldæi, & Ægyptii plenas fabuloſis Antiquitatibus proferunt contrà Authoritatem vetuſtiſſimorum, divinorumque librorum. Et lib. 18. *De Civit. Dei* cap. 40. fictitias Ægyptiorum Antiquitates his verbis refellit Doctor ille Aquilinus: *Fruſtrà vaniſſimâ præſumptione garriunt quidam, dicentes: Ex quo rationem ſiderum comprehendit Ægyptus, ampliùs quàm centum annorum millia numerari. In quibus enim libris numerum iſtum collegerunt, qui non multùm ante annorum duo millia litteras, Magiſtrâ Iſide, didicerunt.* His ſimilia habet *Lactantius* Lib. 7. *Divinorum* cap. 14. ubi hæc habet: *Chaldæi quadringenta ſeptuaginta millia annorum monimentis comprehenſa ſe habere delirant, in quo quia ſe poſſe argui non putabant, liberum ſibi crediderunt eſſe mentiri.* Denique, ſi conſulamus Scriptores Prophanos, apertè conſtabit, ipſos ne minimam quidem ſidem habuiſſe hiſce vaniſſimis, mendaciſſimisque Chaldæorum Antiquitatibus, quas nobis tradiderunt. At enim *Diodorus* Lib. 2. pag. 83. affirmat, *Chaldæos rei Aſtrologicæ ſcientiâ mortalibus univerſis præcellere, & maximam huic ſpeculationi operam tribuiſſe. At, numerum annorum, quibus Mundi ſe conſiderationi vacaſſe Collegium Chaldæorum aſſeverat, haud facilè crederis. Nam ad expeditionem Alexandri in Aſiam quadringenta & ſeptuaginta tria millia annorum numerant, ex quo ſidera obſervari cœptum eſt.* Quis ergò non videt, Ægyptios, Chaldæos, aliosque Nationum Orientalium populos, ut gentis ſuæ primordia auguſtiora redderent, ſplendida mendacia adornaſſe, & puras putasque fabulas obtruſiſſe.

D. Mittamus igitur iſtas Ægyptiorum, & Chaldæorum fabuloſas Antiquitates, & oſtende, quæſo, illarum nationum originem non altiùs, quam à filiis Noemi poſt diluvium eſſe arceſſendam.

M. Ægy-

M. Ægyptiorum, & Chaldæorum originem non altiùs, quàm a filiis Noemi poſt diluvium duci debere, facilè tam ex Sacra, quàm ex Prophana Hiſtoria evinci poteſt. Nam primò, Ægyptus vocatur *Cham* non tantùm in Sacris Litteris, verùm etiam in Gentilium libris, hoc quippè nomine inſignitur à *Plutarcho.* Ideo autem Ægyptus vocatur *Cham*, quia *Chamus*, Noemi filius, fuit primus Ægypti Rex, quem *Menem* appellant *Herodotus, Diodorus Siculus, Eratoſthenes*, & ex Manethone *Julius Africanus*, *Euſebius*, & *Georgius Syncellus.* Ægyptus etiam appellatur *Miſraim*, propter *Miſraim*, filium *Chami*, ſicut teſtantur *Joſephus*, Hebræus, lib. 1. Antiq. Jud. c. 12. & *Georgius Syncellus* in ſua Chronographia. Duo itaque illa nomina *Cham*, & *Miſraim* Ægypto impoſita palàm demonſtrant, Ægyptiorum Originem non altiùs, quàm à filiis Noemi poſt Diluvium eſſe repetendam. Hinc *Marshamus*, & *Elias Du Pin* Ægyptiorum Dynaſtias, earumque originem poſt Diluvium cum calculo textûs Hebraei optimè conciliant, prior quidèm in ſuo *Chronico Canone Ægyptiorum;* alter verò in ſua *Bibliotheca univerſali Hiſtoricorum.*

D. Expone nunc, quo pacto tres filii Noemi potuerint poſt Diluvium tam citò propagare genus humanum, torque diverſarum nationum Monarchias, & Regna inſtituere?

M. Genus humanum à filiis Noemi, *Semo*, *Chamo*, *Japheto*, & ab ejus nepotibus fuit poſt Diluvium brevi tempore propagatum, tantumque per polygamiam, quam Deus poſtdiluvianis hominibus conceſſit, incrementum brevi tempore ſuſcepit, ut non unâ regione capi ampliùs poſſet. Aucto itaque hominum numero, de diſceſſu in varias terræ regiones cogitatum eſt, ſed in eas antequàm immigrarent, & à ſe mutuò divellerentur, ingentem turrim *Babel*, ſive *Confuſionis*, in Campo Sennaar ædificarunt, non eo quidèm fine (ſicut quidam poſt *Joſephum*, Hebræum, putarunt) ut hæc altiſſima turris eſſet omnibus perfugium, ſi quandò Deus, oblitus fœderis cum hominibus initi, Mundum aut univerſali Diluvio, aut generali incendio deſtruere vellet; (nec enim adeò inſanierant illi homines, ut contrà armatam Dei manum ſubſidia humana ac perfugia prævalere poſſe ſibi perſuaderent; maximè cùm funeſtâ experientiâ jam exploratum haberent, Diluvium, à Deo immiſſum, quindecim cubitis altioribus totius orbis montibus eminuiſſe) ſed hanc altiſſimam turrim, quæ ad nubes usque aſſurgeret, eo fine exſtruxerunt, ut relicto poſteris ſuperbiſſimo, & ære perenniori monumento, quod nec imber edax, nec aquilo vehemens diruere poſſet, nominis ſui fama ac gloria longè latèque diffunderetur. Ejusmodi poſtdiluvianos homines, qui huic immenſæ turri conſtruendæ operam navarunt, à peccato excuſat *Toſtatus*, cujus ſententia jure optimo ab omnibus rejicitur. Satis enim ſuperque peccatum illorum tam inſolentis operis aggreſſorum arguit Dei, præpotentis ſcelerum ultoris, animadverſio ac vindicta. Apertè etiam illa Dei verba: *Venite, deſcendamus, & confundamus ibi linguam eorum, ut non audiat unusquisque vocem proximi ſui*, Geneſis cap. 11. v. 7. judiciariam Dei actionem, pœnamque judicio ſecutam indicant.

D. In quo ſita erat illarum linguarum confuſio, quâ Deus, ad iram concitatus, ſuperbos illos ridiculosque latomos punivit?

M. Ab exordio Mundi usque ad conſtructionem Turris Babelicæ, communis fuerat omnium mortalium lingua, ſicut Scriptura Sacra cap. 11. v. 1. ait: *Erat autem terra labii unius, & ſermonum eorumdem.* Hanc autem primigeniam, & communem omnium hominum linguam Deus in plures linguas diſtraxit, ut temerariis illis hominibus, adempto ſemel communis vocis commercio, evanidos illorum redderet conatus, ipſique tandem ædificandi conſilium abjicerent, & in totum orbem diſpergerentur, Monarchiis, & regnis omnium nationum daturi initium. Hanc autem communem omnium mortalium linguam, quæ ab exordio Mundi usque ad conſtructionem Turris Babelicæ obtinuit, fuiſſe Hebraicam, eamque Mundo fuiſſe coævam, & Adamo, & Patriarchis prioribus uſitatam, & poſt Babelicam confuſionem in familia Patriarchæ *Heberis* usque ad Abrahamum, & in tota gente Iſraëlitica perſeveraſſe, opportuniùs in Colloquio ſequenti oſtendemus. Porrò, in hac confuſione Babelica natas fuiſſe 70. vel 72. linguas, juxtà numerum nepotum Noemi, communis eſt veterum Patrum ſententia. Hinc Patres Latini, quia recenſent ſeptuaginta dumtaxàt Noemi nepotes, ajunt, ſeptuaginta in hac confuſione Babelica ortas fuiſſe linguas. Patres verò Græci, qui ſeptuaginta duos numerant nepotes Noemi, dicunt, numerum linguarum in confuſione Babelica excreviſſe usque ad ſeptuaginta duas. Verùm ipſe, ut candidè fatear, cùm hæc

Digitized by Google

veterum de 70. vel 72. linguis ſententia certa non omninò ſit, probabilius exiſtimo, certò definiri haud poſſe linguarum numerum, in quas humanus ſermo in confuſione Babelica diviſus eſt. Hoc unum certum eſt, hac ſemel factâ diviſione linguarum, homines fuiſſe per totum orbem diſperſos, & alios in alias commigraſſe terras, ubi diverſis nationum populis, Monarchiis, & Regnis dedêre initia.

D. Poteſtne certò è Sacra Scriptura probari, Noemi nepotes, poſt linguarum confuſionem, in omnes univerſi orbis terras fuiſſe diſperſos? obvium enim habui nudiuſtertiùs quemdam Sacræ Geographiæ peritum, qui aſſerebat, diviſas & poſſeſſias fuiſſe à filiis, & nepotibus Noemi non univerſas totius orbis plagas, ac terras, ſed regiones tantùm terræ Sanctæ, vel terras ei conterminas.

M. Commentum tibi narravit quiſquis ille fuerit Sacræ Geographiæ peritus, quod memini me legiſſe in Præadamitarum Syſtemate, quod producit quidam fabulator, qui ſeſe omnibus deridendum propinavit. Hanc autem fabulam apertè explodit Scriptura Sacra, quæ, poſtquàm cap. 9. Libri Geneſeos percenſuit generationes trium filiorum Noemi, videlicet *Semi, Chami*, & *Japheti*, enumerat deindè cap. 10. generationes filiorum, qui orti ſunt ex *Semo*, *Chamo*, & *Japheto*, quibus enumeratis, ſubdit: *Ab his diviſæ ſunt Inſulæ Gentium in regionibus ſuis, unuſquiſque ſecundùm linguam ſuam, & familias ſuas in nationibus ſuis.* Quis autem, amabo, ſuum in animum inducere poteſt, per *Inſulas Gentium*, & *nationes* ſignificari non Gentes per omnes Mundi terras diſperſas, ſed tantùm terræ Sanctæ populos, ſicut falſis, & frivolis nixus conjecturis ſcripturire auſus eſt fabulator Præadamitarum, in quem benè multi viri eruditi calamum acuerunt, multiſque argumentis ex Hiſtoria Sacra petitis luculentèr demonſtrarunt, omne genus humanum, quod univerſali Noetico Diluvio penè extinctum fuerat, à filiis, & nepotibus Noemi fuiſſe reparatum, univerſoſque terrarum omnium populos ab illis fuiſſe propagatos. Hos inter viros eruditos, qui hac provinciâ egregiè defuncti ſunt, eminet *Bochartus*, ſuperiùs à me laudatus, & in Hiſtoria ac Geographiâ Sacrâ verſatiſſimus ſcriptor, quem hic digito tibi monſtraſſe abundè ſufficiat. Dicam tantùm in genere, *Semi*, Noemi filii, poſteros occupaſſe Aſiam Orientalem, & partem Auſtralis; *Chami*, alterius filii Noemi, poſteris obveniſſe partem Aſiæ Auſtralis, & Africam; *Japhetum* verò, Noemi itidem filium, obtinuiſſe Aſiam Septentrionalem, & Europam.

D. Quoto anno poſt Diluvium contigêre hæc tria, quæ mox memoraſti, nimirùm ſtructura turris Babelicæ, linguarum confuſio, & hominum in omnes orbis regiones diſperſio?

M. Hæc tria ſub *Phalego*, Patriarchæ *Hêberis* filio, contigiſſe, conſtans eſt omnium ſententia. Sed utrùm hæc tria acciderint, naſcente *Phalego?* an ipſo adulto? an morti propinquo? non convenit inter omnes. Alii poſt *Joſephum*, Hebræum, lib. 1. Antiq. Jud. cap. 7. & S. *Auguſtinum* lib. 16. *De Civit. Dei* cap. 11. cenſent, hæc tria contigiſſe naſcente *Phalego*, & ob eam rem memorabilem Patriarcham *Heberum* naſcenti filio ſuo nomen dediſſe *Phalegi*, quod ſignificat diſperſionem, ſeu diviſionem. Natus autem eſt *Phaleg* anno centeſimo à Diluvio expleto. Alii dicunt, hæc tria contigiſſe adulto jam *Phalego*. Alii denique volunt, hæc tria facta eſſe extremis *Phalegi* temporibus, ſeu in illius morte, quæ incidit in annum ab expleto Diluvio. 338.

D. Indica, ſi placet, ſententiam, quæ tibi hac in re magis probatur, quamque ipſe ambabus manibus amplectar?

M. Mihi magis arridet media ſententia, quæ hæc tria, ſeu ſtructuram turris Babelicæ, confuſionem linguarum, & terrarum diviſionem, ſtatuit facta eſſe adulto jam *Phalego*, Patriarchæ *Heberis* filio. At enim, prima ſententia, quæ tuetur, hæc tria contigiſſe naſcente *Phalego*, non mihi placet, quia *Phaleg*, filius *Heberis*, natus eſt, ſicut mox diximus, anno centeſimo à Diluvio expleto. Qui autem credibile eſt, tres filios Noemi, *Semum*, *Chamum*, *Japhetum*, potuiſſe intrà centum annos tot procreare filios, ex quibus Regna, populi, & numeroſæ coloniæ ad univerſam, quà latè patet, terram incolendam formarentur, quod ſanè omninò incredibile videtur. At, in media, quam ſequor, ſententiâ, nihil prorsùs apparet, quod ſit creditu difficile. Exiſtimo ſiquidem, ſtructuram Turris Babelicæ, confuſionem linguarum, ac terræ diviſionem contigiſſe jam adulto *Phalego*, ſeu anno nonageſimo ſecundo ætatis ipſius, hoc eſt, anno Mundi 1848. à Diluvio autem anno 192. Non eſt autem incredibile, tres filios Noemi intrà ſpatium 192. annorum potuiſſe tot progignere homines, quot ad conſtru-

conſtruendam Turrim Babelicam, & ad condenda diverſa Regna, quæ initio erant admodùm anguſta, ſat ſuperque ſufficere potuerunt, idque eò faciliùs credi poteſt, quòd polygamia, ſeu facultas plures ſimul uxores ducendi, fuerit à Deo poſt Diluvium permiſſa ad ſobolis humanæ incrementum, ad orbis vaſtitatem reparandam, adeò ut non deſint Auctores graves, qui per regulas Arithmeticæ demonſtrant, tempore, quo facta eſt orbis diviſio, extare potuiſſe numerum trecentorum octoginta millium, ſexcentorum & quinquaginta marium, totidèmque fœminarum. Quæ demonſtratio a doctiſſimo *Petavio*, & ab aliis Chronologis, qui hoc argumentum ex profeſſo tractarunt, traditа indè magis confirmari poteſt, quòd homines poſt Diluvium, cùm propter vivax, ac vegetum corporis robur ad multos annos ſuperſtites eſſent, potuerunt ſive ope polygamiæ ſimultaneæ, ſibi id ætatis à Deo conceſſæ, ſive beneficio divinæ fœcundantis benedictionis, pares eſſe plurimis procreandis liberis, ita ut quot annis ſingulos gignerent filios, aliquandò geminos, & nonnunquàm ter geminos haberent. Cùm igitur media illa, quam propoſui, ſententia nihil habeat, quod ſit creditu difficile, quodque negotium faceſſere poſſit, ei lubentiſſimè ſubſcribo, nec differendam eſſe puto hanc factam terræ diviſionem in tempus illud, quod mortem *Phalegi* proximè anteceſſit.

D. Si terræ diviſio facta eſt adulto jam *Phalego*, hoc eſt, anno ætatis ſuæ nonageſimo ſecundo, quorsùm igitur ejus pater *Heber* naſcenti filio indidit nomen *Phalegi*, quod ſignificat diviſionem terræ? Prætereà, media hæc ſententia, quæ, in præfigendo tempore diviſionis terræ, tibi magis probatur, non omninò, pace tuâ dixerim, difficultatem ſolvit. Si enim ſtare velimus calculo Textûs Hebræi (quem Græcorum, ſeu Lxx. Interpretum Chronologiæ præferendum eſſe jam me monuiſti) comperiemus, à Diluvio Noetico usque ad nativitatem Abrahami interfluxiſſe dumtaxàt annos ducentos nonaginta duos. Veroſimile autem non eſt, in tam exiguo temporis intervallo tot Reges, quorum meminit Hiſtoria Sacra, quique vel ante ortum Abrahami extiterunt, vel ei coætanei fuerunt, potuiſſe ex tribus dumtaxàt Noemi filiis, à Diluvio ſuperſtitibus, oriri, ac multiplicari. Enim verò, ut nihil in præſentia dicam de Aſſyriorum, Ægyptiorumque Regibus, qui etiam ante ortum Abrahami ampliſſima jam Regna occupabant, & multa inter ſe bella movebant; legi nuperrimè cap. 14. Libri Geneſeos, fuiſſe novem Reges Abrahamo coævos ac ſuppares, quorum uni, ſcilicet *Chodorlahomoro*, quinque Reges annis duodecim ſervierunt, annoque decimo quarto redintegratum eſt bellum, quo *Loth*, nepos Abrahami, captus eſt, & ab Abrahamo fuit ſervatus. Cùm igitur, juvene adhuc Abrahamo, tot extiterint Reges, multaque inter illos ſæviſſima exarſerint bella, vix ac ne vix quidèm intelligi poteſt, quo pacto tot Reges, totque nationes, longè à ſe invicem ſeparatæ, ex tribus Noemi filiis intrà ſpatium ducentorum nonaginta duorum annorum pullulare & exſurgere potuerint? Addo etiam, *Diodorum Siculum*, quem paucis abhinc diebus legebam, de Aſſyriorum Imperii amplitudine ac potentiâ ſub *Nino* cap. 2. *Bibliothecæ* diſſerentem, teſtari, *Ninum*, ampliſſimâ ſui nominis conditâ urbe, dictâ *Ninive*, Armeniam, Mediam, Syriam, Ægyptum, Phœniciam, & Aſianos tractus omnes, præter Indiam, occupaſſe; poſtremò, Bactrianos infinitis copiis fuiſſe aggreſſum, ita ut in ejus exercitu peditum eſſent deciès ſeptiès centena millia, Equitum ducenta millia, falcatorum curruum centum millia cum ſexcentis. Porrò, *Ninus* fuit filius *Beli*, qui primò regnavit in Babylone, atque Babyloniorum, ſeu Aſſyriorum Imperii conditor fuit. Si ergò Babyloniorum, ſeu Aſſyriorum Imperium conditum ſit à *Belo*, tempore, quo diviſionem terræ factam eſſe, ſeu anno à Diluvio centeſimo nonageſimo ſecundo, aſſeruiſti; non video ſanè, quomodò fieri potuerit, ut intrà tam breve & anguſtum temporis ſpatium Babyloniorum, ſeu Aſſyriorum Imperium evaſerit adeò amplum, ac longè lateque patens, ut *Ninus*, qui patri ſuo *Belo*, Babyloniorum, ſeu Aſſyriorum Imperii conditori, ſucceſſit, habuerit exercitum ex innumeris conflatum hominibus, totque Provincias, & nationes victricibus armis ſubegerit, ſicut narrat *Diodorus* loco mox à me laudato.

M. Video, te ad noſtrum Colloquium non imparatum acceſſiſſe; tres etenim difficultates propoſuiſti, quæ explicatione indigent. A prima autem citò me expediam. Quamvis enim terræ diviſio contigerit, ſicut dixi, anno nonageſimo ſecundo ætatis *Phaleg*, attamen pater ipſius *Heber* naſcenti filio ſuo indidit nomen *Phaleg*, quod ſignificat diviſionem

ſionem terræ, quia *Heber* ſpiritu Propheticio prævidit, tempore hujus filii, qui naſcebatur, futuram terræ diviſionem. Ita reſpondent *S. Hieronymus* in Traditionibus Hebraicis in Geneſin, *S. Chryſoſtomus* Hom. 30. in Geneſin, *Abulenſis*, & *Lyranus*. Alteram, quam propoſuiſti, difficultatem, plenè diſſolvam in ſequenti Colloquio noſtro, ubi auxiliante Deo, diſcutiemus nonnulla Dubia, quæ circa Hiſtoriam ſecundæ Mundi ætatis moveri & ventilari ſolent. Interim dicam hîc obiter, ab univerſali Diluvio Noetico uſque ad ortum *Abrahami* fluxiſſe annos 352. non verò annos tantùm 292. *Abrahamus* ſiquidem, juxtà Calculum Textûs Hebræi, natus eſt non anno ætatis patris ſui *Thare* ſeptuageſimo, ſicut perperàm nonnulli autumant, Chronologi, ſed anno centeſimo trigeſimo patris ſui *Thare* prodiit in lucem. Quò fit, ut, factâ annorum ſupputatione, numerentur à Diluvio Noetico uſque ad ortum *Abrahami* anni 352. Et rurſus à Diluvio uſque ad vocationem Abrahami (quæ contigit anno ejus ætatis ſeptuageſimo quinto) intercesſerior anni 427. Non eſt autem creditu difficile, intrà ſpatium 352. vel 427. annorum potuiſſe à tribus filiis *Noemi*, eorumque poſteris, ſic humanum genus propagari, ut Abrahami tempore multi extiterint Reges, jamque conditæ fuerint Babyloniorum, ſeu Aſſyriorum, & Ægyptiorum Monarchiæ, quæ tamen in ortu ſuo parvæ, tenues & anguſtæ fuerunt. *Belus*, ille, quem Hiſtorici Prophani dicunt fuiſſe Imperii Babyloniorum, ſeu Aſſyriorum cooditorem, vocatur in Sacris Litteris *Nembrodus*, qui fuit, filius *Chus*, nepos Chanaan, & pronepos Chami, filii Noemi, ſicut legitur cap. 10. v. 10. libri Geneſis. Huic *Belo*, ſeu *Nembrodo*, ſucceſſit in Babyloniorum, ſeu Aſſyriorum Imperium *Ninus*, ejus filius, à quo condita eſt urbs Ninive. Circa idem tempus, quo Babyloniorum, ſeu Aſſyriorum Imperio *Nembrodus* primordium dedit alibi quoque Regna conſtituta ſunt, præſertim Ægyptiorum, & Sicyoniorum, quorum exordia, in variis confingendis Regum Dynaſtiis, *Julius Africanus*, *Euſebius* in Chronico, & *Diodorus Siculus*, in ſuâ Bibliothecâ fabularum licentiâ corruperunt. Hinc patet reſponſio ad tertiam, quam propoſuiſti, difficultatem, petitam ex narratione *Diodori Siculi*, de Aſſyriorum Imperii amplitudine ac potentiâ ſub *Nino*. Hæc quippè *Diodori* narratio, ceu fabuloſa, ſibilo explodi debet. Ut enim Aſſyriorum Imperii, cujus Hiſtoriam deſcribebat ille Scriptor, originem auguſtiorem redderet, de *Nini* potentia, ejuſque Imperii amplitudine multa finxit, ſplendida mendacia longo latoque calamo liberè effudit, &, ut vulgò ajunt, ex muſca elephantem fecit.

D. Manſitne apud illos homines, qui in confuſione Babelica ſermone diverſi, in varias terræ regiones diſperſi ſunt, ſolius Dei veri cultus, ſeu avita illa, quam à Majoribus ſuis acceperant, Religio?

M. Minimè gentium. Hi ſiquidèm homines poſt confuſionem linguarum hac atque illac diſperſi, omnes inſulas & orbem totum replerunt, & à ſtirpe ſanctæ radicis avulſi, novos ſibi mores, ac Inſtituta pro arbitrio condiderunt. *Sed omnium primi* (utor verbis *Lactantii* lib. 2. Divin. Inſtitut. cap. 14. *Qui Ægyptum occupaverunt, cæleſtia ſuſpicere, atque adorare cæperunt. Et quia nec domiciliis tegebantur, propter aëris qualitatem (nec enim in ea regione nubibus ſubtexitur cælum) curſus ſiderum & defectus notaverunt, dum ea ſæpè venerantes, curioſius atque liberius intuerentur. Poſteà deindè portentificas animalium figuras, quas colerent, commenti ſunt, quibusdam prodigiis inducti. Cæteri autem, qui per terram diſperſi fuerunt, admirantes elementa Mundi, cælum, ſolem, terram, mare, ſine ullis imaginibus ac templis venerabantur, & his Sacrificia in aperto celebrabant, donec proceſſu temporis potentiſſimis Regibus templa & ſimulachra fecerunt, eaque victimis & odoribus colere inſtituerunt. Sic aberrantes à notitia Dei, gentes eſſe cæperunt. Errant igitur, qui Deorum cultum ab exordio rerum fuiſſe contendunt, & priorem eſſe gentilitatem, quàm Dei religionem, quam putant poſteriùs inventam, quia fontem atque originem veritatis ignorant.* Ex quo *Lactantii* teſtimonio colligere debes primò, homines, poſt linguarum confuſionem in omnes terræ plagas diſperſos, neglecto ſolius Dei veri cultu, Idolis ſerviſſe. Tanta videlicèt erat hominum id ætatis ad malum proclivitas, ut nullâ prorsùs habitâ ratione Diluvii, in ſordes, flagitia, & in Idololatriam prolapſi ſint. Secundò colligere debes, Idololatriæ originem non altiùs eſſe arceſſendam, quam ab eo tempore, quo factâ linguarum confuſione homines per omnes orbis regiones diſperſi ſunt.

D. Cùm de idololatriæ exordio jam cæperis habere ſermonem, rem mihi pergratam faceres, ſi primò oſtenderes, quo pacto invecta ſit Idololatria, & quis, poſt hominum in varias Orbis terras diſperſionem,

nem,

nem, ei dederit initium? Secundò, quis fuerit Idololatriæ progreſſus? & denique, quis ejus interitus?

M. Ampliſſimum ſanè mihi proponis diſſerendi argumentum, de quo non minùs latè quàm eruditè pertractat *Joannes Gerardus Voſſius* in libro, quem *De Idololatria* concinnavit. Hunc itaque Auctorem, ſi tibi per otium liceat, conſulere poteris. Ipſe verò, qui mihi præſcriptos brevitatis limites excedere nolo, rem totam ſummatim perſtringam. Imprimis, quod ſpectat exordium & Auctorem Idololatriæ, ſeu Polytheiſmi, pervulgata eſt Scriptorum ſententia, *Ninum* (qui fuit filius *Nembrodi*, Noemi nepotis, cujus regni principium in terra Sennaar Babylon fuit, ſicut legitur cap. 10. libri Geneſeos v. 10.) extitiſſe Idolum & Idololatriæ auctorem. *Ninus* ſiquidèm, mortuo patre ſuo *Belo*, ſeu *Nembrodo*, quem ardenti proſequebatur amore, ut eum præſentem ſibi, ad levandum utcumque dolorem, redderet, ſtatuam in ejus erexit honorem, quam votis & Sacrificiis à ſervis ſuis & domeſticis coli voluit, ita ut nullam gratiam, nullumve beneficium, niſi reclamarent patrem, concederet. Hic autem *Ninus*, filius *Beli*, ſeu *Nembrodi*, idem eſt ac ille Rex *Aſſur*, cujus meminit *Moyſes* cap. 10. v. 10. libri Geneſis, dicens: *Fuit autem principium regni ejus* (id eſt *Nembrodi*, qui fuit filius *Chus*, & nepos Noemi) *Babylon in terra Sennaar.* Et verſu ſequenti ſubdit Moyſes: *De terra illa*, ſeu Sennaar, *egreſſus eſt Aſſur*, ſeu *Ninus*, *qui ædificavit Niniven, & plateas civitatis.* Ninus autem, filius *Beli*, ideò dictus eſt Rex *Aſſur*, quia, licèt regnis Babyloniorum, & Aſſyriorum perindè potiretur, maluit tamen Rex Aſſyriorum dici, quàm Babyloniorum, eò quòd Babyloniorum regnum, quod *Belus*, ſeu *Nembrodus*, ipſius pater, condiderat in terra Sennaar, paternam quidem gloriam commendaret, ſed Aſſyriorum Regnum, quod *Ninus* ſuam in poteſtatem victricibus armis redegerat, propriam ejus virtutem magis commendaret. Primus itaque Idololatriæ auctor fuit *Ninus*, qui patrem ſuum *Nembrodum*, dictum *Belum*, publicâ Apotheoſi ſub titulo *Jovis*, vel, ut aliis placet, *Saturni Babylonii*, retulit in Deum, ſicut obſervat *S. Hieronymus* Comment. in cap. 2. Oſee, dicens: *Ninus, in tantam pervenit gloriam, ut patrem ſuum Belum referret in Deum, qui hebraicè dicitur Bel . . . hunc Sidonii & phœnices appellant Babal.* Hoc infeſtiſſimum *Nini* exemplum plerique Principes deinceps imitati, Idololatriam per totum terrarum Orbem propagarunt, ut fusè demonſtrat Sacer auctor libri *Sapientiæ* cap. 14. v. 14. & ſeqq. Cœperunt ergo homines (ut ea, quæ Idololatriam ſpectant, breviter attingam) primùm Aſtra, ceu vera numina, colere; deindè, creſcente vanitate, & pravâ invaleſcente conſuetudine, Reges Deorum numero accenſuerunt populi, & quosdam Heroes, quos inter eminet *Hercules*, propter res ab ipſis præclarè geſtas, divino cultu donarunt. Poſtremò, eò impietatis & inſaniæ proruperunt homines, ut eos mutis animalibus, ſerpentibus, draconibus, bobus, divinum deferre cultum non puduerit, ſicut teſtatur Apoſtolus *Paulus* in Epiſtola ad Romanos cap. 1. dicens: *& mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum & quadrupedum, & ſerpentium.* Hinc orta eſt in Mundo vana Idolorum ſuperſtitio, quam *Lactantius* cap. 8. lib. 1. *Divin. Inſtitutionum* ſic eleganter refellit: *Undè mihi de tanta Dei majeſtate ſæpiùs cogitanti, qui Deos colunt, interdùm videri ſolent tam cæci, tam incogitabiles, tam excordes, tam non multùm à mutis animalibus differentes, qui credunt, eos, qui geniti ſunt maris ac fœminæ coitu, aliquid majeſtatis, divinæque virtutis habere potuiſſe.* Porrò, *conſtat*, proſequitur idem Scriptor, *Herculem*, *Apollinem*, *Liberum*, *Mercurium*, *Jovemque ipſum cum cæteris homines fuiſſe, quoniam ex duobus ſexibus nati.* Et paucis interjectis, ſubdit: *Quomodò ergò, inquiet aliquis, Dii crediti ſunt? nimirùm quid Reges maximi ac potentiſſimi fuerunt, ob merita virtutum ſuarum, aut munerum, aut artium repertarum, cum chari fuiſſent iis, quibus imperitaverant, in memoriam ſunt conſecrati. Quòd ſi quis dubitet, res eorum geſtas, & facta conſideret, quæ univerſa tam Poëtæ, quàm hiſtorici veteres prodiderunt.* De ſimulacris Deorum, eorumque contemptu, legeſis eumdem *Lactantium* cap. 4. lib. 2. *Divin. Inſtitut.* Perſtitit in mundo Idololatria usque ad Chriſtum, Salvatorem noſtrum, qui, ſicut prædixerant Prophetæ, Idololatriam, tot annorum diuturnitate roboratam, penitùs profligavit, Deorum delubra ſolo æquavit, Dæmonibus, per ambigua Oracula populum deludentibus, æternum impoſuit ſilentium, uniusque veri Dei cultum in univerſum orbem invexit.

D. Cùm homines, poſt linguarum confuſionem, per omnes Orbis partes

fuerint

fuerint diſperſi, optatem, ut brevem hìc delineares totius Orbis deſcriptionem, eâdemque operâ oſtenderes, quo pacto omnes Mundi partes à filiis, Nepotibusq; *Noemi* fuerint occupatæ, atque habitatæ.

M. Partes Mundi terreſtris, nobis cognitæ, ſunt omninò quatuor, *Aſia*, *Africa*, *Europa*, & *America*, quæ *novus Orbis*, appellatur. *Aſia* ſex potiſſimùm partes, juxtà recentiorum Geographorum diviſionem, complectitur, ſcilicèt *Aſiaticam Turcarum ditionem*, *Perſidem*, ſeu Perſarum Imperium; *Indiam*, *Chinam*, *Tartariam magnam*; & *Inſulas*, quæ Aſiæ adjacent, & quæ ſunt *Iaponenſes*, *Philippinæ*, *Moluccæ* &c. Africæ partes octo præcipuè numerantur, nimirum: *Ægyptus*, *Barbaria*, *Bildugerid*, *Zaara*, ſeu Deſertum, *Nigritia*, *Guinea*, *Æthyopia*, ac *Nubia*, quibus, nonæ partis inſtar, adjungi poſſunt *Inſulæ* proximæ, ſcilicet *Madagaſcar*, *Sancti Thomæ*, *Promontorii viridis*, *Azores*, *Fortunatæ*, ſeu *Canariæ* &c. In Europa ad Septentrionem occurrunt primò Inſulæ Brittannicæ, quæ *Angliam*, *Scotiam*, & *Hiberniam* complectuntur: Deindè, in continente, ſeu in terra, reperiuntur *Dania*, & *Norvegia*, tandèmque *Suecia*, & *Moſcovia*. Ad Auſtrum vergunt *Hiſpania*, *Italia*, & *Turcicum in Europa Imperium*, quæ in varias adhùc Provincias & Regna diſtribuuntur. Medio denique loco conſiſtunt *Gallia*, *Germania*, *Polonia*. Quarta Mundi Pars, quæ dicitur *America*, vel Septentrionalis eſt, & vocatur *Mexicana*, vel Meridionalis eſt, & appellatur *Peruviana*. In Septentrionali America inveniuntur *Canada*, ſeu nova Francia, *Virginia*, *Florida*, *Mexicana Regio*, & *nova Hiſpania*, quibus adjici poſſunt Inſula California, & aliæ minores. In America verò Meridionali extant *Caſtella aurea*, *Guiana*, *Peruvium*, *Chili*, *Magellanica Regio*, *Braſilia*, *Paraguaja*. Has quatuor Orbis Partes, & in his contentas Inſulas à tribus filiis Noemi, eorumque nepotibus, poſt diviſionem terræ, habitatas fuiſſe, perdoctè oſtendit *Samuel Bochartus* in libro, cui titulum indidit *Phaleg*, ſeu de *Sacra Geographia*, ubi omnium Gentium, poſt diviſionem terræ, ex tribus *Noemi* filiis, eorumque nepotibus, prodeuntium origines, ſitus, linguas, mores, Regnorum initia, Religionum inſtitutiones ac incrementa, Ethnicarum ſabularum natales & fundamenta, ſingularum Nationum commercia, Colonias & ſocietates, incredibili labore ita disertè expoſuit, ut Babyloniæ Terrarum diſperſioni præfuiſſe, & ſingulis Nationibus regiones ſuas, idiomata, mores, cultus, Inſtituta, præſens ipſe definiiſſe videatur. Hunc itaque Auctorem, ſi eâ de re plura ſcire aveas, conſulas velim.

D. At, dicas mihi, ſi placet, quo pacto filii *Noemi*, eorumque nepotes, potuerint, poſt diviſionem terræ, in Americam penetrare? Americani ſiquidem, ut nuperrimè audivi à viro erudito, ſunt Antipodes reſpectivè ad varias regiones hujus noſtri Orbis veteris. Porrò Antipodas, ſeu populos adverſis veſtigiis nobis oppoſitos, quaſi commentitios non ſolùm rejecère *Lactantius*, & *S. Auguſtinus*, ut me monebat vir ille eruditus, ſed etiam Summus Pontifex *Zacharias*, urgente *Bonifacio*, Epiſcopo Moguntino, Sententiam Suſpenſionis tulit adversùs *Virgilium*, Presbyterum, quòd Antipodas eſſe affirmaſſet. Hoc autem *Zachariæ* Papæ factum à multis Hiſtoricis ad annum Chriſti 748. narrari, propriis ipſe oculis inſpexi. Credibile igitur non eſt, filios *Noemi*, eorumque nepotes, poſt diviſionem terræ, Americam penetrare & habitare potuiſſe, cùm ea Regio nullos prorsùs incolas admittat, nec admittere poſſit.

M. Exiſtere in rerum natura Antipodas, quales ſunt *Americani*, negarunt quidèm olim *Ariſtoteles* 2. Meth. cap. 5. *Lactantius* lib. 3. Divin. Inſtit. cap. 23. & *Auguſtinus* lib. 16. De Civ. Dei cap. 9. Sed, ob diverſas rationes, quas hìc breviter referre non abs re erit. In primis, *Ariſtoteles* negavit eſſe Antipodas, quia putavit, ſole ſub ardente, atque radios ad perpendiculum vibrante, neque pluvias, neque fontes, neque flumina eſſe poſſe, ac ſubindè, neque arbores, neque paſcua, & conſequenter, neque animalia, neque homines. *Lactantius* verò negavit eſſe Antipodas, ob vulgarem illam opinionem, quòd homines pedibus ſurſùm, capite deorsùm penduli, inverſoque ordine deberent incedere. Sic enim loco mox à me laudato ſcribit elegantiſſimus ille Auctor: *Quid illi, qui eſſe contrarios veſtigiis noſtris Antipodas putant, num aliquid loquuntur? aut eſt quiſquam tam ineptus, qui credat eſſe homines, quorum veſtigia ſint ſuperiora, quàm capita? aut ibi, quæ apud nos jacent, inverſa pendere? fruges & arbores deorſum versùs creſcere? pluvias & nives, & grandinem ſurſum versùs cadere in terram? & miratur aliquis hortos penſiles inter ſeptem mira narrari, cùm Philoſophi & agros, & maria, & urbes, & montes penſiles faciant?* &c. Denique, *S. Auguſtinus* negavit eſſe Antipodas, quia exiſtimavit, ejuſmodi homines ſuam haud potuiſſe originem trahere ex aliquo trium filiorum *Noemi*, à quibus tamen Scriptura Sacra cap. 9 libri Geneſeos ait: *diſſeminatum eſſe omne genus hominum ſuper univerſam terram.* Putavit, inquam, *S. Auguſtinus*, nullum ex tribus *Noemi* filiis, eorumque nepotibus, immenſam ſuperare potuiſſe molem vaſtiſſimi illius Oceani, ſtatim occurrentis poſt Fretum Gaditanum, ſicque negavit eſſe Antipodas, ſeu Americanos. Verùm, noſtris temporibus nullus eſt, qui in dubium revocet, exiſtere Antipodas, ſeu populos Americanos,

cùm

tùm frequentèr in Americam navigent Hiſpani, Galli, Angli, quorum alii aliis regionibus detectis nomina ſuâ quique linguâ impoſuerunt. Primus, qui regionem Americanam, quoad oram maritimam, luſtravit, fuit *Alphonſus Sanchez*, naucleru Bæticus, qui, rediens in Hiſpaniam, ut majori apparatu navium & hominum inſtrueretur, morte præoccupatus, tradidit ſua Scripta *Americo Veſpucio*, natione Florentino, qui *Emmanuelis*, Luſitaniæ Regis, auſpiciis à Gadibus profectus anno 1497. hanc regionem detexit, quæ ab ipſo nomen *Americæ* ſumpſit. Antè hunc tamen *Americum Veſpucium*, quaſdam Americæ Inſulas, *Hiſpaniolam* videlicet, *Cubam*, & *Jamaicam*, anno 1494. ingreſſus fuerat *Chriſtophorus Columbus*, Genuenſis. Modò in Americam, dictam *novum Orbem*, multi eunt & redeunt ſingulis diebus, & ad populos Americanos mittuntur viri Apoſtolici, veritatis Chriſtianæ præcones, à quibus æternæ ſalutis viam docentur, ſalutaremque doctrinam accipiunt. Immò, in Americam Chriſtianam Religionem vigere, & in ea latiſſimè eſſe diffuſam, tàm certum eſt, quàm quod maximè. Quo pacto autem filii, aut nepotes *Noemi* potuerint immenſam ſuperare molem vaſtiſſimi Oceani, ſtatim occurrentis poſt Fretum Gaditanum, usque ad Americam? etſi, ut candidè fatear, explicatu difficile ſit, poteſt tamen dici primò, quòd, ſicut Deus tranſtulit *Henochum*, & *Heliam*, ita, non obſtante vaſtiſſimo illo Oceano, tranſtulit aliquot ex nepotibus *Noemi* in Americam, quam nos *novum Orbem* nùnc appellamus. Secundò dici poteſt, illum, vaſtiſſimum licèt, Oceanum pluribus Inſulis eſſe reſperſum, ſicut & multa alia maria Inſulis magnis, parvis, & mediocribus ſcatent. Fieri ergò facilè potuit, ut nepotes Noemi, poſtquàm omnes Orbis regiones gentibus impleſſent, tranſirent de Inſulis ad Inſulas, donec diffunderentur hàc illàc per Americam totam. Denique dici poteſt, aliquos ex nepotibus *Noemi*, qui Africam incolebant, potuiſſe inter navigandum, præter intentionem, & procellarum impetu abreptos, tranſire ex Africa in Braſiliam, quæ eſt pars propinquior Americæ, indèque facili negotio devehi in Americam, eosque ibi ſubſtitiſſe, & multiplicatos fuiſſe, eô modo, quo Hiſpanus *Cabral*, è luſitania ſolvens, invenit, prætèr intentionem, & tempeſtatis impetu raptus, eandem Braſiliam; & alter Hiſpanus, Bæticus, itidèm procelloſo mari raptus, & prætèr intentionem ſuam, reperit *Jucatam*, & littus *Veraguas*, quæ ſunt partes Mexici.

D. Americanos ex Africanis deſcendiſſe mihi (cum tuâ bona veniâ) probabile non videtur, quia Africani meridionales, cujusmodi ſunt *Guinei*, *Angolitani*, & Accolæ maris nigri, habent colorem prorsùs nigrum. Si ergo Americani ex Africanis meridionalibus deſcenderent, ut mox infinuaſti, deberent paritèr eſſe omninò nigri, quia materia illa primigenia, quam parentes communicant filiis, & quâ formatur horum corpus, tota imbueretur illo nigredinis fermento, & filiorum corpus totum evaderet nigrum, ſicut experimur in filiis, quos parentes nigri gignunt in regionibus noſtris. Porrò, *Americani* licèt ſint coloris fuſci & ſubobſcuri, non ſunt tamen omninò nigri, ſicut ſunt Guinei, & alii Africani meridionales, hæc igitur Americanos inter & Africanos in colore diverſitas argumento eſt, Americanos ex Africanis non deſcendiſſe.

M. Cauſa nigredinis Africanorum, Æthyophum, Guineorum &c. non aliundè, meâ quidèm ſententiâ, repeti poſſe videtur, quàm ex magna, quæ in Africa reperitur, copiâ metallorum præſertim argenti vivi, ferri, & carbonum foſſilium, in terræ viſceribus latitantium, foràsque emittentium, & per aërem ſpargentium ſubtiles fumos, halitus, & ſpiritus viſcoſos, nigros, tetrosque vapores, quos dùm continuò ebibunt, reſpirantque corpora, ſenſim ſine ſenſu nigerrimum contrahunt colorem. Nepotibus itaque *Chami*, filii *Noemi*, in Africam, poſt diviſionem terræ, ingreſſis, contigit, quod apud nos accidere ſolet hominibus diù degentibus in culinis, in quibus jugitèr ardent carbones illi foſſiles, aut res mittentes tantùm vapores nigros, nempè quod mutatur illis color, & in nigredinem degenerat. Nepotes igitur *Chami*, qui Africam occuparunt, reſpirantes ſemper illos halitus, è terrarum viſceribus erumpentes, nigrum contraxerunt colorem, & materiam eisdem terris refertam ſpiritibus per generationem communicarunt filiis ſuis, quibus, poſt aliquot generationes, idem contigit, quod caminis noſtris, qui ex vaporibus, halitibusque, jugitèr ex materia infrà combuſta aſcendentibus, evàdunt nigri. Hæc eſt vera cauſa, ni mea mè fallat mens, nigredinis Africanorum. Ac nunc brevitèr explicandum eſt, cur Americani, qui, ut anteà diximus, ex Africanis deſcendunt, ſint coloris duntaxàt

Digitized by Google

fuſci & obſcuri, ſed non prorſùs nigri, ſicut ſunt Africani, ex quibus prodierunt? Hujus diſcriminis in colore Africanos inter & Americanos hæc ratio proferri poteſt. Nempè, quòd Africani, qui ex Africa meridionali in Americam tranſierunt, erant omninò nigri coloris, ſed poſtquàm in America ſedes ſuas fixiſſent, paulatim intenſa illorum nigredo mitigata eſt, & in colorem nec album, nec nigrum; ſed in fuſcum, & ſubobſcurum degeneravit. At enim, cùm in America Mineralium, carbonum foſſilium, tetros emittentium halitus & vapores fuſcos tanta non ſit copia, quanta eſt in Africa, fieri facillimè potuit, ut illorum Africanorum, qui, dum in Americam tranſierunt, nigri prorſùs coloris erant, filii, qui nunc Americani dicuntur, amiſerint, poſt aliquas generationes, paternam illam nigredinem intenſam, & contraxerint hunc colorem, quo nunc tinguntur, quique nec albus, nec niger eſt, ſed fuſcus ac ſubobſcurus; non ſecus ac mutatis Solo, Cœlo, aquis, & cibo, mutari ſolent aliorum hominum complexiones.

D. Hactenùs, ut ingenuè fatear, credideram, inſitam illam nigredinem, ac perpetuò Africanis meridionalibus inhærentem, vel ex eo præciſè naſci, quòd populi illi degant ſub Zona torrida, & radiis directis ſolis ſint obnoxii; vel hanc Africanorum meridionalium nigredinem eſſe pœnam *Chami*, illarum gentium Patris: quaſi primam irreverentiam filii adversùs patrem, qualis fuit illa *Chami* adversùs patrem ſuum *Noemum*, ultus fuerit Deus eâ notâ perpetuâ, perindè ac *Caino*, in pœnam fraterni homicidii, ſignum, quo ab omnibus ſtatim dignoſci poſſet, impoſuit.

M. Neutri capiti, quod aſſignaſti, accepta referri debet Africanorum meridionalium nigredo. Et primò quidèm, Zona torrida, ſub qua degunt Africani meridionales, non eſt cauſa eorum teterrimæ nigredinis, quia multæ ſunt aliæ nationes ſub Zona torrida, videlicet major pars Americanorum; & tamen licèt ſint fuſci & ſubobſcuri coloris, ſicut mox innuimus, non tamen ſunt coloris teterrimi, ac penitùs obſcuri. Secundò dici non poteſt, Africanorum meridionalium nigredinem eſſe pœnam à Deo ipſis inflictam ob culpam *Chami*, eorum parentis; id, inquam, dici minimè poteſt: Tum quia, de illa pœna ſilet omninò Scriptura Sacra, quæ tamen de ſigno, quod Deus *Caino*, propter fraternum homicidium, impoſuit, diſertam mentionem facit: Tum quia etiam, Africani ſeptentrionales, & Paleſtini etiam ſunt nepotes *Chami*, ſicut ait ſcriptura, & tamen iſti non fœdantur totali illâ nigredine: Tum quia, Indi Orientales ſunt nepotes Semi, filii *Noemi*, & fratris *Chami*, & tamen inter illos ſunt nationes prorſùs nigræ, ſicut in ipſa Inſula *Manila*. Adde denique Deum non vibraſſe maledictionem in *Chamum*, ſicut ſuperiùs obſervavimus, ſed in ejus filium natu minimum, qui *Canaan* in Scriptura nuncupatur: *Maledictus Chanaan, ſervus ſervorum &c.* Geneſis cap. 9. Porrò, poſteri iſtius *Chanaanis*, filii *Chami*, non ſunt Africani, ſed Sidonii, & Chananæi, ſicut conſtat ex cap. 10. v. 15. libri Geneſeos. Divina itaque maledictio in *Chanaanem*, filium *Chami*, vibrata, non afficiebat Africanos, qui ex *Chamo* quidèm deſcendebant, non per *Chanaanem*, cui imprecatus fuerat Deus, ſed per alium ejus filium, putà *Phuth*. Nigredo igitur Africanorum meridionalium nec in Zonam torridam, ſub qua degunt, nec in pœnam, à Deo poſteris *Chami*, à quo deſcendunt, inflictam, tanquàm in cauſam, rejici debet.

D. Nunc facilè capio, quo pacto, factâ poſt diluvium diviſione terræ, poſteri Noemi omnes Orbis partes adierint, & ex continente ad ejus Inſulas, etiam valdè diſſitas navigando tranſierint, ibique domicilium fixerint. Sed necdùm ſatis intelligo, qui fieri potuerit, ut animalia ex continente in remotiſſimas Inſulas, in quibus nunc reperiuntur, tranſire potuerint? Non loquor autem hîc primò de animalibus, quæ ſunt utilia, quia ejuſmodi animalia ex continente in Inſulas, valdè diſtantes, iiſdem navibus, quibus homines vehebantur aſportari potuerunt, ſicut reverà Hiſpani in Americam duas ſpecies animalium ibi ignotorum, nimirùm *Equinam*, & *Bovinam*, aſportarunt. Non loquor etiam hîc de animalibus, quæ ex putredine naſcuntur, neceſſarium quippè non fuit, ut hæc animalia in Inſulas, tranſportarentur, quia in illis Inſulis poteſt eſſe putredo, ex qua generentur iſthæc animalia. Quò fit, ut nemini mirum videri debeat, quòd in inſulis longè diſſitis à continente inveniantur mures, muſtellæ, cuniculi, colubri immanes, lacerti, Dracones, & ſimilia. Quoniam, licèt hæc animalia fieri ſoleant generatione, fiunt etiam corruptione; Apes ſiquidèm ex putrefactis taurorum viſceribus generantur, ſicut fusè deſcribit Poeta, *Virgilius* lib. 4. Georgicorum. Ex medulla etiam ſpinæ cadaveris humani fiunt interdum colubri

colubri in ſepulchris, & ne in referendis aliis exemplis prolixior ſim, Anas marina, quam nos, ob ipſius carnem macram, *Macroſam* appellamus, ex corruptis navium aſſeribus, aut tignis producitur, ut vulgò perhibent. Idem dicendum reor de ranis, vermibus, & omnibus Inſectorum generibus, quæ ex putrefacta materia exoriri poſſunt. De his ergò animalibus, quæ corruptione naſci poſſunt, in præſentia non loquor; ſed de illis duntaxat animalibus, quæ ex putrefacta materia oriri haud poſſunt, quæque prorsùs inutilia, immò & perniciosa ſunt, ſicut vulpes, lupi, & ſimiles peſtes; vel ferocia ſunt, ut leones, Tigrides, Pantheræ, & alia id genus exitioſa animalia. Expone itaque, quæſo, quomodò hæc animalia, quæ inutilia ſunt, perniciosa, atque ferocia, potuerint è continente, ſeu è terra, in remotiſſimas Inſulas tranſire?

M. Eſſe quædam animalia, quæ, ſicut aſſeris, ex ſola putrefacta materia naſcantur, nullà ratione mihi fit veroſimile, longèque probabilius eſſe cenſeo, omnia animalia, ſive inſectilia & imperfecta ſint, ſive perfecta; ex ovis fæcundatis originem habere. Quis enim ſibi perſuadeat, putreſcentem materiam poſſe repentè converti in illud corpus organicum, quod in animalibus inſectilibus, ſeu imperfectis, percipitur, & cujus ſtructura tàm affabrè elaborata, vix ac ne vix quidem humano intellectu comprehenditur? credibile ne eſt, ex materiæ, ut vulgò ajunt, corruptione, organa omnia corporis viventis ſponte formari poſſe, & vitales functiones obire? id ſane, ut candidè dicam, ſuperat omnem fidem. Non ergò animalia inſectilia, ſeu imperfecta, naſcuntur ex putrefacta materia, quæ certè in venas arterias, nervos, oculos, nares, & cæteras partes organicas mutari non poteſt, nec corpus motus, vitæ, ac ſenſus participeps reddere; ſed inſectilia, ſeu imperfecta animalia prodeunt ex ovis à maſculo fecundatis, ſeu ſpiritu maſculo impragnatis. Idem dicendum eſſe exiſtimo de animalibus perfectis, illa videlicet ex ovis fæcundatis naſci, ac ſubinde illorum originem refundi haud debere in ſeminum permixtionem, cùm totiès jactata illa *virtus formatrix* in ſemine, per quam quidam philoſophi ajunt, ex commixtione ſeminum exurgere animalia perfecta, cujuſmodi ſunt homo, leo, equus, canis &c. ſit tantùm inane prorsùs nomen, & in quo illa *vix formatrix* conſiſtat, aut quâ ratione operetur? omnes alto premant ſilentio.

D. Verè nunc illud *Terentii* Dictum uſurpare poſſum: *Feciſti probè, incertior ſum multò, quàm dudùm.* At enim, ſi animalia inſectilia, ſeu imperfecta, non naſcantur ex putrefacta materia, ſed ex ovis fœcundatis, ſeu maſculo ſpiritu imprægnatis, quo pacto, quæſo, iſtæc inſectilia animalia transvehi potuerunt in Inſulas illas à continente remotiſſimas, in quibus modò maximo in numero reperiuntur?

M. Quamvis omnia animalia inſectilia, ſeu imperfecta, aquis Diluvii Noetici perierint, facilè tamen fieri potuit, ut, antequàm interirent, aculeis ſuis, quaſi terebris, utentia, ova, maſculo ſpiritu imprægnata, inſeruerint in arboribus, quæ ſub aquis Diluvii vivebant, ſuumque virorem ſervabant, eo pari modo, quo nunc experientiâ compertum habemus, hæc inſectilia, ſeu imperfecta animalia ſuis aculeis, tanquàm terebris, uti, ad inſerenda & deponenda ova ſua, à maſculo fœcundata, in quibusdam fructibus, & arborum tuberculis; ex quibus ovis ibidem reconditis exoritur magna copia vermiculorum, & inſectilium animalium, quæ reperiuntur in quibusdam fructibus, in quercuum gallis, in fagorum, & aliarum arborum tuberculis, quæque paratiſſimum ex arborum, fructuumque ſucco nanciſcuntur alimentum. Hinc fortaſsè eſt, quod lignum vetus & corruptum vermibus, ſeu inſectilibus animalibus ſcateat. Nam cùm eorum ova diutiùs in ipſo ſint aſſervata, tunc præſertim ab illis excluduntur, cùm lignum putreſcit, ipſiusque partes majori fermentatione exagitantur. Nec alia fortaſſe origo eſt eorum vermium, qui in animalium viſceribus, aut artubus nonnunquàm deliteſcunt. Sæpè enim inſecta illa minutiora animalia, aut eorum ova cum fructibus & alimentis ſorbemus, cùmque iſta animalcula ſuis ovariis ſint inſtructa, alia propemodùm innumera inſectilia animalia excludunt, quæ in *Vaſis hepaticis*, in *poro biliario*, & aliis partibus magno quodam numero reperiuntur. Quâ de re ſi plura deſideres, legeſis librum, quem edidit doctiſſimus Pater *Sagueins*, Ordinis S. Franciſci de Paula, *De cauſa & origine peſtis*, quæ in Gallo-Provincia ſævire cœpit anno 1720. Hoc autem ſemel poſito, facilè intelligitur, inſectilia animalia, antequàm interirent aquis Diluvii, ova ſua, à maſculo fœcundata, recondidiſſe in quibusdam arboribus, quæ ſub aquis Diluvii vixerunt, ſuumque virorem retinue-

retinuerunt. Quò poſteà factum eſt, ut, ceſſante Diluvio, ex his ovis, quæ quibuſdam arboribus, ſub aquis Diluvii virentibus deliteſcebant, innumera excluſa ſint inſectilia animalcula, quæ ex ſucco illarum arborum ſua parata habebant alimenta. Quòd vero ſint quædam arborum ſpecies, quæ ſub aquis vivunt, & virorem ſuum ſervant, non ſolum teſtantur *Theophraſtus* in *Hiſtoria Plantarum* cap. 4. *Plinius* Lib. 13. cap. 21. & alii, ſed etiam id non obſcurè innuit Scriptura Sacra, dum cap. 8. v. 11. Lib. Geneſis, ait, quòd columba, quam *Noemus* ex Arca miſerat, ut exploraret an ceſſaſſent aquæ Diluvii? *Venit ad eum ad veſperam, portans ramum olivæ virentibus foliis in ore ſuo.* Præterquàm quòd, etiamſi darem, univerſas arbores ſub aquis diluvii corruptas & putrefactas fuiſſe, ſemper tamen verum eſſet, ex ea putrefactione arborum, in quibus deliteſcebant inſectilium ova fæcundata, innumera potuiſſe excludi inſectilia animalia, quia, ſicut ſuperiùs obſervavimus, experientiâ nunc exploratum habemus, ligna, quò vetuſtiora ſunt, eò pluribus vermibus, ſeu inſectilibus animalculis eſſe referta, non aliâ ſanè ratione, niſi quia ova illorum inſectilium animalium, quæ diutiùs in iſtis lignis aſſervantur, tunc potiſſimùm ab illis excluduntur, cùm hæc ligna putreſcunt, eorumque partes majori fermentatione perturbantur. Sive ergò inſectilia animalia ex materia putrefactâ naſcantur, ſicut cenſent non nulli Philoſophi, ſive ex ovis, à maſculo fæcundatis, ſemper excludantur, ut ipſe cum viris eruditis probabilius eſſe arbitror, facile intelligitur, non fuiſſe neceſſarium, ut iſthæc inſectilia animalia in Inſulas à continente remotiſſimas poſt univerſale Diluvium tranſveherentur, cùm vel ex materiæ (ut aliqui volunt) putredine naſci, vel ex ovis (ſicut mox expoſui) in iſtis Inſulis, etiam à continente ſejunctiſſimis, excludi potuerint.

D. Necdùm expoſuiſti, quo pacto ferocia animalia, ſicut ſunt leones, tigrides, pantheræ, necnon quædam nociva, videlicet vulpes, lupi, & alia id genus; denique, quomodò volucres potuerint poſt diluvium tranſire in Inſulas à terra, immenſo interjecto pelago, valdè diſtantes, & ex illis Inſulis ad Americam, quam nos appellamus *novum Orbem*, pervenire?

M. Quamvis vaſtiſſimum ſit pelagus, quo America à tribus aliis Orbis partibus divellitur, veroſimile tamen eſt, illud antiquitùs pluribus Inſulis fuiſſe refertum, quorum nonnullæ progreſſu temporis, ob validos terræ motus, fuerunt à mari abſorptæ. Hoc ſemel poſito, dici poteſt primò, hæc ferocia animalia, tranando pelagus, potuiſſe ex unis in alias viciniores Inſulas, & ex his in alias, odore prædæ illecta, uſque ad americam pertranſire; non ſecùs ac noſtris temporibus homines maritimi ſubtilibus cymbis, oblongam illam Inſularum catenam, quæ à ſeptentrione in meridiem per multa centena milliarium tranſverſa occurrit, tranſcurrunt, & ad remotiſſimas Inſulas, atque regiones perveniunt. Secundò dici poteſt, ferocia animalia potuiſſe in Inſulas, à continente valdè diſtantes, advehi in navibus à quibuſdam hominibus, qui incolas ejusmodi Inſularum infenſiſſimo odio proſequebantur, eô fine, ut truculenta illa animalia depopularentur greges ſuorum hoſtium, ibique infeſtam ſuam ſpeciem propagarent. Tertiò fieri potuit, ut aliqui ferocia iſthæc animalia in has Inſulas à terra remotiſſimas in navibus aſportarint ad jocum, ad delicias, ad pompam, perindè ac modò ad Regum Aulas deferri ſolent. Hæc autem ferocia animalia, ad illas Inſulas ſemel delata, & poſteà libertatem nacta, ſuam ſpeciem ibi propagarunt. Poſtremò, iſta ferocia animalia in has Inſulas tranſvehere potuerunt homines in navibus propter aliquam utilitatem vel pellium, vel medicinæ conficiendæ ex oleo, ex ſpiritibus, ex ſale illorum animalium. Sed de tranſitu ferocium animalium in Inſulas à continente remotiſſimas ſat ſuperque dictum ſit. Pauca nunc de tranſitu volucrum, & avicularum in Inſulas, quæ à terra maximè diſtant, hìc ediſſeram. Cenſeo igitur, volucres & aviculas volando ad viciniores Inſulas tranſiiſſe, & ex his ad alias, quæ à continente longiſſimo intervallo diſtant, perveniſſe, identidèm tamen in medio Oceano quieſcentes, tantiſpèr arboribus navium inſidentes, ſeque in tanto itinere paſcentes culicibus & piſcibus volatilibus, quibus pelagus abundat. Teſtantur ſiquidèm benè multi, qui ſuas maritimo itinere peregrinationes literis mandarunt, ſe vidiſſe ſæpiùs volucres, quæ ſupra navium verticibus inſidebant, ſolitas eſſe interdùm, ut vitam ſuſtentarent, involare in piſces volatiles, & in examina culicum, indèque gratum navigantibus præbere ſpectaculum, præſertim, quandò piſces volatiles à mari ad aerem fugiunt, pulſi videlicet à marinis inimicis, ſeu a piſce majore, & rurſùs ab aere ad mare fugâ ſe ſe proripiunt, ne incidant in alium inimicum aereum, ſcilicet

volu-

volucrem piſcatricem, in cujus alitum cedunt, ni protinùs ab aere ad mare fugiant. Sunt etiam in Inſulis, à continente remotiſſimis, quædam aviculæ, quæ hùc ab hominibus fuerunt aſportatæ, quemadmodùm de animalibus domeſticis ſuperiùs oſtendimus.

D. Sed cur, quæſo, voluit Deus, ut non ſolùm homines, qui peccaverant, divinamque ejus Legem violaverant, univerſali Diluvio interirent, ſed etiam voluit eidem pœnæ addicere omnia bruta animantia, quæ in terris erant, exceptis his, quæ *Noemus*, juſſu Dei, in Arca ſervavit, cùm tamen bruta animantia, nec peccare, nec divinam Legem tranſgredi potuerint, utpotè nullâ ratione aut libertate donata.

M. Antequàm hanc difficultatem diluam, præſtat, ut obitèr obſerves, nonnullos erraſſe in explicanda belluarum naturâ *Origines* Homiliâ 4. in *Ezechielem* ſenſit, ſtellas peccatis eſſe obnoxias, nec Aſtra modò, ſed elementa etiam, ac proindè ea judicium Dei olim ſubitura. Ut autem ſententiam ſuam adſtruat *Origines*, probat, ſtellas eſſe animalia, quòd mandata Dei dicantur accipere, mandare etiam ipſis Deum, ut ſtatis moveantur temporibus, motus verò hujuſmodi neque abſolvi poſſe ſine anima, neque ſine motu eſſe poſſe, quæ animâ prædita ſint, nec animâ ſolùm, ſed & ratione pollere, ac proindè incrementa capere, ſine dubio virtutis, vel decrementa. Adhæc, animas antiquiores recentibus ſiderium corporibus inſeri, probat ibidèm *Origines*, cujus licèt cauſam ſæpiùs agat, objecta diluat, & duriores quandòque opiniones emolire pro virili ſatagat illuſtriſſimus *Petrus*, *Daniel*, *Huetius*, Epiſcopus Abrincenſis, hunc tamen *Originis* errorem lib. 2. *Origenianorum*, Quæſt. 8. purgare non potuit, immò potiùs *Sixtum ſenenſem*, qui *Originem* ab hoc errore vindicandum ſuſcepit, validè refellit. Ad hunc errorem *Origenis*, Aſtris, & animalibus, rationem tribuentis, & facultatem peccandi, proximè accedit *Lactantius* lib 3. *Divin. Inſtitut.* cap. 10. ubi apertè docet, homines dumtaxàt per *Religionem* diſcrepare à belluis, non verò per rationem, quæ hominibus ac belluis communis eſt. Sic enim ait: *Summum igitur bonum hominis in ſumma religione eſt. Nam cætera, etiam quæ putantur homini propria, in cæteris quoque animalibus reperiuntur. Cùm enim ſuas voces propriis notis diſcernunt atque dignoſcunt, colloqui videntur, ridendique ratio apparet in his aliqua, cùm demulſis auribus, contractoque rictu, & oculis in laſciviam reſolutis, aut homini alludunt, aut ſuis quiſque conjugibus ac fætibus propriis. Nonne aliquid amori mutuo & indulgentiæ ſimile impartiunt? Jam illa, quæ ſibi proſpiciunt in futurum, & cibos reponunt, habent utique providentiam. Rationis quoque ſigna in multis deprehenduntur. Nam quando utilia ſibi appetunt, mala cavent, pericula vitant, latibula ſibi parant in plures exitus diſparentia: profectò aliquid intelligunt. Poteſt aliquis negare illis ineſſe rationem, cùm hominem ſæpè deludant.* Sed hunc *Origenis* & *Lactantii* errorem, qui animalibus, ſeu belluis, & rationem & facultatem peccandi ineſſe perperàm exiſtimarunt, retuliſſe, abundè refutaſſe eſt. Nec enim Deus omnia animalia, quæ erant in terra, voluit ut Diluvio univerſali perirent, eò quòd antehàc peccaſſent, ſed quia, cùm decreviſſet Deus, omnes homines, qui peccaverant, penitùs exterminare, exceptâ Noemi familiâ, neceſſe fuit, ut omnia animalia, exceptis his, quæ ad aliorum propagationem in Arca *Noemi* fuerunt aſſervata, ſubmergerentur generalis Diluvii aquis, quæ, ut perhibet Scriptura Sacra, altiores montes quindecim cubitis ſuperabant. Abſit tamen, ut noſtro calculo probare velimus ſententiam quorumdam recentiorum Philoſophorum, qui brutis animantibus cognitionem, ſenſum, vitam & animam prorsùs adimunt, voluntque, ea, horologiorum inſtar, eſſe pura automata, arcanis rotulis & elateriis, contexta, quia, inquiunt, ſi belluæ vitâ & cognitione præditæ eſſent, injuſtè tot malis & incommodis, quibus ſunt obnoxiæ, à Deo punirentur, cùm ullum peccatum, propter quod tot ſibi infligerentur pœnæ, nunquàm admiſerint. Abſit, inquam, ut hanc recentiorum Philoſophorum opinionem probare velim. Licèt enim ultrò fatear, belluas vitâ & ſenſibili cognitione pollêre, eaque, ſicùt experientiâ conſtat, multas perpeti miſerias; contendo tamen, ejuſmodi miſerias, quas belluæ patiuntur, non eſſe pœnas ipſis à Deo inflictas, ſed eſſe tantummodò defectus, qui conſequuntur illarum naturam; ſicut Ex. Gr. ſi homo fuiſſet in ſtatu naturæ puræ à Deo conditus, iiſdem miſeriis, calamitatibus, morbis, & morti obnoxius extitiſſet, quibus nunc in ſtatu naturæ lapſæ ſubditus eſt, cum hoc tamen diſcrimine, quòd homo in ſtatu naturæ lapſæ miſerias, calamitates, morbos & mortem perſentiant tanquàm pœnas ſibi à Deo illatas propter peccatum originale, quod eſt cauſa, radix & origo omnium illarum pœnarum. At

homo, ſi in ſtatu naturæ puræ fuiſſet à Deo creatus, ejuſmodi miſerias, morbos, & mortem expertus quidem fuiſſet tanquàm defectus conſequentes naturam illius, quæ paſſibilis & mortalis eſt, ſed non tanquàm pœnas ſibi inflictas à Deo, quia Deus bonus & juſtus neminem pœnâ afficit niſi ob præcedens peccatum, quod, ſicut in confeſſo eſt apud omnes Theologos, eo in ſtatu naturæ puræ non fuiſſet, ſicut jam obſervavimus in primo Colloquio in Hiſtoriam primæ Mundi ætatis. Sed de belluis, earumque natura pluſquàm ſatis dictum eſt, & præſenti Colloquio noſtro finem, ſi placet, imponamus.

D. Ne diutiùs, quàm par ſit, noſtrum protrahatur colloquium, hoc unum dumtaxàt tibi Dubium proponam, an videlicèt Ethnici ſcriptores aliquam de Turri Babylonica, & de diſperſione hominum in omnes Orbis Regiones notitiam habuerint?

M. Ethnici ſcriptores, & poëtæ multa de Turri Babylonica, & de hominum diſperſione ſcripſerunt, quorum nonnulla, quæ ex lectione Scripturæ ſcire potuerunt, ſervant veſtigia veritatis, quæ tamen, pro more ſuo, multis fabulis, & inanibus commentis reſperſerunt: Sibylla quædam apud *Joſephum* lib. I. contrà *Appionem*, & apud *Euſebium*, Epiſcopum Cæſarienſem, lib. 9. *De Præparatione Evangelica*, hæc habet: *Cùm omnes homines unâ linguâ loquerentur, altiſſimam Turrim ædificarunt, tanquàm in Cœlum aſcenſuri. Dii autem, ventis immiſſis, Turrim everterunt, & propriam unicuique linguam attribuerunt. Undè factum eſt, ut Urbi Babyloni nomen eſſet.* Eupolemus etiam apud eundem *Euſebium*, loco mox à me laudato, itidem ſcribit: *Urbem Babylonem primùm ab illis fuiſſe conditam, qui à Diluvio ſervati ſunt, eos autem fuiſſe gigantes, & celebrem illam urbem exſtruxiſſe, quâ, vi divinâ, proſtratâ, gentes per univerſam terram fuiſſe diſperſas.* Abydenus apud *S. Cyrillum* adverſus *Julianum*, Apoſtatam, & apud jam citatum *Euſebium* lib. 9. De Præp. Evang. cap. 9. cum in modum effatur: *Sunt qui dicunt, primos è terra editos, cùm virium & molis ratione ſuperbirent, & Diis ſe præſtantiores eſſe jactarent, Turrim excelſam erexiſſe, ubi nunc eſt Babylon, & cùm eſſet jam Cœlo proxima, ventos, Diis ſubvenientes, totum opus ſubvertiſſe: ruinis autem Babyloniæ nomen fuiſſe impoſitum, &c.* Ex hac Turris Babyloniæ extructione anſam & occaſionem arripuerunt Poëtæ fingendi fabulam de Gigantibus è terra editis, qui temerario auſu cum Diis pugnare, & aggeſtu montium in cœlum ſibi viam parare vellent, *Jovis* fulmine fracti, victi & diſſipati ſunt, ſicut Poëta *Ovidius* deſcribit lib. V. Faſtorum, his verſibus:

Terra feros partus, immania monſtra, Gigantes,
Edidit, auſuros in Jovis ire domum.
Mille manus illis dedit, & pro cruribus angues.
Atque ait: in magnos bella movete Deos.
Extruere hi montes ad ſidera ſumma parabant,
Et magnum bello ſollicitare Jovem.
Fulmina de Cœli jaculatus Juppiter arce,
Vertit in authores Pondera vaſta ſuos.

Hæc ex vetuſtis Ethnicorum Scriptorum, & Poëtarum monumentis hauſta ſervant quidem multa veritatis veſtigia, ſed quæ multis fabulis fuerunt ab illis conſperſa atque interpolata. In primis, fabulis accenſeri debet quod dictitant de Turris Babylonicæ extructoribus, illos videlicèt fuiſſe Gigantes è terra editos. Secundò, ejuſmodi gigantes hanc Turrim Babylonicam eo fine ædificaſſe, ut contrà Deos bella movere poſſent. Tertiò, illos Turris Babylonicæ conditores voluiſſe prædictam Turrim ad Cælum uſque evehere. Abſit enim ut credamus, tam veſanos fuiſſe iſtos Turris Babylonicæ conditores, ut crediderint, eam uſque ad Cælum evehi poſſe, ſed tantùm, juxtà phraſim hebraicam, profitentur in Scriptura ſacra cap. XI. lib. Gen. V. 4. ſe, ad celebrandum nomen ſuum, Turrim extructuros, *cujus culmen pertingat ad Cælum*, id eſt, in immenſum attollatur. Poſtremò, purum putumque commentum eſt, quod ajunt Ethnici ſcriptores, Turrim Babylonicam, immiſſis ventis, fuiſſe à Diis penitùs everſam ac ſolo æquatam. Sed, exploſis iſtis Ethnicorum fabulis, hoc unum ad coronidem noſtri colloquii addam, nimirùm in illos Turris Babylonicæ latomos verè quadrare id, quod dicit *Salomon* lib. Proverbiorum cap. 10. V. 24. *Quod timet impius, veniet ſuper eum.* Metu quippè diſperſionis, homines poſt Diluvium Urbem & Turrim Babylonicam extruendam ſibi proponunt: *Venite*, inquiunt, *faciamus nobis civitatem & Turrim... antequàm dividamur in univerſas terras*, Geneſis cap. XI. V. 4. At, Deo ſic diſponente, illud ipſum ædificium, quod, metu diſperſionis, magno molimine ſubſtruxerunt, cauſa fuit cur citiùs diſpergerentur. Deus tamen, qui è malo elicit bonum, ſingulari divinæ ſuæ provi-

providentiæ beneficio fecit, ut hæc diſperſio cederet in utilitatem generis humani, & longè majus indè emergeret bonum, quàm quod ſibi propoſuerant inſani Turris Babylonicæ fabricatores. Erat ſiquidem illis animus in Turris unius ſubſtructione inutilitèr conſeneſcere, ſed Deus illos diſperſit, ut genus hominum propagarent, Urbes plurimas in toto terrarum Orbe conderent, & fundamenta jacerent tot Regnorum, quæ etiamnùm florent. Plura non dicam, ne te, domum properantem, diutiùs hic detineam, ſed te poſtridiè in meo Muſæo expecto, ibique noſtrum habebimus colloquium, in quo faciam ſatis omnibus Dubiis, quæ in Hiſtoriam ſecundæ Mundi ætatis proponere ſolent viri eruditi. Tu interim ſtudio gnaviter incumbe, & fac, ut ad colloquium noſtrum imparatus non accedas.

COLLOQUIUM SECUNDUM.

In quo diluuntur Dubia, quæ in Hiſtoriam ſecundæ Mundi ætatis viri eruditi proponere ſolent.

DISCIPULUS. PErlegi, ut morem tibi gererem, celebriorum Scripturæ ſacræ Interpretum libros, ex quibus aliquot circà Hiſtoriam ſecundæ Mundi ætatis congeſſi dubia, quæ in hocce colloquio juxtà ordinem, quo memoriæ meæ occurrent, tibi proponam, ut majorem illorum elucidationem ex tuis Reſponſis haurire poſſim. Et primò quidèm, à te percontabor, quænam illa prima fuerit lingua, quam Deus ab initio Mundi primis parentibus noſtris indidit, & quæ ſola ante confuſionem Babylonicam viguit? Unam etenim ante diſperſionem hominum fuiſſe linguam, legi in Scriptura ſacra cap. XI. v. 1. lib. Geneſeos: *Erat autem terra labii unius, & ſermonum eorundem.*

M. Quam difficile ſit definire, quænam fuerit primigenia illa & antiquiſſima lingua, quæ ſola a primo homine *Adamo* uſque ad linguarum confuſionem obtinuit in Mundo, ex tot ſententiarum, quæ ſuper hac re circumferuntur diſcrepanti à facili negotio judicari poteſt. In primis, *Joannes Goropius Becanus* linguam Cimbricam, ſeu Belgicam, pro antiquiſſima & primorum parentum noſtrorum in Paradiſo terreſtri vernaculâ venditare voluit. Sed hæc ſententia (ſi excipias *Levinum Torrentium*) nullos patronos nacta eſt. Doctiſſimus Abbas *Paulus Pezronus*, Ordinis Ciſtercienſis, in libro, quem edidit, *De Antiquitate & origine nationis, & linguæ Celtarum, ſeu veterum Gallorum,* pertendit, linguam Celticam, quæ in Armorica inferiori, ſeu in Britannia minori, adhùc viget, eſſe primam omnium linguam, quam Deus primis parentibus noſtris *Adamo*, & *Evæ* infudit, quâque omnes homines uſque ad confuſionem linguarum uſi ſunt. Sed hæc opinio nihilo præcedenti plauſibilior eſt *Theodoretus*, natione Syrus, & Cyri in Syria Epiſcopus, Quæſt. 12. in Geneſim linguæ Syro-Chaldaicæ, ut genti ſuæ gratificaretur, hanc gloriam vindicare pro viribus conatus eſt, in cujus ſententiam iverunt nonnulli, quos prolixè ſatis confutavit *Waltonus* in Apparatu ad Biblia Polyglotta Anglicana, Prologomeno tertio. Sunt aliqui, quos inter cenſetur illuſtriſſimus *Petrus Daniel Huetius*, Epiſcopus Abrincenſis, in ſua *Demonſtratione Evangelicâ*, qui linguam Chaldaicam omnium antiquiſſimam, ac Mundo coævam eſſe celebrant. Uno verbo, ſunt plures nationes, quæ ſuam linguam omnium primam eſſe jactant, *Æthyopicam* Abiſſini; ſuam Chinenſes; ſuam Arabes &c. Ipſe verò cum antiquis Scriptoribus, & ſanctis Patribus, *Origene* Homiliâ XI. in librum Numerorum, *S. Chriſoſtomo* Homiliâ 3, in Geneſim, *S. Auguſtino* lib. 16. *De Civit. Dei* cap. 11. & *S. Hieronymo* Commentario in cap. 3. *Sephoniæ*, quos è modernis ſequuntur *Serarius*, *Bonfrerius*, *Buxtorfius*, *Waltonus*, *Thomaſſinus*, & alii, longè probabilius eſſe arbitror, primam, & antiquiſſimam Mundi linguam, quam Deus infudit primis parentibus noſtris, & quâ inter ſe locuti ſunt, fuiſſe eam, quæ poſt hominum, & linguarum diviſionem, *Hebræa* conſequentibus temporibus dicta eſt, & etiamnùm dicitur. Hæc, inquam, ſententia mihi præ cæteris aliis magis arridet, primò, quia nulla eſt alia lingua, quæ tam ſimplex ſit, quæque tantâ efficaciâ naturam & proprietatem rerum efferat, quàm hæc lingua Hebræa. Secundò, quia Ethymologia nominum primorum hominum, & Patrum Antediluvianorum, nec non omnium artium, & inſtrumentorum, etiam muſicorum, apertè demonſtrat, primam omnium linguam eſſe Hebræam. Hæc enim nomina, quæ in principio creationis, & ſequentibus temporibus data ſunt hominibus, verè eſſe hebraica, & è radicibus hebraicis derivata, evincunt viri eruditi, mox à me laudati. Poſtremò, quia omnes linguæ cùm antiquiores, tùm rencentiores, ſuam ex lingua hebraica originem habent, ut videre eſt in *Gloſſario* *He-*

Digitized by Google

Hebraico, quod edidit *Ludovicus Thomaſſinus*, Congregationis Oratorii Presbyter, ubi clariſſimus ille Scriptor, & linguarum exoticarum peritiſſimus, oſtendit, non ſolùm linguas, Chaldaicam, Arabicam, Phenicæam, ſeu Chananæam, ſed etiam linguas Græcam, Latinam, Saxonicam, Teutonicam, Celticam, Armoricam, Gallicam, Hiſpanicam, Italicam &c. eſſe totidem linguæ hebraicæ dialectos, ſeu varias propagines, quæ è lingua hebraica, omnium primâ, tanquàm è radice, pullularunt.

D. Fuitne hæc lingua Hebræa, poſt linguarum confuſionem, & hominum diſperſionem, in multis familiis conſervata?

M. Autumant nonnulli Auctores, linguam Hebræam, poſt linguarum confuſionem, & hominum diſperſionem, in multis familiis & locis, videlicèt in Syria, Aſſyria, & in terra Chanaan, atque in poſteris *Chami*, filii Noemi, incorruptam permanſiſſe. Aſt, ipſe probabilius eſſe cenſeo, primigeniam linguam hebræam fuiſſe conſervatam puram & illibatam in una tantùm familiâ, quæ, juxtà pervulgatam tam Hebræorum, quàm Chriſtianorum ſententiam, fuit familia *Heberis*, pronepotis patriarchæ *Semi*. Porrò, hanc noſtram ſententiam præſertim ſtabiliunt nomina Patriarcharum poſt diluvium, nempè *Abrahami*, *Iſaaci*, *Jacobi*, omniumque ejus filiorum, quæ omnia purè hebraica ſunt, undè ſequitur neceſſariò, illos, qui hæc indiderunt nomina, hebraicè eſſe locutos, ſubindèque linguam Hebraicam, poſt linguarum confuſionem, in familia Patriarchæ *Heberis* fuiſſe conſervatam. *Abrahamum* ſiquidem, *Iſaacum*, *Jacobum* &c. fuiſſe poſteros Patriarchæ *Semi*, per lineam *Heberis* deſcendentes, omnibus è Scripturâ ſacrâ notiſſimum eſt.

D. Quænam potiſſimùm fuit cauſa, ob quam lingua Hebræa poſt linguarum confuſionem, in ſola familia Patriarchæ *Heberis* incorrupta permanſerit?

M. Duplex poteſt aſſignari cauſa, cur lingua Hebræa in ſola *Heberis* familia permanſerit incorrupta. Primò, quia familia Patriarchæ *Heberis* nullo pacto conſenſit in impium & flagitioſum fabrorum Turris Babylonicæ conſilium. Scriptura namque expreſsè dicit, urbem, & Turrim Babylonicam fuiſſe extructam à *filiis hominum*, per quos, ut alibi obſervavimus, intelligit homines impios & prophanos, qui è *Caino*, filio *Adami*, genus ſuum ducebant, quemadmodùm Scriptura ſacra per *filios Dei* ſolet indigitare poſteros *Sethi*, alterius filii *Adami*, & poſteros itidèm Patriarchæ *Semi*. Cùm igitur familia Patriarchæ Heberis, quæ per *Semum*, filium *Noemi*, deſcendebat, non conſenſerit in flagitioſum iſtud extruendæ Turris Babylonicæ conſilium, credibile non eſt, hanc familiam in eâdem illorum pœnâ, ſeu linguarum confuſione, jacuiſſe, quorum culpæ ſe participem non reddiderit. Hinc eſt, quòd familia Patriarchæ *Heberis*, tempore, quo homines, poſt linguarum confuſionem, per omnes terras diſperſi ſunt, non fuerit ipſa diſperſa, ſed inconcuſſa tunc ſedibus ſuis permanſerit, donec *Abrahamus*, ex familia Patriarchæ *Heberis* deſcendens, ſpeciali vocatione indè fuerit à Deo evocatus. Sicut igitur pœnam diſperſionis non ſubiit familia Patriarchæ *Heberis*, ita veriſimile eſt, eam nec linguæ ſuæ confuſionem eſſe paſſam, ſed potiùs avîtam linguam Hebræam conſervaſſe puram & incorruptam. Altera cauſa, cur lingua Hebræa, poſt linguarum confuſionem, in ſola familia Patriarchæ *Heberis* integra & incontaminata permanſerit, hæc eſt, quia familia *Semi*, filii *Noemi*, ex qua Patriarcha *Heber* propagatus eſt, ſemper in vera religione, ſeu in ſincero unius & veri Dei cultu conſtantèr perſtitit; è contrario familia *Chami*, alterius filii *Noemi*, à Deo, & à vera religione deſcivit. Quò factum eſt, ut familiam Patriarchæ *Heberis* ſingulari favore, gratiâ ac benedictione Deus proſecutus fuerit, cùm è contrà familia *Chami*, ex qua *Chanaan* prognatus eſt, à Deo ſit maledicta. Probabile itaque eſt primò, Deum in familia Patriarchæ *Heberis*, quæ fuit familia ſancta & benedicta, maluiſſe conſervare linguam ſanctam, ſeu Hebræam, per quam religionem & Legem ſuam propagare, & promulgare voluit, quàm in familia prophanâ & maledictâ. Secundò, probabile etiam eſt, linguam Hebræam, sic dictam fuiſſe à Patriarcha *Hebere*, eò quòd apud ipſum, & in ejus familia fuit tempore confuſionis linguarum conſervata, & poſtmodùm ad ejus poſteros tranſfuſa.

D. Interfui nuperrimè cætui quorumdam virorum eruditorum, quorum aliqui affirmabant, *Hebræos* ſic dictos eſſe à Patriarcha *Hebere*, qui linguam Hebræam, poſt linguarum confuſionem, in ſua familia incorruptam conſervavit; Alii verò ajebant, hujus Hebræorum nominis originem altiùs arceſſendam non eſſe, quàm à temporibus Patriarchæ *Abrahami*, qui primus à Chananæis fuit vocatus *Hebræus*, quòd fluvium Euphratem tranſiſſet, ut relictâ Chaldæa, quæ erat tràns

ſtu-

fluvium Euphratem, habitaret terram Chanaan. Ob illum fluvii Euphratis tranſitum, *Abrahamus* fuit à Chananæis *Heber*, id eſt, *Tranſitor* appellatus, indeque Hebræorum nomen omnibus *Abrahami* poſteris hæſit, ſicut dicebant viri illi eruditi. Tu quid eâ de re ſentias, paucis aperire ne graveris.

M. Cùm utraque ſententia, ut candidè fatear, cùm antiquorum, tùm recentiorum Scriptorum teſtimoniis fulciatur, neutri ſuam probabilitatem adimere volo, ſed illius delectum tuo arbitrio lubens permitto. Hi, qui *Hebræos* ſic à Patriarcha *Hebere* dictos putant, nituntur teſtimoniis *Joſephi*, Hebræi, lib. 1. Antiquit. Judaic. cap. 6. *Euſebii* lib. 7. *De Præparat. Evang.* cap. 2. *Eucherii* lib. 2. in Geneſin cap. 7. Sed potiſſimùm *S. Auguſtini* lib. 16. De Civit. Dei cap. 12. ubi luculenter docet, linguam hebraicam, ante confuſionem linguarum & gentium diſperſionem, omnibus communem fuiſſe, eamque in familia Patriarchæ *Heberis*, *Phalegi*, & *Abrahami* integram manſiſſe tradit, idque hinc probat, quòd diverſorum populorum nomina, qui ſuis coloniis orbem terrarum impleverunt, ea ipſiſſima ſint, quæ in Sacris Litteris ſunt conſignata: *Illarum*, inquit Aquilinus ille Doctor, *gentium vocabula partim manſerunt, adeò ut etiam hodiè appareat, undè ſint vocabula derivata, ſicut ex Aſſur Aſſyrii; ex Heber Hebræi; partim temporis vetuſtate mutata ſunt: Ita ut vix homines doctiſſimi, antiquas Hiſtorias perſcrutantes, nec omnium, ſed aliquarum ex iſtis origines potuerint reperire.* Hactenùs S. *Auguſtinus*, in cujus ſententiam manibus pedibuſque deſcendunt moderni Scriptores undecùmque doctiſſimi, quos inter numerantur *Pererius*, *Steuchus*, *Genebrardus*, *Cornelius à Lapide*, *Bonfrerius*, *Buxtorfius*, &c. inter Rabbinos verò, *Aben-Eſra*, *Kimki*, & *Abrabanel*. At verò, alii Scriptores, qui hujus *Hebræorum* nominis originem ab *Abrahamo*, repetendam eſſe aſſerunt, benè multos proferunt cùm antiquos, tùm recentiores Auctores, qui eorum ſententiæ apertè patrocinantur. Hi autem ſunt *Julius Africanus*, ab *Euſebio* citatus, qui hæc habet: *Hebræi, dicti quaſi tranſitores, quia Abraham Euphratem tranſiit, non, ut quidam, ab Heber*, Origines in Matthæum p. 239. ait: *Hebræi, qui exponuntur trajectitii.* Idem repetit Hom. 19. in Numeros, & Homil. 35. in Geneſin, S. *Hieronymus* in Ezechilem cap. 7. *Abraham Hebræus, id eſt,* περάτης, *& peregrinus tranſitorque nominatur.* In eandem ſententiam conſpirant Patres Græci, *Diodorus Tarſenſis*, *S. Joannes Chryſoſtomus* Homiliâ 35. in Geneſin, & Homil. *De nomine Abraham* & *Theodoretus* Quæſt. 60. in Geneſin. Eidem ſententiæ ſuffragantur itidèm plurimi Rabbini, & peritiores Scripturæ Sacræ moderni Interpretes, *Paulus Burgenſis*, *Reuchlinus*, *Iſidorus Clarius*, *Eſtius*, *Arias Montanus*, *Morinus*, *Munſterus*, *Scaligerus*, *Seldenus*, *Cappellus*, *Grotius*, *Voſſius*, *Waltonus*, &c. cùm igitur utraque ſententia circà nominis Hebræorum originem probabilius nitatur conjecturis, ſuoſque habeat defenſores, ſua utrique debet conſtare probabilitas, maximè cùm eâ de re ſileat Scriptura Sacra, nec in ea curioſiùs inquirere par ſit, quæ ipſa ſilentii ſipario obtexit.

D. Quo pacto intelligi debeut hæc Dei verba, quæ cap. 11. Lib. Geneſeos leguntur: *Venite, deſcendamus, & confundamus ibi linguam eorum, ut non audiat unuſquiſque vocem proximi ſui?*

M. Communis eſt Scripturæ Sacræ Interpretum ſententia, Deum in confuſione Babelica, ſic primigeniam linguam, quæ, ut oſtendimus, Hebræa erat, confudiſſe, ut omnes homines, antequàm diſpergerentur in 70. vel 72. linguas, juxtà totidem Patriarchæ *Noemi* nepotum numerum, diviſerit. Scriptores latini, quia numerant dumtaxàt ſeptuaginta *Noemi* nepotes, videlicèt ex *Japheto*, filio *Noemi*, quatuordecim; ex *Chamo*, altero *Noemi* filio, triginta; & ex *Semo*, tertio Noemi filio, viginti ſex; ideò dicunt, Deum in confuſione Babelica diviſiſſe hominum genus in 70. linguas omninò diverſas. Aſt, Scriptores Græci affirmant, Deum, antequàm homines in omnes terras diſpergeret, illos in 72. linguas planè diſtinctas diviſiſſe, quia, præter illos ſeptuaginta *Noemi* nepotes, quos percenſent Latini, duos alios admittunt, nempè *Eliſam* inter filios *Japheti*, & *Cainanem* inter nepotes *Semi*. Sed hæc veterum, tàm Græcorum, quàm latinorum, de 70. vel 72. linguis, in quas, ante diſperſionem gentium diviſus eſt humanus ſermo, cùm certa non ſit, ſicut alibi me obſervaſſe memini, longè probabilius ipſe arbitror, Deum in confuſione Babelica non novas in mentibus hominum produxiſſe linguas, à lingua hebraica, quæ erat antiquiſſima, & qua omnes homines antequàm diſpergerentur, loquebantur, omninò diverſas; ſed Deum dumtaxàt confudiſſe linguam hebraicam, quâ tanquàm vernaculâ utebantur omnes, & ex ea linguæ hebraicæ confuſione, ortos eſſe diverſos loquen-

loquendi modos, ſeu varias linguas, quæ tamen erant totidem linguæ hebraicæ dialecti; non ſecùs ac linguæ Italica, Gallica, Hiſpanica, ſunt dialecti linguæ latinæ. Illa quippè linguæ hebraicæ confuſio, quam Deus ad diſpergendos homines per omnes terras induxit, idem effecit, quòd ipſa diſperſio gentium temporum lapſu effeciſſet; in varias enim dialectos abiiſſet. Hinc linguæ Orientales, ſcilicèt Chaldæorum, Syrorum, *Phœnicum*, ſeu Chananæorum &c. faciliùs diſcuntur ab his, qui Hebraicè ſciunt, quia ſunt linguæ hebraicæ dialecti, majorem cum ipſa affinitatem habentes. Sed de his plura legeſis apud jam citatos doctiſſimos Auctores, *Ludovicum Thomaſſinum* in Præfatione ſui *Gloſſarii Hebraici*, & *Paulum Pezronum* in libro, quem concinavit *De Antiquitate & origine nationis & linguæ Celtarum, ſeu veterum Gallorum.*

D. *Cainan* ille, quem Scriptores Græci, ut mox dixiſti, enumerant inter nepotes *Semi*, filii *Noemi*, fuitne verus Patriarcha, aut ſuppoſititius? audivi quippè nudiuſtertiùs viros eruditos eâ de re inter ſe acerrimè digladiantes; aliis aſſerentibus, hunc *Cainanem*, quem Græci Scriptores inter *Semi* nepotes numerant, eſſe planè ſuppoſititium, ac ſubindè è ſerie Patriarcharum poſt Diluvium jure optimo eſſe expungendum; aliis verò, affirmantibus, hunc *Cainanem* verè inter nepotes *Semi* locum habere debere, eumque inter *Arphaxad*, cujus filius fuit, & *Salem*, quem genuit, eſſe reponendum. Hanc igitur, ſi placet, elucida difficultatem, quæ mihi, ut verum fatear, ſatis intricata videtur.

M. Juſtiſſimâ de cauſa hanc difficultatem ſatis intricatam appellas. Si enim æquâ lance libremus ſingula momenta, quibus hinc inde fulti Scripturæ Sacræ Interpretes, *Cainanis* generationem, *Arphaxad* inter & *Salem*, aut admittunt, aut inficiantur; comperiemus, difficilem ad dirimendam hancce difficultatem patere aditum. In primis, hi, qui *Cainanis* generationi refragantur, his nituntur momentis. Ajunt primò, *Moyſem* in primigenio Textu Hebræo, ſive in cap. 11. Lib. Geneſis, ſive cap. 1. lib. 1. Paralip. ubi Patriarcharum ante & poſt Diluvium generationes accuratiſſime percenſet, altiſſimo ſilentio prætermiſiſſe in ſerie Patriarcharum poſt Diluvium iſtum *Cainanem*, quem Græci Codices *Arphaxad* inter & *Salem* inſerunt. Nec tantùm in Textu Hebræo deſideratur iſte *Cainan*, ſed nec invenitur in Textu Samaritano, & in Antiquis Scripturæ Sacræ Verſionibus Chaldaicâ, Syriacâ, Arabicâ, Perſicâ, & in noſtra Verſione Vulgata, quæ ab Oecumenico Concilio Tridentino Authentica eſt declarata ne vola quidem, aut ullum hujus *Cainanis* poſtdiluviani apparet veſtigium. Fatentur quidem iſtius ſententiæ Aſſertores, hunc poſtdiluvianum *Cainanem* extare in Verſione LXX. Interpretum, ejuſque nomen etiam Legi in Evangelio S. *Lucæ* cap. 3. Sed contendunt, nomen *Cainanis* reperiri duntaxàt ſcriptum in Verſione LXX. Interpretum, quæ erat corrupta & interpolata, ſed non in ea Verſione LXX. Interpretum, quæ erat illibata atque incontaminata. Geminam quippe Verſionem LXX. Interpretum diſtinguit Sanctus *Hieronymus* in Epiſtola 135. ad *Sunniam*, & *Fretellam*, unam nimirùm, quæ extabat in Hexaplis *Originis*, & aliam, quam *Origenes*, *Euſebius Cæſarienſis*, omneſque veteres Græci Tractatores appellant Κοινὴν, id eſt, *communem*, quia communi fidelium uſui inſerviebat. Obſervat autem ibidem S. ille Doctor, id diſcriminis fuiſſe inter utramque LXX. Interpretum Verſionem; quòd illa, quæ erat in Hexaplis *Origenis*, pura, emendata & caſtigata eſſet; alia verò LXX. Interpretum Verſio, quæ vulgò *Communis* dicebatur, quòd manibus omnium paſſim tereretur, pro locis & temporibus, & pro voluntate Scriptorum eſſet vitiata, multiſque ſcateret mendis. Hoc poſito, dicunt illi Auctores, qui *Cainanem*, ceu Patriarcham inſititium, explodunt, nomen quidem *Cainanis* irrepſiſſe in Verſionem LXX. Interpretum, quæ corrupta erat, ſed non extitiſſe in ea Verſione LXX. Interpretum, quæ erat in Hexaplis *Origenis*, & emendatiſſima cenſebatur, quæque in Alexandrina Reginæ Ægypti *Cleopatræ* inſigni Bibliotheca fuit aſſervata, donec anno ante Natale Chriſti Domini circiter quadrageſimo octavo fuit hæc Bibliotheca incendio conſumpta, quandò videlicet Bello priori Alexandrino, à *Cæſare* confecto, ex militum ſeditione, maximo Reipublicæ literariæ damno, conflagratione periit. Quò ſpectat Evangelium S. *Lucæ*, in cujus capite 3. legitur nomen *Cainanis* poſtdiluviani, reſpondent Scriptores, qui iſtius *Cainanis* generationem non admittunt, interpolatrice manu hujus *Cainanis* nomen in Evangelium S. *Lucæ* fuiſſe intruſum, idque evincere ſe poſſe putant ex libro S. *Lucæ* Græco-Latino, in antiquioribus membranis, literis majuſculis, ſine ſpiritibus & accentibus deſcripto, in quo nulla omninò *Cainanis* poſtdiluviani fit mentio. Hic autem liber, Hiſtorias quatuor Evangeliorum, & Actorum

Apo-

Apoſtolorum complectens, ex Græcia olim in Gallias aſportatus,) in Monaſterio Sancti *Irenæi*, in Suburbio Lugdunenſi eſt repoſitus, ibique, oriente bello, anno 1562. repertus eſt à *Theodoro Beza*, Hæreſiarchæ *Calvini* Diſcipulo, qui anno 1581. illum Cantabrigenſi Academiæ Bibliothecæ dono dedit.

Aliud probationis genus ad excludendum hunc *Cainanem* è ſerie Patriarcharum poſtdiluvianorum deſumunt multi Scriptores latini ex Sanctis Patribus, qui in ſerie Patriarcharum poſtdiluvianorum juniorem *Cainanem* omninò prætermittunt; quos inter ſunt *Epiphanius* Hæreſi LV. quæ eſt Melchiſedechianorum, *Julius Africanus*, *Theophilus Antiochenus*, lib. 5. ad *Autolicum*, quibus addunt *Euſebium*, Epiſcopum Cæſarienſem, in ſuo Chronico à *Scaligero* græcè edito, *Joſephum*, Hebræum, lib. 1. Antiq. Jud. cap. 8. & duos Scriptores prophanos, *Beroſum* videlicèt Chaldæum, citatum apud *Euſebium* lib. 3. *Præparationis Evangelicæ*, & *Eupolemum*, laudatum ab *Alexandro Polyhiſtore* apud *Euſebium*, qui diſertè aſſerunt, Patriarcham *Abrahamum* vixiſſe decimâ poſt Diluvium generatione. Porrò, ſi *Cainan* inſeratur inter *Arphaxad* & *Salem*, comperietur, Abrahamum non vixiſſe decimâ poſt Diluvium generatione, ſed undecimâ. Hæ ſunt in ſumma præcipuæ rationes, quibus adducuntur multi Scriptores latini ad repudiandum *Cainanem*, tanquàm Patriarcham inſititium, & intruſum in Evangelium *S. Lucæ*.

At, non deſunt viri eruditi, qui his momentis alia non minoris ponderis opponunt, probantque *Cainanem* in Patriarcharum poſtdiluvianorum chorum eſſe admittendum. In primis dicunt, LXX. Interpretes in ſua Verſione Græca cap. 11. Lib. Geneſeos *Cainanem* laudare tanquam filium *Arphaxad*, eumque reponere *Arphaxad* inter & *Salem*. Quis autem dicere audeat, quempiam aliquandò mortalium fuiſſe adeò temerarium, qui in Sacrum Textum intrudere voluerit *Cainanem*, ſi reverâ eſſet Patriarcha ſuppoſititius, & nunquàm in rerum natura extitiſſet? Quæ malitia? Quæ ſpes utilitatis ſeptuaginta Seniores, aut eorum Amanuenſes potuit ad tam putidum mendacium impellere? Prætereà, S. *Lucas*, Evangeliſta, cap. 3. ſui Evangelii Genealogiam Chriſti Domini texens, *Cainanem* reponit *Arphaxad* inter & *Salem*, dicens: *Qui fuit Salem, qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxad.* Porrò, temeritatis eſt ſummæ ex Evangelio *S. Lucæ*, quod omnibus Sacro-Sanctum eſſe debet, expungere velle, quod non ſolùm vetuſtiſſimi Scripturæ Sacræ Interpretes, ſed etiam Sancti Patres, præſertim *Auguſtinus* lib. 16. *De Civitate Dei*, & *Hieronymus* in Translatione Evangelii S. *Lucæ*, legerunt, agnoverunt, retinuerunt, quodque etiam Romana, poſt Sacrorum Codicum emendationem, juſſu Summorum Pontificum *Sixti V.* & *Clementis VIII.* factam, etiamnùm legit, agnoſcit, retinet & approbat Eccleſia, quæ nec falli, nec fallere poteſt. Addunt denique, *Cainanem* poſtdiluvianum omitti quidèm in noſtra Editione Vulgata veteris Teſtamenti, ſed hanc omiſſionem arguere dumtaxàt Amanuenſium memoriæ, & diligentiæ defectum, quem ita contigiſſe longè credibilius eſſe putant, quàm ſi dicatur, *Cainanem* in Græca LXX. Interpretum Verſione, & in Evangelio S. *Lucæ* conſultò & datâ operâ fuiſſe inſertum, & adjectum, quia hæc additio abſque inſigni audacia, & falſitate fieri haud potuiſſet. His potiſſimùm momentis nituntur generationis *Cainanis* patroni ac defenſores.

D. Circà *Cainanis* poſtdiluviani generationem duas Scriptorum cùm Græcorum, tùm latinorum ſententias è diametro oppoſitas video, ſed cuinam ſententiæ palmam adſcribere debeam, dubius adhùc hæreo, & inſtar ſtateræ, hac illâc æquâ lance libratæ, neutrò propendeo.

M. Cùm nomen *Cainanis* legatur in Evangelio *S. Lucæ*, nec ullâ ratione dici poſſit, iſtud Evangelium ſub mendo cubare, auctor tibi ſum, ut in illorum ſententiam deſcendas, qui albo Patriarcharum poſtdiluvianorum *Cainanem* acceuſent. Ne autem ea, quæ ab oppoſitæ ſententiæ aſſertoribus proferuntur, quæque ſuperiùs perſtrinxi, momenta tibi aliquid faceſſant negotii, his brevitèr, quantùm fieri poterit, faciam ſatis. Et primò quidèm dico, Moyſem in Textu Hebræo generationem *Cainanis*, Patriarchæ poſtdiluviani, de induſtria tranſiliiſſe. Statuerat quippè Moyſes (Sicut, poſt *Joſephum* lib. 1. Antiq. Jud. cap. 6. obſervant vetuſtiſſimi Hebræorum Scriptores) decem dumtaxat Patriarcharum poſt Diluvium generationum gradus percenſere, hoc eſt, à *Noemo* uſque ad *Abrahamum*, non ſecus ac ab *Adamo* uſque ad *Noemum*, decem dumtaxàt Patriarcharum antediluvianorum generationes recenſuit. Quomodò etiam videmus *Matthæum*, Evangeliſtam, in deſcribenda Genealogia Chriſti Domini tres teſſaredecades animo complexum, in earum altera tres generationes de induſtria prætetiiſſe. Ait enim

cap. 1. ſui Evangelii: *Joram genuit Oziam;* cùm tamen lib. 4. Regum cap. 8. & 11. *Joram* genuerit *Ochoſium*, Ochoſias genuerit *Joam*, Joas genuerit *Amaſiam* Amaſias verò genuerit *Oziam*. Quemadmodùm igitur Evangeliſta *Matthæus*, ob illum quatuordenarium myſticum numerum, quem, in texenda Genealogia Chriſti retinendum ſibi præſcripſerat, tres in ſecundâ teſſaredecade reſecuit generationes, quæ huic myſtico numero officere potuiſſent; ita pari jure *Moyſes*, qui in recenſendis generationibus Patriarcharum, qui antè & poſt Diluvium vixerunt, decadem, ſeu myſticum denarium numerum ſibi ſervandum propoſuerat, generationem *Cainanis* poſtdiluviani ſilentio prætermiſit, quia, ſi eam recenſuiſſet, non decem, ſed undecim Patriarcharum generationes ſecundæ Mundi ætatis numerare debuiſſet, ſicque finem, in putandis Patriarcharum primæ & ſecundæ ætatis annis ſibi præfixum, non obtinuiſſet. At, Lxx. Interpretes, qui in ſua Græca Scripturæ Sacræ verſione non meros agebant interpretes, ſed Prophetas, quique Spiritum Sanctum, ſacrarum ſcripturarum Auctorem, inhabitantem habebant, ſicut plerique Sancti Patres, potiſſimùm S. *Auguſtinus* lib. 18. De Civitate Dei cap. 43. Scripto tradiderunt, non tam ex Textu Hebræo converterunt in Græcum ſermonem ea, quæ in Pentateucho *Moyſis* repererunt, ſed etiam ſuppleverunt quæ ab illo, juſtâ quidem, licèt nobis ignotâ quandòque ratione, fuerunt prætermiſſa. *Cainanis* itaque generationem, à Moyſe omiſſam, Lxx. Interpretes, afflati Spiritu Sancto, in ſua Verſione Græca *Arphaxad* inter & *Salem* inſeruerunt. Quod quidèm palàm adſtruere videtur auctoritas S. *Lucæ*, Evangeliſtæ, qui cap. 3. ſui Evangelii deſcribendo genealogiam Chriſti, Salvatoris noſtri, diſertam *Cainanis* mentionem facit, quia hanc generationem *Cainanis* repererat in pura & immaculatâ, quam conſuluit, Verſione Lxx. Interpretum. Quis enim, amabo, inficias ire audeat, S. *Lucam*, Evangeliſtam, habuiſſe penès ſe puram & caſtigatiſſimam Lxx. Interpretum Verſionem. Falſum igitur eſt quod dictitant nonnulli, generationem *Cainanis* extitiſſe quidem in Verſione Lxx. Interpretum, quæ corrupta & adulterata erat, ſed non in Verſione Lxx. Interpretum, quæ pura & incontaminata erat; alioqui dicendum eſſet S. *Lucam*, nullâ habitâ ratione puræ & caſtigatæ Verſionis Lxx. Interpretum, conſuluiſſe tantùm, ad deſcribendam genealogiam Chriſti, corruptos jam Codices Verſionis Græcæ Lxx. Interpretum, quod ſane citra temeritatem, ne quid gravius dicam, nec proferri, nec cogitari poteſt. Longè itaque credibilius eſt, generationem *Cainanis*, poſtdiluviani, extitiſſe in Verſione emendatiſſima Lxx. Interpretum donec quidam ſcioli, & malè feriati homines, quos non pudet graſſari, & virgam cenſoriam exercere in Scripturam Sacram, fuerint exorti, qui, poſtquàm Græcos Codices cum Hebraicis contuliſſent, vidiſſentque, *Cainanem*, poſtdiluvianum, ab Hebraicis abeſſe codicibus, quem licentèr in Sacris Codicibus adjectum ſibi perperàm perſuaſerunt, licentiùs etiam, tanquàm Patriarcham addititium, eraſerunt, ac de medio ſuſtulerunt. Hujus noſtræ conjecturæ vim non infringit liber ille Græco latinus, complectens quatuor Evangeliorum, & Actorum Apoſtolorum Hiſtorias, Cantabrigenſi Academiæ anno 1581. donatus, in quo non extat *Cainanis* poſtdiluviani generatio: Hic, inquam, manuſcriptus Codex, licèt antiquiſſimus, hujus conjecturæ noſtræ robur non infringit, tum quia tantam Auctoritatem non habet, ut opponi & præferri debeat omnibus aliis manuſcriptis Codicibus Græcis, qui aſſervantur in Bibliothecis, in quibus invenitur *Cainanis* nomen, nec prædictus Codex jus dare poteſt hominibus, aliundè rerum novarum cupidis, carpendi, aut perturbandi receptam ubique gentium Evangeliorum, & reliquorum Sacrorum librorum editionem à Sacro-Sancto & Oecumenico Concilio Tridentino & à Sede Apoſtolicâ probatam, emendatam, ejuſque juſſu publicam in lucem emiſſam. Tum quia etiam prædictus Codex Græco-Latinus nec *Euſebio*, Epiſcopo Cæſarienſi, qui quarto Eccleſiæ florebat Sæculo, nec S. *Hieronymo*, qui in quinto Eccleſiæ Sæculo Chronicon ejuſdem *Euſebii* Græcum latinè vertit & auxit, antiquior eſt, ſicut aſſerunt periti hujus temporis Critici: Atqui tamen *Euſebius* in ſuo Chronico inter Patriarchas poſtdiluvianos recenſet *Cainanem*, & S. *Hieronymus* tam in ſua translatione latina Evangelii S. *Lucæ*, quàm in ſua verſione itidem latina Chronici *Euſebii* eundem *Cainanem* retinuit, nec expungendum eſſe putavit; tanti ergò facere haud debemus hunc manuſcriptum Codicem Græco-Latinum, in quo *Cainanis* poſtdiluviani generatio non legitur, ut illum præponere debeamus aliis antiquioribus Codicibus Græcis, quos *Euſebius*, & S. *Hieronymus* conſuluerunt, & in quibus *Cainanis* poſtdiluviani nomen inter Patriarchas *Arphaxad* & *Salem* inveniebatur ſcriptum. Hinc facilè inferre potes, nullam fidem adhibendam eſſe

Scali-

Digitized by Google

Scaligero, qui dùm Grecum *Euſebii* Chronicon edidit, vel potiùs pro arbitratu ſuo conſarcinavit ac interpolavit, ex eo *Cainanem* poſtdiluvianum expunxit, cùm tamen omnes aliæ Græcæ Chronici *Euſebii* editiones hunc *Cainanem* admittant, eumque *Arphaxad* inter & *Salem* in ſerie Patriarcharum poſtdiluvianorum reponant.

Ex his, quæ hactenùs diximus, in promptu eſt reſponſio ad teſtimonia antiquorum Scriptorum, qui *Cainanis* poſtdiluviani nullam mentionem fecerunt. Nam ideò *Origenes*, *Julius Africanus*, *Theophilus Antiochenus*, *Epiphanius*; & tres Scriptores Prophani, ſeu *Beroſus*, *Eupolemus*, & *Alexander Polhyſtor* generationem *Cainanis* prætermiſerunt; quia Textum Hebraicum, non verſionem Lxx. Interpretum ſunt ſecuti, quod ſanè nihil omninò facit contra nos, qui ultrò fatemur, multos antiquos ſanctos Patres, & Eccleſiaſticos atque prophanos Scriptores, Textum Hebræum ſequentes, generationem *Cainanis* poſtdiluviani omiſiſſe. At, nemo proferre unquam poterit aliquem ſive ex ſanctis Patribus, ſive ex Eccleſiaſticis aut prophanis Scriptoribus, qui diſertis verbis dicat, *Cainanem* in ſerie Patriarcharum poſtdiluvianorum non eſſe admittendum.

D. Miror profectò, quòd *Cainanem* poſtdiluvianum, tanquàm verum Patriarcham, agnoſcas. Sæpiùs enim monuiſti me, Chronologiam Lxx. Interpretum mendoſam eſſe, eique præferendam eſſe Chronologiam Textus Hebræi. Et tamen ſi ſemel admittatur *Cainan*, tanquàm verus Patriarcha, & ut filius *Arphaxad* & pater *Salemi*, ſequetur primò, ſtandum eſſe, circà generationem *Cainanis*, Chronologiæ Lxx. Interpretum. Deindè, conſequens erit, *Moyſis* Chronologiam, quæ extat in primigenio Textu Hebræo, eſſe vitiatam, cùm in ea deeſſent centum & triginta quinque anni, quos, juxtà Lxx. Interpretum Chronologiam, habuiſſe dicitur *Cainan*, quandò genuit *Salem*. Id autem de Chronologia Textus Hebræi dici minimè poteſt, cùm certum ſit, *Moyſem* temporum Hiſtorias, & Patriarcharum, qui antè & poſt diluvium vixerunt, annos integrè, exactè, ac perfectè in Libro Geneſis deſcribere voluiſſe, cùm ſingulorum vitæ annos minutatim perſequatur. Hic mihi videtur nodus implicatiſſimus, & labyrinthus intricatiſſimus, unde emergere difficillimum ſit, tuâ igitur operâ in greſſu tam lubricò verſans maximè indigeo.

M. Ut adjectio *Cainanis* poſtdiluviani non variet Sacram Chronologiam Patriarcharum, quam Moyſes in Libro Geneſis deſcribit, dicendum eſt cum *Genebrardo* lib. 1. Chronographiæ, quòd *Arphaxad* anno ætatis ſuæ 18. genuit *Cainanem*, & quòd *Cainan* anno ætatis ſuæ 17. genuit Salem, quâ ratione verè dici poteſt, *Salem* natum eſſe ipſi *Arphaxad* non quidem immediatè, ut ajunt, ſed mediatè per *Cainanem*, cùm Arphaxad annum ætatis ſuæ ageret trigeſimum quintum, ſicut legitur in Textu Hebræo & in Editione vulgata Gen. cap. 11. v. 12. Nam more loquendi, Sacris Litteris non inuſitato, nepotem genuiſſe avus verè dicitur, licèt non eum immediatè genuerit, ſed tantùm mediatè, hoc eſt per alium. Sìc Evangeliſta *Matthæus*, ut anteà dicebam, cap. 1. ſui Evangelii ait: *Joram genuit Oziam*: quamvis *Joram* non immediatè genuerit Oziam, ſed tantùm mediatè, ideſt, per nepotes; nam *Joram* genuit immediatè *Ochoſiam*, Ochoſias genuit *Joam*, Joas genuit *Amaſiam*, Amaſias genuit *Oziam*. Hanc *Genebrardi* ſententiam amplectitur *Joannes Harduinus*, recens Societatis Jeſu Scriptor, in ſua *Veteris Teſtamenti Chronologia*, quæ extat inter ſelecta illius Opera Amſtelodami edita an. 1709. Cæterùm, quod in Verſione Lxx. Interpretum legitur, *Arphaxad* anno ætatis ſuæ 135. genuiſſe *Cainanem*, & *Cainanem* anno ætatis ſuæ 130. genuiſſe *Salem*, mendum eſt Chronologiæ, ſicut, fatentur omnes Scriptores latini, etiam hi, qui generationem *Cainanis* admittunt, quique putant, *Arphaxad* anno ætatis ſuæ 35. genuiſſe *Cainanem*, *Cainanem* anno ætatis ſuæ 30. genuiſſe *Salem*, detractis illis centum adjectitiis annis, qui non ſolùm in generatione *Cainanis*, ſed etiam in generationibus aliorum Patriarcharum ante & poſt Diluvium irrepſerunt in Chronologiam Lxx. Interpretum, ſicut, poſt S. *Auguſtinum* lib. 15. *De Civitate Dei* cap. 13. prolixè oſtendi in Diſſertatione quinta Tractatus *De Myſteriis*, & *Annis Chriſti*. Verùm, quia illi Scriptores latini, qui admittunt genarationem *Cainanis*, ajuntque, eum anno ætatis ſuæ trigeſimo genuiſſe *Salem*, haud parùm turbant ac confundunt eâ 30. annorum *Cainanis* adjectione Chronologiam, quæ deſcribitur in Textu Hebræo, Patriarcharum poſt diluvium: ideò ipſe, ne tantillùm varietur, aut immutetur Chronologia Textus Hebræi, longè probabilius cum *Genebrardo*, & *Harduino*; mòx à me laudatis Scriptoribus, cenſeo, *Arphaxad* genuiſſe *Cainanem* anno ætatis ſuæ 18. *Cainanem* verò ætatis ſuæ anno 17.

genuiſſe *Salem*. Quo poſito annorum calculo, verè dici poteſt, citrà ullam Textus Hebræi Chronologiæ immutationem, *Salem* natum eſſe ipſi *Arphaxad* non quidèm immediatè, ſed mediatè, hoc eſt, per *Cainanem*, patrem ſuum, cùm *Arphaxad*, avus *Cainanis*, annum attigiſſet ætatis ſuæ trigeſimum quintum, ſicut legitur in Textu Hebræo, & in Editione Vulgata cap. 11. verſ. 12. Libri Geneſis: *Porrò Arphaxad vixit triginta quinque annis, & genuit Salem*, non quidèm immediatè, ut mox dixi, ſed mediatè, id eſt, per filium ſuum *Cainanem*, qui fuit pater *Sale*.

D. Cùm Textus Hebræi Chronologiam, juxtà tuum explicandi modum, non perturbet hæc *Cainanis* in ſerie Patriarcharum poſtdiluvianorum adjectio, in tuam ſententiam lubens ipſe deſcendo, & *Cainanem*, ceù verum poſtdiluvianum Patriarcham, *Arphaxadi* filium, & patrem *Sale*, ultrò agnoſco. Sed ſubit nunc animum altera difficultas Chronologica, nimirùm quoto anno ætatis ſuæ *Thare* genuerit filium ſuum *Abrahamum?* Multi quippè Interpretes, quorum in Scripturam Sacram Commentarios perlegi, aſſerunt, *Thare* anno dumtaxàt ætatis centeſimo trigeſimo genuiſſe *Abrahamum*. Alii verò Scripturæ Sacræ Interpretes dicunt, *Thare* anno ætatis ſuæ ſeptuageſimo genuiſſe *Abrahamum*, idque propter illa verba *Moyſis* cap. 11. v. 26. Libri Geneſeos: *Vixitque Thare ſeptuaginta annis, & genuit Abram, & Nachor, & Aran*. Indè enim colligunt, non quidèm hoc velle *Moyſem*, tres iſtos eſſe genitos à *Thare* ſeptuagenario; ſed illud ſolùm, poſt ſeptuageſimum ætatis ſuæ annum cæpiſſe *Thare* gignere filios: cùm autem primo loco ponatur *Abrahamus*, ab eo eſſe factum gignendi exordium, ac proinde *Abrahamum* genitum eſſe, cùm *Thare*, ipſius pater, expleviſſet annum ætatis ſuæ ſeptuageſimum. Hæc autem opinionum circà ortum *Abrahami* diſcrepantia haud parùm perturbat Textus Hebræi Chronologiam. Nam ſi *Abrahamus* non anno patris ſui *Thare* LXX. ſed CXXX. natus fuit, neceſſariò ſequitur, ſexaginta annis in ſerie Chronologica Patriarcharum poſtdiluvianorum ab iis aberrari, qui ſeptuageſimo *Thare* anno *Abrahamum* natum eſſe arbitrantur. Huic ergò Chronologicæ difficultati expeditiſſimam, quæſo, adhibe nunc ſolutionem.

M. Expeditiſſimam hujus Chronologicæ difficultatis ſolutionem dant illi Scripturæ Sacræ Interpretes, qui docent, *Thare* anno ætatis ſuæ non LXX. ſed CXXX. genuiſſe filium ſuum *Abrahamum*, idque luculentiſſimè colligunt ex Scriptura Sacra, quæ cap. 11. v. 32. Libri Geneſis ait: *Et facti ſunt dies Thare ducentorum quinque annorum, & mortuus eſt in Haran.* Capite verò ſequenti, ſeu duodecimo, v. 4. Subdit: *Septuaginta quinque annorum erat Abram, cùm egrederetur de Haran.* Si ergò annos ſeptuaginta quinque, quos natus erat *Abrahamus*, quandò ex Harane exceſſit, ut veniret in terram Chanaam, ſubtrahas è ſumma annorum CCV. quos natus erat *Thare*, pater ipſius, quandò in Harane mortuus eſt, manifeſtò patebit, Abrahamum natum eſſe anno ætatis Patris ſui non LXX. ſed CXXX. Prætereà, ſi Abrahamus natus eſſet anno ætatis patris ſui *Thare* LXX. jam attigiſſet annum ætatis ſuæ 135. quandò, mortuo patre ſuo in Harane, iter in terram Chanaan inſtituit, ac ſubindè *Iſaac*, filius ejus, egiſſet tum temporis annum ætatis ſuæ 35. *Iſaac* namque natus eſt *Abrahamo* centenario: *Putaſne centenario naſcetur filius?* Geneſis cap. 17. Atqui tamen Scriptura Sacra cap. 7. Act. Apoſtolorum apertè tradit, *Abrahamum*, quando exiit ex Harane, & in Chanææm regionem ſe contulit, necdùm genuiſſe filium ſuum *Iſaacum*, dici igitur non poteſt, *Abrahamum* natum eſſe anno ætatis patris ſui ſeptuageſimo. Denique, *Abrahamus* ſenior erat decem tantùm annis *Sara*, uxore ſuâ, ſicut teſtatur Scriptura Sacra loco mox à me laudato; *Putaſne centenario naſcetur filius, & Sara nonagenaria pariet?* Porrò, *Sara* erat filia, *Aranis*, fratris *Abrahami*. Si ergò *Abrahamus* natus eſſet anno ætatis patris ſui *Thare* ſeptuageſimo, eſſetque primogenitus, fratris ſui *Aranis*, debuiſſet *Aran* gignere anno ætatis ſuæ nono *Saram*, conjugem *Abrahami*, quod quidèm, ut nemo non videt, conſueto naturæ ordini, & experientiæ omninò adverſatur. Probabilius itaque eſt, & Scripturæ Sacræ magis conſentaneum, non fuiſſe *Abrahamum*, filium patris ſui *Thare* primogenitum, natumque anno patris ſui *Thare* ſeptuageſimo, ſed illum juniorem fuiſſe fratre ſuo *Aran*, & natum eſſe anno patris ſui *Thare* centeſimo trigeſimo. Elumbe autem eſt, ſeu valdè infirmum argumentum, quo nonnulli Scriptores probare ſe poſſe putant, *Abrahamum* eſſe filium primogenitum *Thare*, eumque ſubindè natum eſſe anno ætatis Patris ſui ſeptuageſimo, quia Scriptura Sacra *Abrahamum* inter filios *Thare* primo loco nominat; hoc, inquam, argumentum nullius planè roboris eſt, cùm non ſit Scripturæ Sacræ inſolens, ut in liberis referendis

dignita-

dignitatis potiùs, quàm naturæ, ſive temporis, ordinem obſervet, quòd in Patriarchæ *Noemi* liberis factum fuiſſe ſuperiùs oſtendimus, & in *Thare* liberis reverà actum eſſe, *Cajetani*, & aliorum doctiſſimorum Scripturæ Sacræ Interpretum, cùm antiquorum, tùm modernorum opinio eſt, aſſerentium, *Abrahamum* natum eſſe anno Patris ſui non LXX. ſed CXXX. Proindèque *Moyſem*, recenſendo filios *Thare*, meminiſſe primo loco *Abrahami*, non tanquàm primogeniti *Thare*, ſed tanquàm ejus filiorum præcipui, & communis Iſraëlitarum parentis, in cujus ſemine Deus omnibus Gentibus benè precari, ſeu benedicere debebat, ſicut ex his, quæ deinceps dicturi ſumus, liquidò conſtabit.

D. Fuitne *Thare*, antequàm è Chaldæa unà cum filio ſuo *Abrahamo* diſcederet, Idolorum cultor? audivi enim nuperrimè viros quoſdam eruditos eâ de re acritèr inter ſe diſputantes, & ea in utramque partem proferentes momenta, quæ animum meum adhuc ancipitem tenent.

M. Sunt quidam inter Hebræos Rabbini, qui, mentem ſuam chymeris paſcere ſoliti, ajunt, *Thare* in cultu Idolorum tam perditè inſaniiſſe, ut filium ſuum *Abrahamum*, ab Idololatria penitùs abhorrentem, apud *Nembrodum* accuſaverit, ejuſque juſſu, in ardentem fornacem conjectus ſit, & ex ea divino auxilio liberatus, incolumis evaſerit; *Aran* autem, fratrem Abrahami, in eadem fornace extinctum eſſe ajunt Rabbini, idque ſignificari volunt his verbis Scripturæ Sacræ: *Mortuus eſt Aran ante Thare, patrem ſuum, in terra nativitatis ſuæ in Ur Chaldæorum*, Geneſis cap. 11. v. 28. Nam per *Ur* Chaldæorum intelligunt illi Rabbini *Ignem*, quem Chaldæi colebant tanquàm Numen, & cujus flammis Abrahami frater *Aran*, fidelis quidèm, ſed dubitans, ſtatim abſumptus eſt. Hanc fabulam referunt quidam Hebræi, cum hoc tamen diſcrimine, quòd aliqui inter illos dicant, *Abrahamum* fuiſſe à *Nembrodo* in fornacem ignis conjectum, indèque ope Dei liberatum, quia ignem, quem colebant Chaldæi, adorare noluit; alii verò affirment, *Abrahamum* in ardentem fornacem ignis eſſe conjectum, quòd Idola *Nembrodi* confregiſſet. Verùm, hæc hiſtoriola ſomnia ſapit delirorum Rabbinorum, quibus ita ſomniare inter vigilandum plerùmque contingit. Nam primò falſum eſt, *Abrahamum*, juſſu *Nembrodi*, ut comminiſcuntur Rabbini, fuiſſe in ignem conjectum. *Nembrodus* ſiquidem, qui, juxta veterum cùm SS. Patrum, tùm prophanorum Scriptorum traditionem, quam in ſuperiori noſtro Colloquio retuli, idem eſt ac *Belus*, pater *Nini* Aſſyrorum Regis, imperavit in Chaldæa antequàm Abrahamus naſceretur: *Abrahamus* enim anno 43. Regni *Nini*, filii *Beli*, ſeu *Nembrodi*, ſicut, poſt *Euſebium* in Chronico, ſentiunt Scriptores Hiſtorici, prodiit in lucem. *Abrahamum* itaque juſſu *Nambrodi*, in Chaldæa regnantis, in ignem fuiſſe conjectum, purum putumque figmentum eſt. Secundò *UR Chaldæorum* non ſignificat *ignem*, quem colebant Chaldæi, ſicut ſibi falsò perſuaſerunt iſtius fabulæ conſarcinatores, ſed indicat Urbem Chaldæorum, dictam *UR*, ex qua exivit *Abrahamus*. Sic enim LXX. Interpretes *UR* Chaldæorum græce verterunt, *Regionem Chaldæorum*, & Joſephus lib. 1. Antiquit. Jud. cap. 7. ait: *Aranem*, fratrem *Abrahami*, mortuum eſſe in Urbe, quæ *UR Chaldæorum* vocatur. Et ſanè, per *UR Chaldæorum* deſignari Urbem Chaldæorum, ex qua *Thare* eduxit filium ſuum *Abrahamum*, ut ſimul irent in terram *Chanaan*, manifeſtò colligitur ex cap. 11. v. 31. Lib. Geneſeos: *Tulit itaque Thare Abram filium ſuum, & Loth, filium Aran, filium filii ſui, & Sarai, nurum ſuam, uxorem Abram filii ſui, & eduxit eos de Ur Chaldæorum, ut irent in terram Chanaan &c.* Fieri tamen potuit, ut Urbs illa Chaldæorum, è qua exivit *Abrahamus*, dicta fuerit *UR Chaldæorum*, id eſt, Civitas *Ignis*, quia in ea præcipue colebatur Ignis, cui, ceu ſupremo Numini, ſummos honores deferebant Chaldæi, non ſecùs ac in Ægypto Urbs quædam eſt *Heliopolis*, ſeu Civitas *Solis*, quòd *Soli*, quem adorabant Ægyptii, eſſet potiſſimùm conſecrata. Vel etiam fieri potuit, ut hæc Chaldæorum Urbs dicta fuerit *UR*, ſeu *Civitas Ignis*, quia *Thare*, pater Abrahami, aliique veri numinis cultores, qui in ea Civitate erant, & *Ignem*, Chaldæorum Idolum, adorare detrectabant, graviſſimis fuerint exagitati perſecutionibus, quas interdùm Scriptura Sacra per ignem deſignare ſolet: *Tranſivimus per ignem & aquam, & eduxiſti nos in refrigerum*; & in eo ſenſu Sacer Auctor lib. 2. Eſdræ cap. 9. v. 7. ait: *Tu ipſe Domine Deus, qui elegiſti Abram, & eduxiſti eum de igne Chaldæorum*, Rejectâ itaque hac fabulâ de *Thare*, patris *Abrahami*, Idololatriâ, cenſeo eum S. *Auguſtino*, lib. 16. *De Civitate Dei* cap. 12. quem ſequuntur multi viri eruditi, *Tharam*, patrem *Abrahami*, Idolorum cultui non fuiſſe addictum, ſed potiùs veri Numinis

Numinis cultorem eximium: *Una igitur*, inquir Aquilinus ille Doctor, *Tharæ domus erat, de qua natus eſt Abraham, in qua unius veri Dei cultus....... Proindè, ſicut per aquarum Diluvium una Domus Noe remanſerat ad reparandum genus humanum; ſic in Diluvio multarum ſuperſtitionum per univerſum Mundum una remanſerat Domus Tharæ, in qua cuſtodita eſt plantatio Civitatis Dei.*

D. Quo pacto intelligi debent hæ promiſſiones, quas Deus (ſicut legitur cap. 12. v. 1. Libri Geneſeos) fecit *Abrahamo*, dùm ipſius juſſu, exivit è Chaldæa ut veniret in terram Chanaan, ei dicens: *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de Domo patris tui, & veni in terram, quam monſtrabo tibi..... erisque benedictus.* In quo, quæſo, conſiſtit divina illa benedictio promiſſa Abrahamo?

M. Deus multiplicem promiſſionem fecit *Abrahamo* in præmium ipſius obedientiæ, quâ patriam ſuam, ut divino obtemperaret Mandato, reliquit, & venit in terram Chanaan. Prima promiſſio fuit de donatione terræ Chananææ; Geneſis cap. 12. v. 1. *Veni in terram, quam monſtrabo tibi.* Altera promiſſio fuit de magna poſteritate; *Faciam te in gentem magnam*, Geneſis cap. 12. v. 2. Et cap. 13. v. 16. *Faciamque Semen tuum ſicut pulverem terræ: Si quis poteſt hominum numerare pulverem terræ, Semen quoque tuum numerare poterit.* Similitèr, cap. 15. v. 5. Libri Geneſis ſic Deus affatur *Abrahamum: Suſpice Cælum, & numera ſtellas, ſi potes, & dixit ei: Sic erit Semen tuum.* Quæ divina pollicitatio eò major erat, quòd *Abrahami* uxor eſſet ſterilis. Tertia promiſſio eſt de benedictione, quam Deus daturus erat *Abrahamo*, quæque fuit duplex, univerſalis una, particularis altera. Benedictio univerſalis ſita erat in bonis cùm animi, tùm corporis, rerumque externarum, & in eo ſenſu ait Deus *Abrahamo* cap. 12. v. 2. Lib. Geneſeos: *Magnificabo nomen tuum, & eris benedictus.* Et v. 3. *benedicam benedicentibus tibi, & maledicam maledicentibus tibi.* Denique, particularis benedictio, quam promiſit Deus *Abrahamo*, ſpectat *Jeſum Chriſtum*, ſervatorem noſtrum, qui è ſemine, ſeu ex ſtirpe Abrahami erat oriundus. Hinc Deus cap. 12. verſ. 3. Lib. Geneſeos dicit *Abrahamo: In te benedicentur omnes cognationes terræ.* Et cap. 22. v. 18. ejusdem libri: *Benedicentur in ſemine tuo omnes gentes terræ.* Quid verò ſignificet: *In ſemine tuo*, apertè declarat Apoſtolus *Paulus* Epiſt. ad Galatas cap. 3. v. 16. dicens: *Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones, & ſemini ejus. Non dicit: Et ſeminibus, quaſi in multis: Sed quaſi in una: Et ſemini tuo, qui eſt Chriſtus.*

D. Legitur cap. 14. lib. Geneſis, quòd *Chodorlahomor*, & Reges, qui erant cum eo, percuſſerint tempore *Abrahami*, omnem regionem Amalecitarum. Porrò, conſtat, necdùm extitiſſe tempore *Abrahami* Amalecitas; immò nec natum adhuc eſſe *Amalechum*, quia *Amalechus* (ſicut legitur cap. 36. v. 12.) ab *Eſau* deſcendit. Ibi enim ſic habetur: *Erat autem Thamna, concubina Eliphez, filii Eſau, quæ peperit ei Amalech.* Concilia igitur, ſi placet, iſtam Antilogiam, quam parit tam gravis anachroniſmus.

M. Nullo negotio conciliari poteſt hæc apparens contradictio, dicendo: hoc per anticipationem à *Moyſe* ſcriptum eſſe, ſcilicèt quòd *Chodorlahomor*, & cæteri Reges, qui cum ipſo erant, percuſſerunt omnem regionem Amalecitarum, ita ut ſenſus ſit, quòd *Chodorlahomor*, & alii Reges, qui cum eo erant, percuſſerint omnem illam regionem, quam Amalecitæ, tempore, quo ſcribebat *Moyſes*, jam occupabant. *Moyſes* itaque, ut illa Regio, quam *Chodorlahomor*, & alii Reges, tempore Abrahami devaſtarunt, Hebræis notior eſſet; illam appellavit regionem Amalecitarum, non quòd Amalecitæ tempore *Abrahami* eam incolerent (tum enim nondùm erant Amalecitæ) ſed quia tempore, quo ſcribebat Moyſes, jam illius regionis Amalecitæ poſſeſſores erant. Et ſic planè evaneſcit propoſita apparens Antilogia.

D. Quis eſt iſte *Melchiſedechus*, cui (ſicut legitur cap. 14. v. 18. & 19. libri Geneſeos) *Abrahamus*, poſtquàm viciſſet quatuor Reges, lætus pro victoria decimas dedit, & ab ipſo benedictionem accepit?

M. Qualis fuerit iſte *Melchiſedechus*, non una eſt omnium ſententia. Alii exiſtimarunt, *Melchiſedechum* eſſe *Semum*, filium Patriarchæ *Noemi*, & hæc fuit ſententia Hebræorum, ſicut teſtatur S. *Hieronymus* in *Traditionibus Hebraicis*. Alii putarunt, *Melchiſedechum* eſſe ſupernam quamdam virtutem majorem Chriſto, & ipſum eſſe Spiritum ſanctum; & in craſſum illum errorem impegerunt quidam Hæretici, dicti *Melchiſedechiani*, quos ſancti Patres confutarunt, præſertim S. *Hieronymus* in Epiſtola ad *Evagrium*, & S. *Epiphanius* Hæreſi LXX. Nonnullis viſum eſt, *Melchiſedechum* fuiſſe Angelum, qui ſeſe *Abrahamo* conſpicuum exhibuit, & ita ſenſit *Origenes*. Aliqui affirmarunt, *Melchiſedechum* eſſe filium Dei, qui *Abra-*

Abrahamo ſeſe ſub humana ſpecie videndum præbuit. Poſtremò, alii opinati ſunt, *Melchiſedechum* fuiſſe quemdam hominem juſtum, probum, & Altiſſimi Sacerdotem, ſed ſpurium, eò quòd neque ejus patris, neque ejus matris ulla in Sacris Litteris mentio fiat. Has de *Melchiſedecho* diſcrepantes ſententias hìc breviter refellam, Dein, quid de *Melchiſedecho* Catholicè ſentiendum ſit, paucis oſtendam. In primis, *Melchiſedechum* non fuiſſe *Semum* filium Patriarchæ *Noemi*, ex eo invictè probatur, quod *Melchiſedechus* ab Apoſtolo *Paulo* in Epiſtola ad Hebræos dicatur *ſine patre*, *ſine matre*, *ſine genealogia*, *neque initium dierum*, *neque finem habens*. Quod ſanè nullo pacto dici poteſt de *Semo*, filio *Noemi*, cujus genus, parentes, nativitas, ætas expreſſè ac disertè in Sacris Scripturis traduntur. Secundò, *Melchiſedechum* non fuiſſe supernam quamdam virtutem, majorem Chriſto, & ipſum Spiritum ſanctum, ſicut effutiebant Hæretici Melchiſedechiani, patet ex capite 14. libri Geneſeos, ubi *Melchiſedechus* appellatur *Sacerdos*, & *Rex Salem*; ex quo manifeſtâ conſecutione deducitur, *Melchiſedechum* nec fuiſſe cæleſtem quamdam virtutem majorem Chriſto, nec Spiritum ſanctum. Tertio, *Melchiſedechum* non fuiſſe Angelum, humana ſpecie *Abrahamo* apparentem, evincitur itidèm ex iiſdem verbis, quibus *Melchiſedechus* in Sacris Litteris *Rex Salem*, & *Sacerdos Altiſſimi* nuncupatur. *Omnis* enim *Pontifex*, inquit Apoſtolus *Paulus* in Epiſtola ad Hebræos, *ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in his, quæ ſunt ad Deum.* Igitur *Melchiſedechus* fuit verus homo, & non Angelus, alioqui non potuiſſet eſſe *Sacerdos Altiſſimi.* Quartò, *Melchiſedechum* non fuiſſe filium Dei, qui in carne aſſumpta Abrahamo apparuerit, liquet ex Pſalmo 109. ubi de Chriſto Domino, vero Dei filio, dicitur: *Tu es Sacerdos in æternum*, *ſecundùm Ordinem Melchiſedech.* Porrò, ille, qui ſecundùm ordinem, morem & ritum *Melchiſedechi* Sacerdos eſt, ſanè idem eſſe non poteſt cum *Melchiſedecho*, igitur *Melchiſedechus* idem eſſe non potuit, ac Chriſtus Dominus, qui verus fuit filius Dei. Præterquàm quòd Apoſtolus *Paulus* in Epiſtola ad Hebræos cap. 7. ait: *Melchiſedechum aſſimilatum fuiſſe Filio Dei.* Nullum autem ſimile idem eſt cum illo, cui ſimile eſt. Quintò, à vero maximè deflectunt illi, qui fatentur quidem, *Melchiſedechum* fuiſſe hominem, & Dei Sacerdotem, ſed pertendunt, illum fuiſſe ſpurium, eo potiſſimùm nomine, quòd de illius patre & matre altum ſit in Sacris Litteris ſilentium; à vero, inquam, hujusce ſententiæ patroni maximè deflectunt, quia dùm *Melchiſedechus* in Epiſtola *Pauli* ad Hebræos dicitur *ſine patre*, *ſine matre*, *ſine genealogia*, *neque initium dierum*, *neque finem habens*, hoc non eſt ita intelligendum, quòd *Melchiſedechus* reverà patre & matre atque genealogiâ caruerit, ſed quòd ex Levitis originem non duxerit, & in hoc Chriſti Domini, qui non fuit Sacerdos ſecundùm Ordinem leviticum, typum geſſerit. Sed præſtat auſcultare S. *Hieronymum*, qui in Epiſtola 126. ad *Evagrium*, juxta ordinem veteris Editionis, hæc habet: *Melchiſedechus dicitur abſque patre & matre, non quòd abſque patre & matre fuerit, cùm Chriſtus quoque ſecundùm utramque naturam & patrem habuerit & matrem; ſed quòd ſubitò introducatur in Geneſi occurriſſe Abrahæ, à cæde hoſtium revertenti, & nec antè, nec poſteà ejus nomen inveniatur adſcriptum. Affirmat autem Apoſtolus, quod Aaronis Sacerdotium, id eſt, populi judæorum* (quod dicitur Leviticum) *& principium habuerit & finem; Melchiſedechi verò, id eſt, Chriſti, & Eccleſiæ Sacerdotium & in pæteritum & in futurum æternum ſit, nullumque habuerit Auctorem*, hæc S. Hieronymus. Dicendum itaque eſt, juxta traditionem S. *Hieronymi*, aliorumque Sanctorum Patrum, *Melchiſedechum* fuiſſe verum hominem, natione *Chananæum*, Regem *Salem*, id eſt, Urbis Hieruſalem, qui *Abrahamo*, à cæde quatuor Regum revertenti, obviam ivit, victoriam ei gratulatus eſt, & in gratiarum actionem obtulit Deo Sacrificium: *Proferens panem & vinum, erat enim Sacerdos Dei altiſſimi*, ſicut legitur cap. 14. v. 18. libri Geneſis. Conſtans autem eſt ac perpetua omnium antiquiorum SS. Patrum, cùm Græcorum, cùm latinorum ſententia, iſto, quod *Melchiſedechus* obtulit, Sacrificio, adumbratum, ſeu præfiguratum fuiſſe auguſtiſſimum Corporis, & Sanguinis Chriſti Domini Sacrificium in Euchariſtiæ Sacramento, idque ex mox laudato libri Geneſis cap. 14. evidenter colligitur. Ibi quippè tres actiones Sacerdotales *Melchiſedechi* accuratè notantur. Benedixit enim *Melchiſedechus* Abrahamo: Decimas ab eo accepit, & Sacrificium protulit. Illa ſiquidem prolatio panis & vini verè Sacrifica fuit. Sacer enim Textus rationem reddens, cur *Melchiſedechus* protulerit panem & vinum? hanc dumtaxàt affert: *Erat enim Sacerdos Dei altiſſimi.* Nec quemquam movere debet quòd Lutherani

& Calviniſtæ, contrà obſtrepentes, dictitant, in Textu Hebræo non eſſe hanc particulam cauſalem *Enim*, ſed tantùm particulam conjunctivam *Et*, vel *autem*, atque ideò in Verſione LXX. Interpretum non legi: *Erat enim Sacerdos Dei altiſſimi*, quemadmodum habet noſtra Vulgata Editio; ſed legi: *Erat autem Sacerdos Dei altiſſimi*. Ex quo inferunt, non reddi in Textu Hebræo rationem ejus, quod præceſſit, ſed dumtaxàt narrationem facti Hiſtorici continuari. Hæc, inquam, Hæreticorum Lutheranorum, & Calviniſtarum ficulnea objectio neminem movere debet, cùm paſſim apud Hebræos particula conjunctiva vim habeat particulæ cauſalis, ſicut ex pluribus Scripturæ Sacræ locis palàm oſtendunt Scripturæ Sacræ Interpretes, linguæ Hebraicæ peritiſſimi. Unum tantummodò, ut brevitati conſulam, producam Scripturæ Sacæ locum, videlicèt caput 20. lib. Geneſeos, ubi verſu 3. hæc verba leguntur: *Venit autem Deus ad Abimelech per ſomnium nocte, & ait illi: En morieris propter mulierem, quam tuliſti, habet enim virum.* Sic legitur in noſtra Vulgata. Sed in Textu Hebræo legitur: *Et ipſa habet virum.* Quæ particula conjunctiva, *Et*, habet eò loci, ut in confeſſo eſt apud omnes peritos Rabbinos, vim particulæ cauſalis.

D. Fuitne *Abrahamus* Sacerdos, ſicut & *Melchiſèdech?*

M. *Abrahamum* fuiſſe Sacerdotem probat S. *Thomas*, Doctor Angelicus, 3. Part. Quæſt. 31. Art. 2. ex eo præcepto, quo Deus cap. 15. lib. Geneſis v. 9. juſſit *Abrahamo*, ut Sacrificium ei offerret: *Et reſpondens Dominus: Sume, inquit, mihi vaccam triennem, & capram trimam, & arietem annorum trium, turturem quoque & columbam &c.* Abrahamum etiam fuiſſe Sacerdotem colligitur ex canone Miſſæ, in quo Sacerdos Deum orat, ut gratum acceptumque habeat *Sacrificium Patriarchæ noſtri Abrahami.* Et ſanè maximè decebat, ut Abrahamus eſſet Sacerdos, cùm eſſet pater credentium, primusque omnium mortalium, cui venturi Meſſiæ, ſeu Chriſti Domini: promiſſio facta eſt, cujus fide, & obedientiâ omnes gentes erant benedicendæ, & apud quem, tanquàm totius populi Hebræi parentem, veri Dei cultus uſque ad Chriſti Domini adventum perpetuò viguit, atque ab illo fuit ad omnes ejus poſteros propagatus.

D. *Saram* fuiſſe uxorem *Abrahàmi*, & filiam *Aranis*, fratris *Abrahami*, ſuperiùs inſinuaſti. Quo pacto igitur potuit *Abrahamus*, ingreſſus in Ægyptum, conſulere *Saræ*, uxori ſuæ, ut diceret Pharaoni, Ægyptiorum Regi, quòd eſſet illius ſoror: *Dic ergo, obſecro te, quòd Soror mea ſis*, Geneſis cap. 12. v. 13. & cap. 20. lib. Geneſ. v. 2. idem *Abrahamus* dixit *Abimelecho*, Regi Geraræ, quòd *Sara* eſſet ſua Soror: *Dixitque de Sara uxore ſua, Soror mea eſt:* Non potuit autem *Abrahamus* citrà mendacium conjugem ſuam *Saram* appellare ſororem ſuam, quæ reverà non erat ipſius ſoror, ſed dumtaxàt ejus neptis, utpotè filia *Aranis*, fratris *Abrahami*. Hunc igitur, ſi placet, nodùm diſſolve.

M. Quamvis primâ fronte videatur, *Abrahamum* protuliſſe mendacium, dùm Regi *Abimelecho* aït, *Saram* eſſe ſororem ſuam, & tacuit eam eſſe conjugem ſuam; reverà tamen non fuit mendacium, ſicut S. *Auguſtinus* lib. *contra mendacium*, Num. 23. aliàs cap. 10. docet his verbis: *Non hoc eſt occultare veritatem, quod eſt proferre mendacium. Quamvis enim omnis, qui mentitur, velit celare quod verum eſt, non tamen omnis, qui vult quod verum eſt celare, mentitur. Plerumque enim vera, non mentiendo, occulimus, ſed tacendo.... Undè qui aſſerunt, aliquandò eſſe mentiendum, non convenienter commemorant, Abraham hoc feciſſe de Sara, quam Sororem ſuam eſſe dixit. Non enim dixit: Non eſt uxor mea; ſed dixit: Soror mea eſt; quòd erat reverà tam propinqua genere, ut Soror non mendacitèr diceretur. Eâ redditâ, confirmavit, reſpondens illi, dicens: Et verè Soror mea eſt de patre, non de matre, hoc eſt, de paterno genere, non de materno. Aliquid ergò veri tacuit, non falſi aliquid dixit, quandò tacuit uxorem, dixit Sororem..... Non eſt ergò mendacium, cùm ſilendo, abſconditur verum, ſed, cùm loquendo, promitur falſum.* Potuit itaque *Abrahamus* citra mendacium appellare *Saram* ſororem ſuam, cum eſſet filia fratris ſui *Aran*, ac ſubindè ipſius Neptis. Sæpè enim in Sacris Litteris nepotes dicuntur fratres, & neptes appellantur Sorores. Sìc *Abraham* Geneſis cap. 13. dicit nepoti ſuo *Loth: Fratres nos ſumus:* Sìc etiàm *Laban* Geneſis cap. 29. v. 15. *Jacob*, generum ſuum, fratrem itidèm appellat, dicens: *Quoniam frater meus es, non ſervies mihi gratis.* Quidni igitur *Abrahamus* potuit abſque mendacio *Saram*, neptim ſuam, appellare, juxtà morem Hebræorum, ſororem ſuam?

D. Obtinuitne *Abrahamus*, ſtatim ac juſſu Dei exivit è Chaldæa, dominium ac poſſeſſionem terræ Chanaan, quam in-

Digitized by Google

in præmium ejus obedientiæ Deus ipſi, & poſteris illius promiſerat?

M. Quandò Deus promiſit *Abrahamo* poſſeſſionem terræ Chanaan, præmonuit eum, quòd ipſius nepotes hanc terram eſſent dumtaxàt occupaturi poſt elapſos quadringentos annos: *Scito* (inquit Deus *Abrahamo* Geneſis cap. 15. v. 13.) *præſciens quòd peregrinum futurum ſit Semen tuum in terra non ſua, & ſubjicient eos ſervituti, & affligent quadringentis annis. Tu autem ibis ad patres tuos in pace, ſepultus in ſenectute bona. Generatione autem quartâ revertentur huc.* Abrahamus itaque Iſaac, & Jacob per 215. annos peregrinati ſunt in terra Chanaan ante deſcenſum in Ægyptum. Iſraëlitæ vero, ſeu nepotes *Abrahami* peregrinati ſunt, & ſervierunt in Ægypto per alios annos 215. Id apertè innuit Apoſtolus *Paulus* cap. 3. Epiſtolæ ad Galatas ſic loquens: *Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones, & Semini ejus, non dicit & Seminibus, quaſi in multis, ſed quaſi in uno, & Semini tuo qui eſt Chriſtus. Hoc autem dico Teſtamentum confirmatum à Deo, quæ poſt 430. annos facta eſt lex non irritum fecit ad evacuandam promiſſionem. Nam ſi ex Lege hæreditas, jam non ex promiſſione. Abrahæ autem per repromiſſiones donavit Deus.* Quibus ex verbis patet, initium 430. annorum ſumi debere ab anno ſeptuageſimo quinto *Abrahami*, quo ille Patriarcha à Deo vocatus eſt, & Divinam accepit promiſſionem poſſidendi terram *Chanaan*; finem verò illorum 430. annorum referendum eſſe ad tempus, quo lex à Deo lata eſt, & data *Moyſi*. Porrò Legem à Deo datam eſſe Moyſi in monte Sinai, & tertio menſe, ex quo Iſraëlitæ in libertatem aſſerti exceſſerunt ex Ægypto, promulgatam fuiſſe, pervulgata eſt Sanctorum Patrum, & Scripturæ Sacræ Interpretum ſententia. Non me latet, quoſdam eſſe Chronologiæ Sacræ peritos, qui aſſerunt, Iſraëlitas manſiſſe in ſervitute Ægyptiaca per 430. annos, idque ſe colligere putant ex cap. 12. v. 40. libri Exodi, ubi hæc habentur: *Habitatio filiorum Iſraël, quâ manſerunt in Ægypto, fuit quadringentorum triginta annorum.* Idem legitur cap. 5. libri *Judithæ*, & Actuum Apoſtolorum cap. 7. v. 6. At, omnes fermè Sancti Patres, & Scripturæ Sacræ Interpretes, docent, horumce 430. annorum exordium deſumendum eſſe non ab ingreſſu Iſraëlitarum in Ægyptum, ſed à promiſſione, quam Deus fecit Abrahæ, de poſſidenda terra *Chanaan* anno illius Patriarchæ 75. Sic inter Sanctos Patres ſenſit S. *Hieronymus* Comment. in cap. 3. Epiſt. S. *Pauli* ad Galatas: *Computandi* (ait S. ille Doctor) *iſti anni* 430. *ab eo tempore, quo Deus locutus eſt ad Abraham dicens: In Semine tuo benedicentur omnes gentes.* Hæc fuit etiam apud veteres Hebræos receptiſſima ſententia, quam *Joſephus* lib. 2. *Antiquitatum Judaicarum* cap. 5. exprimit his verbis: *Reliquerunt* (Iſraëlitæ) *Ægyptum menſe Xanthico, lunâ quartâ decimâ, anno quadringenteſimo trigeſimo, poſtquàm Abraham, pater noſter, in Chananæam venit: & poſt Jacobi migrationem in Ægyptum, anno ducenteſimo quinto decimo.* Ad ea igitur citata Scripturæ Sacræ loca, quæ innuere videntur, peregrinationem Iſraëlitarum in Ægypto fuiſſe quadringentorum triginta annorum, reſpondendum eſt, illud ſpatium 430. annorum peregrinationis Iſraëlitarum non tantùm comprehendere ducentos & quindecim annos, per quos Iſraëlitæ peregrinati ſunt in Ægypto, ſed etiam alios ducentos & quindecim annos, per quos *Abrahamus*, poſt acceptam anno ætatis ſuæ 75. à Deo promiſſionem de poſſeſſione terræ *Chanaan*, & filii ejus, *Iſaacus*, & *Jacobus*, peregrinati ſunt in terra Chananæa, donec tandem *Jacobus* cum tota familia ſua ingreſſus eſt in Ægyptum, ex ducentis autem & quindecim annis, per quos *Abrahamus*, poſt promiſſionem ſibi à Deo factam, & filii ejus, *Iſaacus*, & *Jacobus*, peregrinati ſunt in terra Chananæa, & ex aliis ducentis & quindecim annis, per quos Iſraëlitæ, poſt ingreſſum *Jacobi* in Ægyptum, peregrinati ſunt in Ægypto, coaleſcit ſumma 430. annorum, qui interfluxerunt à vocatione Patriarchæ Abrahami usque ad profectionem Iſraëlitarum ex Ægypto.

D. Et quorſùm, amabo, Deus, per quadringentos & triginta annos paſſus eſt ut Amorrhæi & alii populi habitarent terram Chanaan, quam tamen poſſidendam promiſerat Abrahamo & ſemini ejus.

M. Hac longâ annorum 430. dilatione, quâ Deus patienter ſuſtinuit Amorrhæos, aliosque populos, qui habitabant terram Chanaan, cujus tamen poſſeſſionem promiſerat *Abraham* & ſemini ejus, hac, inquam, longâ annorum dilatione, voluit Deus oſtendere immenſam ſuam erga peccatores miſericordiam ac lenitatem. Nec enim peccata Amorrhæorum, aliorumque Chananæam terram incolentium viſitavit Deus, ſtatim ac illius terræ poſſeſſionem promiſiſſet *Abrahamo* & ſemini ejus, ſed per 430. annos

procraſtinavit pœnas, quas juſtè commerebantur, donec tandem emenſo illorum annorum ſpatio, exterminati ac profligati penitùs fuerint, poſtquàm videlicèt implevillent menſuram peccatorum ſuorum. Hanc ſummam Dei ergà peccatores clementiam egregiè commendat Apoſtolus *Paulus* cap. 2. Epiſt. ad Romanos, dicens: *An divitias bonitatis ejus & patientiæ, & longanimitatis contemnis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundùm autem duritiam tuam & impœnitens cor, theſauriſas tibi iram in die iræ, &c.* & cap. 9. v. 22. ejusdem Epiſtolæ: *Quòd ſi Deus volens oſtendere iram, & notam facere potentiam ſuam, ſuſtinuit in multa patientia vaſa iræ apta in interitum.* Ut igitur Deus ſuam ergà peccatores ſummam clementiam ac miſericordiam demonſtraret, non ſtatim conceſſit Abrahamo terræ Chananææ poſſeſſionem, quam ipſi ejuſque ſemini promiſerat: ſed per quadringentos & triginta annos, à tempore illius promiſſionis factæ Abrahamo, paſſus eſt ut Amorrhæi, aliique populi, cultus veri Dei oſores, terram Chanaan habitarent; ſic eis locum dantes agendæ pœnitentiæ, quam tamen obſtinatione & malitià occæcati agere nunquàm voluerunt, ſimiles illis, qui, ut ait Scriptura Sacra, dicunt Deo: *Recede à nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus.*

D. Si Deus ergà Amorrhæos, alioſque populos, terræ Chananææ incolas, infinitæ ſuæ miſericordiæ præbuit argumentum, profectò non minùs bonum ac indulgentem ſeſe exhibuit ergà Abrahamum, quem ob ſolam, quam habuit fidem, juſtitiæ dono actutùm donavit, eumque patrem multarum gentium conſtituit. Poſtquam enim Deus (ſicut legitur Cap. 15. v. 5. libri Geneſis) dixiſſet Abrahamo: *Suſpice cœlum, & numera ſtellas, ſi potes, ſic erit ſemen tuum.* Statim verſu ſequenti ſubdit Scriptura Sacra: *Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam.* Quibus verbis innuere videtur Scriptura Sacra, *Abrahamum* per ſolam fidem fuiſſe juſtificatum. Quod ſanè fuit ſingulare beneficium ſoli Abrahamo conceſſum, cùm doceat Catholica Eccleſia contra Lutheranos, Calviniſtas, alioſque hujus furfuris heterodoxos, neminem per ſolam fidem abſque bonis operibus juſtificari poſſe.

M. Cùm Calviniſtæ & Lutherani, aliique nefarii Hæretici hoc prælaudato abutantur Scripturæ Sacræ loco, ut ſuum de ſola fide abſque bonis operibus peccatorem juſtificante virulentum dogma ſtabilire poſſint, neceſſe eſt ut veram ac nativam illius loci explicationem proferamus. Et primò quidèm hæc verba: *Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam*, non ſignificant (ſicut volunt Hæretici) *Abrahamum* tunc primùm accepiſſe à Deo juſtificationem, ſeu peccatorum ſuorum remiſſionem, quandò credidit Deo promittenti ipſi ſemen; jam quippe antehàc per fidem & obedientiam, quâ, relictâ patriâ, ſeu Chaldæâ, exiverat, ut veniret in terram alienam, id eſt Chananæam, Deo placebat, ut patet ex cap. 11. Epiſt. *Pauli* ad Hebræos, ubi hæc leguntur: *Fide qui vocatur Abraham, obedivit in locum exire, quem accepturus erat in hæreditatem, & exiit, neſciens quò iret. Fide demoratus eſt in terra repromiſſionis, tanquam in aliena, in caſulis habitando cum Iſaac & Jacob, cohæredibus repromiſſionis ejuſdem.* Jam igitur *Abrahamus* juſtitiæ donum, ſeu remiſſionem peccatorum per fidem & obedientiam ſuam fuerat à Deo conſecutus, antequàm Deus illi promitteret ſemen. Quo fit, ut hæc Scripturæ verba: *Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam*, ſignificent dumtaxat, hanc fidem, quà *Abrahamus* Deo, ſemen ipſi promittenti, incunctanter credidit, illi valuiſſe ad incrementum & nutrimentum juſtitiæ, quatenus erat opus Deo ſingulariter gratum. Apoſtolus quidem *Paulus* cap. 4. Epiſt. ad Hebræos, hæc Scripturæ verba: *Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam*, accommodat primæ noſtræ juſtificationi; indè tamen perperam inferunt Hæretici, docere Apoſtolum, quòd ſola fides abſque bonis operibus ſufficiat ad juſtificationem. Vult enim dumtaxàt Apoſtolus *Paulus* primò, juſtificationem noſtram pendere ex fide in Chriſtum mediatorem, tanquàm ex fundamento, radice, & initio renovationis & reparationis noſtræ in Chriſtum, quia fides, ut docet S. *Auguſtinus*, prima datur, per quam cætera ad juſtificationem impetrentur. Secundò idem Apoſtolus negat quidem *Abrahamum* fuiſſe juſtificatum, ex operibus, quæ vel ipſius fidem anteceſſerunt, vel ex ipſius ſolo libero arbitrio profecta ſunt; & in eo ſenſu dicit jam citato loco. *Si Abraham ex operibus juſtificatus eſt, habet gloriam, ſed non apud Deum.* At, Apoſtolus non negat *Abrahamum* fuiſſe juſtificatum ex operibus factis ex fide & divinâ gratiâ; immò, ejuſmodi opera ad juſtificationem eſſe neceſſaria disertè docet in eadem epiſtolâ ad Romanos cap. 2. ubi hæc habet: *Qui*, ſeu Deus, *reddet unicuique ſecundùm opera*

opera ejus, iis quidem, qui ſecundùm patientiam boni operis, gloriam & honorem, & incorruptionem quærunt vitam æternam: iis autem qui ſunt ex contentione, & non acquieſcunt veritati, credunt autem iniquitati, ira & indignatio. Et verſu 13. ejuſdem capitis ait: *Non enim auditores Legis juſti ſunt apud Deum, ſed factores Legis juſtificabuntur.*

D. Quid ſibi vult Apoſtolus *Paulus*, dum in eodem cap. v. 16. Epiſtolæ ad Romanos, ait: *Ideò ex fide, ut ſecundùm gratiam firma ſit promiſſio?* Loquiturne Apoſtolus ibi de promiſſione vocationis gentium ad fidem, juſtitiam, & ſalutem, quorum patrem Deus conſtituerat *Abrahamum*, & quibus ex illius ſemine oriturus, benedicere debebat?

M. Hæretici noſtri temporis, ſibi, aliiſque falsò perſuadere tentant, promiſſionem illam, de qua eò loci ſermonem habet Apoſtolus, eſſe promiſſionem remiſſionis peccatorum, ſeu ſpecialis miſericordiæ divinæ fiduciam, quâ quis hanc divinam promiſſionem de remiſſione peccatorum ſibi applicans & firmitèr credens, ac certiſſimè confidens, ſibi per Chriſtum peccata eſſe remiſſa, confeſtim citrà pœnitentiam, citrà ullum bonorum operum exercitium conſequitur pleniſſimam omnium peccatorum ſuorum condonationem. Sed in hoc Hæretici à verâ ac genuinâ Apoſtoli *Pauli* mente, non tantùm toto, ut ajunt, oſtio, ſed totis ædibus aberrant. Loquitur enim Apoſtolus loco citato, non de promiſſione remiſſionis peccatorum, ſed de promiſſione à Deo factâ *Abrahamo*, quòd multarum gentium futurus eſſet pater; ſeu agit Apoſtolus de promiſſione vocationis gentium ad fidem, juſtitiam, & ſalutem; quæ quidem divina promiſſio firma & rata eſſe haud poterat, ſi juſtificatio ex Lege Moyſis, ſeu ex operibus Legis Moſaïcæ facta fuiſſet: tunc enim ſoli in toto orbe Judæi, fidem, juſtitiam, & ſalutem eſſent conſecuti. Quocircà, ut promiſſio de vocatione gentium à Deo facta Abrahamo firma eſſet atque gratuita, probat Apoſtolus, Deum non juſtificare homines ex operibus Legis Moſaïcæ, neque ex operibus è naturæ penu depromptis, ſed ex fide Jeſu Chriſti, quæ ſola eſt veræ & gratuitæ juſtitiæ initium, radix, ac fundamentum, non Judæis modò, ſed etiam gentibus. Certè, Apoſtolum *Paulum* eo loci non de fictitia illa promiſſione remiſſionis peccatorum, ſicut pertendunt Hæretici, agere, ſed de promiſſione à Deo factâ Abrahamo vocationis gentium ad fidem & ſalutem, liquet ex ejuſdem Apoſtoli verbis, quæ omnes diſſipant tenebras, quas eis Hæretici offundere moliuntur: ſic enim ibidèm loquitur Apoſtolus: *Non enim per Legem promiſſio Abrahæ, aut ſemini ejus, ut hæres eſſet mundi: ſed per juſtitiam fidei: ſi enim qui ex Lege hæredes ſunt, exinanita eſt fides, abolita eſt promiſſio..... Ideò ex fide, ut ſecundùm gratiam firma ſit promiſſio omni ſemini, non ei, qui ex Lege eſt ſolùm, ſed & ei qui ex fide eſt Abrahæ, qui pater eſt omnium noſtrùm, ſicut ſcriptum eſt: quia patrem multarum gentium poſui te*, &c. Cæcus ſit oportet, qui non videat, Apoſtolum *Paulum*, ibi loqui, non de promiſſione remiſſionis peccatorum, per ſolam fidem, ſeu certam fiduciam abſque bonis operibus obtinendæ (ſicut oggannire ſolent Hæretici) ſed hunc Apoſtolum loqui dumtaxàt de promiſſione à Deo factâ *Abrahamo*, vocationis gentium, quæ nec ex ſolius liberi arbitrii viribus, nec ex operibus Legis Moſaïcæ fieri debebat, ſed ex purâ & ſpeciali miſericordiâ Dei, ſeu ex fide in Jeſum Chriſtum, mediatorem ac redemptorem omnium hominum, quæ fides initium eſt veræ gratuitæque juſtificationis, non Judæis tantùm, ſed & aliis gentibus, & nationibus, quæ in Chriſtum, ſalvatorem noſtrum ſunt crediture. Sed de his plura videſis in Diſſertatione XVII. *Tractatus* (quem anno MDCCXXIV. Romæ ſecundis curis edidimus) *De vitâ, miſteriis, & annis Jeſu Chriſti.* Ibi ſiquidem oſtendimus primò, fidem in Chriſtum mediatorem fuiſſe omni ævo ad ſalutem neceſſariam. Secundò fidem in Chriſtum mediatorem eſſe diſpoſitionem neceſſariam ad juſtificationem, in eam tamen ſolam refundi haud debere juſtificationem noſtram. Poſtremò, fidem, quæ diſpoſitio eſt ad juſtificationem neceſſaria, non eſſe fiduciam de ſingulari Dei miſericordiâ, quâ ſibi quiſque promiſſiones divinas de remiſſione peccatorum applicat, ſed eſſe aſſenſum præſtitum his omnibus, quæ à Deo ſunt revelata.

D. Legimus cap. 17. v. 10. Lib. Geneſis, Deum fœdus cum *Abrahamo* iniiſſe his verbis: *Hoc eſt pactum meum, quod obſervabitis inter me, & vos & ſemen tuum poſt te: Circumcidetur ex vobis omne maſculinum.* Et v. 12. *Infans octo dierum circumcidetur in vobis*, &c. Quibus verbis palàm innuere videtur Scriptura ſacra, Circumciſionem fuiſſe inſtitutam à Deo, eamque Judæos ab *Abrahamo* acceptam ſedulò ad hæc uſque tempora obſervaſſe. Et tamen audivi, nonnullos eſſe ſcriptores, qui aſſerunt, Circumciſionem non

non eſſe inſtitutam à Deo, nec Judæos ab *Abrahamo* illam accepiſſe; ſed potiùs Circumciſionem ex Ethnicorum, maximè Ægyptiorum ſuperſtitioſis ritibus, ad Judæos fuiſſe derivatam. Ab hoc inani commento licèt ipſe vehementer abhorream, vellem tamen in præſentiâ præcipua ſcire momenta, quibus ab orthodoxis Theologis confutatur.

M. Duo præſertim ſcriptores, *Marshamus*, videlicet, & *Spencerus*, rerum novarum cupidiſſimi, & ſuo ingenio plus æquò indulgentes, hoc inſulſum & à ſæculis inauditum commentum invexerunt, temerè dictitantes, circumciſionem, & alios ritus, qui in veteri, ſeu Moſaïca Lege, continentur, ex Ethnicorum ſuperſtitionibus ad Hebræos promanaſſe; ſcilicet *Circumciſionem* ex Ægyptiorum, Æthyopum, & Colchorum moribus: *Tabernaculum* ex profano *Molochi* cultu: *Arcam* ex Ethnicorum Ciſtis: *Cherubinos* ex Ægypriacis ſimulacris: *Templum Hieroſolymitanum* ex ruditate gentium originem duxiſſe. Verùm, ut miſſos hìc faciam plures Hebræorum ritus, de quibus opportuniùs agam in Colloquiis noſtris in hiſtoriam quartæ mundi Ætatis, ubi de Lege Moſaïcâ latè diſſerendi ſeſe dabit occaſio: de Circumciſione duntaxàt hìc agam, paucisque oſtendam, eam reverâ fuiſſe à Deo inſtitutam: ſubindèque non ex Ethnicorum ſuperſtitione ad Hebræos eſſe derivatam. Et primò quidèm circumciſionem fuiſſe à Deo inſtitutam patet ex cap. 17. Libri Geneſeos, ubi Deus Abrahamo, & omnibus Hebræis, ex ipſius ſemine oriundis, circumciſionis præceptum impoſuit, dicens: *Infans octo dierum circumcidetur in vobis, &c.* Secundò, credibile non eſt, Deum voluiſſe ex Ethnicorum ſuperſtitionibus, ſeu ex dæmonis officina, circumciſionis ritum, quo ſuum cum Abrahamo pactum firmavit, mutuari, ut eo deinceps ritu ab Hebræis coleretur, maximè cùm Deus cap. 12. lib. Deuteronomii, & cap. 17. lib. Levitici diſtrictè inhibeat Hebræis, ne imitentur, aut requirant cæremonias Gentium, nevè minuant aut adjiciant quidquam præceptis aut cæremoniis, quas ipſis per *Moyſem*, eorum Legislatorem, dederat. Non inficior quidem, *Herodotum* lib. 2. cap. 104. & *Diodorum Siculum* lib. 1. Bibliothecæ cap. 17. teſtari, *Colchos*, *Ægyptios*, *& Æthyopes ab initio ſtatim pudenda circumcidiſſe*, & hunc circumcidendi morem ab Ægyptiis originem traxiſſe: id, inquam, non inficias eo, ſed contendo, nullam his duobus ſcriptoribus prophanis, in iis quæ de circumciſionis origine litteris mandarunt, fidem adhibendam eſſe, primò, quia multis ſæculis *Moyſe*, auctore Pentateuchi, & primo omnium gentium Scriptore recentiores fuerunt. *Herodotus* namque floruit duntaxàt tempore *Darii Hyſtaſpitis*, *Xerxis*, & *Artaxercis Longimani*, Perſarum Regum. *Diodorus* verò *Siculus* ævo *Julii Cæſaris*, & *Augusti* Imperatoris, vixit. Quo fit, ut audiri minimè debeant in his, quæ de circumciſionis origine, quæ antevertit tempora *Moyſis*, ſcripſerunt. Præterea, hi duo auctores, ſicut & alii Scriptores prophani, in hiſtoria & ritibus Judæorum non fuerunt verſati, adeòque teſtes idonei eſſe haud poſſunt, perindè ac *Cornelius Tacitus*, Hiſtoriæ Romanæ Scriptor, cùm eſſet in Hiſtoria Judæorum omninò peregrinus & hoſpes, ſibi omnem fidem abrogat, narrans initio libri quinti prodigioſa de Judæis commenta. Ait quippè: *Judæos dicti quaſi Idæos ab Ida, Cretæ monte. Eos Hieroſolymo, ac Juda Ducibus, in proximas terras exoneratos, ſolymos, carminibus Homeri celebratam gentem, conditæ urbi Hieroſolimæ nomen è ſuo feciſſe. Fortuitum iter, Ægypto ejectos, incepiſſe, gregis aſinorum ſylveſtrium ductû, è rupe nemore opacá Moyſem largas aquarum venas aperuiſſe, eos ſex dierum iter emenſos, ſeptimo pulſis cultoribus obtinuiſſe terras, in quibus urbs & templum dicata ſunt; effigiem animalis, aſini videlicet, quo monſtrante, errorem, ſitimque depulerint, adis penetrali fuiſſe ſacratam. Sue ideò abſtinere memoriâ cladis, quòd ipſos ſcabies quondàm turpaverit, cui id animal obnoxium: longam olim famem crebris adhuc jejùniis fateri: raptarum frugum argumentum, panem judaicùm, nullo fermento detineri. Septimo die otium placuiſſe, quia his finem laborùm tulerit, dein, blandiente inertiâ, ſeptimo quoque anno datum honorèm eum, ſecundùm alios, haberi Saturno, cætera inſtituta ſiniſtrâ, fœdâ pravitate valuiſſe.* Hæc craſſa commenta de Judæorum ritibus cùm referat *Cornelius Tacitus*, quid mirùm, ſi ipſe, & alii Scriptores prophani, in hiſtoria & ritibus Judæorùm planè rudes, auſi ſint ſcribere Judaicos ritus non fuiſſe à Deo inſtitutos; ſed vel à *Moyſe* proprio marte eſſe excogitatos, ſicut aſſerit *Cornelius Tacitus*, loco mox â me laudato, vel ab Ethnicis ad Judæos eſſe derivatos, ſicut falsò tradiderunt jam citati Scriptores prophani, *Herodotus & Diodorus Siculus*.

D. Vis igitur, circumciſionis ritum nunquàm viguiſſe apud Ægyptios, Æthyopes, & Colchos, ſed ſolùm obtinuiſſe apud Judæos, qui circumciſionem à

Patriar-

Patriarcha *Abrahamo* acceptam jugitèr retinuerunt?

M. Non nego quidèm Ægyptios, Æthyopes, & Colchos circumciſione fuiſſe uſos, ſed dico 1. circumciſionem non ab Ethnicis ad Hebræos fuiſſe derivatam, ſed potiùs Ethnicos ab Hebræis circumciſionem fuiſſe mutatos. At enim, Ægyptii, aliique Ethnici vicini populi circumciſionem, & quosdam alios Hebræorum ritus in Sacris ſuis retinuerunt, ſivè propter ſocietatem, quam habuerunt cum *Abrahamo*, *Joſepho*, & *Moyſe*, quos in ſummo pretio & honore habuerunt; ſive etiam propter famam longè latèque divulgatam Religionis Judaicæ, innumeris à Deo illuſtratæ prodigiis; ſive denique propter Judaicorum rituum ſplendorem, pompam, ac frequens Judæos inter & Ægyptios, aliosque populos Ethnicos commercium, præſertim, Regis *Salomonis* temporibus. Et ſanè, ſi *Ptolomæus Philadelphus*, Ægyptiorum Rex, ſtatim ac notitiam habuit Legis Moſaicæ, juſſit ut in græcum ſermonem transferretur, & in ſua Bibliotheca Alexandrina reponeretur; mirum certè videri haud debet, ſi Ægyptii, aliique populi Ethnici, poſtquàm circumciſionem, & quosdam alios Hebræorum ritus perſpectos exploratosque habuerunt, voluerint illos in Sacris ſuis uſurpare, inſtigante præſertim Diabolo, qui cultum, ſoli Deo debitum, affectat, ſicque ſuos dementat cultores, ut in illo, quem ei exhibent, cultu easdem, aut ſimiles adhibeant cæremonias, quibus colitur Deus. Dico etiam ſecundò, Circumciſionem Judaicam in multis diſcrepaſſe à circumciſione, quam uſurpabant Ægyptii, ex quo palàm evincitur, circumciſionem non ab Ethnicis ad Hebræos fuiſſe derivatam. Ægyptiis ſiquidem ſolenne erat non ſolùm maſculos, ſed & fœminas circumcidere, ſicut docet *Strabo* lib. 17. Hebræi verò maſculos tantùm ex Lege & more circumcidebant. Præterea, Judæi die octavo à nativitate circumcidere ſolent ex præſcripto Legis: Ægyptii autem appetente anno ætatis decimo quarto, ut plurimùm circumcidebantur, ſicut refert *S. Ambroſius* lib. 2. *De Abrahamo* cap. 11. Tertiò, apud Ægyptios ſoli Sacerdotes circumcidi ſolebant, teſte *S. Epiphanio* hæreſi 30. quæ eſt *Ebionitarum*: At, Judæis omnes ad unum maſculos circumcidere præcipiebat lex. Quartò, ipſimet Sacerdotes Ægypti duntaxàt majoris puritatis ergò, & munditiei corporeæ gratiâ, teſte *Herodoto*, circumcidebantur, ſed Judæi religionis causâ circumcidebantur, ut videlicet morem gererent Divinæ Legis præcepto, & ut ab aliis gentibus diſcernerentúr. Decebat quippè, ut populus Dei, ſeu Judaicus, è quo Chriſtus Dominus, totius Sanctitatis Auctor, naſciturus erat, aliquo ſpeciali ſigno diſtingueretur à cæteris populis, qui tùm temporis in denſiſſimis Idololatriæ tenebris erant immerſi, ac verum Deum ignorabant. Denique, Ægyptiis, aliiſque gentibus circumciſio erat ſuperſtitioſa cæremonia, quâ parentum Ethnicorum infantuli devovebantur Dæmoni: Sed contrà, Judæi ſuos infantes recens natos circumcidunt, ut illos in hac affulgente vitæ aurora Deo, quem Supremum vitæ & necis Dominum agnoſcunt, conſecrent. Hæc igitur, quæ hactenus adduximus, diſcrimina apertè demonſtrant; circumciſionem Judaicam non ex Ethnicorum ſuperſtitione originem habuiſſe, ſed à Deo fuiſſe inſtitutam, eam à Patriarcha *Abrahamo* acceptam obſervaſſe Judæos, illamque tandem tranſiviſſe in Legis Moſaicæ Sacramentum, ut legitur cap. 12. v. 3. libri Levitici: *Die octavo circumcidetur infantulus.* Hinc Chriſtus Dominus cap. 7. v. 22. Evang. *S. Joannis* sic alloquitur Judæos: *Propterea Moyſes dedit vobis circumciſionem (non quia ex Moyſe eſt, ſed ex patribus)* quibus verbis declarat Chriſtus Dominus, circumciſionem non à *Moyſe* primùm ortam eſſe, ſed patres, ſeu Patriarchas, *Moyſe* antiquiores, eam ab *Abrahamo* acceptam obſervaſſe. Sed de circumciſione plura, auxiliante Deo dicemus in colloquiis noſtris, in Hiſtoriam quartæ Mundi ætatis, ubi de Lege Moſaica ſermonem inſtituemus.

D. Cùm pleniſſimè omnibus Dubiis, quæ hactenùs propoſui, feceris ſatis, non te diutiùs hìc detinebo, ſed cum bonâ tuâ veniâ ad Ædes meas me recipiam, & poſtridiè ad te redibo, ut de Geſtis Patriarcharum ſecundæ Mundi Ætatis, & de accurata in illorum computandis annis Chronographia, commodiùs in eo, quod habituri ſumus, Colloquio diſſerere valeamus.

COLLOQUIUM TERTIUM,

De Geſtis Patriarcharum ſecundæ Mundi Ætatis, & de accurata in illorum ſubducendis annis Chronologia.

MAGISTER. STructuram Turris Babelicæ, confuſionem linguarum, & hominum per totum orbem terrarum diſperſionem ſub Patriarcha *Phalego*, jam adulto, contigiſſe, in ſuperiori Colloquio demonſtravimus, ex

quo

quo colligere debes, antiquiſſimorum Imperiorum, qualia ſunt Ægyptiorum, Aſſyriorum, ſeu Chaldæorum, & ſerum, ſeu ſinenſium, initia non altiùs eſſe arceſſenda, quàm ab anno ætatis Patriarchæ *Phalegi* nonageſimo ſecundo, qui concurrit cum anno à creatione Mundi 1848. & cum anno 192. à tempore Diluvii. Ab hoc, inquam, anno putari debet ſeries Regum Ægyptiorum, Aſſyriorum, ſeu Chaldæorum, & Sinenſium, quorum ingentem, ſed fabuloſum, catalogum prophani & alii Scriptores contexuerunt, ut hac commentitia antiquitate gratificarentur genti ſuæ, Reges quàmplurimos è ſuo fingentes cerebro, qui nunquàm in rerum natura extiterunt. Hinc etiam manifeſtum eſt, Sicyoniorum, & Argivorum Reges, qui ante *Ogygis*, & *Deucalionis* Diluvia vixiſſe perhibentur, omninò fabuloſos eſſe, quia, ut oſtendimus in Colloquio tertio in Hiſtoriam primæ Mundi ætatis, Diluvia *Ogygium*, & *Deucalioneum* nec re, nec tempore differunt à Diluvio univerſali, quod ſub Patriarcha Noemo, accidiſſe Sacræ Litteræ narrant. Aſſerere autem ante Diluvium univerſale, ſeu Noeticum, condita fuiſſe Imperia & Regna, jamque vixiſſe Reges, qui conditorum Imperiorum, ac Regnorum clavum gubernarent, figmentum eſt poëtarum, aut quarundam nationum, quæ, ut primordia ſua auguſtiora redderent, putida protulerunt mendacia, & Regum ſuorum catalogos auxerunt nominibus & perſonis illorum Heroum, qui ante Diluvium vixerunt, & quorum fama diu celebris etiam fuit poſt Diluvium. Id autem multis atque invictis momentis hìc demonſtrare poſſem, niſi timerem, ne juſtè diceres, me actum agere, cùm iſtâ provinciâ, jam peregregiè defunctus ſit illuſtriſſimus *Daniel Huetius*, Epiſcopus Abrincenſis, in aureo illo Opere, cui hunc titulum dedit: *Demonſtratio Evangelica*.

D. Ægyptiorum, Aſſyriorum, ſeu Chaldæorum, & Sinenſium Imperia ſuam dumtaxàt originem habuiſſe â diſperſione Gentium, quæ ſub Patriarcha *Phalego* facta eſt, jam probè intellexi ex his, quæ in noſtris ſuperioribus Colloquiis poſt *Danielem Huetium*, & *Samuelem Bochartum* obſervaſti, ſubindèque fabulis jure optimo accenſeri debere autumo quæcunque de Dynaſtiis ſuorum Regum, & Imperiorum ſuorum origine & antiquitate excogitarunt Ægyptii, Aſſyrii, ſeu Chaldæi, & Sinenſes Exploſis itaque fabuloſis illis antiquitatibus, in quas inquirere velle, nihil aliud eſſet, quàm oleum & operam perdere, & bonas horas malè collocare; præſtat, ut in præſenti noſtro Colloquio agamus dumtaxàt de Geſtis Patriarcharum ſecundæ Mundi ætatis, & de accurata in illorum putandis annis Chronologiâ.

M. Cùm inter Patriarchas ſecundæ Mundi ætatis emineat *Abrahamus*, cujus præclara Geſta latè proſequitur Scriptura Sacra, hìc in referendis rebus, quæ hunc Patriarcham ſpectant, & à Sacris Litteris proditæ ſunt, unicè hærebimus, de aliorum verò ſecundæ Mundi ætatis Patriarcharum, qui præceſſerunt *Abrahamum*, Geſtis cùm ſileat omninò Scriptura Sacra, nos quoque, ne ariolari, aut è fabuloſis traditionibus quidpiam expiſcari videamur, lubentiſſimè prætermittemus. *Abrahamus* itaque, quem Deus ſpecialiter elegerat, ut eſſet pater credentium, natus eſt in *UR* Chaldæorum, ſeu in Chaldæa, Meſopotamiæ finitima, quæ etiam Meſopotamia dicitur, utpotè Meſopotamiæ Provincia. Vocatus à Deo, patriam ſuam acturùm reliquit, & unà cum patre ſuo *Thare* habitaturum venit in Haran, ſeu Charan, in Chaldæa; mortuoque ibidem patre ſuo, eductus eſt à Deo de terra & cognatione ſua, trajecto fluvio Euphrate, deductus eſt in terram *Chanaan*, quam Deus ei & poſteris ejus daturum ſe promiſerat. Uxorem duxit Abrahamus *Saram*, cùmque ambo eſſent ætate provecti, ſic Deus Abrahamum eſt allocutus: *Suſpice cœlum, & numera ſtellas, ſi potes: & dixit ei: ſic erit ſemen tuum. Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam.* Geneſis cap. 15. v. 5. Poſteà Deus huic Patriarchæ, ejusque uxori nomen mutavit, & qui priùs *Abram* appellabatur, deinceps *Abraham* vocatus eſt, & ejus uxor, quæ anteà *Sarai* dicebatur, cæpit nuncupari *Sara*. Contigit autem hæc nominis immutatio, quandò *Abrahamus* accepit à Deo *ſignum circumciſionis*, *ſignaculum juſtitiæ fidei*. Ex *Sara*, conjuge ſuâ, filium ſuſcepit *Abrahamus*, quem vocavit *Iſaacum*: &, ut inquit Scriptura Sacra, *circumcidit eum octavo die, ſicut ei præceperat Deus*. Fidem Abrahami pluribus tentationibus ſeu experimentis probavit, totoque orbe illuſtrem reddidit Deus, ſed præſertim dùm ei præcepit, ut cariſſimum filium ſuum *Iſaacum* immolaret, eumque Domino in holocauſtum offerret. Huic divino præcepto confeſtim obtemperavit Abrahamus. Aſſumpſit filium ſuum *Iſaacum*, eumque, nihil minùs cogitantem, & inſciâ matre *Sarâ*, ſecum duxit. Jam ambo pervenerant ad montem, quem Abrahamo monſtraverat Deus, qui dicitur eſſe *mons Moria*. Jam *Iſaacus* humeris ſui holocauſti ligna in hunc montem portaverat, cùmque

ipſum

Digitized by Google

ipſum altari ſuprà lignorum ſtruem impoſuiſſet pater, in eum ſtricto gladio manum extendebat, eratque ipſum reapsè immolaturus, niſi Angelus de cœlo miſſus obſtitiſſet, dicens ei: *Non extendas manum tuam ſuper puerum, neque facias illi quidquam, nunc cognovi quod timeas Deum, & non pepercisti unigenito filio tuo propter me. Levavit Abraham oculos ſuos, viditque poſt tergum arietem inter vepres hærentem cornibus, quem aſſumens obtulit holocauſtum pro filio.* Geneſis cap. 22. v. 12. & 13. Hoc ſuæ fidei, ſuique erga Deum ardentiſſimi amoris illuſtre exemplum præbuit Abrahamus, cùque palàm demonſtravit, ſe ſoli Deo, ut ſummo bono, adhærere, cætera verò ab eo non diligi, niſi propter Deum, in quo totius ſpei ac fiduciæ ſuæ ſacram, ut aiunt, anchoram collocabat. Quò factum eſt, ut in præmium ſuæ obedientiæ, celebre illud promiſſum, quod jam acceperat à Deo, rursùs audire meruerit, his verbis Geneſeos cap. 22. v. 18. *Benedicentur in ſemine tuo*, id eſt, Chriſto, *omnes gentes terræ, quia obediſti voci meæ.*

D. Gravem fateor fuiſſe hanc tentationem, quâ Deus ad explorandam, probandamque Abrahami fidem & obedientiam, juſſit ei, ut unigenitum filium ſuum, quem in effæta ætate divinitùs ſuſceperat, immolaret, ſed recenſe, quæſo, alias tentationes, quibus, ut mox dicebas, Deus fidem Abrahami probare, totoque orbe illuſtrem reddere voluit.

M. Decem tentationibus *Abrahamum* fuiſſe tentatum, docent Hebræi, quas ſingulas ordine hunc in modum recenſet *R. Moyſes Maimonides: Omnes*, inquit ille Rabbinus, *tentationes, quas Abrahamus ſuſtinuit, Scriptura recenſet. I. Eſt peregrinitas, cùm Deus ait, Geneſis cap. 12. v. 1.* Egredere de terra tua, 2. *Fames, quæ graſſata eſt in terra Chanaan, cùm eò veniſſet Abrahamus, & à Deo accepiſſet hujus terræ promiſſionem*, Geneſis cap. 12. v. 2. *Faciam te in gentem magnam, atque hæc ingens erat tentatio.* 3. *Raptus, quo Ægyptii ei*, ſeu Abrahamo, *uxorem Saram, abſtulerunt.* 4. *Bellum, quod geſſit cum quatuor Regibus.* 5. *Cùm extraneam uxorem duxit, poſtquàm ſpem prolis ex Sara ſuſcipiendæ abjeciſſet.* 6. *Cùm circumciſio ei jam provectæ ætatis fuit à Deo imperata.* 7. *Quandò Rex Geraræ uxorem itidem Saram ei rapuit*, Geneſis cap. 20. v. 2. 8. *Quandò juſſu Dei Agarem, ex qua prolem ſuſceperat, ejecit.* 9. *Dùm Iſmaelem expulit*, Geneſis cap. 21. v. 12. *Decimam & ultimam tentationem paſſus eſt Abrahamus, quandò Deus præceptum ei impoſuit, mactandi, & immolandi filium ſuum unigenitum Iſaacum, quem ex Sara conjuge ſua ſuſceperat.* His decem tentationibus à Deo probatus Abrahamus, eximia cùm fidei & obedientiæ ſuæ, tùm in tolerandis adverſis ſemper ſibi conſtantis æquanimitatis præbuit argumenta.

D. Eccur, quæſo, Deus tot tentationibus, *Abrahamum* virum, quem noverat, juſtum, probare voluit?

M. Singularem Dei in tentandis hominibus, præſertim juſtis, bonitatem commendaturus Apoſtolus *Paulus* primæ Epiſt. ad Corinth. cap. 10. v. 13. hæc habet: *Tentatio vos non apprehendat niſi humana, fidelis autem Deus eſt, qui non patietur vos tentari ſuprà id quod poteſtis, ſed faciet etiam cum tentatione proventum, ut poſſitis ſuſtinere.* Hæc igitur piorum hominum ſors eſt, ut his varia tentamenta Deus decernat, eos rebus aſperis exerceat, adverſiſque fortunæ caſibus interdùm jactari permittat; vires tamen illorum arcanis & ineffabilibus auxiliis augendo, quibus contrà inopinatos ingruentes caſus, nihil veriti, impetus illorum fortiter excipiant, & æquiſſimo animo ferre queant. Qui tandem in pietatis ſtudio robuſtiores ac vegetiores facti, fidei, & in Deum amoris documenta præbentes, velut in totius orbis theatrum producantur, ut & alii habeant, quod imitentur. Hic eſt electorum triumphus, qui in afflictionibus præſidio Dei ſunt invicti, immò incredibili lætitiâ perfunduntur. Sicut enim in humana militia vices rerum ſunt, & labores otio, dura jucundis recreantur, & poſt diros in præliis conflictus celebrantur epinicia: ita & Deus Opt. Max. probat tribulationibus militum ſuorum, ſeu electorum fortitudinem, & rursùs ſolatio quodam invitat ad gratulationem & gratiarum actionem, quemadmodùm ait Apoſtolus: *Superabundo gaudio in omni tribulatione mea.* Hoc pacto probavit Deus, *Abrahamum*, *Jobum*, *Tobiam*, & alios viros juſtos, qui in rebus adverſis ſeſe totos divinæ providentiæ arbitrio permittentes, æquam mentem ſervabant; ſi quid verò proſperitatis ipſis affulgeret, id totum gratis animis adſcriberent bonitati, munificentiæq; divinæ, ita ut nec ſævientefortunâ deſponderent animũ, nec rebus proſperioribus inſoleſcerent.

D. Quænam ex his decem tentationibus, quibus Deus fidem & obedientiam Abrahami probavit, fuit huic Patriarchæ gravior atque moleſtior?

M. Non eſt dubium, quin decima tentatio, quâ Deus *Abrahami* fidem & obedientiam probare volens, ei præcepit, ut mactaret dilectiſſimum filium ſuum unigenitum *Iſaacum*, fuerit cæterarum tentationum longè graviſſima, & *Abrahami* conſtantia, quam in hac ſuſtinenda tentatione exhibuit, extiterit omnium omninò operum, quæ unquàm edidit ille Patriarcha, præſtantiſſimum. Et ſanè, ſi rem exactè, ut par eſt, expendamus, excellentiſſimum Abrahami obſequium hac tentatione adeò gravi, adeò ardua probatum eſſe deprehendemus, ut cæteræ aliæ tentationes, quibus Deus, tanquàm aurum in fornace, *Abrahami* Fidem & obedientiam probare voluit, cum iſta decima tentatione ne in computum venire queant. At enim, quamvis *Abrahamus* tunc quoque, cùm dulce patriæ ſolum, propriosque relinqueret lares, & peregrè variis adverſitatibus urgeretur, Fidei ſuæ, & amoris divini, quo ſuccenſus erat, complura prodiderit documenta haud vulgaria, tantò tamen hæc prompta voluntas, quam habuit, mactandi dilectiſſimum filium ſuum *Iſaacum*, reliquas omnes tentationes magis ſuperat, quantò magis hæc tentatio eſt ſingularis, quippè cujus ſimilem, quâ unus homo nominatim à Deo tentatus legitur, ab orbe condito reperire non eſt, & quò pluribus, usque gravioribus circumſtantiis, ſed maximè paternæ inclinationi, quâ *Abrahami* ferebatur in filium ſuum unigenitum & innocentem *Iſaacum*, repugnabat divinum iſtud de mactando, ſeu immolando *Iſaaco* Mandatum, cui tamen *Abrahamus*, nihil quetens, nihil obmurmurans, nihil cunctatus, ſed vivâ fide animatus, & incredibili animi fortitudine roboratus, morem geſſit.

D. Habuitne hæc *Iſaaci* mactatio, quam Deus *Abrahamo* imperavit, aliquam myſticam ſignificationem?

M. Hæc *Iſaaci* immolatio, à Deo Patriarchæ *Abrahamo* imperata, adumbrabat, ſeu typicè præfigurabat futurum Sacrificium, quod Jeſus Chriſtus æterno ſuo Patri in ara Crucis pro ſalute omnium hominum erat oblaturus, totum pretioſum ſanguinem fundens. Quemadmodùm enim, *Iſaacus*, a Patre ſuo *Abrahamo* cruento Sacrificio deſtinatus, & ad mortem ductus eſt; ita & Pater æternus Jeſu Chriſto *proprio filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum*, uti ſcribit Apoſtolus *Paulus* in Epiſtola ad Romanos. Inſuper, *Iſaacus* ligna, quibus imponendus & immolandus erat, in montem portavit; ſimiliter Jeſus Chriſtus Crucem, cui ſuffigendus erat, in montem humeris ſuis geſtavit. Sed & Aries ipſe, quem *Abrahamus* in locum filii ſui *Iſaaci* immolavit, typum pariter geſſit Jeſu Chriſti. Cornibus quippè hærebat in vepreto Aries *Abrahami*; Jeſus verò ſpinis coronatus eſt, totoque vitæ ſuæ tempore ſummas difficultates & anguſtias toleravit. *Abrahamus* poſt tergum ſuum conſpexit Arietem, quem immolavit; ſed & Jeſum, poſt multos annos de ſe oriturum, & in Cruce mactatum iri, prævidit Abrahamus, idque luculenter ſignificat Jeſus Chriſtus, dicens Judæis: *Abraham, Pater veſter, exultavit, ut videret diem meum: Vidit & gavisus eſt.* Deo ſacrificavit Abrahamus Arietem, quem ſuffecit in locum *Iſaaci*, filii ſui: Similiter, paſſus eſt quoque Deus, ut pro hominibus, à ſe procreatis, ſibi Jeſus Chriſtus mactaretur. Arietem *Abrahamus* Deo ſacrificavit in monte *Moria:* Jeſus Chriſtus in crucem actus eſt in monte *Golgotha*. Uterque autem mons (ſeu *Moria*, & *Golgotha*) eſt Hieroſolymitanus. Quin, opinantur Judæi, in monte *Golgotha*, in quo mortem tulit Chriſtus Dominus, Arietem Abrahami fuiſſe itidem immolatum, idemque, poſt ſanctum *Hieronymum*, ſentire ſe profitetur *S. Auguſtinus* Serm. 71. De Tempore, ubi hæc habet: *Audite Sacramentum, Fratres cariſſimi, Hieronymus Presbyter ſcripſit, ſe ab antiquis & Senioribus Judæis certiſſimè cognoviſſe, quòd ibi immolatus ſit Iſaacus, ubi poſteà Chriſtus crucifixus eſt.* Nolim tamen, ut candidè fatear, pro traditionis illius Judaicæ defenſione vadimonium ſuſcipere. Quapropter, licet ipſe *Iſaacum* in alterutrum montem, vel *Moriam*, vel *Golgotham*, ductum eſſe à parente ut necaretur, à nemine negari poſſe cenſeam, illum tamen montem, ſilente præſertim Scripturâ Sacrâ, determinare non audeo, teque tuo in ſenſu abundare permitto. Non hic etiam immorabor in refellendo impio errore *Mahometis*, qui in Alcorano aſſerere audet, non *Iſaacum*, ſed *Iſmaelem*, quem *Abrahamus*, ex *Agare* ſuſcepit, fuiſſe hæredem promiſſionum, quas Deus fecit *Abrahamo*, eumque non ſolùm æquat, ſed præfert *Iſaaco*. Quo veluno ſolo graviſſimo errore inſignis ille impoſtor diſſipat ac convellit divinam totius Veteris Teſtamenti revelationem. Hoc igitur repudiato errore, quem retuliſſe, abunde confutaſſe eſt, addam hic dumtaxàt egregium teſtimonium *S. Joannis Chryſoſtomi*, qui

qui Homilia 48. in Geneſin eximiam Abrahami, omnem affectum paternum ſuperantis, &, ut ita dicam, proculcantis, fortitudinem, & ſingularem *Iſaaci* manſuetudinem conſiderans, in hæc verba erumpit: *O religioſam animam, ô fortem mentem, ô ingens animi robur, omnem humanæ naturæ affectum vincentem. Utrum admirer & obſtupeſcam juſtius, fortemne ſpiritum Patriarchæ, an tam conſtantem pueri obedientiam? quòd neque reluctatus eſt, neque factum ægrè tulit, ſed ceſſit, & obtemperavit iis, quæ à patre fiebant, & ſicut agnus cum ſilentio ſuper altari decubuit, expectans patris dexteram.*

D. Admiror quidem obedientiam *Abrahami*, ſed obedientiam Iſaaci longè ei præferendam eſſe arbitror. Abrahamus quippè ita obedivit Deo præcipienti immolationem filii *Iſaaci*, ut tamen vel per Fidem, vel per ſpecialem revelationem certò cognoſceret, Deum, qui promiſerat ei Semen ex *Iſaaco*, non permiſſurum unquàm ut immolaretur, verbum namque Divinum ſciebat irritum eſſe non poſſe. Hinc Apoſtolus in Epiſt. ad Hebræos cap. 11. v. 17. & ſeqq. ait: *Fide obtulit Abraham Iſaac .... ad quem dictum eſt: Quia in Iſaac vocabitur tibi Semen, arbitrans, quia & à mortuis ſuſcitare potens eſt Deus.* Hinc etiam *Abrahamus*, montem aſcenſurus in quo filium ſuum immolare debebat, his verbis ſervos ſuos allocutus eſt: *Expectate hìc cum aſino; ego, & puer illuc uſque properantes, poſtquàm adoraverimus, revertemur ad vos*, Geneſis cap. 22. v. 5. quæ verba: *Revertemur ad vos*, apertè innuunt, *Abrahamum* pro comperto habuiſſe, quòd *Iſaacus* reapsè non mactaretur, ſed potiùs ſoſpes & incolumis è monte ad proprios lares reverteretur: alioqui hæc Patriarchæ verba excuſari haud poſſent à mendacio, quod certè in tam eximium virum, & à Deo impensè laudatum, cadere minimè poteſt. Poſitâ autem ſemel hac certâ notitiâ, quam habuit Abrahamus de non immolando filio ſuo, obedientia illius Patriarchæ haud parùm minuitur, aut ſaltem longè inferior videtur eâ obedientiâ, quam exhibuit *Iſaacus*, qui ſtatim ac audivit à Patre ſuo *Abrahamo*, ſe eſſe victimam Sacrificio deſtinatam, in tam luctuoſo, horrifico, & inſperato nuntio omnem vitæ ſuæ conſervandæ ſpem perdidit, & tamen dicto audiens, & è nutu patris unicè pendens, depoſuit veſtimentum, procubuit in genua, manus obtulit ad vincula, corpus, ad cædem, lætus aſcendit ad ſtruem lignorum rogo paratam, patri ultimum vale dixit lacrymis perfuſus, animam Deo commendavit, jamque exerto gladio jugulum præbuit. Hanc igitur *Iſaaci* obedientiam dùm ipſe attento animo conſidero, eam perfectiorem fuiſſe obedientiâ Abrahami pronunciare nullus dubito.

M. Æquè perfecta fuit obedientia *Abrahami* ac obedientia *Iſaaci*. Quamvis enim tanta eſſet Abrahami fides, ſicut ait Apoſtolus *Paulus* loco mox à re laudato, ut non dubitaverit, filium ſuum *Iſaacum*, à ſe immolatum, poſſe à Deo ad vitam denuò excitari, nunquàm tamen ille Patriarcha ſive per fidem, ſive per ſpecialem revelationem cognovit, quòd Deus impediturus eſſet, ne immolatio *Iſaaci* executioni mandaretur. Nec contrarium innuunt hæc verba *Abrahami*, dicentis ſervis ſuis: *Expectate hìc cum aſino ... poſtquàm adoraverimus, revertemur ad vos:* hæc, inquam, *Abrahami* verba non innuunt, Abrahamum certò cognoviſſe, fore ut Deus impediret, ne immolaretur *Iſaacus*, ſeque ſubindè reducturum è monte ſalvum & incolumem filium ſuum *Iſaacum*, ſed hæc Abrahami verba alia ſenſa habent, quæ juxtà varias doctiſſimorum Interpretum explicationes, hìc breviter ſubjiciemus. In primis, ſunt quidam Interpretes, qui, poſt *Menochium*, docent, *Abrahamum*, licèt haberet animum verè immolandi in monte filium *Iſaacum*, non tamen mentitum eſſe, quandò dixit ſervis ſuis: *Expectate ... poſtquàm adoraverimus, revertemur ad vos*, quia Abrahamus dicendo: *Revertemur*, vel de ſolo loquitur numero plurali, more Hebræorum, vel credidit Abrahamus, filium a ſe immolatum, è mortuis à Deo excitatum iri. Alii Interpretes dicunt, Abrahamum, dum dixit ſervis ſuis: *Expectate ... poſtquàm adoraverimus, revertemur ad vos*, non eſſe mentitum, ſed prophetaſſe, quia dixit verum, quod tunc ignorabat. Alii volunt in his Abrahami verbis: *Expectate .... poſtquàm adoraverimus, revertemur ad vos*, ſubintelligendam eſſe hanc conditionem: *Si Deus velit*, non ſecùs ad dùm Deus cap. 20. v. 3. lib. Geneſ. Regi *Abimelecho*, qui *Saram*, uxorem *Abrahæ*, ſuſtulerat, mortem comminatus eſt, dicens: *En morieris propter mulierem quam tuliſti*, non comminatus eſt Deus *Abimelecho* mortem tanquam abſolutè futuram, ſed ſub hac tacita conditione: *Si nolueris reddere.* Quam condi-

condicionem Deus eodem in cap. v. 7. exprimit, dicens iterùm Regi Abimelecho: *Nunc ergò redde viro ſuo uxorem . . . . ſi autem nolueris reddere, ſcito, quòd morte morieris tu, &c.* Non deſunt etiam quidam Interpretes, qui aſſerunt, *Abrahamum*, attento ſolo ordine cauſarum ſecundarum, potuiſſe, citra mendacium, dicere ſervis ſuis: *Expectate . . . poſtquàm adoraverimus, revertemur ad vos*, quia, inquiunt illi Interpretes, quos inter cenſetur noſter *Cajetanus*, mors *Iſaaci* futura non erat, ſecundùm ordinem cauſarum ſecundarum, ſed tantùm ſecundùm ordinem & diſpoſitionem cauſæ ſuperioris, ſeu divinæ voluntatis. Quo fit, ut Abrahamus, attento dumtaxàt ordine cauſarum ſecundarum, juxtà quem mors Iſaaci accidere non debebat, potuerit verè & abſque mendacio dicere ſervis ſuis: *Expectate, . . . poſtquàm adoraverimus, revertemur ad vos.* Non ſecùs ac mentitus non eſt Propheta *Iſaias*, quandò miſſus à Deo ad *Ezechiam*, Regem Juda, in lecto decumbentem, dixit ei: *Morieris, & non vives.* Nec etiam mentitus eſt Propheta *Jonas*, quandò miſſus itidèm à Deo ad Ninivitas, dixit eis: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive ſubvertetur.* Non fuit, inquam, mentiti ambo illi Prophetæ, licèt neutrùm horum, quæ prædixerunt, evenerit, quia id tantùm prædixerunt, quod juxta ordinarium rerum, ſeu cauſarum ſecundarum curſum futurum erat. *Ezechias* quippè, Rex Juda, juxtà ordinem cauſarum ſecundarum moriturus erat, lethali namque morbo decumbebat. Ninivitæ etiam juxta ſolitum divinæ juſtitiæ ordinem, ultimam ruinam propedièm experturi erant. His interpretationibus, quas hactenùs adduximus, à mendacio tam piè, quàm verè excuſari debet Abrahamus, dùm dixit ſervis ſuis: *Expectate . . . . poſtquàm adoraverimus, revertemur ad vos.* Quamvis ipſe verum, fixum, ac conſtitutum haberet propoſitum immolandi filium ſuum Iſaacum, eumque in monte Deo in ſacrificium offerendi. Jure itaque optimo omnium Scripturæ Sacræ Interpretum cenſurâ vapulat noſter *Melchior Canus*, vir alioquì doctiſſimus, quòd cap. 4. lib. 2. *de locis Theologicis* dicat, mentitum eſſe Abrahamum, dùm *contrà mentem, diſſimulandi gratiâ locutus*, ſunt verba *Melchioris Cani*, ait ſervis ſuis: *Expectate . . . . poſtquàm adoraverimus, revertemur ad vos.*

D. Inter tentationes, quibus Deus fidem & obedientiam Abrahami probare voluit, percenſuiſti bellum quod *Abrahamus* cum quatuor Regibus geſſit, at nunc ſcire vellem, cur Abrahamus hocce bellum ſuſceperit?

M. Hoc bellum cum quatuor Regibus eo potiſſimùm fine ſuſcepit Abrahamus, ut in libertatem aſſereret nepotem ſuum *Lothum*, quem quatuor Reges, fortunis omnibus exutum, in captivitatem unà cum ipſius familia abduxerant. Narrat enim Scriptura Sacra cap. 14. lib. Geneſeos, *Codorlahomorum*, Regem Elamitarum, tribus aliis ſociatum Regibus, bellum iniiſſe contrà quinque Reges, videlicèt Regem Sodomorum, Regem Gomorrhæ, Regem Seboim, Regem Segor, & Regem Adamæ, tamque feliciter martis aleam ceſſiſſe Regi *Codorlahomoro*, aliiſque tribus Regibus, qui cum illo erant fæderati, ut devictis quinque illis Regibus, & direptis vaſtatiſque oppidis, non ſolùm omnia illorum, ſed & *Lothi*, qui erat Abrahami nepos, quique habitabat in Sodomis, bona ſuam in poteſtatem redegerint: *Tulerunt*, inquit Scriptura Sacra, *omnem ſubſtantiam Sodomorum, & Gomorrhæorum . . . . Necnon & Loth, & ſubſtantiam ejus, filium fratris Abram, qui habitabat in Sodomis.* Hæc cùm innotuiſſent Abrahamo, non impunè ferenda eſſe duxit, ſed continuò armatis ex familia ſuâ 318. vernaculis, victores quatuor Reges inſequutus eſt, illoſque per intempeſtam noctem ex improviſo aggreſſus, vicit, fudit, compulit in fugam, & ex eorum manibus opimâ, quam tulerant, excuſſâ prædâ, ſalva omnia, cum *Lotho*, nepote ſuo, totâque ejus familiâ, recuperavit.

D. Eſtne hic *Lothus*, Abrahami nepos, idem ac ille *Lothus*, quem Deus miniſterio Angelorum eripuit ex incendio Sodomorum, quos, propter execranda flagitia, & infamem, præpoſteràmque libidinem, de cælo dimiſſâ flamma, pice, ac ſulphure illita, penitus exuſſit, nihilque in his terris, olim aſpectu amæniſſimis, reliquit, præter putidiſſimæ aquæ paludem (Mare mortuum vulgò vocant) horrendum fædiſſimæ voluptatis reſiduum adhuc monumentum?

M. Hic *Lothus*, Abrahami nepos, idem planè eſt, ac *Lothus* ille, quem Deus ex Sodomorum conflagratione ſalvum & incolumem eripuit. At enim, Abrahamus, juſſus a Deo patriam deſerere, & venire in terram Chanaan, ſocium profectionis ſibi adſcivit *Lothum*, nepotem ſuum, eumque contubernalem habuit, donec

donec, propter exorta inter paſtores ovium hinc indè jurgia, coactus eſt ſeſe ab illo divellere, ſuumque figere tabernaculum in Hebrone ad convallem Mambre. Hoc pacto *Lothus*, à patruo ſeparatus, Sodomis conſedit, ibique ſuum conſtituit domicilium. Sed, cùm impuriſſimi Sodomæ, aliarumque quatuor finitimarum urbium cives ſe abominandis libidinum monſtris fœdarent, decrevit tandem Deus incendio perdere quinque illas urbes, videlicet *Sodomam*, *Gomorrham*, *Adamam*, *Seboim* atque *Segor*, & uni dumtaxàt *Lotho*, nepoti Abrahami, ejuſque familiæ parcere. Tres itaque Angelos, ſub ſpecie venuſtiſſimorum adoleſcentum, Deus immiſit Sodomam, qui *Lothum*, ejuſque familiam incolumem præſtarent, & ab illo pentapolitano liberarent incendio. Tres illos Angelos hoſpitio excepit *Lothus*, quos cùm ſalaciſſimi cives putarent, non eſſe Angelos, ſed formoſos quoſdam juvenes, quorum pudicitiâ abuti poſſent, cæperunt, proh pudor! ejuſmodi hoſpites ad infamem, abominandamque libidinem, fruſtrà *Lotho* reclamante, omniaque moliente, expoſcere, & ab obſcæniſſimo ſuſcepto propoſito non deſtiterunt, donec à Deo cæcitate percuſſi, & in meridie palpantes, nunquàm domûs *Lothi* januam quærere aut invenire potuerunt. Tum Lothum, ejus uxorem, duaſque filias, è Sodoma Angeli traxerunt, diſtrictè illis, juxtà Dei mandatum, prohibentes, ne poſt ſe reſpectarent, & ne pentapolitanum incendium, vel uno adſpectu dignarentur, nec mora; Deus ſulphureo imbre obruit, & penitùs evertit quatuor memoratas urbes, quintam enim, ſeu *Segor*, precibus *Lothi* exoratus Deus ab incendio exemit, & azilum eſſe voluit, quò ſeſe reciperet *Lothus*. Hoc eſt horrendum, & omnium ſæculorum perenni memoriâ dignum iræ divinæ monumentum, Sodomæ & vicinarum urbium excidium, quod ſibi acceſſivere flagitioſiſſimi homines, nefandis immerſi ſceleribus, ipſamque naturam oppugnantes, Deo & hominibus exoſi. Unum inter tot ſceleſtiſſimos homines innocentem *Lothum*, ejuſque familiam mirabili liberatione remunerari, ac mundo commendare voluit Deus vindex & ultor Sodomorum. Sed, ſeipſam tanto Dei beneficiò *Lothi* uxor reddidit indignam, quippè quæ, poſt habito divino Mandato, retrò moroſe, curioſèque ſpectans, & oculos ſuos incendii pentapolitani contemplatione paſcens, è veſtigio, quaſi repentino fulmine tacta, & ſtupendâ metamorphoſi in ſtatuam ſalis converſa, inauditam inobedientiæ ſuæ pœnam jure ac meritò luit.

D. Perſtatne adhuc illa ſtatua ſalis, in quam *Lothi* uxor fuit converſa?

M. Sunt quidam Scriptores, qui aſſerunt, non ampliùs exiſtere hanc ſtatuam ſalis, ſed eam, ſtatim ac *Lothus*, unà cum ſuis duabus filiabus, ex urbe *Segor* fuit egreſſus, ictu fulminis perculſam ac penitùs contritam eſſe. At *Joſephus*, Hebræus, lib. 1. Antiq Jud. cap. 12. teſtatur, hanc ſtatuam ſalis ſuo adhuc tempore extitiſſe. Aliquot etiam probatiſſimæ fidei Scriptores, qui illas regiones perluſtrarunt, referunt in ſuis Itinerariis, ſe propriis oculis eamdem ſtatuam conſpexiſſe. Quorum teſtimoniis refragari, nec poſſum, nec debeo, maximè, cùm veroſimillimum ſit, voluiſſe Deum ſive ad metum peccatoribus incutiendum, ſive ad excitandos fideles, ut in via juſtitiæ, quam ſemel arripuerunt, rectâ pergant, nec retrò aſpiciant, tam inſigne terribilis ſui erga peccatores judicii documentum conſervare. Hinc Chriſtus Dominus *Lucæ* cap. 17. v. 31. & 32. Sic fideles monet: *Et qui in agro eſt, ſimiliter non redeat retrò. Memores eſtote uxoris Loth.* His verbis quaſi indicare volens, uxorem *Lothi* retrò reſpicientem, ideò in ſtatuam ſalis fuiſſe à Deo converſam, ut perpetuum quoddam poſteris foret monumentum, ne qui ſemel elegerunt viam Domini, atque eam ingreſſi ſunt, retrò unquam adſpicere & redire concupiſcant; ſed ſi ſalvi eſſe velint, perpetuò in via Domini tecta procedentes ulteriùs, perveniant tandem aliquandò ad optatum finem, ſeu ad beatitudinem æternam. Non eſt ergò quod negem, aut in dubium vocare velim, an exiſtat etiamnùm hæc ſtatua ſalis. Cæterùm, an hæc ſtatua ſalis durare debeat uſque ad reſurrectionem mortuorum? (ſicut Targum Hieroſolymitanum affirmat) an etiam tam altas radices egerit hæc ſtatua ſalis, ut nullo pacto evelli poſſit? Poſtremò, an ſemper renaſcatur, ſi quid ſalis pecora delambant, vel homines defringant? Harum & ſimilium quæſtionum examen à foro noſtro omninò alienum eſſe putamus, illudque lubentiſſimè diſcutiendum permittimus Rabbinis, qui mentem ſuam, Poëtarum more, vento ac chymæris, ſeu vanis figmentis, ac fabulis paſcere ſolent.

D. Perge porrò narrare cætera, quæ *Lotho* contigerunt, poſtquàm ex urbe *Segor* cum ſuis duabus filiabus egreſſus eſt.

M. Poſtquàm *Lothus* ex urbe *Segor*, quam imminenti cladi ſuis precibus exemit, duabus ſuis filiabus ſtipatus exceſſiſ-

ſer, vicinum in collem ſubiit, ubi a duabus ſuis filiabus, intempeſtivo ſuſcipiendæ prolis amore flagrantibus, vino de induſtria ingurgitatus, per noctem inter dormiendum ebrietate victus, rem habuit cum illis, quæ ex eo inceſto concubitu pepererunt *Ammonem*, & *Moabum*, quorum prior fuit parens Ammonitarum, ab altero autem, ſeu *Moabo* propagati ſunt Populi Moabitæ. Perſuaſerant quippe ſibi, ſed perperàm, duæ filiæ *Lothi*, omnes ad unum mortales incendio pentapolitano eſſe omninò extinctos, non ſecùs ac à parente ſuo audierant, univerſum genus humanum (exceptâ *Noëmi* familiâ) aquis generalis diluvii olim periiſſe. Iſtud itaque reparandi generis humani ſtudium, quod eorum animis inſidebat, ad inceſtum cum parente concubitum illas incitavit. Nec tamen excuſari debent, tùm quia ab illo carnali cum parente congreſſu facilè eas revocare poterat hæc, quam filiabus erga parentem natura inſevit reverentia: tùm quia etiam à parente ſuo *Lotho* percontari poterant, nùm aliqui homines adhuc in mundo ſuperſtites eſſent, & flammas pentapolitani incendii effugiſſent? tuncque a ſuo parente veritatem edoctæ, nullo ad patrandum tam grande facinus ſpecioſo illo extincti generis humani reparandi obtentu inſtigari potuiſſent. Nec ergò duas *Lothi* filias ab inceſtu, nec earum parentem à gemina, in quam lapſus eſt, ebrietate in præſentia vindicare volo. Obitèr tamen advertas velim, ex hac *Lothi* ebrietate, ejuſque cum ſuis duabus filiabus inceſto concubitu inſcitè quoſdam incredulos, & Scripturæ Sacræ oſores, anſam & occaſionem arripere, fidem detrahendi Hiſtoriæ Sacræ, quæ deſcribitur in Libro Geneſis, quia, inquiunt, in hac Hiſtoria, quæ apud Chriſtianos ſacra habetur, referuntur, perinde ac in Hiſtoria Gentilium, turpiſſimi hominum mores, quibus ad flagitioſam vitam, & ad explendam effrænem libidinem mortales ſtimulari poſſunt. Verùm, in hoc turpiter hallucinari illos incredulos proclive eſt breviter hic demonſtrare ex maximo diſcrimine, quod intercedit inter Hiſtoriam, quæ apud Chriſtianos ſacra habetur, & Hiſtoriam Prophanam, ſeu Gentilium. Hiſtoria ſiquidem Sacra refert interdùm vitia quorumdam hominum, ſive Patriarcharum, ſive Regum, ſed ea non laudat, ſed reprobat. Aſt, Prophana, ſeu Gentilium Hiſtoria, non ſolùm turpiſſimos mores, & propudioſos Deorum amores narrat, ſed etiam approbat, commendat, extollit, ac ſummis laudibus prædicat vitia & ſpurciſſimos amores Deorum, quos inter *Bacchus* temulentus fuit, *Mars* homicida, qui cum *Venere* adulterium commiſit; *Mercurius* fur ac nebulo, qui nihil ad famam ſui reliquit, niſi memoriam fraudum ſuarum. Sed quid omnium horum pater *Jupiter*, qui ne parùm videretur, ſi in expugnanda fœminarum pudicitia maculoſus eſſet, etiam ſexui ſui injuriam fecit? Prætermitto obſcænitates *Veneris*, omnium libidinibus proſtitutæ, non Deorum tantùm, ſed & hominum. Quæ tamen horrenda vitia, & abominanda Deorum monſtra libidinum Hiſtoria Prophana, ſeu Gentilium, proponit tanquam exempla, quæ homines debeant imitari, eaque Poetæ ſuis carminibus celebrare non dubitarunt. Quod ſanè (ut alia, quæ ſuppetunt, miſſa faciam momenta) ineluctabile eſt falſitatis Gentilium, Hiſtoriæ argumentum, & veritatis Hiſtoriæ, quæ apud Chriſtianos Sacra habetur, perenne monimentum.

D. Ebrietatem *Lothi*, ejuſque cum duabus ſuis filiabus propudioſum inceſtum non approbat quidem Hiſtoria, quæ apud Chriſtianos Sacra habetur; laudat tamen hæc Sacra Hiſtoria omnia geſta Patriarchæ *Abrahami*, qui *Lothi* patruus fuit, quique, præter legitimam, quam habuit, uxorem, *Saram* videlicèt, ex qua filium *Iſaacum* procreavit, poſteà cum *Agare*, ancillâ ſuâ, ex quâ filium *Iſmaelem* ſuſcepit, illicito concubitu permixtus eſt, ac tandem cum altera concubina, *Cetura* ſcilicet, ex qua plures ſuſtulit filios, impudicè volutatus eſt. *Agarem* namque & *Ceturam* non fuiſſe legitimas uxores Abrahami, ſed ejus dumtaxàt concubinas, non obſcure innuit Scriptura Sacra, cap. 25. Lib. Geneſis, ubi hæc habet: *Dedit Abraham cuncta quæ poſſederat, Iſaac*, filio ſuo, quem ex *Sara*, legitimâ uxore, ſuſcepit: *Filiis autem concubinarum*, ſeu *Agaris*, & *Ceturæ*, *largitus eſt munera, & ſeparavit eos ab Iſaac filio ſuo*. Hiſtoria igitur, quæ apud Chriſtianos ſacra habetur, vitia, & turpes Patriarcharum amores perinde laudare & approbare videtur ac Prophana, ſeu Gentilium Hiſtoria commendat & extollit nefanda Deorum flagitia, obſcænosque amores.

M. Optimo jure Hiſtoria Sacra vitio non vertit, nec crimini dat Patriarchæ *Abrahamo*, qui poſt diluvium Noeticum vixit, quòd filios procreaverit ex *Sara*, *Agare*, & *Cetura*, quia cum tribus

bus

bus illis uxoribus legitimum matrimonium contraxit *Abrahamus*, ac ſubindè nullo pacto, ob illam ſimultaneam polygamiam culpandus. Damnat quidèm Hiſtoria Sacra *Lamechum*, qui ante diluvium Noeticum plures duxit uxores, cæpitque primus violare Legem monogamiæ à Deo latam ab exordio mundi, & ſcriptam cap. 2. v. 24. Lib. Geneſis: *Relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una.* At, non damnat Hiſtoria Sacra, neque culpat *Abrahamum*, aliosque Patriarchas, qui poſt diluvium vixerunt, quòd plures ſimul duxerint uxores. Ratio in promptu eſt, quia Deus hominibus poſt diluvium polygamiam, ſeu ſpecialem diſpenſationem, plures ſimul ducendi uxores, conceſſit, ſicut docent omnes ſancti Patres, & Scripturæ Sacræ Interpretes. Cùm enim poſt diluvium vita hominum longè brevior eſſet quàm ante diluvium, nimis lentè propagatum fuiſſet genus humanum, aquis diluvii (exceptâ Noemi familiâ) extinctum, ſi unam tantùm quiſque tùm temporis habuiſſet uxorem, & hac potiſſimùm de cauſa Deus poſt diluvium indulſit hominibus polygamiam. Non peccarunt igitur *Abrahamus*, aliique poſtdiluviani Patriarchæ, qui, accedente diſpenſatione divinâ, plures uxores duxerunt, iiſque, ut ait S. *Auguſtinus* cap. 46. lib. 22. contrà *Fauſtum*, Manichæum, *non laſciviendi, ſed gignendi causâ utebantur.* Sed Hiſtoria Sacra, inquis, *Agarem*, & *Ceturam* appellat *Concubinas* Abrahami; peccavit itaque *Abrahamus*, qui non contentus *Sarâ*, legitimâ conjuge ſuâ, cum duabus concubinis, ut effræni ſuæ libidini indulgeret, impudicè commixtus eſt. Hanc tuam difficultatem ſolvit eadem Hiſtoria Sacra, quæ *Agarem*, & *Ceturam* appellat modò *uxores*, modò *concubinas* Abrahami. Capite enim 16. Libri Geneſis *Agar* nuncupatur uxor Abrahami, & cap. 25. ejuſdem libri *Cetura* dicitur itidèm uxor Abrahami; ſed paulò poſt, id eſt, v. 6. ejuſdem cap. 25. Libri Geneſis, tàm *Agar*, quàm *Cetura* dicuntur concubinæ Abrahami. Hujus diverſæ in Hiſtoria Sacra appellationis ratio peti debet ex conſuetudine, quæ vigebat tàm apud Hebræos, quàm apud Gentiles, quibus ſolemne erat duo habere uxorum genera. Quasdam enim uxores ducebant, non ſolùm ad procreandos liberos, ſed etiam ad individuam ſocietatem bonorum omnium, atque œconomicam totius domûs, ſeu familiæ gubernationem, & harum uxorum filii ſoli erant hæredes, & illæ uxores propriè dicebantur matres familiæ. Alias verò uxores, tàm Hebræi, quàm Gentiles ducebant, quæ veræ ac legitimæ erant uxores, utpotè ad liberorum procreationem, vero & indiſſolubili matrimonii vinculo cum ſuis viris copulatæ; ſed non admittebantur ad ſocietatem familiæ bonorum, & domûs gubernationem, indèque uxores illæ non vocabantur matres familias, neque eorum filii hæredes erant, eâque de cauſa nunc *uxores*, nunc *concubinæ* nominabantur. Ut igitur ad Abrahamum revertamur, dicendum eſt, hunc Patriarcham, juxtà morem, qui inoleverat apud Hebræos, matrimonio ſibi junxiſſe *Saram* non tantùm ad procreationem liberorum, verùm etiam ad ſocietatem bonorum, & familiæ gubernationem, ſubindèque ſolam *Saram* fuiſſe dictam matremfamilias, & ejus filium *Iſaacum*, habitum eſſe verum hæredem bonorum patris ſui *Abrahami*; alias autem duas Abrahami uxores, ſeu *Agarem* & *Ceturam*, fuiſſe veras illius uxores, cùm ex his per legitimum matrimonium liberos ſuſceperit *Abrahamus*; ſed quia duæ illæ uxores *Abrahami* admiſſæ non erant ad bonorum ſocietatem, & domûs gubernationem, ideò earum filios non fuiſſe hæredes, nec illas fuiſſe appellatas matresfamilias, ſed juxtà morem, id temporis receptum apud Hebræos, nunc uxores, nunc concubinas indiſcriminatìm in Hiſtoria Sacra nuncupari.

D. Patriarchas primæ mundi ætatis typum Jeſu Chriſti, veri Meſſiæ, Salvatoris noſtri, geſſiſſe, oſtendiſti ſub finem tertii colloquii in Hiſtoriam primæ mundi ætatis, nunc commonſtrare debes, quo pacto *Abrahamus*, in cujus ſemine benedicendæ erant omnes Gentes propter Meſſiam, qui ex ejus ſtirpe proditurus erat, typum geſſerit Jeſu Chriſti veri Meſſiæ, Salvatoris noſtri. Audivi enim nuperrimè à viris eruditis, non tantùm Patriarcham Abrahamum, variis typis præfiguraſſe Jeſum Chriſtum, ſed etiam uxores, quas duxit *Abrahamus*, *Saram* videlicèt & *Agarem*, nec non filios, quos ex his duabus uxoribus ſuſcepit idem Patriarcha, *Iſaacum*, ſcilicèt, è *Sara*, & *Iſmaelem* ex *Agare*, typicè adumbraſſe tàm Synagogam Judæorum, quæ aliquandò deſitura erat, quam Eccleſiam à Chriſto Domino inſtitutam, quæ æternum eſt duratura.

M. *Abrahamum*, quem Deus conſtituerat patrem credentium, ſeu fidelium, geſſiſſe typum Jeſu Chriſti, Salvatoris noſtri, qui ex ejus ſtirpe naſciturus erat,

ſic

ſic breviter oſtendo : Abrahamus , Dei juſſu , patriam ſuam reliquit , venitque in terram Chanaan ; eam ſibi , poſteriſque ſuis accepturus in poſſeſſionem, ſicut ei promiſerat Deus : ita Chriſtus, Mandato Dei, Patris ſui æterni, patriam, cœlum , ſeu cœleſtem gloriam , quam ab æterno apud Patrem ſuum habuit, quodammodò reliquit , & de cœlo in terras miſſus , per incarnationem & nativitatem è Virgine *Maria* , venit in Judæam, terreſtrem Chanaan , cœleſtem ſibi & poſteris ſuis in æternum accepturus. Abrahamus , mox ut venit in Chanaan , fame coactus ſeceſſit in Ægyptum : Jeſus Chriſtus , vix natus in mundo , ad necem quæſitus ab *Herode* , Judæorum Rege, fuit in Ægyptum, ut evaderet perſecutionem, quam in ipſum moliebatur ille Rex poſt hominum memoriam crudeliſſimus. Ex Ægypto, ceſſante fame, egreſſus eſt *Abrahamus*, & reverſus eſt in terram Chanaan : Jeſus Chriſtus, mortuo *Herode*, Judæorum Rege , ex Ægypto profectus eſt,& rediit in Judæam. Nec ſolùm Abrahamus typum geſſit Jeſu Chriſti, qui ſuum ex eo genus ducere debebat, verùm etiam duæ uxores, quas habuit Abrahamus , videlicèt *Sara* (ex qua filium ſuſcepit *Iſaacum*) & *Agar* (quæ ei peperit *Iſmaelem*) præfigurabant ſive Legem Moſaïcam , & Judæorum Synagogam, quæ, veniente Meſſia, deſitura erat, ſive Legem Evangelicam, & Chriſtianorum Eccleſiam , quam Jeſus Chriſtus in terris inſtituturus erat , quæque æternùm duratura erat. Et primò quidèm , Apoſtolus *Paulus* cap. 4. Epiſtolæ ad Galatas diſertè docet *Abrahami* uxores, *Saram* , nimirùm , & *Agarem*, natione Ægyptiacam , eſſe typum duorum Dei Fœderum , ſeu Teſtamentorum , Veteris videlicèt , ſeu *Moſaici* , & Novi , ſeu *Evangelici* , *Saram* quidèm Novi , id eſt , Evangelici, *Agarem* verò Veteris , ſeu Moſaici, fuiſſe typum. Præterea, *Iſmael* , filius *Agaris* , typus fuit Judæorum , qui per opera Legis juſtificari volunt. *Iſaacus* autem , *Saræ* filius , fuit typus fidelium , credentium in Chriſtum, ſeu verorum Chriſtianorum. Tertiò , *Agar* genuit filios ad ſervitutem , *Sara* verò libera, genuit liberum filium *Iſaacum* , paternorum bonorum hæredem. Hinc Judæi, quorum typus fuit *Iſmael*,filii Legis ſunt,& ſervi ac mercenarii: Chriſtiani autem liberi ſunt, & Legi libertatis , ſeu Evangelio ſubditi. *Iſmael* unà cum matre *Agare* , ejicitur è domo *Abrahami* , & ejectus per deſertum oberrat : Judæi à Deo rejecti ſunt, & Lex eorum Moſaica abrogata & antiquata eſt ; ipſi è domo Dei , Eccleſiâ nempè Chriſti , ejecti , patrioque ſuo ſolo expulſi , vagantur per orbem terrarum exules , miſeri , omnibuſque exoſi. *Iſmael* itidèm, filius *Agaris*, fuit homo onager , habitans in deſerto , ſagittarius , cujus manus contrà omnes, & omnium manus contrà ipſum : id eſt , homo fuit rixoſus , jurgioſus , contentioſus, ſui amans, duris & aſperis moribus : Judæi pariter duri ſunt & aſperi ergà peccatores, aliorum omnium præ ſe contemptores , ſui amantes, gloriæ cupidi, alieni à Chriſtiana lenitate & manſuetudine , magni rerum carnalium hujus mundi amatores : *Iſaacus* contrà , *Saræ* filius, qui typus extitit Chriſtianorum, lenis fuit , humanus , manſuetus , natus ad benè de omnibus merendum , blandiſque admodùm moribus præditus. Tales ſunt veri fideles Chriſtiani , qui ſpiritu Chriſti ducuntur. Poſtremò , *Agar* , ex ædibus *Abrahami* , unà cum filio ſuo Iſmaele ejecta, tenuiſſimo Viatico , pane & aquâ inſtructa , per deſertum deſolata oberravit, nec exitum invenit , undè hoc leviſſimo deficiente Viatico, fame & ſiti oppreſſa, certam prævidens imminentem mortem, in deſperationem acta , filium ſuum *Iſmaelem* abjecit , & ſimul cum illo in lacrymas , & planctum prorupit, donec Deus, utriuſque miſertus , Angelum miſerit, qui fontem aquæ indicavit, ex quo hauſtâ aquâ, vires ſuas refocillarunt *Agar* , ejuſque filius *Iſmael*, & ſic conſuluerunt periclitanti vitæ ſuæ. Eamdem infelicem ſortem experiuntur nunc, velint nolint, miſeri Judæi, quorum typum geſſerunt *Agar* & *Iſmael*. Enim verò, Judæi , ex Eccleſia Chriſti ejecti , Lege Moſaicâ , cujus genuinum ſenſum, mentem , & intellectum minimè tenent , necnon Talmudicis ſuis Traditionibus , tanquàm leviſſimo inſtructi Viatico, hàc illàc per orbem terrarum palabundi diſſipantur , eoque deficiente Viatico, nec ullum ex eo verum capientes ſolatium , ſortem ſuam, & miſerrimum , ad quem in præſentia redacti ſunt , ſtatum deplorant , è quo dumtaxàt emergent , quandò Deus , eorum miſertus , mittet ad illos Angelum , ſeu Verbi Dei præcones , qui Jeſum Chriſtum, verum Meſſiam , tamdiù ab eis fruſtrà quæſitum , verum fontem aquæ vivæ & ſalientis in vitam æternam , ipſis patefaciet , ex quo verum ſolatium & vitam perennem conſequentur. Hi ſunt in ſumma typi , quibus Deus Myſteria, quæ in

Novo

Novo Teſtamento completa ſunt, præcipuè adventum Jeſu Chriſti, veri Meſſiæ; ruinam Synagogæ Judæorum, & Chriſtianorum Eccleſiæ inſtitutionem, voluit in Veteri Teſtamento delineare, & per *Abrahamum*, & duas ejus uxores, *Saram*, & *Agarem*, atque duos ipſius filios, *Iſaacum*, & *Iſmaelem*, variis figurarum involucris adumbravit.

D. Antequàm de rebus à Patriarchâ *Abrahamo* præclarè giſtis finem dicendi faciamus, vellem, ut breviter confutares *Joannem Marshamum*, Scriptorem Anglum, qui (ſicut nuperrimè legebam) in ſuo *Canone Ægyptiaco, Hebræo, & Græco*, pag. 77. audet aſſerere, *Abrahamum* ad immolandum filium ſuum *Iſaacum* inductum fuiſſe exemplo Ethnicorum, ſeu Ægyptiorum, vel aliarum Gentium, quibus ſolenne erat filios ſuos, etiam ante Abrahami tempora, Diis immolare. Ex quo concludit ille Scriptor, *Novum & inauditum Abrahamo non fuiſſe hujuſmodi ſacrificium Iſaaci, cùm jam Reges, & Gentes integræ illud ex occaſione facerent, & mactationem liberorum ſuorum pro ſancto opere & Diis grato, ante Abrahami tempora, habuerint.* Hanc certè *Marshami* opinionem, quæ fidei & obedientiæ *Abrahami* in immolando filio ſuo *Iſaaco* plurimùm derogat, meo calculo probare minimè poſſum.

M. Quàm temerarius, & in proferendis inſulſis commentis ſit liberalis iſte *Joannes Marshamus*, memini, me ſub finem præcedentis noſtri Colloquii, ſat ſuperque oſtendiſſe, refellendo videlicèt aliud inane ejuſdem Scriptoris figmentum, quo ſibi, aliiſque fruſtrà perſuadere pertendit, circumciſionem nec à Deo fuiſſe inſtitutam, nec *Abrahamo* præceptam à Deo, nec Judæos ab *Abrahamo* illam accepiſſe, ſed potiùs circumciſionem ex Ethnicorum ſuperſtitionibus, maximè Ægyptiorum ritibus, originem duxiſſe, indèque ad Judæos fuiſſe derivatam. Variis argumentis, quæ ibidèm adduximus, ad explodendum malè natum illud *Marshami* ſyſtema, paucas hìc rationes adjungam, quibus certò conſtabit Abrahâmum voluiſſe immolare filium ſuum, non ut ſequeretur morem Gentium, filios ſuos Diis immolantium, ſed ut obtemperaret ſingulari præcepto Dei, qui ut ejus fidem & obedientiam exploraret, ei juſſit, ut filium ſuum unigenitum *Iſaacum*, quem ſecundùm Deum, unicè diligebat; & in deliciis habebat, mactaret, eique in holocauſtum offerret. Et primò quidem conſtat, Deum præcepiſſe Abrahamo, ut filium ſuum *Iſaacum* immolaret: *Tolle*, inquit ei Deus, cap. 22. v. 2. lib. Geneſis, *filium tuum unigenitum, quem diligis Iſaac, & vade in terram viſionis, atque ibi offeres eum in holocauſtum ſuper unum montium quem monſtravero tibi.* Non eſt autem credibile, Deum, qui in Lege Moſaica diſtrictè inhibuit Iſraëlitis, ne imitarentur, aut requirerent cæremonias Gentium, præcipere voluiſſe Abrahamo, ut, juxtà ſuperſtitiones Ethnicorum, qui plusquàm Scythicâ barbarie filios ſuos Diis immolabant, filium ſuum unigenitum *Iſaacum* immolaret. Impium ſiquidèm eſt dicere, Deum mutuari è dæmonis officina ritus, quibus coli vult. Quòd ſi dicatur, *Abrahamum*, proprio ſuo marte, & abſque ullo Dei præcepto, voluiſſe hac in re imitari ritum Ethnicorum, filios ſuos Diis immolantium, id, inquam, ſi dicatur, multis momentis falſi convinci poteſt. Primò, quia extat in Scriptura Sacra expreſſum præceptum, mox à nobis relatum, quo Deus præcepit Abrahamo, ut ei immolaret filium ſuum *Iſaacum*. Secundò, ſi Abrahamus, ſecutus dumtaxàt ſuperſtitiones Ethnicorum, & abſque ullo divino præcepto, voluiſſet immolare filium ſuum *Iſaacum*, omni procul dubio Deus hanc *Iſaaci* immolationem utpotè juxtà Ethnicorum ſuperſtitiones factam, omninò improbaſſet, nedùm laudaſſet, & tamen Deus in Scriptura Sacra hanc *Iſaaci* immolationem adeò ſibi gratam fuiſſe declarat, ut proptèr illam ſe benedicturum Abrahamo polliceatur his verbis: *Per memetipſum juravi, dicit Dominus, quia feciſti hanc rem, & non pepercisti filio tuo unigenito propter me, benedicam tibi, & multiplicabo ſemen tuum, ſicut ſtellas cœli, & velut arenam, quæ eſt in littore maris, & poſſidebit ſemen tuum portas inimicorum ſuorum. Et benedicentur in ſemine tuo omnes Gentes terræ, quia obediſti voci meæ*, Geneſis cap. 22. Deniquè, falsò ſupponit *Marshamus*, impium illum ritum, quo Ethnici filios ſuos Diis immolabant, jam invaluiſſe apud Gentes antè tempora *Abrahami*; id, inquam, oppidò falſum eſt, tùm quia ex nullo antiquo Scriptore, etiam ex his, quos laudat *Marshamus*, probari poteſt ritum illum barbarum homines Diis immolandi fuiſſe antè *Abrahami* tempora apud Ægyptios, aliaſque truculentas Gentes ſolemnem. Quâ de re Legeſis illuſtriſſimum *Danielem Huetium* in ſua *Demonſtratione Evangelica, Propoſitione IV.* Tùm quia, longè veroſimilius eſt, impiam

impiam illam & immanem, quæ antiquitùs vigebat apud Ægyptios, aliasque Gentes, immolandi homines Diis conſuetudinem duxiſſe originem ex prava illius *Abrahami* ſacrificii æmulatione. Nam ſicut Ægyptii, aliæque Gentes ritum circumcidendi ex Judæis acceperunt, uti ſub finem præcedentis noſtri colloquii, diximus, ſicut etiam Ethnici conſecrarunt *Saturno* Feriam ſeptimam, id eſt, diem Sabbati, quæ apud Judæos ex divino præcepto ſacra erat; ita verò quam ſimillimum eſt, apud Ægyptios, aliosque Ethnicos invaluiſſe poſt tempora Abrahami crudelem illum filios ſuos Diis immolandi ritum, ut hoc pacto Abrahami, filium ſuum Deo in holocauſtum offerentis, imitarentur exemplum, impellentibus præſertim dæmonibus, qui humanas hoſtias excogitaverunt ipſi hoſtes humani generis, ut quam plurimas devorarent animas. De his Barbarorum Sacris hæc *Lactantius* cap. 21. lib. 1. Divin. Inſtitutionum eleganter ſcribit: *De infantibus, qui Saturno immolabantur propter odium Jovis, quid dicam, non invenio. Tam barbaros, tam immanes fuiſſe homines, ut parricidium ſuum, id eſt, tetrum, atque execrabile humano generi facinus, ſacrificium vocarent; cùm teneras atque innocentes animas, quæ maximè eſt ætas parentibus dulcior, ſine ullo reſpectu pietatis extinguerent, immanitatemque omnium beſtiarum, quæ tamen fœtus ſuos amant, feritate ſuperarent. O dementiam inſanabilem! quid illis iſti Dii ampliùs facere poſſent, ſi eſſent iratiſſimi, quàm faciunt propitii? cùm ſuos cultores parricidiis inquinant, orbitatibus mactant, humanis ſenſibus ſpoliant? Quid poteſt eſſe his hominibus ſancti? aut quid in prophanis locis facient, qui inter aras Deorum ſuorum ſcelera committunt? Peſcennius Feſtus in Libris Hiſtoriarum per ſatyram refert, Carthaginenſes Saturno humanas hoſtias ſolitos immolare, & cùm victi eſſent ab Agathocle, Rege Siculorum, iratum ſibi Deum putaviſſe: itaque ut diligentiùs piaculum ſolverent, ducentos nobilium filios immolaſſe: Tantùm Religio potuit ſuadere malorum: Quæ peperit ſæpè ſcelera atque impia facta, &c.*

D. Ex his, quæ hactenùs retuliſti, præclaris *Abrahami* geſtis facilè intelligo, hunc Patriarcham eximiâ illâ fide & obedientiâ, quâ Deo vocanti abjectâ omni cunctatione obtemperavit, cognationem ſuam ultrò ac generosè deſeruit, Deum, Cœlum, & æternitatem omnibus propoſuit, perfectorum ſeſe exhibuiſſe exemplar, Patrem credentium, hominem antè Chriſti tempora Chriſtianum omnibus ſuis numeris abſolutum; antè Evangelia Virum Evangelicum, antè Apoſtolos Apoſtolicum. Quò fit, ut nullatenùs dubitem de æterna Abrahami ſalute. Sed utrùm Chriſtianorum Eccleſia aliquam præfixerit diem, quæ ſit huic Patriarchæ ſacra, ſeu in qua Chriſtiani cultum ei exhibeant? & utrùm *Lothus*, Abrahami nepos, quem, ebrietate oppreſſum, inceſto concubitu cum duabus ſuis filiabus ſe fœdaſſe anteà obſervaſti, æternam ſalutem ſit conſecutus? planè, ut candidè fatear, ignoro.

M. Quamvis Catholica ſeu Romana Eccleſia non ſoleat indicere dies feſtos in honorem Sanctorum Patriarcharum Veteris Teſtamenti, *Abrahamum* tamen ad diem IX. menſis Decembris adſcriptum eſſe Faſtis Sanctorum fidem faciunt, non ſolùm multa Martyrologia Eccleſiæ Latinæ, verùm etiam Menæa, ſeu Menologia, & Synaxaria Eccleſiæ Græcæ, ſicut oſtendit *Hadrianus Bailletus* in quarto Tomo *De Vitis Sanctorum*, in quo *Abrahami*, aliorumque Veteris Teſtamenti Patriarcharum Vitas accuratè deſcribit. Profert etiam idem Scriptor nonnulla Martyrologia, & Menologia Græcorum, in quibus *Lothus*, nepos Abrahami, ad diem X. ejuſdem menſis Decembris Sanctorum numero accenſetur. Quò fit, ut de *Lothi* ſalute dubitandi nulla ſit ratio. Peccavit quidèm *Lothus*, dùm ſeſe vino ingurgitavit, dùm duas ſuas filias, vino oppreſſus, inceſto concubitu conſtupravit, dùm denique easdem duas filias ſuas Sodomitis, Cynædico furore Bacchantibus, obtulit ad ſtuprum, dicens: *Habeo duas filias, quæ necdùm cognoverunt virum, educam eas ad vos, & abutimini eis, ſicut vobis placuerit, dummodò viris iſtis* (ſeu Angelis, quos hoſpitio ſuſceperat *Lothus*, quosque Sodomitæ, rati eſſe adoleſcentes, illos ad præpoſteram explendam libidinem poſtulabant) *nihil mali faciatis.* In his peccaſſe *Lothum* non inficias eo (quamvis non deſint Scriptores, qui non tantùm *Lothum*, ſed ejus duas filias vindicent & liberent ab omni culpa) hæc tamen peccata fuiſſe ſincerâ pænitentiâ à *Lotho* expiata, & à Deo condonata, eò faciliùs adducor, ut credam, quòd *S. Petrus* cap. 2. verſ. 6. & 7. Epiſtolæ ſuæ ſecundæ *Lothum* appellet hominem juſtum his verbis: *Et Civitates Sodomorum & Gomorrhæorum in cinerem redigens* (Deus) *averſione damnavit, exemplum eorum, qui impiè acturi ſunt*

ſunt, ponens: & juſtum Loth oppreſſum à nefandorum injuriâ ac luxurioſâ converſatione eripuit. Sed de rebus geſtis Patriarcharum ſecundæ Mundi Ætatis hactenùs ſatis dictum ſit.

D. Cùm nihil aliud de rebus geſtis Patriarcharum ſecundæ Mundi Ætatis tibi dicendum ſuppetat, ſcire à te vehementèr cupio, quisnam fuerit ille *Zoroaſter*, quem Artium Magicarum inventorem extitiſſe, & in ſecunda Mundi Ætate *Abrahamo* ſupparem vixiſſe nuperrimè audivi?

M. De *Zoroaſtre*, quem Perſæ tanquàm ſuum Legumlatorem, Doctrinæ & Religionis ſuæ Reformatorem, morumque Cenſorem venerantur, multiplex eſt virorum eruditorum ſententia. Quidam cenſent, hunc *Zoroaſtrem* fuiſſe *Chamum*, filium Noëmi. Quidam aſſerunt eum fuiſſe *Chami* filium, ſeu *Miſraimum*. Alii *Japhetum*. Alii *Chuſum*. Alii *Aſſurem*. Alii *Nembrodum*. Sed, ut cordatè fatear, hæ ſententiæ frigidis ac leviſſimis nituntur conjecturis. Sunt qui putant, *Zoroaſtrem* fuiſſe illum Bactrianorum Regem, qui cùm *Nino*, Aſſyriorum Rege, bellum geſſit. Sed hæc ſententia aliis præcedentibus nihilo plauſibilior eſt, quia illum Bactrianorum Regem, qui cum *Nino* parùm proſperè conflixit, non *Zoroaſtrem*, ſed *Oxiartem* appellat *Diodorus* poſt *Cteſiam*, qui Perſarum Hiſtoriam litteris mandavit. Illuſtriſſimus *Daniel Huetius* in libro, quem edidit, *De Demonſtratione Evangelica*, cap. V. *Propoſitione IV.* probat *Zoroaſtrem* non alium fuiſſe, quam *Moyſem*, Judæorum Legiſlatorem. Verùm, quamvis certum ſit, *Zoroaſtrem*, Perſarum Doctrinæ & Religionis Reformatorem, fuiſſe Pentateuchi *Moyſis* ſtudioſiſſimum, & ex eo multa hauſiſſe, quæ ad reformationem Religionis Perſarum neceſſaria eſſe judicavit, illum tamen *Moyſe* Judæorum Legiſlatore, longè poſteriorem eſſe, eumque vixiſſe circà tempora *Artaxerxis Longimani*, Perſarum Regis, longè probabilius eſſe arbitror. Quod quidèm ut clariùs intelligas, obſervare debes cum Viro Cl. *Humphrydo Prideaux* in *Hiſtoria*, quam Anglicè ſcripſit, *Judæorum*, quæque recens in Linguam Gallicam verſa eſt, extitiſſe in Perſide Religionem *Magorum* Perſarum, quam præ cæteris Perſarum Regibus, acerrimè defendit ac propagavit *Smerdes*, dictus *Magus*, Perſarum Rex. Hujus Religionis in Perſide Aſſertores, ut videre eſt apud *Diogenem Laertium* in Proœmio ad Vitas Philoſophorum, duos confingebant Deos, alterum *bonum*, à quo omnia bona proficiſcerentur; alterum *malum*, à quo omnia mala prodirent. Quorum deliria ſectati ſunt poſteà *Cerdo*, *Marcion*, *Manichæi*, aliique Hæretici. *Zoroaſter* itaque, qui Natione & Religione erat Judæus, ut nomen ſuum apud illos Magos Perſas celebre redderet, illorum palmarem in Religione errorem correxit, cùmque eſſet in Libris Moſaicis, & in Religione Judaica verſatiſſimus, unum dumtaxàt docuit eſſe admittendum Deum, à quo tanquàm à causâ effectrice, eâque potentiſſimâ, producuntur omnia bona quæ ſunt in mundo, mala verò permittuntur tantùm. Cætera autem, quæ in Religione Magorum Perſarum ſpectabant ritum Sacrificiorum, ita *Zoroaſter* immutavit, & ad normam Legum Moſaicarum reduxit, ut, qui legit libros *Zoroaſtris*, ipſoſque confert cum libris *Moyſis*, facilè ſibi perſuadeat, *Zoroaſtrem* non alium fuiſſe, quàm *Moyſem*, ſicut ſibi perſuaſit illuſtriſſimus *Daniel Huetius*, non animadvertens, *Zoroaſtrem*, Natione & Religione Judæum, ad repurgandam & reformandam Magorum Perſarum Religionem benè multa hauſiſſe de Induſtria ex Libris Moſaicis, indèque enatam eſſe maximam illam affinitatem, quam Leges à *Zoroaſtre* ad reſtaurandam Magorum Perſarum Religionem ſancitæ habent cum Legibus, quas *Moyſes*, Judæorum Legiſlator, autoritate Dei munitus, condidit, & quibus conſtat Judaica Religio. Hoc pacto *Zoroaſter*, Natione & Religione Judæus, Magorum Perſarum Religionem, à ſe reformatam, illuſtravit, ac latiſſimè diffudit, exindè dictus, *Artium Magicarum Inventor*, non quòd malas Artes Magicas invenerit (ſicut falsò opinati ſunt nonnulli, quos meritò redarguit illuſtriſſimus *Daniel Huetius*, loco mox à me laudato) ſed quòd Religionis Magorum Perſarum fuerit inſtaurator, reformator, ac promotor. Hunc *Zoroaſtrem* poſteà, hoc eſt, ſeptimo Eccleſiæ ſæculo, æmulatus eſt *Mahometes*, nefandiſſimus poſt homines natos impoſtor, & ex ejus Scriptis, Doctrinâ, & Religione quàm plurima excerpſit, & convaſavit in hunc peſtilentem, quem malè conſarcinavit, Librum, dictum *Alcoranum*, ex quo impiam à ſe conflatam Religionem populis ad libidinum monſtra propenſis, ſeque in cæno obſcænarum deliciarum carnis volutantibus facilè propinavit, & in variis Orbis partibus, ferro flammâque per immanem & à ſæculis inauditam crudelitatem ſubactis, diſſeminavit, cum hoc tamen

diſcrimine, quòd *Zoroaſter*, Religionis Magorum Perſarum Reformator, vir fuerit, ſicut referunt Hiſtorici, doctus, ſagax, & Legis Moſaïcæ callentiſſimus, utpotè Natione & Religione Judæus; *Mahometes* verò exiterit in Lege Moſaïca omninò peregrinus & hoſpes, immò in ſumma rerum omnium ignoratione verſatus, totusque effræni libidi deditus.

D. Si *Zoroaſter*, ad reformandam Magorum Perſarum Religionem, benè multa, ut mox dixiſti ex Libris Moſaicis decepſit, non eſt dubium, quin falſa ſit eorum ſententia, qui *Zoroaſtrem* coævum *Abrahamo* faciunt, eumque fuiſſe Bactrianorum Regem, qui cum *Nino*, Aſſyriorum Rege, infelici marte pugnavit, pertendunt; quo in errore, ut audivi, adhuc verſantur recentiores hujus ætatis Perſæ, qui *Zoroaſtrem*, tanquàm Religionis ſuæ Reformatorem, agnoſcunt. Sed oſtende, ſi placet, in quo ſita ſit illa affinitas, quam inveniri dicis *Moyſem*, Judæorum Legislatorem, inter & *Zoroaſtrem*, Perſarum Magorum Religionis Reformatorem, necnon inter Leges, quas condidit *Moyſes*, & eas, quas tulit *Zoroaſter*.

M. Errant ſanè hi, qui *Zoroaſtrem* ſupparem *Abrahamo* faciunt, ſed turpius hallucinati ſunt *Eudoxus* & *Ariſtoteles*, qui ſex millibus annorum *Platone* vetuſtiorem *Zoroaſtrem* finxerunt; à quorum errore non multùm diſcedere videntur *Hermodorus*, Platonicus, & *Hermippus*, qui annorum millibus quinque Trojanum Bellum præceſſiſſe *Zoroaſtrem* fabulati ſunt, & *Plutarcho*, ac *Suidæ*, idem ſentientibus, præluxerunt; quos ideò jure optimo *Plinius* lib. 30. cap. 1. egregiè confutavit. *Abrahamo* itaque, immò & *Moyſe* Judæorum Legislatore, poſterior eſt *Zoroaſter*, quem ex Libris Moſaïcis ad reformandam Magorum Perſarum Religionem, quàmplurima deprompſiſſe evinci poteſt his momentis. Primò, quia ſicut *Moyſes* veram originis Mundi à Deo uno, rerum omnium opifice, conditi, Hiſtoriam contexuit; ita *Zoroaſter* unum Deum, rerum omnium conditorem, profeſſus eſt; eum etiam creationis myſteria à Deo fuiſſe edoctum, affirmant Perſæ, Mundi quoque tractaſſe principia perhibet *Juſtinus* lib. 1. cap. 1. præterea, in multis conveniunt *Moyſis* & *Zoroaſtris* Leges. Nam alienas facultates concupiſci vetat *Moyſes*; vetat itidèm *Zoroaſter*. Legis, ſibi à Deo traditæ, obſervationem *Moyſes* ſollicitè mandat Iſraëlitis; ſtudium paritèr Legis ſuæ Diſcipulis ſuis commendat *Zoroaſter*: Ciborum mundorum & immundorum diſcrimen ſtatuit *Moyſes*, atque horum uſu, aliarumque rerum impurarum contactu interdixit; idem facit *Zoroaſter*. Injurias condonari ſanxit *Moyſes*; idem præcipit *Zoroaſter*. Ad Legem ſuam addi quidquam diſtrictè prohibet *Moyſes*; idem inhibet *Zoroaſter*. In Lege ſua ſtatuit *Moyſes*, ut ſit Pontifex Maximus, eique præſcribit frequentem lavationum uſum, & bonorum omnium Decimas tribuit; idem in ſua Lege ſtatuit *Zoroaſter*. In Lege ſua *Moyſes* præcipit Iſraëlitis, ut à carne ſuilla abſtineant; Perſæ, qui Legis *Zoroaſtris* ſunt cultores, à carne ſuilla pari Religione abſtinent. *Moyſes* prohibuit Hebræis, ne Statuas haberent; Perſæ, qui *Zoroaſtris* Legem obſervant, Statuas non habent. Poſtremò (ut cætera alia mittam, in quibus *Zoroaſtris* Leges planè conveniunt cum Legibus *Moyſis*) certum eſt, *Moyſem*, cap. 6. v. 12. & 13. Libri *Levitici* præcepiſſe Judæis, ut ignis ſemper arderet in Altari, his verbis: *Ignis autem in Altari ſemper ardebit, quem nutriet Sacerdos ſubjiciens ligna omnia per ſingulos dies, & impoſito holocauſto deſuper adolebit adipes pacificorum. Ignis eſt iſte perpetuus, qui nunquàm deficiet in Altari.* Ita ſimilitèr *Zoroaſter* delatum ad ſe de Cœlo ignem ſubjectis pabulis perpetuò & indeſinentèr ſic ali & nutriri præcepit, ut præcipuum illud, ut velut Legis ſuæ characteriſticum Mandatum eſſe voluerit. Hinc vocabulum *Magus*, quod *Zoroaſtris* ſequacibus tribuitur, apud Perſas & Arabes, pro cultore ignis, tralatitio uſu ſumi ſolet. Ex ea itaque affinitate, quæ intercedit Leges *Moyſis* inter & Leges *Zoroaſtris*, nullo negotio colligere potes, *Zoroaſtrem* in reformanda Magorum Perſarum Religione Leges ſuas ex Libris *Moyſis* mutuatum fuiſſe, ſubindèque *Zoroaſtrem* eſſe poſteriorem *Moyſe*. Si autem dicas, *Zoroaſtrem* vixiſſe longè ante tempora *Moyſis*, adeòque non *Zoroaſtrem* ſuas ex Libris *Moyſis* Leges ſumpſiſſe, ſed potiùs *Moyſem* Leges, quas dedit Hebræis, ex *Zoroaſtris* Libris deprompſiſſe; ſi, inquam, illud dicas, duplici momento te falli convincam. Primò, quia *Moyſes* non proprio nomine, nec autoritate ſuâ conditas Leges impoſuit Hebræis, ſed Leges à nullo homine datas, & â ſolo Deo præſcriptas, litteris mandavit, earumque obſervationem, jubente Deo, Hebræis imperavit. Secundò, quia *Moyſem* eſſe omnium Legislatorem antiquiſſimum, & primum omnium Scriptorum, non ſolùm Perſarum, & Græcorum, ſed & Aſſyriorum, ac Chaldæorum, una

eſt

eſt omnium Sanctorum Patrum cùm Græcorum, tùm Latinorum ſententia, adeò ut nullâ ratione fieri potuerit, ut *Moyſes* ex aliquo antiquiori, vel Legislatore, vel Scriptore, Leges, quas ſcripto conſignavit, emendicarit. Quòd ſi iterùm dicas cum *Goropio Becano*, & illuſtriſſimo *Daniele Huetio*, ex ea affinitate, quæ eſt inter Leges *Moyſis*, & Leges *Zoroaſtris*, colligi debere, *Zoroaſtrem* eſſe hominem ſuppoſitium, qui nunquàm extitit in rerum natura, eumque non alium eſſe quàm *Moyſem*, Judæorum Legislatorem, quem *Zoroaſtris* nomine donarunt Perſæ; hoc, inquam, ſi illud regeras, opponam tibi conſenſum omnium Scriptorum, qui *Zoroaſtrem* reverâ extitiſſe, eumque à *Moyſe*, Judæorum Legislatore, planè diverſum fuiſſe, diſertiſſimè tradunt. Immò, ſunt quidam Scriptores, qui, ſicut ſuperiùs obſervavimus, aſſeverant, duos reapsè extitiſſe *Zoroaſtres*, unum videlicèt, qui vixit circà *Abrahami* tempora, quemque dicunt fuiſſe illum Bactrianorum Regem, qui parùm feliciter cum *Nino*, Aſſyriorum Rege, bellavit; alium verò *Zoroaſtrem* floruiſſe dicunt circà tempora Regum Perſarum, eumque primo *Zoroaſtre*, Bactrianorum Rege, multò poſteriorem fuiſſe. Verùm, illorum Scriptorum ſententiam, duos *Zoroaſtres* diſtinguentium, ſat ſuperque, opinor, jàm confutavi, & oſtendi, unum dumtaxàt extitiſſe *Zoroaſtrem*, Natione & Religione Judæum, qui tempore *Artaxerxis Longimani*, Perſarum Regis, ad reformandam Magorum Perſarum Religionem Leges edidit ad normam Legum, quas *Moyſes* dedit Judæis, & quarum *Zoroaſter* erat ſcientiſſimus. Sed de *Zoroaſtre* plusquàm ſatis.

D. Supereſt nunc, ut ſub finem hujusce noſtri colloquii, tantispèr differamus de accurata in putandis annis Patriarcharum ſecundæ Mundi Ætatis Chronologià. Audivi quippè, Codices Hebræos, Græcos, & Samaritanos, non ſolùm variare in ſubducendis annis Patriarcharum primæ Mundi Ætatis, ficut jam oſtendiſti ad calcem tertii Colloquii in Hiſtoriam primæ Mundi Ætatis, ſed etiàm prædictos Codices Hebræos, Græcos, & Samaritanos, in numerandis annis Patriarcharum ſecundæ Mundi Ætatis diverſos ponere calculos, adeò ut propter illam Codicum diſcrepantiam, Scriptores in contrarias abeant ſententias, & in numerandis annis Patriarcharum ſecundæ Mundi Ætatis varient linguis & ſententiis.

M. Propter hanc Codicum Hebræorum, Græcorum, & Samaritanorum, in putandis annis Patriarcharum, ſive antediluvianorum, ſivè poſtdiluvianorum, diſcrepantiam, variantes cùm veterum, tùm recentiorum Scriptorum circumferri ac volitare ſententias, tam certum eſt, quàm quod maximè. Eas omnes ſi in præſentia commemorare vellem, incertior eſſes, quàm eras priùs. Faciam igitur, quod & me dignius, & utilius tibi fore judico. In primis, exponam, in quò ſita ſit iſta Codicum Hebræorum, Græcorum, & Samaritanorum in percenſendis annis Patriarcharum ſecundæ Mundi Ætatis diſcrepantia? Dein, paucis indicabo, quoſnam ex hisce Codicibus in numerandis annis Patriarcharum ſecundæ Mundi Ætatis potiſſimùm ſequi debeas, ne à verâ, magisque probatâ Patriarcharum poſtdiluvianorum Chronologiâ deflectas. Ut autem faciliùs compertam ac exploratam habere poſſis hanc diſcrepantiam, quæ in ſupputandis annis Patriarcharum ſecundæ Mundi Ætatis invenitur; ponam primo loco calculum annorum Patriarcharum ſecundæ Mundi Ætatis juxtà Codices Hebræos. Subjiciam ſecundo loco epilogiſmum, ſeu calculum annorum Patriarcharum ſecundæ Mundi Ætatis, juxtà Codices Græcos. Tertio denique loco inſeram calculum Patriarcharum ſecundæ Mundi Ætatis juxtà Codices Samaritanos.

CALCULUS ANNORUM

Patriarcharum ſecundæ Mundi Ætatis, juxtà Codices Hebræos.

SEMUS, filius Patriarchæ *Noemi*, natus eſt anno Mundi milleſimo quingenteſimo quinquageſimo octavo, genuit *Arphaxad*, anno ætatis ſuæ centeſimo, ſeu anno Mundi milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo octavo, hoc eſt, biennio poſt Diluvium. Vixit, poſtquàm genuiſſet *Arphaxad* quingentis annis. Vixit in univerſum annis ſexcentis, & mortuus eſt anno Mundi bis milleſimo centeſimo quinquageſimo octavo.

Arphaxad natus eſt anno Mundi milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo octavo, ſeu biennio poſt Diluvium. Genuit *Salem* annos natus triginta quinque. Vixit poſtquàm genuiſſet, annos quadringentos tres. Vixit in univerſum annos quadringentos triginta octo, & mortuus eſt anno Mundi bis milleſimo nonageſimo ſexto. Verùm, obſervare debes, *Arphaxad* non immediatè genuiſſe *Salem*, ſed anno ætatis ſuæ decimo octavo genuiſſe *Cainanem*, & poſteà *Cainanem* anno ætatis ſuæ decimo ſeptimo genuiſſe *Salem*. Quò fit, ut,

juxtà Textum Hebræum, verè dici poſſit, *Arphaxad* anno ætatis ſuæ trigeſimo quinto genuiſſe *Salem*, non quidem immediatè, ſed mediatè tantùm, id eſt, mediante filio ſuo *Cainane*, qui fuit pater *Sale*, ſicut copioſiùs oſtendimus in Colloquio ſecundo in Hiſtoriam ſecundæ Mundi Ætatis.

Sale, natus eſt anno Mundi milleſimo ſexcenteſimo nonageſimo tertio. Genuit *Heberem* anno ætatis ſuæ trigeſimo. Vixit, poſtquàm genuiſſet, annos quadringentos tres. Vixit in univerſum annos quadringentos triginta tres. Mortuus eſt anno Mundi bis milleſimo centeſimo vigeſimo ſexto.

Heber, natus eſt anno Mundi milleſimo ſeptingenteſimo vigeſimo tertio. Genuit *Phaleg* anno ætatis ſuæ trigeſimo quarto. Vixit, poſtquàm genuit, annos quadringentos triginta. Vixit in univerſum annos quadringentos ſexaginta quatuor. Mortuus eſt anno Mundi bis milleſimo, centeſimo, octuageſimo-ſeptimo.

Phaleg, natus eſt anno Mundi milleſimo ſeptingenteſimo quinquageſimo ſeptimo. Genuit *Rebu* anno ætatis ſuæ trigeſimo: Vixit, poſtquam genuit, annos ducentos & novem. Vixit in univerſum annos ducentos triginta novem. Mortuus eſt anno Mundi milleſimo nongenteſimo nonageſimo ſexto.

Rebu, natus eſt anno Mundi milleſimo ſeptingenteſimo octuageſimo ſeptimo. Genuit *Sarug* anno ætatis ſuæ trigeſimo ſecundo. Vixit, poſtquam genuit, annos ducentos ſeptem. Vixit in univerſum annos ducentos triginta novem. Mortuus eſt anno Mundi bis milleſimo vigeſimo ſexto.

Sarug, natus eſt anno Mundi milleſimo octingenteſimo decimo nono. Genuit *Nachorem* anno ætatis ſuæ trigeſimo. Vixit, poſtquam genuit, annos ducentos. Vixit in univerſum annos ducentos triginta. Mortuus eſt anno Mundi bis milleſimo quadrageſimo nono.

Nachor, natus eſt anno Mundi milleſimo octingenteſimo quadrageſimo nono. Genuit *Tharem* anno ætatis ſuæ vigeſimo nono. Vixit, poſtquam genuit, centum & novemdecim annos. Vixit in univerſum centum & quadraginta octo annos. Mortuus eſt anno Mundi milleſimo nougenteſimo nonageſimo ſeptimo.

Thare, natus eſt anno Mundi milleſimo octingenteſimo ſeptuageſimo octavo. Genuit *Abrahamum* anno ætatis ſuæ centeſimo trigeſimo. Vixit, poſtquam genuit, annos ſeptuaginta quinque. Vixit in univerſum annos ducentos quinque. Mortuus eſt anno Mundi bis milleſimo octuageſimo tertio.

Abrahamus, natus eſt anno Mundi bis milleſimo octavo, & vocatus eſt à Deo, ut iret in terram Chanaan, anno ætatis ſuæ ſeptuageſimo quinto, hoc eſt, anno Mundi bis milleſimo octuageſimo tertio. Ex quo annorum Patriarcharum poſtdiluvianorum calculo, ad Textûs Hebræi Chronologiam exacto, emergit ſumma annorum à creatione Mundi uſque ad vocationem *Abrahami*, duorum millium & octoginta trium. A Diluvio autem Noetico uſque ad vocationem *Abrahami*, exurgit ſumma annorum quadringentorum & viginti ſeptem.

CALCULUS PATRIARCHARUM

Secundæ Mundi Ætatis, juxtà Codices Græcos, id eſt, juxtà LXX. Interpretum Chronologiam, qualis exhibetur in Baſilienſi, & Wechelianâ Editione.

SEMUS natus eſt anno Mundi bis milleſimo centeſimo ſexageſimo quinto. Genuit *Arphaxad* annos natus centum. Vixit, poſtquàm genuit, annos trecentos triginta quinque. Vixit in univerſum quadringentos triginta quinque. Mortuus eſt anno Mundi bis milleſimo ſexcenteſimo. Obſervandum tamen eſt, quoſdam eſſe Codices Græcos, in quibus legitur, Diluvium contigiſſe anno Mundi bis milleſimo ducenteſimo quadrageſimo ſecundo, & ſecundùm horumce Græcorum Codicum calculos dicendum eſt, *Semum* genuiſſe *Arphaxad* anno Mundi ineunte bis milleſimo ducenteſimo quadrageſimo quinto, hoc eſt biennio expleto poſt diluvium. Verùm ipſe annorum Patriarcharum ſecundæ Mundi Ætatis calculos hîc apponam juxtà illos Codices Græcos, qui diluvium univerſale præfigunt ad annum Mundi bis milleſimum ducenteſimum ſexageſimum ſecundum, ex quo ſequitur, *Semum* genuiſſe *Arphaxad* anno Mundi bis milleſimo ducenteſimo ſexageſimo quinto, id eſt, biennio jam elapſo à Noetico Diluvio.

Arphaxad, natus eſt anno Mundi bis milleſimo ducenteſimo, ſexageſimo quinto. Genuit *Cainanem* anno ætatis ſuæ centeſimo trigeſimo quinto. Vixit, poſtquàm genuit, annos trecentos & triginta. Vixit in univerſum quadringentos ſexaginta quinque. Mortuus eſt anno Mundi bis milleſimo ſeptingenteſimo trigeſimo.

Cainan, natus eſt anno Mundi bis milleſimo quadringenteſimo. Genuit *Salem*

anno ætatis ſuæ centeſimo trigeſimo. Vixit, poſtquàm genuit, annos trecentos triginta. Vixit in univerſum quadringentos ſexaginta annos. Mortuus eſt anno Mundi bis milleſimo octingenteſimo ſexageſimo.

Sale, natus eſt anno Mundi bis milleſimo quingenteſimo trigeſimo. Genuit *Heberem* anno ætatis ſuæ centeſimo trigeſimo. Vixit, poſtquàm genuit, annos trecentos triginta. Vixit in univerſum annos quadringentos ſexaginta. Mortuus eſt anno Mundi bis milleſimo nongenteſimo nonageſimo.

Heber, natus eſt anno Mundi bis milleſimo ſexcenteſimo ſexageſimo. Genuit *Phaleg* anno ætatis ſuæ centeſimo trigeſimo quarto. Vixit, poſtquàm genuit, annos trecentos ſeptuaginta. Vixit in univerſum annos quingentos & quatuor. Mortuus eſt anno Mundi ter milleſimo centeſimo ſexageſimo quarto.

Phaleg, natus eſt anno Mundi bis milleſimo ſeptingenteſimo nonageſimo quarto. Genuit *Rebu* anno ætatis ſuæ centeſimo trigeſimo. Vixit, poſtquàm genuit, ducentos & novem annos. Vixit in univerſum annos trecentos triginta novem. Mortuus eſt anno Mundi ter milleſimo centeſimo trigeſimo tertio.

Rebu, natus eſt anno Mundi bis milleſimo nongenteſimo vigeſimo quarto. Genuit *Sarug* anno ætatis ſuæ centeſimo trigeſimo ſecundo. Vixit, poſtquàm genuit, annos ducentos & ſeptem. Vixit in univerſum annos trecentos triginta novem. Mortuus eſt ter milleſimo ducenteſimo ſexageſimo ſexto.

Sarug, natus eſt anno Mundi ter milleſimo quinquageſimo ſexto. Genuit *Nachorem* anno ætatis ſuæ centeſimo trigeſimo. Vixit, poſtquàm genuit, annos ducentos. Vixit in univerſum trecentos triginta annos. Mortuus eſt anno Mundi ter milleſimo ducenteſimo octogeſimo ſexto.

Nachor, natus eſt anno Mundi ter milleſimo centeſimo ſeptuageſimo ſexto. Genuit *Thare* anno ætatis ſuæ centeſimo ſeptuageſimo nono. Vixit, poſtquàm genuit, annos centum viginti novem. Vixit in univerſum annos trecentos & octo. Mortuus eſt anno Mundi ter milleſimo trecenteſimo nonageſimo quarto.

Thare, natus eſt anno Mundi ter milleſimo trecenteſimo ſexageſimo quinto. Genuit *Abrahamum* anno ætatis ſuæ ſeptuageſimo. Vixit, poſtquàm genuit, annos centum triginta quinque. Vixit in univerſum annos ducentos quinque. Mortuus eſt anno Mundi ter milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo.

Abrahamus, natus eſt anno Mundi ter milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quinto, & vocatus eſt à Deo, ut è Chaldæa iret in terram Chanaan, anno ætatis ſuæ ſeptuageſimo quinto, hoc eſt, anno Mundi ter milleſimo quingenteſimo decimo.

Ex hac ſuputatione annorum, qui juxtà Codices Græcos, effluxerunt à Diluvio Noetico, quod contigit biennio ante nativitatem *Arphaxad*, uſque ad vocationem *Abrahami*, coaleſcit ſumma annorum mille ducentorum quinquaginta; Cùm autem juxtà Codices Hebræos, ſicut paulò antè obſervavimus, à diluvio uſque ad vocationem Abrahami numerentur dumtaxàt anni quadringenti viginti ſeptem.

CALCULUS PATRIARCHARUM

Secundæ Mundi Ætatis, juxtà Codicem Samaritanum, ex Euſebii Chronico.

SEMUS, filius Noemi, natus eſt anno Mundi milleſimo ducenteſimo nono. Genuit *Arphaxad* annos natus centum. Vixit, poſtquàm genuit, annos quingentos. Vixit in univerſum annos ſexcentos. Mortuus eſt anno Mundi milleſimo octingenteſimo nono.

Arphaxad, natus eſt anno Mundi milleſimo trecenteſimo nono. (hoc eſt biennio poſt Diluvium, quod juxtà Samaritanum Codicem, accidit anno Mundi milleſimo trecenteſimo ſeptimo, (quem annorum numerum in Patriarchis primæ Mundi Ætatis contractiorem eſſe convenit inter omnes ſacræ Chronologiæ peritos.) *Arphaxad* anno ætatis ſuæ centeſimo trigeſimo genuit *Salem*. Vixit, poſtquàm genuiſſet, annos trecentos tres. Vixit in univerſum annos quadringentos triginta tres. Mortuus eſt anno Mundi milleſimo ſeptingenteſimo quadrageſimo ſecundo.

Sale, natus eſt anno Mundi milleſimo quadringenteſimo trigeſimo nono. Genuit *Heberem* anno ætatis ſuæ centeſimo trigeſimo. Vixit, poſtquàm genuit, annos trecentos tres. Vixit in univerſum annos quadringentos triginta tres. Mortuus eſt anno milleſimo octingenteſimo ſeptuageſimo ſecundo.

Heber, natus eſt anno Mundi milleſimo quingenteſimo ſexageſimo nono. Genuit *Phaleg* anno ætatis ſuæ centeſimo trigeſimo quarto. Vixit, poſtquàm genuit, annos ducentos ſeptuaginta. Vixit in univerſum quadringentos quatuor annos. Mortuus eſt anno Mundi milleſimo nongenteſimo ſeptuageſimo tertio.

Phaleg,

Phaleg, natus eſt anno Mundi milleſimo ſeptingenteſimo tertio. Genuit *Rehu* anno ætatis ſuæ centeſimo trigeſimo. Vixit, poſtquàm genuit, annos centum novem. Vixit in univerſum annos ducentos triginta novem. Mortuus eſt anno Mundi milleſimo nongenteſimo quadrageſimo ſecundo.

Rehu, natus eſt anno Mundi milleſimo octingenteſimo trigeſimo tertio. Genuit *Sarug* anno anno ætatis ſuæ centeſimo trigeſimo ſecundo. Vixit, poſtquam genuit, annos ducentos ſeptem. Vixit in univerſum annos trecentos triginta novem, & mortuus eſt anno Mundi bis milleſimo centeſimo ſeptuageſimo ſecundo.

Sarug, natus eſt anno Mundi milleſimo nongenteſimo ſexageſimo quinto. Genuit *Nachorem* anno ætatis ſuæ centeſimo trigeſimo. Vixit, poſtquàm genuit, annos centum. Vixit in univerſum annos ducentos triginta. Mortuus eſt anno Mundi bis milleſimo centeſimo nonageſimo quinto.

Nachor, natus eſt anno Mundi bis milleſimo nonageſimo quinto. Genuit *Tharem* anno ætatis ſuæ ſeptuageſimo nono. Vixit, poſtquàm genuit, annos ſexaginta novem. Vixit in univerſum annos centum quadraginta & octo. Mortuus eſt anno Mundi bis milleſimo ducenteſimo quadrageſimo tertio.

Thare, natus eſt anno Mundi bis milleſimo centeſimo ſeptuageſimo quarto. Genuit *Abrahamum* anno ætatis ſuæ ſeptuageſimo. Vixit, poſtquàm genuit, annos ſeptuaginta quinque. Vixit in univerſum annos centum quadraginta quinque. Mortuus eſt anno Mundi bis milleſimo trecenteſimo & decimo nono.

Abrahamus, natus eſt anno Mundi bis milleſimo ducenteſimo quadrageſimo quarto. Vocatus eſt à Deo, ut è Chaldæa veniret in terram Chanaan anno ætatis ſuæ ſeptuageſimo quinto, hoc eſt, anno Mundi bis milleſimo trecenteſimo decimo nono.

Ex hac ſupputatione annorum Patriarcharum ſecundæ Mundi Ætatis, juxtà Codicem Samaritanum, perſpicuum eſt, à Diluvio Noetico, quod biennio integro præceſſit nativitatem *Arphaxad*, effluxiſſe usque ad vocationem *Abrahami* mille & duodecim annos.

D. His certè diverſis calculis memoriam meam onerate nolo. Sed ſufficit mihi, ut in genere ſciam, diſcrepantiam illam, quæ in numerandis annis Patriarcharum ante & poſt Diluvium reperitur inter Codices Hebræos, Græcos, & Samaritanos, ad iſthæc duo potiſſimùm capita revocari. Et primò quidèm, juxtà Codices Hebræos à creatione Mundi usque ad Diluvium univerſale numerantur anni mille ſexcenti quinquaginta ſex. Juxtà verò Codices Græcos à creatione Mundi usque ad Diluvium univerſale percenſentur anni bis mille ducenti ſexaginta duo anni. Juxtà autem Codices Samaritanos à creatione Mundi usque ad generale Diluvium numerantur dumtaxàt anni mille trecenti ſeptem. Prætereà, à generali Diluvio usque ad vocationem *Abrahami* interfluxerunt, juxtà Codices Hebræos, anni quadringenti viginti ſeptem. Juxtà autem Codices Græcos, anni mille ducenti quinquaginta. Denique, juxta Codices Samaritanos, mille & duodecim anni. Quò fit, ut à creatione Mundi usque ad vocationem Abrahami putari debeant, juxtà Codices Hebræos, anni 2083. Juxtà Codices Græcos, anni 3510. Poſtremò, juxtà Codices Samaritanos, anni 2319. Hæc duo Chronologica capita, quæ annos Patriarcharum primæ & ſecundæ Mundi Ætatis ſpectant, & in quibus ſita eſt tota diſcrepantia, quæ invenitur inter Codices Hebræos, Græcos, & Samaritanos, mihi in præſentia ſcire abundè ſufficit. Sed dicas, rogo te, quosnam ex his Codicibus, Hebræis, Græcis, & Samaritanis, calculus in putandis annis Patriarcharum primæ & ſecundæ Mundi Ætatis ſectetur Eccleſia Romana, cujus Doctrinam ſequi, & auctoritati obtemperare, ſummo ſemper honoris & religionis loco ducam?

M. Codices Hebræos, in putandis annis Patriarcharum primæ & ſecundæ Ætatis, præferendos eſſe Codicibus Græcis, ſeu Chronologiæ LXX. Interpretum, & Codicibus Samaritanis, jam, ut benè memini, commonſtravi ſub finem Colloquii tertii in Hiſtoriam primæ Mundi Ætatis. His autem, quæ ad id evincendum ibidèm adduximus, momentis pauca hìc adjiciam, quibus palàm fiet, Eccleſiam Romanam, ſeu Catholicam, in numerandis annis Patriarcharum primæ & ſecundæ Ætatis, præponere Chronologiam Textûs Hebræi Codicibus Græcis, ſeu Chronologiæ Verſionis LXX. Interpretum, necnon Codicibus Samaritanis. Et primò quidèm certum eſt, Eccleſiam Romanam in quinque primis à Chriſto ſæculis ſecutam fuiſſe Latinam Scripturæ Sacræ verſionem, dictam *Italam*, in qua anni Patriarcharum primæ & ſecundæ Mundi Ætatis putabantur juxtà

juxtà Chronologiam Verſionis LXX. Interpretum; at in ſexto ſæculo hanc Scripturæ Sacræ Verſionem, dictam *Italam*, fuiſſe ab Eccleſia Romana repudiatam, & in ejus locum ſuffectam eſſe Latinam Scripturæ Sacræ Editionem, quam *Vulgatam* appellamus, à S. *Hieronymo* concinnatam, in qua annorum Patriarcharum primæ & ſecundæ Ætatis calculi cum Chronologia Textûs Hebræi optimè cohærent, & quàm longiſſimè recedunt ab Epilogiſmo Codicum cùm Græcorum, tùm Samaritanorum. Hanc autem Latinam Sacræ Scripturæ Verſionem, dictam *Vulgatam*, quæ ab Oecumenico Concilio Tridentino *Authentica* declarata eſt, Eccleſia Romana etiamnum ſtudioſè retinet, & ab ea neminem ne tranſverſum quidem digitum diſcedere debere edixit, quod ſanè argumento eſt, Eccleſiam Romanam, in numerandis annis Patriarcharum primæ & ſecundæ Ætatis, approbare Chronologiam ſacri Textûs Hebræi, non verò calculos Codicum Græcorum, ſeu LXX. Interpretum, nec etiam calculos Codicum Samaritanorum. Hanc eſſe veram Eccleſiæ Romanæ mentem declararunt ſacræ Congregatioes ſuper hac re, jubentibus Romanis Pontificibus, habitæ Romæ. At enim, ſacræ *Indicis* Congregatio, dùm cenſorio ſtigmate confixit tertium ſancti *Juliani*, Archiepiſcopi Tolerani, Librum, in quo prædictus Archiepiſcopus, in numerandis annis Patriarcharum primæ & ſecundæ Mundi Ætatis, mordicùs adhæret Chronologiæ LXX. Interpretum; hæc, inquam, ſacræ *Indicis* Congregatio declarat, certum & omnibus exploratum eſſe debere, Eccleſiam Catholicam in Editiooe Vulgata approbare annorum rationem, quæ eſt in Codicibus Hebræis. Hæc ſacræ CardinaliumCongregationis cenſoria nota legitur (teſte noſtro *Malvenda* lib. 2. de *Antichriſto* cap. 8.) in margine Operis S. *Juliani* in Editione poſteriori *Bibliothecæ Patrum*. Eadem etiam ſacra Congregatio, damnando Annotationes, quas *Antonius Contius*, Doctor Bituricenſis, in Chronologiam *Nicephori*, Patriarchæ Conſtantinopolitani, edidit, hunc Auctorem ideò cenſurâ perſtrinxit, quòd dùm nimio ſtudio Chronologiam LXX. Interpretum propugnabat, non videret, ſe incautè hebraici fontis, & Editionis Vulgatæ Chronologiam labefactare, & ſanctos Patres corruptelam Chronologiæ LXX. Interpretum ultrò profiteri. Hæc cenſoria iſtius ſacræ Congregationis Nota Tomo ſeptimo *Bibliothecæ Patrum*, Editions Pariſienſis, anni MDLXXXV. in Chronologia *Nicephori* affixa eſt. Præterea, ſacra Bibliorum Congregatio, ſub Gregorio XV. Pontifice Maximo, habita, & cujus Acta manuſcripta Romæ in Bibliotheca Angelica Patrum Auguſtinianorum aſſervantur, ſanxit ut in emendandis & caſtigandis Sacris Bibliis, quotieſcunque Codices Græcos inter & Hebræos aliqua occurrit diſſonantia, Codices Hebræis ſemper anteponantur Græcis, juxtà Regulam, quam cap. 13. lib. XV. *De Civitate Dei* ſuppeditat S. *Auguſtinus*. Ex his itaque momentis nullo negotio colligere potes, Eccleſiam Romanam in numerandis annis Patriarcharum primæ & ſecundæ Ætatis, Chronologiam Textus Hebræi præferre Chronologiæ Codicum Græcorum, ſeu LXX. Interpretum, & calculo Codicum Samaritanorum, quia, ut inquit Sacra *Indicis* Congregatio, Eccleſia Catholica approbat in Editione Vulgata calculum aonorum Patriarcharum primæ & ſecundæ Ætatis, qui cum ſacri Textûs Hebræi Chronologia apprimè cohæret, & à calculo cùm Græcorum, tùm Samaritanorum longè lateque diſcrepat, ſicut in Codicibus Græcis agnoverunt ſancti Patres, qui ideò corruptelam Chronologiæ LXX. Interpretum candidè profeſſi ſunt. Sed tempus eſt ut vela contrahamus, & tàm Colloquio noſtro, quàm Hiſtoriæ Sacræ in ſecundam Mundi Ætatem coronidem imponamus; poſtridiè, ſi nos Deus, Optimus Maximus, ſoſpites & incolumes ſervet, primum Colloquium in Muſæo noſtro pomeridianis horis habituri in Hiſtoriam tertiæ Mundi Ætatis, quæ auſpicatur à vocatione Patriarchæ *Abrahami*, & protenditur uſque ad egreſſionem Iſraëlitarum ex Ægypto.

Finis Tomi Primi.

INDEX RERUM.

A

ÆTas. Ætates Mundi ſex ab Orbe condito ad Chriſtum natum, earumque periodi. pag. 2. Ætas diuturna primorum hominum, non tam ob fructus terræ excellentiores, quàm propter frugalitatem. 57. 58. *Vide Annus.*

Amor Dei & proximi, cultus eſt interior Legis naturæ. 54. 55.

Angeli. Cur Moyſes ſiluerit creationem Angelorum 5. Angelorum cognitio matutina in Verbo, Veſpertina in rebus. 5. Angelis in via non fuit collata ſola gratia verſatilis. 28. Angelorum peccatum. 31. Corporis expertes ſunt. 65. Mulierum amore capti non ſunt ante diluvium. 65. Abſurdæ de Angelis ſententiæ Lactantii. 65. 66. Lothum è flammis eripiunt. 117. Cherubim præ foribus Paradiſi. 32.

Animal. Nulla animalia è putri materia, oriuntur, ſed ex ovis. 91. Animalia bruta non ſunt prædita ratione, ut ſenſerunt Origines, & Lactantius. 93. Non ſunt pura automata. ibid. Quomodo in Americam aſportata fuerint poſt diluvium, maxime inſecta, quæ noxia ſunt, 91. &c. 92. aves. *ibid.*

Annus. Annus antiquus Hebræorum, annus civilis, Sabbaticus, & Jubilæus, ab æquinoctio autumnali computantur. 4. Anni initium poſtea ſumptum, Deo jubente, ab æquinoctio verno. *ibid.* Anni priorum Patriarcharum non erant menſtrui, ſed noſtris ſimiles. 58. Anni centum viginti, non vitæ hominum, ſed pœnitentiæ ſpatium ante diluvium. 79. *Vide Ætas.*

Antichriſtus interficiet Enochum in fine mundi, & hic poſt tres dies reſurget. 67.

Antipoda. 88.

Arca Noe, ejuſque menſura. 59. 70. Fuit Eccleſiæ figura. 76. Arca fœderis. 78.

Aſtra non ſunt animata. 93.

Atomi. Corpuſcula ſeu atomos mundum temerè effeciſſe ſomniavit Epicurus. 35. &c.

Auxilia. Vide Gratia.

B

B*Aptiſmus* concupiſcentiam ac fomitem non aufert. 43. 44.

Bella poſt diluvium prima. 85.

Benedictio Melchiſedechi. 105.

Benignitas Dei. *Vide Miſericordia.*

Bonitas Dei. *Vide Deus.*

C

C*Aptivitas* Ægyptiaca quamdiu duraverit? 107.

Carnes. Carnibus veſci an licitum ante diluvium 57. 79. Poſt diluvium. *ibid.* ſuffocato & ſanguine interdictum hominibus poſt diluvium. 79. Eadem vetita initio Eccleſiæ Chriſtianæ. *ibid.*

Caſuiſta. Rejeiuntur placita nonnulla circa ignorantiam. Invecta in Chriſtianam Ethicam à laxioribus Caſuiſtis. 45. 46. *&c.*

Chaos Poëtarum. 3. 4.

Chriſtus. Ejus figuræ, Adam, Abel, Noe. 74. &c. Melchiſedech. 105. Abraham. 119. 120. Chriſti & ejus Sacrificii typus in Iſaaco. 114. & in ariete. *ibid.* Chriſtianæ Legis & Chriſtianorum in Sara & Iſaaco. 120. Chriſtum prævidit Abraham. 114. Fides in Chriſtum omni ævo neceſſaria fuit ad juſtificationem. 109. *Vide Meſſias.*

Cibus hominum. *Vide Carnes.*

Circumciſio. Ejus origo. 110. à Deo Abrahámo præcipitur. *ibid.* non eſt deſumenda ab Ethnicis. *ibid.* Circumciſione utebantur Ægyptii, aliique, ſed Hebræorum circumciſio omnium vetuſtiſſima fuit & diverſa. 111. Ægyptii fœminas quoque circumcidebant. *ibid.*

Concubina. Uxores minus præcipuæ, quæ non erant matres familias, quandoque vocabantur concubinæ, vigente polygamia. 119.

Concupiſcentia. Concupiſcentia contra rationem pugnans, mala eſt, malus nempe effectus peccati. 42. pugna hujuſmodi non fuiſſet in ſtatu naturæ puræ, eſt enim contra naturam ex D. Thoma. 15. 42. &c. ſupereſt poſt Baptiſmum. 43. Non eſt peccatum ſed peccati pœna. 44. 45.

Confirmatio. Ex clara Dei Viſione oritur confirmatio gratiæ. 19.

Conjugium. Vide Matrimonium.

Creatio. Mundus è nihilo conditus, non ex præjacente materia. 3. 4. Creationis opera ſex diebus confecta. 3.

Crux Chriſti. Ejus figura fuerunt ligna quibus imponendus erat Iſaac. 114.

D

D*Ecima.* Decimas ſolvit Melchiſedecho Abrahamus. 104. 105.

Deus. Unus eſt non duo, iſque ſummè bonus quicquid ſomniaverint Magi Perſarum, aliique. 123. Ejus maxima miſericordia. 108. Ejus pœnitentia quæ ſit? 59. Ejus cultus, & nominis invocatio tribuitur Enos ob excellentem religionem. 66.

Dies ſex creationis rerum. 3. veri extiterunt, non myſtici, neque cognitiones Angelicæ. 5.

Diluvium. 59. 72. fuit univerſale. 60. Quandonam contigerit? 72. Octo tantùm animæ ſervatæ fuerunt, non Mathuſalem, qui jam obierat. 69. An ulli ex iis, qui Diluvio perierunt pœnitentiam egerint? 72. Diluvium Ogygium, & Deucalionis idem ac Noeticum. 71.

Dominica dies. Ejus Sanctitas. 66.

Dominium. an locum habuiſſet in ſtatu innocentiæ? 24. 25.

E. *Ebrie-*

E

Ebrietas Noe ſecundum SS. Patres culpâ vacavit, 80. 81. Ebrietas Loth damnanda, 118.

Eccleſia eſt à Chriſto, ut Eva ex Adamo. 34. Illius figura fuit arca Noe. 75. 76.

Errores varii. *Vide Opinio.*

Euchariſtia Sacrificii typus fuit Sacrificium Melchiſedechi. 105.

F

Fabula Ethnicorum ex S. Scriptura detorta erutæ. 35. 94.

Feſtorum dierum Sanctitas. 66.

Fides. fuit in ſtatu innocentiæ 20. Fides mediatoris ſemper fuit neceſſaria ad ſalutem poſt peccatum. 53. 109. Fides Abrahami, aliorumque quomodò ad juſtificationem pertineat? 108. Fides ſeu fiducia remiſſionis peccatorum ad examen vocatur. 109.

Fomes peccati hæret in homine poſt baptiſmum. 37. 43. *Vide Concupiſcentia.*

Fortitudo Abrahami. 115.

Fructus vetitus in Paradiſo. 34. 35.

G

Generatio animalium è putri materia rejicitur. 92.

Geſta Partiarcharum primæ ætatis. 61. &c. Secundæ ætatis. 111. &c.

Gigantes. Fabulæ gigantum cum Diis pugnantium deſumptæ ex hiſtoria turris Babel. 94. Gigantes homines fuerunt, non dæmones. 65.

Gratia. Gratia ſanctificans collata fuit primo homini, dum conditus eſt; hoc tamen non pertinet ad fidem. 14. Certiſſimum eſt Adamum Sanctum fuiſſe ante lapſum. *ibid.* Gratia Sanctificans hominis lapſi mentem Deo ſubjicit, non verò appetitum, aut corpus menti, quemadmodum præſtitit juſtitia originalis. 18.

Gratia Auxilia. Gratia pro Statu innocentiæ 26. &c.

Gratia per ſe efficacis neceſſitatem Thomiſtæ petunt tum ex naturæ lapſæ imbecillitate, tum ex Dei dominio, tum ex arbitrii indifferentia. 27. &c. Gratiæ per ſe efficacis neceſſitas in ſtatu innocentiæ. *ibid.* &c. Rationes petitæ ex doctrina S. Auguſtini pro hujuſmodi gratia. 27. An homo ſine gratia poſſit verum cognoſcere? 48. Homo in ſtatu naturæ puræ potuiſſet diligere Deum ut auctorem naturæ ſuper omnia cum ſolo concurſu generali. *ibid.* In ſtatu naturæ lapſæ non poteſt homo cum ſolo generali Dei concurſu Deum ſuper omnia diligere. *Vide Originalis juſtitia. Vide Angelus.*

H

Hæreſes variæ. *Vide Opinio.*

Hiſtoria. Hiſtoriæ prophanæ veritas poſt epocham Olympiadum. 10. Antiquitas fabuloſa plurimorum Orientalium. *ibid.* Multà è S. Scripturæ hiſtoria petita. 35. 94.

Holocauſtum. Vide Sacrificium.

Homicidium Caini. 61. Homicidii ſcelus. 79.

Homo propter Deum conditus fuit, mundus propter hominem. 4. Homo cur erectus & ſurſum ſpectans? 13. Hominis maximè naſcentis ærumnas & imbecillitatem mirati ſunt philoſophi, quòd ignoraverint peccatum originis à quo profluunt. 41. &c. Homo lapſus, non Angelus reparatur variis de cauſis. 38. 39. Homo tantæ eſt excellentiæ in comparatione pecoris ut vitium hominis ſit natura pecoris ex D. Auguſtino. 43. Omnes homines ex Adamo orti. 10. &c. Omnes homines, etiam Americani ex Noe ſtirpe profluunt. 89. &c. Homines in omnes mundi regiones poſt diluvium fuſi Phalegi ævo. 84. Numerus hominum paucis poſt diluvium annis. 85.

Humana Natura. *Vide Status.*

I

Idololatria. Idololatriæ ſeu Polytheiſmi origo poſt diluvium. 86. vera religio prior fuit Idololatriâ. *ibid.* Ægyptii primi Idololatræ ex Lactantio. *ibid.* Auctor Idololatriæ potius Ninus nepos Noe. 87. Idololatriæ objectum, aſtra, heroes, feræ, *ibid.* Idololatriæ bellum intulit Chriſtus. 87. Thare Abrahami pater non fuit Idololatra. 103.

Ignorantia. Ignorantia pœna eſt peccati originalis etiam poſt baptiſmum. 44. &c. Cur dicta ſit peccatum à S. Auguſtino? 45. Quando peccatum ſit? *ibid.* &c. Ignorantia invincibilis præcipuorum præceptorum juris naturalis non admittenda. 45. 47. In magnis jacet ignorantiæ tenebris qui ignorat peccari poſſe interdum per ignorantiam, ut ait S. Bernardus. 46.

Imago. In quo ſita ſit Divina Imago in homine inſculpta. 14.

Immortalitas. Status Integritatis non erat naturalis. 23. Quænam eſſet? *ibid.* Cibus requirebatur. 23. &c. Immortalitas hujuſmodi, & immortalitas Beatorum quomodo differant. 23. 24.

Inceſtus filiarum Loth. 118. An excuſari in eo poſſint? *ibid.*

Innocentia ſtatus. *Vide ſtatus innocentiæ.*

Inſecta. Eorum generatio. 91. &c. Quomodo poſt diluvium propagata, etiam in America. 91. 92.

Invidia. Caini. 61.

Iris fuit ante diluvium. 78. Poſt diluvium ſignum eſt fœderis. *ibid.*

Juſtificatio quomodo fidei aſcribatur. 108. Fiducia remiſſionis peccatorum caſtigatur. 109. Fides in Chriſtum omni ævo neceſſaria fuit ad Juſtificationem. *ibid.* Operum neceſſitas. 108. 109.

Juſtus. Vide Teſtamentum Vetus.

L

Lex Naturæ invincibiliter ignorari non poteſt. 47. Ciceronis de lege naturali cuivis notâ præclarum teſtimonium. *ibid.* mens S. Thomæ. 47. 48. Quæ Legis naturalis ſunt, non fiunt ſine Gratia Dei. 47. *Vide Matrimonium, Sacramenta, Sacrificia.*

Liberum Arbitrium manet poſt peccatum. 48. &c. Quomodo perditum ſit ſecundùm S. Auguſtinum, nempe quantum ad perfectionem, non quantum ad ſubſtantiam. 49. Periit libertas ut erat in Paradiſo. *ibid.* *Vide Peccatum.*

Libido & ſcelera Sodomitarum. 116. 117.

Lingua omnium una fuit ante turrim Babel. 83. non fuit Cimbrica. 95. neque Celtica vel Aremorica, *ibid.* Non fuit Chaldaica, nequè Syro-Chaldaica, neque Æthiopica, neque Sinenſis. *ibid.* Lingua illa prior fuit Hebraica 83. 95.

Lingoa Hebraica conſervata fuit lo familia Heber. 96. 97. Ex Hebraica lingua oriuntur Chaldaica, Arabica, Phœnicia, ſeu Chananæa, Græca, Latina, Saxonica, Teutonica, Celtica, Aremorica, Gallica, Hiſpanica, Italica &c. 95. 96. 97. 98. Numerus linguarum poſt confuſionem. 83. 97.

M

MAledictio Noe. 89.

Malitia hominum ante diluvium. 59.

Malum. Malum eſſe naturam quandam ſubſiſtentem contendunt Philoſophi Magi Perſarum, & Manichæi hæretici. 42. Erroris arguuntur. *ibid.*

Materia à Deo creata eſt. 3. 4. Deus non eſt. *ibid.*

Matrimonium Conjugatorum unio, & amor. 34. In ſtatu innocentiæ extitiſſet conjugalis concubitus. 12. 13. Unica Adamo uxor à Deo data. 12. matrimonii vinculum indiſſolubile. 57. *Vide Polygamia.*

Mendacium nunquam licitum 106. Non eſt mentiri ſilere quod verum eſt. *ibid.* Abrahamus non eſt mentitus dum Saram ſororem vocavit, non uxorem. 106. neque quum Iſaacum immolaturus dixit ſervis ſuis *revertemur ad vos.* 115. Mentitus non eſt Deus, quando Abimelecho, qui Saram ſuſtulit, mortem minatus eſt. 115. 116. neque Iſaias dicens Ezechiæ, morieris. *ibid.* neque Jonas dum civitati Ninive ruinam minatus eſt. *ibid.*

Meſſias. Meſſias venturus oſtenditur, dum ſerpenti Deus maledicit. 8. Meſſiæ fides ſemper fuit ad ſalutem neceſſaria. 53. Patriarcharum vota, Jacobi morituri Vaticinium. 8. Meſſias Abrahamo promiſſus. 104. *Vide Chriſtus.*

Miſericordia Divina maxima. 108. Miſericordia Dei erga primos parentes lapſos. 38. &c.

Montes. Quorundam montium fabuloſa ſublimitas. 59.

Mors eſt pœna peccati. 22. Mors hominis ſtatim ſequuta eſt lapſum Adami, hoc eſt, lex, & neceſſitas moriendi. 39. 40.

Mulier. Mulieris procreatio ex Adami latere. 11. Fœminæ fuiſſent in ſtatu innocentiæ. 13. Non ſunt præter intentionem naturæ. *ibid.*

Mundus. Mundi creatio. 3. Non fuit temere productus ex corpuſculis. 35. 36. Mundi æternitatem propugnat Ariſtoteles. 35. Mundi æternitas, & antiquitas apud Ethnicos rejicitur. 10. Præadamitarum inſulſum commentum. 11. Qua anni tempeſtate conditus fuerit mundus. 4. Vere creatum fuiſſe probabilius eſt. *ibid.* Mundus factus eſt propter hominem, homo propter Deum. 4. Sex diebus conditus eſt, non uno eademque inſtanti. 5. Sapientiſſime à Deo productus. 6. Mundi ætates ſex à creatione ad Chriſtum natum, earumque periodi. 2. Mundi, ſive orbis terrarum diviſio Geographica. 88. Novi orbis incolæ quomodo deſcenderint ex Noe. 89. &c. Mundum poſt diluvium replent poſteri Noe. 84. Numerus hominum paulo poſt diluvium. 85.

N

NAtura humana. *Vide ſtatus Natura humana.*

Naturalis Lex. *Vide Lex Naturæ.*

Nigror quorundam populorum unde oriatur. 89. 90.

Nuptiæ. *Vide Matrimonium.*

O

OBedientia Abrahami. 114. 115. Iſaaci. 115.

Opera præter fidem neceſſaria. 108. 109.

Opera creationis ſex diebus abſoluta. 3.

Opiniones quædam vel impiæ, vel minus probabiles, variorum Scriptorum vel Ethnicorum, vel Hæreticorum, vel Catholicorum etiam, quæ in hoc tomo rejiciuntur. Aben Ezræ de morte & propenſione ad malum Enochi. 67. &c. Adamitarum turpium hæreticorum. 64. Ariſtotelis mundi æternitas. 35. Antipodæ rejecti, tum ab eodem, tum ab aliis. 88. Aſſerta antiquitas Zoroaſtri. 124 Baji de ſtatu naturæ puræ. 16. de libero arbitrio. 49. 50. de ignorantia. 45. Barcephæ de fructu vetito conjugii. 34. Becani, & Torrentii de lingua Cimbrica omnium prima. 95. Beroſi Anniani de genitis à Noe Titanibus poſt diluvium. 21. Cajetani de genitis à Noe filiis poſt diluvium. *ibid.* Cainitarum, Chainum colentium. 64. Calviniſtarum de concupiſcentia & baptiſmo ſententiæ. 44. Cani arguentis Abrahamum mendacii. 116. Caſuiſtarum laxorum de ignorantia. 45. 46. Davidis de Dinanto impia ſententia de materia & Deo. 4. Democriti de mundi & hominis origine. 35. Epicuri de Divina Providentia, Animi natura, Inferis, Mundo, & Homine. 6. 35. 36. Hermogenis hæretici de æterna materia. 4. Hugonis de S. Victore aliorumque veterum Scholaſticorum de Gratia ſanctificante non collata Adamo in creatione. 14. Janſenii Iprenſis Epiſcopi circa arbitrii libertatem. 49. 50. circa ignorantiam. 45. circa ſtatum naturæ puræ. 16. circa Gratiam Sanctificantem Adamo primum collatam. 54. circa auxilia Gratiæ primi hominis & Angelorum. 26. &c. circa clavim doctrinæ Auguſtinianæ. 27. Joſephi Hebræi de vitæ humanæ brevitate. 79. Lactantii de Antipodis. 88. de brutorum anima. 93. de Angelorum corporibus & commercio cum mulieribus. 65. 66. Lutheranorum de concupiſcentia & baptiſmo. 44. Magorum Perſidis & Manichæorum de mali natura. 42. 123. Mahometis de Iſaaco & Iſmaele. 114. Marshami, Angli de Sacrificio Abrahami. 121. de origine Circumciſionis, aliorumque rituum Moſaicorum. 110. Melchiſedechianorum. 104. Origenis de Paradiſo terreſtri. 32. de anima aſtrorum & belluarum. 93. Pelagianorum, maximè Julian de concupiſcentia bona. 42. 43. de ignorantia. 45. Pereyræ Iſaaci de Præadamitis. 11. de diluvio. 60. Pezronii de Celtica lingua omnium prima. 95. Pythagoræorum de mali natura. 42. Rabbinorum de Adamo, 12. de Abraham, & Aran. 103. de Caino, an fuerit occiſus à Lamech. 61. Ruperti Abbatis de Adami ſalute. 63. Sethianorum hæreticorum. 64. Spenceri de origine Circumciſionis, & aliorum rituum. 110. Tatiani de Adami ſalute. 63. Tertulliani de libro Enoch. 68. de corpore Angelorum, & commercio cum mulieribus. 69. Toſtati excuſantis ædificatores turris Babel. 83. Opiniones aliæ rejectæ, ut Philoſophiſmus, 47. Probabiliſmus *ibid.* &c.

Originale peccatum. Quid expoſcit, conſenſionem voluntatis hominum cum voluntate Adami capitis, & privationem juſtitiæ originalis. 51. 52. In Adami poſteros transfunditur. 52. Modus transfuſionis. *ibid.* Ejus effectus. 16. 17. Mors. 40. 52. Dona gratuita ablata, & vulnera facul-

tatum

Digitized by Google

tatum naturalium. 40. 52. Ignorantia, malitia, infirmitas, concupiſcentia. 41. Inferorum cruciatus, Dæmonum inſultus. 52. Dolor in partu, labor in excolenda terra, aliæque ærumnæ. 40. Remedium peccati originalis in Lege naturæ. 53. Signum externum permittebatur hominum arbitrio. *ibid.* Originale peccatum ignoratum ab Ethnicis, eos in maximas coniecit difficultates. 41.

Originalis juſtitia erat ordo, & rectitudo totius hominis, mentis, appetitus, & corporis. 17. Non eſt Gratia naturalis. 19.

Origines quædam. Bellorum initia. 85. Circumciſionis & aliorum rituum. 110. Cultus ſolemnis Divini. 66. Idololatriæ ab Ægyptiis ex Lactantio. 86. ſeu potius à Nino. 87. Linguarum variarum. 83. 95. 97. Polygamiæ. 62. Regnorum quorumdam. 86. ſculpturæ, vel conſimilis artis, fortaſſe à Prometheo. 35. Vitis colendæ. 80.

P

Paradiſus terreſtris. 31. Ubinam ſitus. 8. 32. Corporeus fuit non allegoricus. 32. Non perſtat niſi ejus Solum, ſublata diluvii aquis amœnitate. 33. Cherubim præ foribus Paradiſi. 32. Incertum eſt an eò translatus ſit Enoch. 68.

Peccatum. Nulla eſt peccandi neceſſitas in ſtatu naturæ lapſæ. 50. 51. niſi moralis quandoque. 51. Non requiritur ad peccandum ut quis actu attendat ad peccati malitiam. 47. Peccati Philoſophici commentum rejicitur. *ibid.* Peccatum primorum parentum. 31. ſuperbia fuit. 37. Immo peccatum generale. *ibid.* *Vide Originale, Veniale.*

Peregrinationis Iſraëlitarum, à promiſſione facta Abrahamo, Anni 107. 108.

Pentateuchus à Moyſe ſcriptus, quod oſtenditur ex traditione Iudæorum, & Ethnicorum teſtimoniis. 6. 7. Fons eſt unde plura hauſerunt Scriptores cæteri. 7. A quo recognitus, mortuo Moyſe. *ibid.* Hiſtoria Pentateuchi prioris ævi Moſi nota etiam circa revelationem. 9. *Vide Scriptura Sacra.*

Philoſophi materiam æternam ſtatuerunt. 4.

Pœnitentia. An imminente diluvio aliquos pœnituerit ſuorum ſcelerum. 72. Tempus pœnitentiæ ante diluvium, centum viginti anni. 79.

Polygamia ante diluvium vetita. 57. Polygamia Lamechi è Caini ſtirpe damnatur. 62. Permittitur poſt diluvium ob vitam hominum breviorem. 62. 63. Polygamia Abrahami licita. 118. 119.

Præceptum de non commedendo fructu vetito ortum à Dei dominio. 37. Præceptum Sabbati. 5. Præcepta Noachidarum, ſeu Gentium, ut Hebræi dicunt, fuerunt ſeptem. 80.

Primi homines. Quamdiu in Paradiſo egerint. 32. 33. *Vide Fructus, Gratia, Peccatum, Præceptum, ſtatus innocentiæ.*

Probabiliſmus. Ejus pernicies. 47. illum maxime execratur Eccleſia Gallicana. *ibid.*

Prophani Scriptores plurima è S. Scriptura hauſerunt. 35. 94.

Proſelyti portæ & domicilii apud Hebræos, non legem Moſaicam; ſed præcepta Noachiadarum colebant. 80.

Providentia Divina elucet in Mundo. 36.

R

Religio, coltuſve Divinus, tum Interior, tum exterior in lege naturæ. 54. &c. Cultus exterior ſine interiori inanis. 55.

Ritus varios acceperunt Ethnici ab Hebræis, non contra Hebræi ab Ethnicis. 121. 122.

S

Sabbatum. Sabbati & inepta Ethymologia à Sabbo, ſeu ulcere. 67. Sabbati Sanctitas etiam in ſtatu innocentiæ. 66. Sabbati præceptum. 5. Sanctitas Sabbati Judaici comperta quoque Ethnicis. 67. Dominica dies ejus loco Chriſtianis ſolemnis. *ibid.* Annus Sabbaticus. 4.

Sacerdotium Melchiſedechi. 105. Abrahami. 106.

Sacramenta inſtituta fuiſſent Adamo non peccante. 21. Sacramenta Legis naturæ. 53. &c.

Sacrificium. Sacrificia legis naturæ 55. 56. Fueritne Deo grata animalium brutorum immolatio? 56. Sacrificium Abelis, & Caini. 61. Sacrificium Melchiſedechi typus Euchariſtiæ. 105. Sacrificium Abrahami. 105. 106. Non petitum ab Idololatris, qui non adhuc filios ſuos immolaverant dæmonibus. 121. 122. Sacrificium illud repræſentabat ſacrificium Crucis. 114. Holocauſta, Sacrificia impetratoria, propitiatoria, & euchariſtica. 56. 57. Sacrificium Chriſti repræſentabant. 57. Sacrificiorum quorundam apud Ethnicos inhumanitas. 122.

Sancti Veteris Teſtamenti. in eorum honorem Romana Eccleſia non ſolet dies feſtos ſtatuere: aliquot tamen Sanctorum faſtis adſcribuntur. 122.

Sanguinis. Vide Carnes.

Scientia. Primi parentes an ea uſi fuerint? 30. 31. Scientia boni & mali quænam eſſet? 37. Cognitio nuditatis poſt peccatum experimentalis. 30.

Scriptura Sacra. Duplex verſio ſeptuaginta Interpretum 98. Septuaginta Interpretes prophetico ſpiritu afflati fuerunt. 100. Origenis Hexapla. 98. Codices Hebræi, Græci, & Samaritani in Chronologia primæ, & ſecundæ Mundi ætatis diverſi. 125. &c. Chronologia Hebraicorum codicum aliis præſtat. 128. &c. Vulgatæ editionis auctoritas. 129. 73. Samaritanorum codicum diſcrepantia. 69. Quid dicendum de Cainane poſt diluvium apud Septuaginta Interpretes, & S. Lucam? 98. &c. De Cantabrigienſi codice? 99. Quid de annis Mathuſalem. 69. Quid de Genealogia Chriſti apud Matthæum? 99. 100. Fabulæ Ethnicorum ex abuſu Sacræ Scripturæ. 35. Sacræ Scripturæ diverſitas à prophanis Scriptoribus in flagitiis quæ narrat quandoque. 118. *Vide Pentateuchus.*

Septuaginta Interpretes. *vide Scriptura Sacra.*

Statua Salis in quam mutata fuit uxor Loth. 117.

Status Naturæ humanæ octo. 15. In ſtatu naturæ puræ non fuiſſet pugna concupiſcentiæ & rationis. *ibid.* ſtatus naturæ puræ non repugnat. 16. In hoc ſtatu non fuit creatus Adamus. 15. Homo in ſtatu naturæ lapſæ minores habet vires quam habuiſſet in ſtatu naturæ puræ. 48. ſtatus innocentiæ felicitas. 40. In eo homines poſt felicem diuturnamque vitam, ſine morte tranſlati fuiſſent ad cœleſtem beatitudinem. 24. In ſtatu innocentiæ nati fuiſſent homines cum juſtitia originali. 18. Quid ſit juſtitia originalis? 17. Non fuiſſet in eo ſtatu concupiſcentia. 12. 13. Neque peccatum veniale. 18. fuiſſet conjugalis concubitus. 12. 13. Fuiſſet diverſitas Sexus, ætatis, ſcientiæ, juſtitiæ, temperamenti. &c. De dominio in eodem ſtatu. *ibid.* Pueri non fuiſ-

fuiſſent tunc nati cum perfecto uſu rationis, & membrorum, 19. 21. 22. &c. Non videbatur in eo ſtatu Divina Eſſentia. 20. 21. ſtatus innocentiæ non eſt dicendus Gratia naturalis. 19. In eo erat fides. 20. *vide Concupiſcentia, originalis juſtitia, Sacramenta. &c.*

Suffocatam. Vide Carnes.

Superbia eſt perverſæ celſitudinis appetitus. 37. Peccatum primi hominis. *ibid.*

T

TAbernaculum. Ejus origo. 110.

Tempus antiquum. Ejus tripartita diviſio apud Varronem, in Obſcurum, Mythicum, ſeu fabuloſum, & Hiſtoricum. 10.

Tentatio. Juſti probantur à Deo tentationibus. 113. Tentatio primorum parentum. 29. Serpens promiſit primis parentibus ſcientiam Angelicæ ſimilem. 30. &c. Uſi non ſunt in tentatione ſcientia, qua præditi erant. *ibid.*

Teſtamentum vetus. juſti Teſtamenti Veteris ad novum pertinebant, verbo Hæbræi, re Chriſtiani. 2.

Tribulationes. Earum utilitas. 113.

V

VEniale peccatum cur in natura lapſa, non in innocenti? 18.

Vineam primus coluit Noe. 80.

Vita hominum poſt diluvium. 78. 79.

Vulgata Editio. *Vide Scriptura Sacra.*

INDEX HISTORICUS

Rerum, quæ continentur in hoc primo Tomo.

A

ABelis victimæ. 55. 61. Cælibatus. 61. Abel occiditur. *Ibid.* Ejus ſalus certa. 63. 64. Abel Chriſti figura. 75.

Abea Eſta putat Enochum mortuum eſſe, ac fuiſſe ad malum propenſum. 67.

Abrahamida, & Iſraëlitæ dici volunt Hebræi; cæteros vocant Noachidas. 80.

Abraham natus eſt anno 130. non vero 70. patris ſui Thare. 102. Non fuit primogenitus, ſed minor fratre Aran. *ibid.* Abrahami geſtorum Synopſis. 112. &c. Ejus tentationes decem. 113. Abrahami fides, & juſtitia. 108. &c. Sacrificium. 56. 112. &c. non ſumptum ab Idololatris. 121. 122. Abrahamus fuit Sacerdos. 106. Ei plura Deus promittit. 104. Meſſiæ quoque adventum. *Ibid.* Illius polygamia licita. 118. 119. Non eſt mentitus. 106. 115. Vincit quatuor Reges. 116. Abraham Chriſti typus. 119. 120. *vide.* 126. 127. 128.

Abydenus, Ethnicus Scriptor, agit de turri Babel. 94.

Adamitæ hæretici turpes. 64.

Adamus. Etymologia hujus vocis. 3. 11. Vixit annos 930. 58. Ejus filii præter Abelem, Cainum, & Sethum. 64. Adamus totius humanæ ſpeciei origo. 34. Ejus ſomnus. 31. & coſta. 34. An fuerit conditus cum gratia. 14. Non fuit creatus in ſtatu naturæ puræ. 15. In ſtatu innocentiæ fidem habuit. 20. non vidit tunc Divinam Eſſentiam. *ibid.* Tentatur. 29. &c. Peccat ex nimio erga uxorem amore. 38. Ejus ſalus certa. 63. Fuit Chriſti figura. 74. 75.

Ægyptiorum fabuloſa antiquitas; 10. 82.

Agar fuit uxor Abrahami. 118. 119. Typus Legis Moſaicæ. 120.

Alexander de Ales cenſuit Adamum non fuiſſe creatum cum Gratia Sanctificante. 14.

Alexander Polyhiſtor diluvii meminit. 60. & Moyſis. 7.

Almarici diſcipulus David de Dinanto impie de Deo Sentit. 4.

Amalecitæ Abrahamo molto poſteriores, quamvis ejus ævo habeatur regio Amalecitarum per anticipationem. 104.

Ammonitæ ex Loth. oriuntur. 118.

Aran frater Abrahami, eodemque major natu. 102.

Ariſtoteles mundi æternitatem adſtruere nititur. 35. negat Antipodas eſſe. 88. Antiquiorem, ac par ſit, facit Zoroaſtrum. 124.

Arphaxad. 125. 126. 127.

Aſſyriorum vetuſta, & commenta. 10.

S. Auguſtinus. Ejus Sententia de diebus creationis. 5. Nulla nota illi inurenda eſt. *ibid.* Antipodas credidit figmentum. 88.

B

BAcchus non fuit primus vineæ cultor. Sed Noe. 80.

Babel idem ac Belus, ſeu Nembrod. 87.

Bajus Michael. Ejus ſententia circa ſtatum naturæ puræ. 16. circa liberum arbitrium. 49. 50. circa ignorantiam. 45.

Bareepha Moyſes exiſtimat fructum vetitum in Paradiſo fuiſſe uſum conjugii. 34.

Becanus, Johannes Goropius, cenſuit communem linguam primorum hominum fuiſſe Cimbricam. 95.

Belus idem ac Nembrod. 86.

Beroſus apud Joſephum diluvii meminit. 60. Agit de Moyſe. 7.

Beroſus Annianus putat natos fuiſſe poſt diluvium Gigantes, dictos Titanas, filios Noe. 81.

Bochartus vir eruditiſſimus, ejuſque Phaleg. 82. 84. 88.

S. Bonaventura negat Adamum conditum fuiſſe cum Gratia ſanctificante. 14.

C

CAbral Hiſpanus è Luſitania ſolvens, procellarum vi in Braſiliam aſportatur. 89.

Cajetanus Cardinalis Thomas de Vio exiſtimat, Noe poſt diluvium filios procreaſſe. 81.

Cainan filius Enoſi ante diluvium. 58. 67.

Cainan alter poſt diluvium inter Arphaxad & Salem an ſit ſuppoſititius. 98. Admittendus videtur. 99. &c. Non perturbat Chronologiam Hebraici textus & Vulgatæ. 101. 126.

Cainitæ hæretici Cainum venerantur. 64.

Cainus. Ejus munera. 55. Ejus ſcelus. 61. Cainus non eſt occiſus. *ibid.* Noluit Deus Caini ſtirpem cum Sethi filiis miſceri. 57.

Calviniſtæ hæretici putant concupiſcentiam peccatum eſſe, & baptiſmo tegi, non vero deleri. 44.

Canus, Melchior vir doctiſſimus caſtigatur. 116.

Carthaginenſes Saturno homines immolabant. 122.

Cal-

Digitized by Google

Celtica Lingua non fuit omnium prima. 95.
Conſorinus, 10.
Cetura fuit Abrahami uxor. 118. 119.
Chaldaeorum antiquitas fabuloſa. 10. 82.
Cham filius Noe. 76. Parum in patrem pius. 80. Ejus filio maledicit Noe. *ibid.*
Chanaan non fuit in Arca genitus à patre Cham. 81. 82.
Ciceronis pro lege naturæ omnibus notâ præclarum teſtimonium. 47.
Cimbrica Lingua non fuit omnium prima. 95.
Cleopatra Ægypti reginæ Bibliotheca igni conſumpta. 98.
Codorlahomer rex Elamitarum victor. 116. Ab Abrahamo victus. *Ibid.*
Cointius, Antonius. Ejus adnotationes in Chronologiam Nicephori improbantur, quod à vulgatæ Chronologia recedant. 129.
Columbus, Chriſtophorus primus detexit inſulas quaſdam novi orbis. 89.

D

DAvid de Dirianto, Almarici diſcipulus, Deum cum materia prima impiè confundit. 4.
Democriti de mundi, & hominis origine inepta ſententia. 35.
Deucalionis diluvium idem atque Noeticum. 71.
Diodorus Siculus quid ſentiat de Moyſe. 7. Diluvii meminit. 60. Ejusdem fabuloſæ antiquitates. 86.
Duns. Vide Scotus.

E

E*Neratita* hæretici. 63.
Enoch non eſt mortuus. 67. 68. Ubi nunc degat incertum. 68. Contra Antichriſtum in fine mundi pugnabit, morietur, atque reſurget. 67. Quid de eo Rabbini quidam ſentiant. *Ibid.* Ejus nomine inſcriptus liber apocryphus. 68.
Enos Patriarcha ante diluvium ſolemnes preces inſtituit. 56. Dictus ob id invocare cœpiſſe nomen Domini. 66.
Epicurus malè ſentit de origine mundi & hominis, de Divina Providentia, de Animi immortalitate, & de Inferis. 6. 35. 36.
Eſdras ſacros Libros recognovit. 7.
Eva origo. 11. 31. Tentatio. 29. &c. Salus certa. 63.
Eupolemi Scriptores ethnici judicium de Moyſe. 7. Agit de turri Babel, & hominum diſperſione per orbem terrarum. 94.

H

H*Arduinus*, Joannes S. J. ſcripſit de Chronologia veteris Teſtamenti. 101.
Heber Patriarcha. 127. Propheta fuit. 86. Ejus familia neque ſubiit pœnam diſperſionis, neque antiquam communemque prius linguam Hebraicam didicit. 96.
Hebræi, an ita vocati ſint ab Heber Patriarcha. 96. 97.
Hebraica Lingua prima, & quondam communis. 83. 95. Cæteræ ex illa naſcuntur. *Ibid.* Conſervata fuit in familia Heber. 96.
Hecatæus de Moyſe quid ſentiat. 7.
Henoch. vide Enoch.
Hercules. Eum ob res fortiter geſtas primi Idololatræ coluerunt. 87.
Hermogenes hæreticus materiam æternam, & à nullo productam docuit. 4.
Huetius Epiſcopus Abrincenſis vir doctiſſimus. 112. 123. Moyſi vindicat Pentateuchum. 7. Edidit opuſculum de Paradiſo terreſtri. 32. Quid cenſeat de prima hominum Lingua. 95. Sæpius Origeni favet. 93. Illum tamen alicubi caſtigat. *Ibid.*
Hugo à S. Victore negat Adamum conditum cum Gratia ſanctificante. 14.

I

J*Anſenius* Iprenſis Epiſcopus. Rejiciuntur quædam ejus placita circa arbitrii libertatem. 49. 50. Circa ignorantiam quamlibet peccato apud illum obnoxiam. 45. Circa ſtatum naturæ puræ. 16. Circa Gratiam ſanctificantem Adamo, ut primum creatus eſt, collatam. 14. Et circa Gratiam primi hominis & Angelorum. 26. &c. Quænam ſit clavis doctrinæ Auguſtinianæ ex Janſenio. 27.
Japhet Noemi filius. 76. Primogenitus. 81.
Jared. 58. 67.
Job ſacrificia. 56.
Jonas propheta mendax non fuit. 116.
Joſephus Hebræus exiſtimat vitam hominum poſt diluvium annis centum viginti claudi. 79.
Joſue quid addiderit Pentateucho. 7.
Iſaac male in Alcorano poſtponitur Iſmaeli. 114. Ejus holocauſtum *ibid.* Typus ſacrificii Crucis. *ibid.* Iſaac typus Chriſtianorum. 120.
Iſaias propheta mentitus non eſt. 116.
Iſmael male præponitur Iſaaco in Alcorano. 114. Typus fuit Judæorum. 120. &c.
Julianus Pelagianus cenſuit concupiſcentiam, rationi obluctantem, bonam eſſe & à Deo. 43.
Julianus Toletanus Antiſtes. Ejus tertius Liber improbatur quòd nimis adhæreat Chronologiæ LXX. Interpretum. 129.
Juppiter. Ejus flagitia. 118.
Juvenalis, ſatyrographus, Moyſis meminit. 7.

L

L*Actantii* nævi. 65. 66. Antipodas ut fabulam rejicit. 88. Brutis animantibus nimiùm favet. 93.
Laertius, Diogenes. 122.
Lamech ex Caini ſtirpe. Polygamiæ etiamnum vetitæ auctor. 62. Cainum non occidit. 61.
Lamech, alter filius Mathuſ. & pater Noe. 69. 70
Longini, Zenobiæ reginæ Palmyrenorum à conſiliis, & ſtudiis, judicium de Moyſe. 7.
Loth nepos Abrahami ab eo in libertatem vindicatur. 116. Angelorum ope illæſus. 117. Ejus ebrietas, & inceſtus. 118. Damnatur ebrietas, & inceſtus, immo peccat etiam dum filias exhibet Sodomitis. 122. Lothi virtutes, & ſalus æterna. *ibid.* Uxor Loth ſalis ſtatua effecta. 117.
S. Lucas. Ejus Evangelium nullibi interpolatum. 98. 99.
Luciani teſtimonium de diluvio. 71.
Lutherani hæretici docent concupiſcentiam eſſe peccatum; ſed non imputari propter baptiſmum. 44.

M

M*Agi* Perſarum. Eorum Religio. 123. Quid ſenſerint de mali natura. 42. 123.
Mahometes. 114. 123.
Malaleel. 67.
Manes & Manichæi hæretici exiſtimant malum eſſe naturam quamdam Subſiſtentem. 42.
Manetho de Moyſe agit. 7.
Manichæi. vide Manes.
Marshamus male ſentit de origine circumciſionis, & aliorum rituum Legis Moſaicæ. 110. Audax ejusdem ſententia de Iſaaci Sacrificio. 121.

Mathu-

Mathuſalem. 58. Mortuus eſt ante diluvium, quicquid in codicibus LXX. Interpretum legatur. 69.
S. Matthæus cur quoſdam prætermiſerit in Genealogia Chriſti? 100.
Melchiſedech quiſnam fuerit. 104. &c. Ejus oblatio, ſacrificium, Sacerdotium, benedictio, decimæ 56. 105.
Melchiſedechiani, hæretici. 104.
Moabitæ à Loth oriuntur. 118.
Moyſes ſcriptor vetuſtiſſimus. 7. 110. Pentateuchi auctor. 6. Ejus laudes à quo fuerint inſertæ Pentateucho. 7. Etiam citra revelationem prioris ævi hiſtoriam callebat. 9. Potuit citra revelationem, hiſtoriam Sacram didiciſſe à filiis Joſephi, hi à Jacobo, Jacobus ab Iſaaco, Iſaacus à Semu, Semus à Mathuſale, Mathuſalem ab Adamo. 9.

N.

NAbhor. 126. 127. 128.
Nembrod, dictus eſt à prophanis ſcriptoribus Belus. 86. Saturnus Babylonius, Juppiter. 87
Nicolaus Damaſcenus agit de Moyſe. 7.
Ninus rex Aſſyriorum & Babyloniorum. 86. 87. Idem atque Aſſur. 87. Idulolatriæ auctor. *ib.* Diodori commenta. 86.
Noachida vocantur ab Hebræis illi qui Hebræi non ſunt. 80. Septem eorum præcepta. *ibid.*
Noe. 58. Dictus & ab Ethnicis Siſuthrus, vel Siſithrus, & Xiſuthrus. 60. & Oſiris. *ibid.* Ob juſtitiam fuit ſervatus in diluvio. 70. Ejus arca. 59. 70. Ejus Sacrificia. 56. Altare erexit poſt diluvium. 56. 78. Fuit Chriſti typus. 75. Vineam coluit primus, non Bacchus. 80. Ejus ebrietas, ac nuditas. *ibid.* Ejus poſteri in omnem regionem diffuſi, etiam in Americam. 89. &c. non genuit poſt diluvium Titanas. 81.
Numenius tractat de Moyſe. 7.

O

OGygium diluvium idem quod Noeticum. 71
Origenis errores. Paradiſum terreſtrem cenſuit non fuiſſe corporeum, ſed tropologicè de eo Moyſem loquutum. 32. Ejus ſententia de anima, & cognitione aſtrorum, & belluarum. 93
Oſiris Ethnicorum idem atque Noe. 60.
Oxiartes rex Bactrianorum cum Nino pugnavit. 123

P

PAſchalis, Blaſius. Ejus cogitata. 8.
Pelagiani, ac Pelagius cenſent concupiſcentiam rebellem bonam, & à Deo eſſe. 42. & ignorantiam nunquam obnoxiá eſſe peccato. 45.
Pereyrus, Iſaacus, Præadamitarum auctor, primùm Calvinianus, poſtmodum Catholicus. 11. Negavit diluvium fuiſſe univerſale. 60.
Perſa. Vide *Magi.*
Petavius vir doctiſſimus. 85.
Pezronius, Paulus, Ciſtercienſis Monachus, docet Celticam linguam omnium primam extitiſſe. 95
Phaleg. 126. 127. 128 Idem valet ac diviſio. 84.
Philocorus quid ſentiat de Moyſe. 7.
Platonis de Moyſe judicium. 7.
Plinius Moyſis meminit. 7.
Plutarchus Moyſis meminit. 7. & diluvii. 60.
Porphyrius agit de Moyſe. 7.
Præadamitarum fabula. 11.
Prideaux, Humphrydus, Anglus. 123.
Prometheus hominem è luto finxiſſe dictus. 35. Fortaſſe artis ſtatuariæ inventor. *ibid.*
Pythagoras quid ſentiat de Moyſe. 7. Pythagoræorum error circa mali naturam. 42.

R

REhu. 126 127. 128.
Rupertus Abbas falſo credidit probabilem eſſe æternam Adami damnationem. 63.

S

SAgueius, Ordinis Minimorum, vir doctus, ſcripſit de cauſa, & origine peſtis, quæ anno 1720. in Provincia graſſari cœpit. 91.
Sale. 126. 127.
Sanchez, Alphonſus Bæticus, primus oram maritimam Americæ luſtravit ſuaque Scripta dedit Veſpucio. 89.
Sara Abraham uxor & filia Aran fratris Abrahami. 102. Uxor & neptis, quanquam more Hebræorum dicitur ſoror Abrahami. 106. Uxor ejuſdem præcipua, & materfamilias. 119. Sterilis erat quum Deus prolem pollicitus eſt. 104 Typus fuit legis Evangelicæ. 120.
Sarug. 126. 127. 128.
Saturnus Babylonius idem ac Nembrod. 87.
Scotus negat Adamum conditum fuiſſe cum Gratia ſanctificante. 14.
Sem filius Noe. 76. 125. 126. 127. An fuerit primogenitus. 81. Ex Semo Patriarchæ, Prophetæ, Chriſtus, Apoſtoli. 81.
Seth filius Adami. 64. 58. Pius fuit. 64. Ejus filii dicuntur filii Dei. *ibid.* Uxores è Caini Stirpe ducere non poterant. 57.
Sethiani hæretici Sethum colunt ut Chriſtum. 64
Sinarum fabuloſa antiquitas. 10.
Sixtus Senenſis perperam Origenem defendit. 93
Smerdes Magus rex Perſarum. 123
Sodomitarum flagitia. 117.
Spencerus malè ſentit de origine quorumdam rituum Moſaicorum. 110.
Strabo de Moyſe agit. 7.

T

TAcitus hiſtoricus meminit Moyſis. 7. In rebus Judaicis rudis. 110.
Tatianus auctor hæreſis Encratitarum negavit æternam Adami ſalutem. 63.
Tertullianus falsò credidit genuinum librum Enoch, & illinc hauſit ſententias quaſdam perabſurdas. 68. 69.
Thare Abrahami pater. 126. 127. 128. Abrahamum genuit, non 70, ſed 130. anno ætatis. 102. Non fuit Idololatra. 103.
Theopompus quid de Moyſe ſentiat. 7.
Thomaſſinus, Ludovicus, linguarum Orientalium peritus. 96. Linguam Hebraicam omnium primam cenſet. 35. Docet Adamum in ſtatu innocentiæ vidiſſe Divinam Eſſentiam. 21.
Titanas poſt diluvium non genuit Noe. 81.
Torrentius, Levinus, cum Becano putat primam linguam fuiſſe Cimbricam. 95.
Toſtatus excuſat ædificatores turris Babel. 83.
Trogus Pompejus de Moyſe agit. 7.

V

VArro doctiſſimus Romanorum. 10.
Veneris turpitudo. 158.
Veſpucius, Americus Florentinus Americam detegit. 89.
Voſſius, Johannes Gerardus, vir eruditus, ſcripſit de Idololatria. 87.
Waltonus Anglus in Bibliis Polyglottis quid ſentiat de prima hominum lingua. 95.

Z

ZOroaſter. 123. Fuit Moyſe poſterior. *ibid.* Ejus antiquitas fabuloſa. 124. Falſo dicitur inveniſſe artes magicas. 123. Multa à Moyſe accepit, 124. Ejus commendatio. *ibid.* Non eſt ſuppoſititius, neque duo fuerunt ita vocati. 125.

FINIS INDICIS TOMI PRIMI.

A01 1469730